TA56

JAARVERSLAG

van de

Anti-Revolutionaire Partij

over het jaar 1965

Uitgave
Antirevolutionaire Partij-Stichting
Dr. Kuyperstraat 3 — 's-Gravenhage
Telefoon 070—63 10 23

Jaarverslag 1965

JAARVERSLAG

van de

Anti-Revolutionaire Partij

over het jaar 1965

Uitgave
Antirevolutionaire Partij-Stichting
Dr. Kuyperstraat 3 — 's-Gravenhage
Telefoon 070—63 10 23

JAARVERSLAG
VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ OVER HET JAAR 1965

HOOFDSTUK I

HET CENTRAAL COMITE

Ere-leden:

dr. A. A. L. Rutgers (1959)
prof. mr. A. Anema (1961 - overleden 18 februari 1966)
dr. J. Donner (1961)
prof. dr. J. Severijn (1963)

1. De samenstelling van het Centraal Comité

Aan het einde van 1965 was het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen als volgt samengesteld:

Stemhebbende leden van het moderamen:

dr. W. P. Berghuis, voorzitter De la Sablonièrekade 8	Kampen	05292— 2773
mr. A. B. Roosjen, ondervoorzitter Zach. Jansestraat 21	Amsterdam	020— 50360
J. Tjalma, penningmeester Van Limburg Stirumstraat 53	Hoogeveen	05280— 2733
prof. dr. ir. H. van Riessen Distellaan 21	Aerdenhout	02500— 42795
J. van Eibergen Majellapark 29	Utrecht	030— 30308
H. M. Oldenhof Sweelincklaan 41	Ede	08380— 3521
dr. A. Veerman, voorzitter Organisatie Commissie Regentesselaan 5	Rijswijk Z.H.	070—986712
dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, voorzitter College van Advies Merellaan 32	Aerdenhout	02500— 40431

Adviserende leden van het moderamen:

B. Roolvink (voor de Tweede Kamerfractie) Eemnesserweg 238	Hilversum	02950— 49713

prof. mr. W. F. de Gaay Fortman (voor de Eerste Kamerfractie) Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage	070—850750
mr. W. R. van der Sluis, secretaris Julianalaan 268	Bilthoven	03402— 3974

Leden, gekozen door de Deputatenvergadering c.q. het Partij Convent:

W. C. Bakker Middenweg 96 b	Haarlem	02500— 52809
A. C. van Beek Meerkoetlaan 1	Woerden	03480— 3931
ds. D. Biesma jr. Oosteinderweg 12	Aalsmeer	02977— 6000
mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom Juliana van Stolberglaan 17	Rotterdam	010—180937
ds. P. M. van Galen Joh. Geradtsweg 90	Hilversum	02950— 11912
prof. dr. H. Jonker Fred. Hendrikstraat 8	Utrecht	030— 19135
prof. mr. W. F. de Gaay Fortman Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage	070—850750
P. Kapinga Staringlaan 293	Apeldoorn	06760— 20397
mevr. C. M. Tonkens-Kaajan R. Vinkeleskade 37 III	Amsterdam	020—720960
mej. J. van Leeuwen Hendrik Ravesteynplein 44	Rijswijk Z.H.	070—985462
H. de Mooy Azn. Vliet Z.Z. 3	Rijnsburg	01718— 4533
J. Nieuwenhuis Weth. D. M. Plompstraat 35	Utrecht	030— 40935
prof. dr. H. N. Ridderbos Fernhoutstraat 14	Kampen	05292— 2681
drs. R. Zijlstra Prins Bernhardlaan 64	Voorschoten	01717— 3925

Leden, gekozen door de Kamercentrales:

E. van Ruller Floresplein 8	Groningen K.C. Groningen	05900- 22969
A. Algra P. C. Hooftstraat 15	Leeuwarden K.C. L'warden	05100- 23382

Th. Brouwer Parkstraat 21	Assen K. C. Assen	05920- 2505
P. A. Nawijn Zuiderkade 21	Blokzijl K.C. Zwolle	05272- 229
H. M. Oldenhof Sweelincklaan 41	Ede K.C. Arnhem	08380- 3521
H. A. van Willigen Bernhardstraat 7	Haaften K. C. Nijmegen	04189- 201
H. C. Smit Joh. Brahmsstraat 33	Utrecht K.C. Utrecht	030- 30375
A. Admiraal (afgetreden begin 1966)	K.C. Den Helder	
dr. J. H. Jonker Stadionweg 146 II	Amsterdam K.C. A'dam	020-731518
C. van Stam Hoofdweg 1219	Nieuw Vennep K.C. Haarlem	02526- 452
C. Hobo Kom van Aaiweg 15	Leiderdorp K.C. Leiden	01710- 31297
A. C. Monster Prinsegracht 182 b	's-Gravenhage K.C. 's-Gravenhage	070-394272
H. A. Brokking Meeuwenlaan 11	Rotterdam K.C. Rotterdam	010-186420
mr. W. Verheul Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk Z.H. K.C. Dordrecht	070-181640
D. Geuze Stadhouderslaan 16	Oostburg K.C. Middelburg	01170- 2616
K. de Geus Julianalaan 18	's-Gravenmoer K.C. Tilburg	01623- 2507
mr. J. N. Scholten Julianastraat 4	Andel (N.-Br.) K.C. 's-Hertogenbosch	01832- 205
N. van Rooijen Burg. Waszinkstraat 112	Heerlen K.C. Maastricht	04440- 3572

Adviserende leden, gekozen door het bestuur van de jongerenorganisatie (A.R.J.O.S.):

J. van der Ploeg Maaslaan 11	Groningen	05900- 52147
H. A. de Boer Van Nieuwkoopstraat 30	IJmuiden	02550- 7714 of 070-320326

Adjunct-secretaris:

mr. W. de Kwaadsteniet Vroesenlaan 49 a	Rotterdam	010-288455

Mr. J. van Aartsen, Commissaris der Koningin in Zeeland, na zijn ministerschap, laatstelijk als bewindsman van Verkeer en Waterstaat in het kabinet-Marijnen.

B. Roolvink. Na de kabinetscrisis van 1965 voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie en adviserend lid van het Centraal Comité, als opvolger van minister Smallenbroek.

2. De mutaties in het Centraal Comité

De samenstelling van het Centraal Comité onderging in 1965 een viertal wijzigingen. De eerste daarvan had tevens betrekking op het moderamen en hield verband met het feit, dat de heer J. Smallenbroek in het kabinet-Cals minister van Binnenlandse Zaken werd. Vanaf 23 april 1965 woonde de opvolger van de heer Smallenbroek als voorzitter der A.R. Tweede Kamerfractie, de heer B. Roolvink, als adviserend lid van het Centraal Comité namens genoemde fractie de moderamenvergaderingen bij. Op 21 mei 1965 werd de heer Roolvink in de vergadering van het Centraal Comité als adviserend lid welkom geheten, terwijl in dezelfde bijeenkomst afscheid van de heer Smallenbroek als partij-bestuurslid werd genomen.

Vanaf 3 april 1965 volgde de heer H. A. Brokking de heer W. A. Fibbe op als afgevaardigde van de Kamercentrale Rotterdam in het Centraal Comité.

De daarop volgende mutatie betrof één van de twee eerste vrouwelijke leden van het Centraal Comité, nl. mevr. M. Kuipers-Klapwijk. Zij gaf per brief van 22 juli 1965 te kennen voor het lidmaatschap te willen bedanken. Haar opvolgster, mevr. C. M. Tonkens-Kaajan, werd op 30 oktober 1965 door het Partij Convent als Centraal Comitélid gekozen.

De laatste mutatie in het Centraal Comité bestond in de vervulling van de vacature van de afgevaardigde der Kamercentrale 's-Hertogenbosch. In september werd drs. J. Koning als zodanig aangewezen, ter opvolging van de heer J. Slot. Op de enige vergadering van het Centraal Comité, die daarna in 1965 gehouden werd, verving mr. J. N. Scholten de heer Koning.

3. Werkzaamheden van het Centraal Comité

In 1965 kwam het Centraal Comité vijfmaal bijeen, telkens in hotel „Des Pays Bas" te Utrecht.

De eerste vergadering vond op **30 januari** plaats. De voorzitter, dr. W. P. Berghuis, herdacht de overleden Britse staatsman Sir Winston Spencer Churchill in een korte toespraak. Aan diens weduwe werd een telegram van deelneming gezonden met de volgende inhoud:

„De Anti-Revolutionaire Partij in Nederland betreurt diep het verlies dat u en wij allen lijden door het overlijden van uw echtgenoot.
Moge God de rouw van u en uw familie verlichten door besef van dankbaarheid voor alles wat wij in hem hebben ontvangen."

Het Centraal Comité nam afscheid van de heer J. Slot, die wegens zijn benoeming per 1 november 1964 tot burgemeester van Hardenberg, de Kamercentrale 's-Hertogenbosch niet langer in het partijbestuur kon vertegenwoordigen. De eigenlijke agenda was deze dag zeer gevuld.

De voorzitter deed verslag van een bespreking met de groep-ds. Velema, welk gesprek perspectieven bleek te hebben geboden. Vervolgens werd uitvoerig van gedachten gewisseld naar aanleiding van een telegram van de A.R. en C.H.U. Kamerkieskringen Den Helder, waarin het meer samengaan van A.R.-C.H. werd aanbevolen. Enige Centraal Comitéleden bleken door initiatiefnemers te Velsen en elders te zijn uitgenodigd deel te gaan uitmaken van de Vriendenkring A.R.-C.H. Het Centraal Comité bleek, hoezeer het sympathiek stond tegenover dit streven, van oordeel dat aan deze invitatie slechts à titre personnel en met de nodige voorzichtigheid gevolg zou kunnen worden gegeven om geen onjuiste menging van verantwoordelijkheden, alsmede verkeerde indrukken te doen ontstaan.

Vervolgens werd gesproken over een in afschrift aan het Centraal Comité toegezonden correspondentie tussen het Arjos-bestuur en enkele A.R. Tweede Kamerleden (Aantjes, Meulink en Schakel) over hun stem en standpunt inzake de gedeeltelijke financiering der A.O.W.-premie uit de schatkist.

Nadat het Centraal Comité van de tot standkoming der A.R. Rijnmondcentrale had kennis genomen en het voorstel van het moderamen ter benoeming van mevrouw C. M. Tonkens-Kaajan tot (eerste vrouwelijk) lid van de commissie van redactie van „Nederlandse Gedachten" had aanvaard, ging het Centraal Comité over tot de behandeling van de ontwerpen I, II en III van de Commissie-Veerman, die resp. voorzien in wijziging van het reglement kandidaatstelling Tweede Kamer, het regelen in een afzonderlijk reglement van de vaststelling van het Program

van Actie, alsmede de herziening van het partijstatuut op enkele punten.

Besloten werd deze ontwerpen aan de kiesverenigingen toe te zenden.

Het Centraal Comité besloot de publiciteit te bevorderen door ook het moderamen te machtigen om wanneer daartoe aanleiding bestaat mededelingen aan de pers te verschaffen.

Op **6 maart** vond een ochtendvergadering plaats naar aanleiding van de op 26 februari 1965 uitgebroken kabinetscrisis. De voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, de heer J. Smallenbroek, verstrekte enige informatie, waarna ter aanvulling een korte gedachtenwisseling plaatsvond. Het Centraal Comité sprak zich in een communiqué als volgt uit:

> „Het Centraal Comité van de A.R. Partij heeft in zijn vergadering van 6 maart jl. zijn vertrouwen uitgesproken in de a.r. bewindslieden en Kamerfracties. Het verheugde zich over de eensgezindheid welke er over en weer tussen de bovengenoemden en tevens met zijn Comité inzake de acuut geworden radio- en televisie-aangelegenheden bestaat. Het Centraal Comité is er van overtuigd dat alle betrokken anti-revolutionairen in constructieve zin hun medewerking aan de pogingen tot oplossing van de kabinetscrisis zullen geven".

In zijn derde vergadering in 1965, op **3 april** gehouden, sprak het Centraal Comité over enkele huishoudelijke en organisatorische aangelegenheden, die elders in dit verslag nader worden aangeduid. Nauw hiermee verband hield de behandeling van een nota van het Algemeen Organisatie Comité inzake de financiële positie van partij en Kuyperstichting. Terwijl besloten werd om behoudens bij scherpe prijs- en salarisstijgingen, eerst in 1967 bij de Deputatenvergadering een voorstel tot contributie-afdrachtverhoging aanhangig te maken, nam het Centraal Comité met instemming kennis van het initiatief van de kiesvereniging Slotermeer-Geuzenveld te Amsterdam, om zich tot de andere kiesverenigingen te wenden om jaarlijkse financiële steun voor de Kuyperstichting te verkrijgen.

Tijdens de politieke rondblik passeerden de feiten en ontwikkelingen der toen practisch ten einde zijnde kabinetscrisis de revue. De heer Smallenbroek gaf daarvan een glo-

baal overzicht en beantwoordde enkele vragen en opmerkingen.

De vergadering van het Centraal Comité op **21 mei** had een bijzonder karakter. Wel kwam de politieke situatie ter sprake, doch in hoofdzaak was de bijeenkomst gewijd aan het afscheid nemen van de heer J. Smallenbroek als (adviserend) lid van het Centraal Comité en het moderamen en het welkom heten van de heer B. Roolvink in die hoedanigheid.

De heer Smallenbroek, minister van binnenlandse zaken geworden in het kabinet-Cals, merkte op dat hij, die sinds 1945 lid van het Centraal Comité was geweest, het niet zo gemakkelijk zal kunnen verwerken dat hij niet meer de Centraal Comitévergaderingen kan bijwonen.

De nieuwe A.R. fractievoorzitter in de Tweede Kamer, de heer B. Roolvink, zei gaarne in het Centraal Comité te zullen meewerken en vroeg hem eventuele kritiek niet te sparen, doch elkaar als A.R. mensen steeds vast te houden.

Na de vakantie kwam het Centraal Comité weer bijeen op **25 september.** De heer Roolvink leidde een breedvoerige „politieke rondblik" in over de troonrede en de miljoenennota 1966. Daarna werden de binnengekomen amendementen der kiesverenigingen op de ontwerpen I, II en III van de Commissie-Veerman behandeld, waarvan er verschillende door het Centraal Comité werden overgenomen. De ontwerpen waren daarmee „panklaar" voor het Partij Convent gemaakt. Ook werden de financiële jaarstukken van 1964 en de begroting 1966 vastgesteld. Met het oog op de naderende Statenverkiezingen 1966 besloot het Centraal Comité op advies van het Algemeen Organisatie Comité landelijk met één affiche uit te komen.

In 1965 kwam het moderamen van het Centraal Comité 13 maal bijeen.

Zijn vergadering van **8 januari** werd vooraf gegaan door een middagbijeenkomst met het dagelijks bestuur van de C.H.U.

Een deel van de bijeenkomst op **19 februari** was gewijd aan een bespreking met ds. H. U. Buitink, ds. K. A. Schippers, drs. G. N. Lammens en de heer W. S. Fuchs, die na-

mens de Ned. Geref. Jeugdraad een bespreking met het moderamen hielden.

Op **2 april** ontving het moderamen leden van de werkgroep van het Landelijk Comité Vriendenkring A.R.-C.H.

Op **9 juli** werd opnieuw met het dagelijks bestuur van de C.H.U. vergaderd.

Op **16 juli** kwam een aantal partijleden met het moderamen spreken naar aanleiding van een namens hen door mr. J. Hollander ondertekende brief. Ook mr. J. H. Prins, directeur van de Kuyperstichting woonde dit onderhoud bij.

De bijeenkomst op **1 oktober** was gewijd aan de (jaarlijkse) ontmoeting tussen het moderamen van het Centraal Comité en het moderamen van de Arjos.

Op **3 december** werd een gesprek gevoerd met de heren H. Coenradi, ds. J. H. Ritzema Bos en G. Buiten van de Stichting Door de Eeuwen Trouw.

HOOFDSTUK II

DE PARTIJ CONVENTEN

1. Het voorjaars-Partij Convent op 22 mei te Zwolle

Het voorjaars-Partij Convent werd in 1965 bijna een zomer-Convent. De kabinetscrisis deed het ongewenst schijnen het voorgenomen Partij Convent van 24 april doorgang te doen vinden. Het werd uitgesteld tot 22 mei en gehouden in "Suisse" te Zwolle. Het was een zeer druk bezochte bijeenkomst, waarop de voorzitter, dr. W. P. Berghuis, de drie A. R. ministers Biesheuvel, Smallenbroek en Diepenhorst kon begroeten, alsmede oud-minster Van Aartsen en de drie A.R. staatssecretarissen Bakker, Van Es en Grosheide.

In zijn openingsrede (gepubliceerd onder de titel "Koers en Eenheid") sprak dr. Berghuis uiteraard over de recente politieke ontwikkelingen.

Over de veranderde constellatie na de kabinetscrisis zei de heer Berghuis:

> "En nu zitten wij als anti-revolutionairen opnieuw in een kabinet samen met de P.v.d.A. Is dat zo verwonderlijk? Er zijn blijkbaar mensen onder ons, die dat vinden. Waarom eigenlijk?
>
> De P.v.d.A. is een van de bonafide democratische partijen in ons land. Een half jaar geleden heb ik voor uw convent gezegd, dat wij zeer sterk hechten aan het blijven samengaan in regeringsverband van de drie christelijke partijen en dat het samengaan met V.V.D. dan wel met P.v.d.A. voor ons een zaak van beleid is. Dat men overigens ook voor wat het samengaan van de drie christelijke partijen betreft tot een beleidskeuze kan worden gedwongen, is nu wel gebleken."

Natuurlijk werd ook door dr. Berghuis de houding van de V.V.D., welke tot de kabinetscrisis leidde, aan een nader onderzoek onderworpen.

> "Het in Nederland gegroeide organisatiepatroon zou

Mr. B. W. Biesheuvel.
Vice-minister-president en minister van Landbouw en Visserij.

J. Smallenbroek.
Minister van Binnenlandse Zaken.

Dr. I. A. Diepenhorst.
Minister van Onderwijs en Wetenschappen.

slechts een kwalijke en hoogst verwerpelijke kant hebben, indien men er een door de overheid beschermde exclusieve en monopolistische zaak van zou willen maken.

Maar dat is dan ook in genen dele het geval.

Maar de V.V.D. wilde wat anders. Die wilde voor de door haar bedoelde gegadigde of gegadigden wel een exclusieve plaats. En dat heeft niets met vrijheid te maken. Integendeel. En het heeft niets met een open bestel te maken. Integendeel. Het heeft wel te maken met hovaardij. Het doet het vermoeden wekken van een zich als nationale élite willen opstellen tegenover de uit het volksleven opgekomen zuilen.

Vandaar mijn teleurstelling in de houding van de twintigste eeuwse Nederlandse liberalen.

De V.V.D. heeft inzake radio en televisie hoog spel gespeeld. Zij heeft dat spel verloren en zichzelf buiten spel gezet."

Daarna vatte de partijvoorzitter de wijze waarop de A.R. de toekomst tegemoet dient te gaan als volgt samen:

"Nu richten wij de blik weer vooruit. En dan gaat het — ik herhaal het — **om de koers èn om de eenheid van onze partij.**

Hierom gaat het ook — en ik weet dat ik daarbij mede namens de heer Roolvink spreek — in het noodzakelijke samenspel van fractie en partij.

De koers staat voorop. Dat ligt ook voor de hand. Het heeft voor een politieke partij weinig zin om eenheid te demonstreren, indien men niet weet ten aanzien van welke koers dit gebeurt."

Na deze rede waren enkele huishoudelijke zaken aan de orde. De behandeling van de jaarverslagen 1964 van het Centraal Comité, de Arjos, het College van Advies, de dr. A. Kuyperstichting en de beide Kamerfracties bracht een zestal discussianten, waaronder een dame, op het spreekgestoelte.

De uitslag van de stemming ter verkiezing van leden in de Organisatie Commissie luidde als volgt:

dubbeltal: drs. B. Witteveen (92 stemmen) — mr. C. Pijl Hogeweg (36 stemmen); 3 stemmen blanco;

dubbeltal: J. van Vliet (99 stemmen) — L. de Graaf (28 stemmen); 4 stemmen blanco.

De beide gekozenen aanvaardden hun verkiezing.

Een prettig moment was dat waarop de heer Broere uit

Dordrecht bij de voorzitter nog 43 door hem gewonnen nieuwe leden aanmeldde. Dr. Berghuis dankte de heer Broere, die reeds 100 nieuwe leden gemeld had, zeer hartelijk en benadrukte daarbij tevens het belang van de ledenwerfactiviteit.

Na de lunch-pauze kreeg de nieuwe voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, de heer B. Roolvink het woord (deze rede werd eveneens in de brochure "Koers en Eenheid" gepubliceerd). De heer Roolvink begon zijn uiteenzetting als volgt:

> "Ik had het voornemen om enkele opmerkingen te maken over het onderwerp "Politiek bedrijven is kiezen". Dit is ons de laatste tijd in allerlei toonaarden voorgehouden en ik geloof dat wij duidelijk tegen elkaar moeten zeggen, dat men over politieke vraagstukken wel kan filosoferen — het kan zelfs een heel aardige bezigheid zijn — maar dat aan het eind van de rit, aan het eind van een gesprek er gekozen moet worden. En dan moet er duidelijk gekozen worden.
>
> Ik geloof, dat uit het beleid van de Anti-Revolutionaire Tweede Kamerfractie in de jaren die achter ons liggen ook bij herhaling gebleken is, dat men een keus niet uit de weg gaat."

De moeite die menigeen met de gang van zaken bij de kabinetscrisis en de oplossing daarvan ondervond, karakteriseerde de spreker op deze wijze:

> "In een schimmige, mistige situatie is het veel moeilijker om tot een standpuntbepaling te komen.
>
> Dat bracht met zich mee, dat allereerst, voordat andere punten aan de orde kwamen, een oplossing moest worden gevonden voor het vraagstuk, waarop een crisis was uitgebroken. Men kan daar hele schone redeneringen over houden, het is niet eens moeilijk om ze op te zetten, maar men komt steeds weer voor de vraag te staan: moet deze zaak nu of later geregeld worden. Wij meenden dat die zaak nu geregeld moest worden en men was over het algemeen van mening dat dit punt niet op de lange baan geschoven mocht worden. En het hield ook nog een tweede gevolg in, namelijk dat deze zaak, nu daarover een crisis was uitgebroken, niet tot een vrije kwestie mocht worden verklaard. Dat zou onjuist zijn en dat zou nu met recht betekend hebben een tijdbom onder het nieuwe kabinet dat men bezig was te formeren.
>
> Ik kan u wel zeggen, als u aan mij de vraag zou stellen: wat zijn nu voor de anti-revolutionaire Kamerfractie de

pijnlijke momenten geweest in deze formatie, dat ik heel ronduit zeg: hét pijnlijke moment is niet geweest de crisis zelf (wij waren er overigens niet blij mee), het pijnlijke moment is ook niet geweest dat wij tenslotte welbewust hebben gekozen voor een samengaan met de Partij van de Arbeid, neen, hét pijnlijke moment bestaat hierin, dat wij voor het eerst na 1952 in een kabinet zitting zouden nemen waarin de eenheid van optreden tussen de drie christelijke partijen niet meer bestond. Heel concreet dus: het afvallen van de C.H.U. in de kabinetsformatie."

Daarbij schetste de heer Roolvink de problemen waarvoor het nieuwe kabinet zich gesteld zag:

„Wij hebben in onze tijd te maken met explosies in drieërlei zin: een bevolkingsexplosie, een welvaartsexplosie — wat is dat een prachtige zaak — en mede als gevolg daarvan ook een verkeersexplosie. Deze dingen horen bij elkaar. Als je je werkelijk intensief met de aardse zaken bezig wilt houden — en dat moeten doen, want wij moeten het leven liefhebben zoals het tot ons komt, ook met al die materiële dingen daarin — dan kan en mag men zich niet onttrekken aan al de vraagstukken die dit alles oproept."

Sterk benadrukte hij de noodzaak van een gezond financieel beleid:

„Willen wij een goed sociaal beleid blijven voeren en willen wij aan de meest dringende behoeften in onze samenleving, ook op ruimtelijk- en verkeersgebied en onderwijsgebied enz. voldoen, dan is een goede financieel-economische politiek daarvoor een eerste vereiste.

Goede sociale politiek voeren geschiedt niet alleen op het departement van Sociale Zaken, hoe belangrijk dat ook is, denk maar aan A.O.W. enz., maar een sociaal-economisch beleid is een zaak die dwars door alle departementen heen loopt; dat is een geïntegreerd beleid. Waar geen gezond financieel beleid gevoerd wordt, zullen de tegenslagen ook op sociaal gebied bepaald zichtbaar worden. Dat geldt ook met name voor de positie van het midden- en kleinbedrijf en zo zou ik nog meer voorbeelden kunnen noemen.

Ik wil dat op dit ogenblik niet doen. Wij hebben op dat punt onze zorg tot uitdrukking gebracht en wij doen dat ook vandaag. Wij doen dat als een loyale regeringspartner, die weet dat wij hier moeten waarschuwen en ik geloof dat dit ook de taak is van een constructieve Tweede Kamerfractie."

Nadat een tiental leden met de heer Roolvink in discussie was getreden besloot dr. Berghuis deze van grote be-

Drs. J. A. Bakker.
Staatssecretaris van Economische Zaken.

Mr. J. H. Grosheide.
Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen.

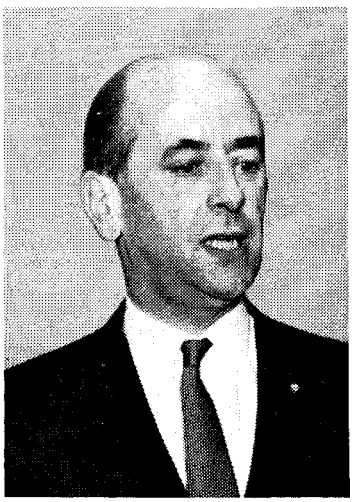

A. van Es.
Staatssecretaris van Defensie (Marine).

langstelling getuigende bijeenkomst. Ook van de zijde der schrijvende en filmende pers (N.T.S.-journaal) werd ditmaal acte de présence gegeven.

2. Het najaars-Partij Convent op 30 oktober te Utrecht

Ook in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht, waar op 30 oktober het najaars-Partij Convent gehouden werd, kon de voorzitter, dr. W. P. Berghuis, weer alle A.R. bewindslieden verwelkomen. Vervolgens herdacht de vergadering de overleden Conventsleden: de heer J. C. Haspels, de heer M. Knol, mr. A. Bruch en de heer R. Hagoort.

Ditmaal was een groot deel van zijn openingsrede (gepubliceerd onder de titel "De spanning van de politiek") gewijd aan de crisis in de E.E.G., die op 30 juni 1965 tot uiting kwam door de Franse boycot der gemeenschapsorganen.

Dr. Berghuis analyseerde het Franse standpunt als volgt:

> „Het element van leiderschap van één van de deelnemende staten kan overigens worden opgeheven wanneer — zoals wij het proberen te doen in Europa — de deelnemende staten de weg van samensmelten opgaan en een nieuwe gemeenschap opbouwen met een eigen gezag. En nu is het merkwaardig en nogal doorzichtig, dat Frankrijk enerzijds de huidige vorm van de NAVO afwijst, omdat het weigert enige vorm van Amerikaanse leiding te accepteren, maar tegelijkertijd voor Europa de intergouvernementele vorm van samenwerking wil in plaats van de supranationale, omdat daardoor wél een zeker leiderschap van één van de Europese partners mogelijk wordt, ten aanzien waarvan het geen geheim is, dat daarbij aan Frankrijk zelf wordt gedacht.
>
> Maar het belangrijkste is, dat het Frankrijk van De Gaulle geen rekening wil houden met de lessen van de geschiedenis zowel voor Europa als voor Amerika.
>
> In de eerste helft van de twintigste eeuw is tot tweemaal toe in een hete en éénmaal in een koude wereldoorlog de hulp van de Verenigde Staten nodig geweest om de vrijheid van Europa te redden. En deze gebeurtenissen hebben tevens gedemonstreerd dat de Verenigde Staten hun lot met dat van Europa hebben verbonden. Het vergeten van deze lessen is de grote fout die De Gaulle maakt.
>
> Wat Frankrijk wil, namelijk een losser verband met Amerika en een niet-bovennationale samenwerking in Europa, is: een willen terugkeren tot een situatie, die in het verleden desastreus is geweest, vooral in Europa."

Zijn conclusie luidt aldus:

> "Er zal voor de Vijf, indien zij willen waar maken, dat zij de oorspronkelijke Europese conceptie willen vasthouden, duidelijk aanwijsbaar en zichtbaar tegenover De Gaulle moeten worden gesteld: tot hiertoe en niet verder. En dan is het punt van de Commissie een duidelijk punt. En tot het aanvaarden van alle consequenties van genoemd standpunt behoort het rekening houden met de niet gewenste mogelijkheid, dat de Vijf voorshands zonder Frankrijk Europa politiek moeten bouwen en met het naderbij brengen van het wel gewenste samengaan met Engeland en andere democratische Europese landen zonodig zonder Frankrijk."

In de binnenlandse politiek had de brief van de socialistische fractievoorzitter in de Tweede Kamer, op 25 oktober zonder diens toestemming of voorkennis gepubliceerd in "Het Parool", stof doen opwaaien.

Bijna heet van de naald gaf dr. Berghuis het volgende commentaar:

> "Ik verbaas mij dus niet over het feit, dat zij in de publiciteit is gekomen, maar over het feit dat zij is geschreven. Ik heb met stijgende verbazing deze brief gelezen en mij afgevraagd hoe het mogelijk is, dat een fractievoorzitter van de P.v.d.A., ook al is het persoonlijk en vertrouwelijk, zoiets schrijft.
>
> Ik wil beslist een incident niet dramatiseren en ik ben het met allen eens, die zeggen dat het rumoer rondom de verloving van prinses Beatrix maar eens moet ophouden. Als er over de monarchie gediscussieerd moet worden, dan is mij dat wel. Maar laat dat dan buiten een verloving om gebeuren.
>
> Nu echter het "incident-Nederhorst" heeft plaats gevonden, meen ik wel dat het Nederlandse volk er recht op heeft te weten wat op dit ogenblik het standpunt van de P.v.d.A. als zodanig is ten opzichte van de monarchie".

Ten aanzien van het regeringsprogram en de uitvoering daarvan stelde de partijvoorzitter zich als volgt op:

> „Met dat programma zijn wij op zichzelf ingenomen. De Regering heeft het aangedurfd om op doortastende wijze omvangrijke projecten op stapel te zetten, welker uitvoering voor het "welvaren" van het Nederlandse volk nu en in de toekomst en voor het nakomen van sociale verplichtingen jegens andere volken noodzakelijk zijn. Wie zou dit

De voorzitter van het Centraal Comité, dr. W. P. Berghuis, spreekt zijn openingsrede op het Partij Convent van 30 oktober 1965 uit. Achter de bestuurstafel v.l.n.r. de bewindslieden drs. J. A. Bakker, J. Smallenbroek, mr. B. W. Biesheuvel; de secretaris mr. W. R. van der Sluis, J. Tjalma, dr. A. Veerman, en de adj.-secretaris, mr. W. de Kwaadsteniet.

ten aanzien van versnelde woningbouw, van versnelde wegenbouw en van een versnelde uitbouw van ons wetenschappelijk onderwijs, ten aanzien waarvan toch wel het besef moet bestaan dat wij daarin hier en daar achterop zijn geraakt of dreigen te geraken, durven ontkennen?

En wie zou dat ten aanzien van de vergroting van de Nederlandse bijdragen aan ontwikkelingslanden durven ontkennen?

De Regering heeft dit programma aangedurfd in de wetenschap, dat voor de uitvoering daarvan belangrijke uitbreiding van de financiële middelen noodzakelijk is, en, naar men moet aannemen, in het besef dat de uitvoering van een dergelijk program alleen verantwoord is, wanneer tijdens die uitvoering en na de afloop daarvan volks- en staatshuishouding gezond zijn gebleven. Anders zou over het doel worden heengeschoten."

Een veel besproken punt in deze periode was het gereedmaken van de Omroepwet. De A.R. had daarop met name aangedrongen. Speculaties omtrent de bedoelingen daarmee deden dr. Berghuis het volgende opmerken:

„Het tijdig wettelijk afdoen van deze zaak vóór de verkiezingen van 1967 wordt niet eerst nu door ons gesteld, maar is onzerzijds reeds vóór de totstandkoming van het huidige Kabinet en voordat bekend was hoe het er politiek uit zou zien, met klem bepleit. Er zijn hier en daar veronderstellingen geuit, als zouden de anti-revolutionairen dit alleen stellen om in 1967 ten opzichte van de P.v.d.A. de handen vrij te hebben. Dit raakt kant noch wel. Ik zou er ernstig bezwaar tegen maken indien door een dergelijke redenering een snelle wettelijke afdoening van de radio- en t.v.-affaire als minder urgent zou worden gezien."

Een teer punt was sinds het optreden van het kabinet-Cals gebleven het in de oppositie gaan van de C.H.U. en de daaruit voortvloeiende moeilijkheden bij de samenwerking der Nederlandse christen-democraten. Daarover zei dr. Berghuis:

„Ieder, die een openhouden onzerzijds van de mogelijkheid, dat in 1967 de Christelijk-Historischen samen met K.V.P. en A.R.P. in een gemeenschappelijk verband terugkeren, uitlegt als een de handen vrij willen houden ten opzichte van een samengaan met de P.v.d.A., heeft niet dóór de ernst van ons verlangen naar een samengaan met de C.H. in de richting van een nieuwe Christelijke Partij.

Het kan verdrietig stemmen — maar verdriet schijnt in de politiek geen rol te mogen spelen — dat van officiële

Een overzicht van de vergadering van het Partij Convent op 30 oktober 1965 te Utrecht. Op de voorgrond de „pers-tafel".

C.H. zijde niet veel van een dergelijk verlangen blijkt. Wij zullen ons niet schamen, noch voor onszelf noch voor de Christelijk-Historischen, noch voor de kiezers, te blijven stellen dat bij ons dit verlangen leeft en zulks in volledige openheid naar een nieuwe partij. Overigens zal de C.H.U. het uiteraard voor zichzelf intern moeten klaren. Wij zullen ons daarin niet mengen. Wij zullen wel ook in de toekomst van onze opvatting doen blijken en er waar het te pas komt propaganda voor maken."

Een bij de parlementaire behandeling van het wetsontwerp inzake het continentale plat naar voren springend verschil van inzicht met de socialisten leidde tot de volgende uiteenzetting:

„Maar het geschil had te maken met het verschil in visie op de maatschappijstructuur tussen de socialisten en ons. Wij willen in de structuur van de maatschappij in het algemeen en van het bedrijfsleven in het bijzonder het accent duidelijk blijven leggen bij de particuliere ondernemingsvorm, ook bij de oliewinning, hetgeen op zichzelf de mogelijkheid van staatsdeelneming al naar de omstandigheden dit gewenst maken, niet uitsluit. De socialistische visie is, zij het ook — minister Den Uyl heeft er terecht op gewezen — dat zij minder dogmatisch wordt beleden dan vroeger, spoediger geneigd tot staatsdeelneming in het bedrijfsleven.
Het gaat hier — ook wanneer zij over en weer niet dogmatisch wordt gesteld — om een wezenlijk verschil in opvatting."

Met dit alles werd ook de sociale gerichtheid van de A.R.P. in verband gebracht.

„De sterke sociale gerichtheid van de A.R.P. — die zij overigens niet van de socialisten geleend heeft maar van huis uit bezit — is niet in strijd met, maar een noodzakelijk component in een maatschappijbeschouwing waarbij het accent ligt bij het particuliere initiatief als bron van volksenergie onder correctie maar niet onder leiding van de overheid."

Aan het slot van zijn rede zei de voorzitter het volgende over de problemen die in de toekomst meer en meer de aandacht zullen opeisen:

„Maar ook andere dingen vragen nu reeds onze aandacht. Hoe zal de maatschappij er uit zien als over 20 of 30 jaar een groot gedeelte van de industriële produktie vrijwel geheel is geautomatiseerd? En tot welke consequenties zal dit

ook met betrekking tot politieke maatregelen leiden? Waar gaat het heen met het bezit van kernwapens in de wereld en hoe moeten wij ons daarin opstellen?

Waar gaat het heen met de ontzaglijke groei van de wereldbevolking? Zal daar op den duur iets aan moeten worden gedaan? Waarbij aan een nadere bezinning op het punt van geboorteregeling en geboortebeperking niet zal zijn te ontkomen. Over deze en andere dingen zal onder ons, ook in onze partij, moeten worden doorgedacht."

Na de koffie-pauze werden de financiële jaarstukken 1964 van het Centraal Comité, de Arjos, het College van Advies en de Kuyperstichting behandeld, evenals hun begrotingen voor 1966. Een vijftal leden wisselde daarover met de voorzitter, de penningmeester en de secretaris van gedachten. Daarna beantwoordden prof. dr. J. Zijlstra, als voorzitter van de dr. Kuyperstichting en mr. J. H. Prins als haar directeur enkele vragen. In de vacature-mevr. M. Kuipers-Klapwijk werd tot lid van het Centraal Comité gekozen mevr. C. M. Tonkens-Kaajan (80 stemmen). Haar tegenkandidate, mevr. G. Berg-Laninga verwierf 39 stemmen; 1 stem was blanco. Dr. Berghuis begroette het nieuwe Centraal Comitélid en wijdde woorden van erkentelijkheid aan mevr. M. Kuipers-Klapwijk, die heel veel voor de partij deed.

In de vacature wijlen J. C. Haspels koos het Partij Convent de heer J. H. G. van Wijhe tot lid van de Financiële Commissie. Hij verkreeg 75 stemmen tegen de 41 stemmen van zijn tegen-kandidaat, de heer H. Borst; 4 blanco stemmen.

Van de rondvraag werd gebruik gemaakt door de heer T. Harkema, die namens de kiesvereniging Ouderkerk aan de Amstel op grotere activiteit van ons land inzake de hulp aan ontwikkelingslanden aandrong.

In de besloten middagvergadering werden de voorstellen aan de Deputatenvergadering (d.d. 12 februari 1966) met betrekking tot wijziging van het reglement kandidaatstelling Tweede Kamer, het reglement ter voorbereiding van het Program van Actie en de herziening van het partijstatuut vastgesteld.

3. De samenstelling van het Partij Convent eind 1965

Stemhebbende leden:

Gekozen door de Statencentrales	118
Gekozen door de Kamercentrales	60
Stemhebbende leden van het Centraal Comité	39
Leden Organisatie Commissie	4
Dagelijks Bestuur dr. A. Kuyperstichting	7
Dagelijks Bestuur Verband van Ver. van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders	2
Dagelijks bestuur A.R.J.O.S.	6
totaal	236

Adviserende leden:

Adviserende leden Centraal Coomité	7
A.R. leden der Staten-Generaal	20
Secretaris Centraal Comité en directeur dr. A. Kuyperstichting	2
Leden Financiële Commissie	3
Redactie Nederlandse Gedachten en A.R. Staatkunde	14
Commissie van Beroep	5
totaal	51
totaal-generaal	287

Hierbij moet echter worden bedacht, dat in het bovenstaande een vrij groot aantal dubbeltellingen voorkomt. Zo zijn bijvoorbeeld enkele Kamerleden tevens lid van het Centraal Comité.

HOOFDSTUK III

DE ORGANISATIE COMMISSIE EN HET ALGEMEEN ORGANISATIE COMITE

1. De Organisatie Commissie

a. De samenstelling (eind 1965)

De samenstelling van de Organisatie Commissie was eind 1965 als volgt:

dr. A. Veerman, voorz.	Regentesselaan 5 Rijswijk (Z.H.)	070-986712
C. J. van den Heuvel	Raadhuisstraat 16 Moerkapelle	01793- 302 kant. - 300
K. J. de Jong	Alma Tademastraat 12 Leeuwarden	05100- 24989
mevr. G. van Tuinen-Scheepsma	Michelangelostraat 11 Amsterdam	020-798291
J. van Vliet	Magnoliastraat 7 Dordrecht	01850- 20412
drs. B. Witteveen	Zeelandstraat 42 III Amsterdam	020-421169
mr. W. R. van der Sluis (secretaris)	Julianalaan 268 Bilthoven	03402- 3974 kant. 070-631023
mr. W. de Kwaadsteniet (adj. secretaris)	Vroesenlaan 49a Rotterdam	010-288455 kant. 070-631023

b. De werkzaamheden

De Organisatie Commissie kwam in 1965 tweemaal afzonderlijk bijeen en wel op 5 maart en 10 juni. Telkens voorafgaande aan een vergadering van het Algemeen Organisatie Comité vonden ook korte voorbesprekingen van de Organisatie Commissie plaats, zodat zij „materieel" vijfmaal bijeen kwam.

Vergadering **d.d. 5 maart.**

— bevorderd zal worden dat alle bestuursleden van kiesverenigingen een abonnement op „Nederlandse Gedachten" nemen;
— de gereed gekomen jeugdfolder zal aan alle kiesverenigingen worden toegezonden (50 exemplaren);
— behandeling van de financiële aangelegenheden en bespreking van eventuele noodzaak te adviseren tot verhoging der contributieafdracht;
— de ledenwerfactie zal worden voortgezet tot de vakantieperiode;
— bespreking van het jaarverslag 1964, met name de punten die de Organisatie Commissie regarderen.

Vergadering **d.d. 10 juni.**

— besluit om het Centraal Comité te adviseren bij de Provinciale Statenverkiezingen op 23 maart 1966 met één landelijke affiche uit te komen en het model daarvan eventueel ook beschikbaar te stellen t.g.v. de gemeenteraadsverkiezingen van 1 juni 1966;
— vaststelling van advertentie-plan inzake de Statenverkiezingen;
— bespreking en instemming met het door het A.R. Vrouwencomité geopperde voornemen om vanaf 1 juli 1965 een ledenwerfactie onder het motto „Vrouwen werven vrouwen" te starten.

2. Het Algemeen Organisatie Comité

a. De samenstelling

Behalve de leden van de Organisatie Commissie hebben de volgende afgevaardigden van de Kamercentrales zitting in het Algemeen Organisatie Comité:

Groningen	:	P. B. Tillema	Prinsesseweg 4 Hoogkerk	05900- 65389
		A. Drost	Hoofdstraat 117 Uithuizermeeden	05954- 2282
Leeuwarden	:	drs. W. K. de Roos	R. Westrastraat 8 Sexbierum	05179- 402
		drs. G. van Veenen	Statenweg 48 St. Anna Parochie	05180- 252
Assen	:	H. Scholtens	Kapelstraat 23 Emmen	05910- 1024
		J. Bakker	Oosterhoutstraat 36a Assen	05920- 2991

Zwolle	:	P. A. Nawijn	Zuiderkade 21 Blokzijl	05272- 229 kant. - 333
		A. Sein	Getfertsingel 127 Enschede	05420- 4987
Arnhem	:	D. Pereboom	Stationsweg 64 Ede	08380- 8500
		H. A. v. Willigen	Bernhardstraat 7 Haaften	04189- 201 kant. - 235
Nijmegen	:	B. Geleijnse	Burg. Tenkinkstraat 18 Doetinchem	08340- 3817
		A. Wildeman	Corleseweg 2 Winterswijk	05430- 2191
Utrecht	:	L. W. H. de Geus	Raadhuisstraat 18 Linschoten	03480- 2602
		A. van der Stelt	Kerkstraat 3 IJsselstein	03478- 1775
Amsterdam	:	drs. J. P. Feddema	p.a. De Lairessestraat 142 Amsterdam	
		vacature	—	
Den Helder	:	K. Holwerda	Oostkanter 3 Heiloo	02200- 30346
		Joh. W. Stevenson	Spoorgracht 10 Den Helder	02230- 3534
Haarlem	:	P. Brune	Westerparkstraat 27 Zandvoort	02507- 2546
		E. Tijselink	Marnixstraat 354 II Amsterdam-C.	020-234322 kant. -743474
Leiden	:	A. C. van Beek	Meerkoetlaan 1 Woerden	04380- 3931
		C. G. Karssen	Burg. Van Dobben de Bruynstraat 3 Bodegraven	01726- 3610 of - 2138
's-Gravenhage	:	H. C. Schipper	Het Zicht 35 's-Gravenhage	070-664612
		W. Verburg	Norenburg 97 's-Gravenhage	070-856338
Rotterdam	:	C. van Rij	Duikerstraat 30 Rotterdam	010-203630
		L. L. Blok	Meyenhage 402 Rotterdam-23	010-176413

Dordrecht	:	G. van Galen	Lindelaan 114 Zwijndrecht	01850- 26574
		P. B. Bakker	Beneden Molendijk 31 Oud-Beijerland	01860- 2526
Middelburg	:	A. Meulbroek	Bleek 9 Middelburg	01180- 3570
		J. van den Bos	1500 Gem. Polder 56 Tholen	01660- 498
's-Hertogenb.	:	drs. J. Koning	Van Hogendorplaan 17 Eindhoven	04900- 22082
		G. Crielaard	Hoofdgraaf 16 Andel	01832- 382
Tilburg	:	A. Kroon	Allerheiligenweg 40 Breda	01600- 30283
		ir. A. Smid	Hubertuslaan 9 Breda	01600-33684
Maastricht	:	J. Lanser	Helbeek 51 Venlo	—
		K. A. Santing	Panhuisstraat 15 kant. Hoensbroek	04490- 9111 toest. 6698
voor de Arjos	:	mej. P. C. Elfferich	Donkerstraat 42 Harderwijk	03410- 3072 — 3744
		D. Corporaal	Ruimzicht 170 's-Gravenhage	070-672816 kant. 070-113231

b. De werkzaamheden

Het Algemeen Organisatie Comité kwam in 1965 driemaal bijeen en wel op 22 maart, 16 september en 8 december.

De agenda van het Algemeen Organisatie Comité bevatte in hoofdzaak de punten die reeds ook vermeld zijn onder de werkzaamheden van de Organisatie Commissie. Enkele onderwerpen worden afzonderlijk vermeld.

Vergadering **d.d. 22 maart**

— vaststelling van de notitie inzake financiën van de partij en Kuyperstichting;
— rondblik en verslag (per Kamercentrale) door de afgevaardigden over de gang van zaken met betrekking tot de ledenwerfactie.

Vergadering **d.d. 16 september**

— vaststelling van de documentatie voor het gespreksgroepen-onderwerp: „Groeiend volk, beperkte ruimte";
— bespreking ledenwerfactie;
— bespreking abonnee-werfactie „Nederlandse Gedachten";
— bespreking van de op het Algemeen Organisatie Comité-werk betrekking hebbende posten van de ontwerp-begroting 1966 van het Centraal Comité;
— bespreking regeling affichering Provinciale Statenverkiezingen 1966;
— bespreking advertentie-campagne Provinciale Statenverkiezingen 1966.

Vergadering **d.d. 8 december**

Deze vergadering kwam tot nadere uitwerking van de op 16 september reeds in behandeling genomen onderwerpen.

HOOFDSTUK IV

HET A.R. VROUWENCOMITE

1. De samenstelling (eind 1965)

a. Door het Centraal Comité benoemde leden:

mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom (pres.)	Jul. van Stolberglaan 17 Rotterdam	010-180937
mevr. G. van Tuinen-Scheepsma (vice-pr.)	Michelangelostraat 11 Amsterdam	020-798291
mevr. A. M. Bangma-Van Es	Schrans D 93 Leeuwarden	05100- 26406
mevr. C. A. Drayer-Velema	Pieter Lastmankade 3bv. Amsterdam-Z.	020-790012
mevr. L. A. Lever-Brouwer	mr. Th. Heemskerklaan 49 a Amersfoort	03490- 13267
mej. E. M. Spoormaker	Lorentzlaan 1 Amstelveen	02964- 18186
mevr. W. M. Ridderbos-De Rooy	Van Breestraat 14 Amsterdam-Z. I	020-724275
mej. J. van Leeuwen	Hendrik Ravesteynplein 44 Rijswijk (Z.H.)	070-985462
mevr. A. J. van Houwelingen-Van der Ploeg	Ringweg Randenbroek 22e Amersfoort	—

b. Door de Kamercentrales aangewezen vertegenwoordigsters:

P.C. Groningen		
mevr. I. A. de Vries-Dijksterhuis	Zijlsterweg 16 Ezinge	05941- 217
mevr. M. J. van der Veen-Duvekot	Van Houtenlaan 15a Groningen	05900- 29038
P.C. Friesland		
mevr. A. M. Bangma-Van Es	Schrans D 93 Leeuwarden	05100- 26406
P.C. Drenthe		
mevr. F. Zandbergen-Huising	Prinsenplein 15a Meppel	05920- 5265
mej. A. R. van Dellen	Marconistraat 14 Assen	—

P.C. Overijssel

mevr. A. M. Visser-Visser	J. H. Trompmeesterstraat 25 Steenwijk	05210- 2781
mej. drs. M. B. Volten	Parkweg 25 Almelo	05490- 3427

K.C. Arnhem

mevr. A. Timmer-Hondema	Juliana van Stolberglaan 47 Ede	—
mevr. E. H. Achterstraat-De Ruyter	Lisztstraat 20 Arnhem	08300- 26626

K.C. Nijmegen

mevr. H. Norg-Mijnheer	Kwikkelstraat 24 Dinxperlo	08355- 251
mevr. M. v. d. Schans-Wijsmuller	Slijkwellsestraat 20 Well-Ammerzoden	04199- 283

P.C. Utrecht

vacature

K.C. Amsterdam

mevr. C. M. Tonkens-Kaajan	R. Vinkeleskade 37 III Amsterdam	020-720960
mevr. J. C. Korenhof-Van Heun	Linnaeushof 13 Amsterdam	020-346505

K.C. Den Helder

mej. C. Hellema	Botenmakersstraat 45 Zaandam	02980- 63224
mej. T. T. Smith	Bankastraat 21 Den Helder	02230- 3986

K.C. Haarlem

mevr. Chr. Aschoff-Van der Gaast	Spaarndamseweg 14 Haarlem	02500- 62791
mevr. G. Trietsch-Wiedijk	Comeniuslaan 4 Naarden	—

K.C. Leiden

mevr. T. H. Attema-Roosjen	Nieuwe Duinweg 54 Katwijk a/d Rijn	01718- 3079
mevr. M. H. J. Brink-Bijleveld	Dorpsstraat 136 Hazerswoude	01728- 164

K.C. 's-Gravenhage

mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe	Van Thedingerbrouckstr. 21 's-Gravenhage	070-244811
mevr. A. Jonker-Visser	Segbroeklaan 412 A 's-Gravenhage	070-395636

K.C. Rotterdam

mevr. M. van der Laan-Barreveld	Essenburgsingel 68 Rotterdam	010-230110
mevr. J. Buesink-Oskam	's Lands Werf 11 Rotterdam	010-124258

K.C. Dordrecht		
mevr. G. C. van Vliet-De Groot	Magnoliastraat 7 Dordrecht	01850- 20412
mevr. J. Bik-Meima	Geestbrugweg 80 Rijswijk (Z.H.)	070-905038
P.C. Zeeland		
mevr. A. Fraanje-Voorbij	Middelburgsestraat 36 Goes	01100- 5103
mevr. N. van Hoeve-De Hamer	Spoorstraat 51 Sluiskil	01157- 475
K.C. Tilburg		
mevr. J. Jonkers-Tiemensma	Tilburgseweg 162 Breda	01600-38788
mevr. C. M. Stappers-Van Kampen	Frans Halsstraat 6 Raamsdonksveer	01621- 2037
K.C. 's-Hertogenbosch		
mej. N. Luyendijk	St. Nicasiusstraat 16 Eindhoven	04900- 15116
mej. G. Beimers	Notenlaan 35 Sleeuwijk	01883- 490
P.C. Limburg		
mevr. A. van Rooijen-Van der Veer	Burg. Waszinkstraat 112 Heerlen	04440- 3572
Assistente:		
mevr. N. L. Nieuwenhuize-Verkamman	Kemperweg 148 Rotterdam	010-184351

Het secretariaat werd waargenomen door het partijsecretariaat.

De vergaderingen van het A.R. Vrouwencomité worden eveneens bijgewoond door het vrouwelijk lid van de A.R. Tweede Kamerfractie, mej. mr. J. C. Rutgers, Joh. Vermeerstraat 69 hs., Amsterdam, tel. 020—797798.

2. De werkzaamheden

Op **27 januari** kwam het A.R. Vrouwencomité voor het eerst in het verslagjaar bijeen te Amersfoort. Dr. E. Diemer lichtte het in gespreksgroepen van vrouwen te behandelen onderwerp over de pers mondeling toe, waarna een geanimeerde discussie volgde.

Op 6 januari was aan de leden van het A.R. Vrouwencomité de documentatie toegezonden inzake het onderwerp voor de vrouwen-gespreksgroepen over het onderwerp „Gezin en pers". De leden hadden op zich genomen gespreksgroepen over deze materie bijeen te roepen.

Het resultaat was, dat 45 vragenlijsten ingevuld binnenkwamen. Het rapport daarvan, dat o.m. ook toegezonden werd aan het Centraal Comité en de beide Kamerfracties, werd in de vergadering van het A.R. Vrouwencomité op woensdag **16 juni** uitvoerig besproken.

Op deze vergadering werd tevens een voorstel gedaan tot het houden van een bijeenkomst van het A.R. Vrouwencomité met werkende en andere geinteresseerde vrouwen. Tijdens de middagvergadering sprak mej. drs. C. L. Overweel over „Vrouw, Volksgezondheid en Politiek".

Op zaterdag **13 november** werd onder auspiciën van het Centraal Comité door het A.R. Vrouwencomité de hierboven bedoelde kennismakingsconferentie met een aantal dames uit A.R. kring belegd.

De bijeenkomst stond onder leiding van mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom, presidente van het A.R. Vrouwencomité. Zij gaf in haar openingswoord een uiteenzetting over het doel, de werkzaamheden en de buitenlandse contacten van het A.R. Vrouwencomité. Na een welkomstwoord van de voorzitter van het Centraal Comité, dr. W. P. Berghuis, en een korte toespraak van de voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, de heer B. Roolvink, hield mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe een causerie over de deelneming van A.R. vrouwen aan de Europese Vrouwen Unie. Daarna volgde nadere kennismaking in kleinere groepen, waar ook vragen en opmerkingen aan het adres van het 's middags op te treden forum werden geformuleerd. In het forum onder leiding van de presidente hadden zitting staatssecretaris drs. J. A. Bakker, staatssecretaris mr. J. H. Grosheide en het Tweede Kamerlid de heer G. A. Kieft.

HOOFDSTUK V

HET COMITE VOOR VARENDEN

Het Comité voor Varenden adviseert het Centraal Comité op welke wijze de belangen van schippers, zeevarenden en vissers het best behartigd kunnen worden en ook het contact tussen de A.R. Partij en geestverwanten van deze bevolkingsgroep zo goed mogelijk kan worden onderhouden.

De leden van het Comité en de adviserende leden zijn dagelijks door hun contacten met de varenden bij deze zaken betrokken, terwijl de leden van de A.R. Eerste en Tweede Kamerfracties die in de Kamers speciaal de belangen van binnenvaart, zeevaart en visserij behartigen op de vergaderingen aanwezig zijn.

Door deze wederzijdse informatie is het mogelijk wensen en verlangens, welke bij deze bevolkingsgroep leven, bij de behandeling van de diverse begrotingen in de Staten-Generaal onder de aandacht van de bewindslieden te brengen.

Ook op de vergadering van 15 oktober 1965 is weer gebleken, dat de problemen rond binnenvaart, vervoer op de Rijn en binnen E.E.G.-verband, gecompliceerd liggen. Mr. C. W. Kroes behandelde in zijn inleiding tot de discussie o.a. de kwestie van tarieven en capaciteitsregelingen, de evenredige vrachtverdeling, het vervoersvraagstuk binnen de E.E.G. en de noodzakelijkheid van een passende credietregeling voor de vervanging van schepen.

Bij dit overleg waren voor de A.R. Kamerfracties aanwezig de heren Dr. C. Boertien en J. Tjalma.

Ook werden op deze vergadering de nodige voorbereidingen getroffen om zoveel mogelijk geestverwante varenden in de gelegenheid te stellen door middel van het stemmen bij volmacht aan de a.s. verkiezingen voor de Provinciale Staten en Gemeenteraden deel te nemen. Ge-

bleken is, dat deze werkzaamheden in verkiezingstijd door de varenden zeer op prijs worden gesteld.

De heren P. Bosscha te Gouda, H. van Eerde te Zwartsluis, D. Heininga te Assen, J. Nijhuis te Amsterdam en G. Timmerman te Rotterdam waren genoodzaakt als leden van het Comité voor Varenden te bedanken. Hun wordt dank gebracht voor de verrichte werkzaamheden.

Eind 1965 was de samenstelling van het Comité voor Varenden als volgt:

Ds. G. J. van Kamp, voorzitter, Fred. Hendrikplantsoen 102 II, Amsterdam-Oud West, 020-87281.

Mr. W. R. van der Sluis (secr. Centraal Comité), Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, 070-631023.

Mr. W. de Kwaadsteniet (adj.-secr. Centraal Comité), Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, 070-631023.

E. Termorshuizen (secretaris), Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, 070-631023.

J. Boeyenga	Troelstrakade 5a	Sneek	
J. H. van Dijk	a/b „IJsselmeer" p/a Burgwal 55 I	Kampen	
H. Fernhout	Dennenlaan 175	Zwanenburg Halfweg	post 02907-5424
B. Hageman	Mercuriusstraat 24	Delfzijl	05961-2505
C. de Jager	Boslaan 161	Katwijk aan Zee	01718-5398
D. Jansma	Berenicestraat 11	Lobith-Tuindorp	08365-508
J. A. Nap	Kramerstraat 175	Rotterdam	010-142714
G. Runhaar	Ten Oeverstraat 10	Zwolle	05200-7547
L. Schelhaas Jzn.	Hoofdstraat 98	Hoogeveen	05280-2552
L. Schuman	De Montignylaan 5	Lopik	01823-397
R. Ubels	Peizerweg 24	Groningen	05900-34956
L. Vermij	Nessestraat 66	Dordrecht	01850-5716
E. Zielstra	Nw. Willemshaven 9a	Harlingen	
G. Zielstra	Dinkelstraat 11	Groningen	05900-53956
Ds. K. S. G. Zijlstra	Statenweg 159c	Rotterdam	010-281371

Adviserende leden:

G. van Hoeven	Rijksweg Zuid 143	Sittard	04490-5066
mr. C. W. Kroes	Stevinstraat 174	Scheveningen	070-541061
		kant.	010-118660
B. W. Touw	Abeelweg 302	Rotterdam	010-185198

HOOFDSTUK V A

DE CONTACTCOMMISSIE HERVORMD-GEREFORMEERDE A.R.

Deze op 27 oktober 1959 geïnstalleerde commissie, werkzaam onder auspiciën van het Centraal Comité, voor contact met en ter activering van de Herv. Geref. groep, wordt gevormd door de volgende personen:

J. Tjalma, voorzitter	Van Limburg Stirumstraat 53 Hoogeveen	05280— 2733
mr. W. Aantjes	Koningslaan 78 Utrecht	030—17346
J. van Eibergen	Majellapark 29 Utrecht	030—30308
P. C. Elfferich	Rotterdamseweg 160 Delft	01730—24446
prof. dr. H. Jonker	Fred. Hendrikstraat 8 Utrecht	030—19135
ds. A. J. Kret	v. d. Brandelerkade 23 Leiden	01710—31529
E. J. Mathies	Van Brakelstraat 74 Zoetermeer	01790— 4152

Als secretaris der commissie treedt op mr. W. de Kwaadsteniet, adj.-secretaris van het Centraal Comité.

De commissie vergaderde eenmaal, en wel op 13 september ter voorbereiding van een landelijke conferentie met Herv. (Geref.) predikanten en andere intellectuelen uit de Herv. (Geref.) kring op maandag 18 oktober 1965 te Utrecht.

De voorzitter van het Centraal Comité, dr. W. P. Berghuis, leidde deze conferentie. Mr. W. Aantjes, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gaf een inleiding tot de discussies onder de titel „Actualiteit der christelijke politiek".

voor uw
zaken-
privé vakantie-
groeps vakantie-
REIZEN

CHRISTELIJKE REISSTICHTING

TEL. 240597 - LELIEGRACHT 54 - AMSTERDAM-C

vliegtickets
scheepspassages
spoorbiljetten

de reisorganisatie voor protestant Nederland

RIEMERSMA'S

STALEN MEUBELEN

voor kerken
verenigingsgebouwen
kantines
werkplaatsen
aula's

Katalogus wordt op aanvraag gaarne toegezonden

SURHUISTERVEEN Tel. 05124-441*

HOOFDSTUK VI

1. De Financiële Commissie

J. C. Haspels

In 1965 overleed de voorzitter van de Financiële Commissie, de heer J. C. Haspels, burgemeester van Bussum en oud-lid van de Eerste Kamer.

Op het Partij Convent van 30 oktober 1965 memoreerde de voorzitter, Dr. W. P. Berghuis, het vele werk dat de heer Haspels voor de partij in diverse functies heeft verricht.

In deze vacature werd gekozen de heer J. H. G. van Wijhe te Metslawier.

De commissie bestaat nu uit de volgende leden:

Dr. J. de Nooij, voorzitter	F. C. Dondersstraat 19 a Utrecht	030-715190
W. A. van der Velden	Oude Amersfoortseweg 55 Huis ter Heide	03404- 15999
J. H. G. van Wijhe	nr. G 85 Metslawier	05192- 415

De commissie ging schriftelijk accoord met balans en jaarrekening 1964, van welke accoordbevinding op het Partij Convent van 30 oktober 1965 mededeling is gedaan.

2. De Commissie van Beroep

Deze commissie kreeg in 1965 geen enkele zaak te behandelen.

Haar samenstelling bleef ongewijzigd als volgt:

leden:

mr. T. A. van Dijken, voorzitter,	Plein 18a 's-Gravenhage	070-113438 kantoor—180050
mr. T. Bout	Borgesiuslaan 31 Groningen	05900- 28761
mr. R. M. van Reenen	Van Beverninghlaan 38 Gouda	01820- 7313

plaatsvervangers:

mr. P. S. Bakker	Bentinckstraat 150 's-Gravenhage	070-540393
mr. P. F. Oosterhof	Wilhelminastraat 23 Assen	05920- 2500
mr. D. Schut	Frans van Mierisstraat 35 Amsterdam	020-795453

3. Het partijsecretariaat (bureau)

Het aantal mutaties op het partijbureau was in het jaar 1965 minimaal. Mevr. A. Blankestijn-Brouwer heeft op 30 juni, na bijna tien jaar op ons bureau werkzaam te zijn geweest, onze dienst verlaten. Zij werd opgevolgd door mej. L. I. Jonker.

4. De publiciteitsdienst

Deze dienst verzorgde in 1965 de uitgave van zes publicaties (de nummers 178 t/m 183 van de brochurelijst).

Het betrof hier de volgende uitgaven:

179. „Koers en eenheid", redevoeringen gehouden op het Partij Convent van 22 mei 1965 door Dr. W. P. Berghuis en B. Roolvink.
183. „De spanning van de politiek", redevoering gehouden op het Partij Convent van 30 oktober 1965 door Dr. W. P. Berghuis.

Verzorgd werden door de ARJOS:

178. „Op de drempel van de tijd", redevoeringen gehouden ter gelegenheid van het 35-jarig jubileum van de ARJOS op 12 december 1964 door J. van der Ploeg en Prof. Dr. H. Jonker.
180. „Opdracht", (uitgangspunten van de ARJOS).
181. „Het gezicht van de A.R. Partij", redevoeringen gehouden op de ARJOS-studieconferentie 1 en 2 oktober 1965 door Prof. Dr. T. P. van der Kooy en Dr. A. Veerman.
182. „10 P.K.", aanvulling op de reeds verschenen schetsenbundel „Kleur bekennen".

Deze publicaties werden aan de kiesverenigingen toegezonden en evenzo aan alle zogenaamde „lectuur-abonnees", met uitzondering van de nummers 180 en 182.

5. De „Documentatiedienst"

Het door het Centraal Comité betaalde aantal abonnementen van de om de veertien dagen verschijnende publicatie de „Documentatiedienst" bedroeg in 1965: 263 (in 1964 269).

Op de gewone abonnementsprijs van f 12.— suppleerde de partij 79 x f 4.— voor studentenabonnementen (87 in 1964).

Het totaal aantal abonnees bedroeg 870 (880 in 1964), zodat dus 528 abonnees het volledige abonnementsbedrag rechtstreeks naar de drukkerij-uitgeverij J. B. van den Brink & Co., te Zutphen overmaakten.

6. Gasten op Prinsjesdag

Sinds 1962 zijn op de derde dinsdag van september een aantal partijleden uit verschillende delen van het land de gast van het Centraal Comité om Prinsjesdag wat meer van nabij mee te maken. Dit zijn leden die bij het winnen van leden, het werven van abonnementen op het weekblad „Nederlandse Gedachten", of bij het vergaren van stemmen bij volmacht een grote persoonlijke prestatie hebben geleverd.

Nu, in 1965, waren het partijleden die zich in het kader van de ledenwerfactie, welke eind 1964 en in 1965 werd gevoerd, zeer verdienstelijk hadden gemaakt.

Ontvangen werden mevr. D. C. Bosman-Veerman en mevr. N. Talapessy-Ruitenbeek uit Barneveld, de heer en mevr. S. N. van Binsbergen uit Velp, de heer en mevr. B. de Vries uit Sneek, de heer en mevr. A. Roskam uit Terneuzen, de heer S. Groeneveld uit Rotterdam en de heer J. Lanser uit Venlo.

De gasten op Prinsjesdag 1965 voor het partijbureau: V.l.n.r. mr. W. R. van der Sluis (secr. C.C.), S. Groeneveld, E. Termorshuizen (bureau C.C.), B. de Vries, mr. W. de Kwaadsteniet (adj.-secr. C.C.), mevr. D. C. Bosman-Veerman, J. Lanser, mevr. De Vries, mevr. N. Talapessy-Ruitenbeek, mevr. Roskam, A. van der Wees (chef de bureau C.C.), A. Roskam, S. N. van Binsbergen en mevr. Van Binsbergen.

HOOFDSTUK VII

DE GESPREKSGROEPEN-ACTIVITEIT

I. Thema „De Europese samenwerking"

1. Soorten gespreksgroepen

	k.v.	gedeelte k.v.	combinatie k.v.'s	Arjos	anderen	totaal	percentage aantal groepen
Groningen	1	8	0	4	0	13	10,0%
Friesland	5	14	0	1	1 1)	21	17,0%
Drenthe	0	8	0	1	1 2)	10	8,0%
Zwolle	0	4	0	1	0	5	4,0%
Arnhem	0	5	0	1	0	6	5,0%
Nijmegen	0	2	0	0	0	2	1,5%
Utrecht	1	5	1	1	0	8	6,0%
Amsterdam	1	2	0	3	0	6	5,0%
Haarlem	1	11	1	1	0	14	11,0%
Den Helder	0	7	0	2	0	9	7,0%
Leiden	0	3	0	0	0	3	2,0%
's-Gravenhage	0	2	0	0	0	2	1,5%
Rotterdam	0	0	1	0	0	1	1,0%
Dordrecht	0	11	0	0	0	11	9,0%
Middelburg	0	9	0	1	0	10	8,0%
's-Hertogenb.	0	0	0	0	0	0	0,0%
Tilburg	0	4	0	0	0	4	3,0%
Maastricht	0	0	0	1	0	1	1,0%
	9	95	3	17	2	126	100 %
	(7%)	(75%)	(2%)	(14%)	(2%)	(100%)	

Verreweg het grootste aantal deelnemende groepen komt uiteraard voort uit de kiesverenigingen (84%). Opvallend is daarbij, dat - zoals ook gewenst is - 75% der groepen gevormd werd door gedeelten van kiesverenigingen, dat wil dus zeggen door speciaal tot dit doel gevormde groepen. 16% van het totaal aantal groepen werd buiten de kiesverenigingen gevormd. Het is prettig, dat het aantal deelnemende ARJOS-clubs procentueel thans hoger was dan vorig jaar toen het ARJOS-percentage 7% was.

Het totaal aantal deelnemende groepen was overigens bij het vorige onderwerp („De christelijke organisaties in deze tijd") beduidend hoger, namelijk 293. Dit lag kennelijk aan de aard van het onderwerp. Als wij de aard van

1) Arva

2) Comb. k.v./Arjos

het toenmalige onderwerp en die van het huidige onderwerp met elkaar vergelijken, dan is het niettemin verheugend, dat thans toch 126 groepen aan dit „meer zakelijke" onderwerp speciale aandacht gaven.

Een volledige vergelijking van de cijfers onder de punten 1 t/m 6 is niet mogelijk, omdat thans een gedeeltelijk andere opzet voor verwerking der gegevens werd gekozen.

2. Samenstelling van de groepen

	aantal mannen	aantal vrouwen	totaal	percentage
Groningen	159	34	193	15,0%
Friesland	188	36	224	17,0%
Drenthe	66	27	93	7,0%
Zwolle	49	11	60	5,0%
Arnhem	36	7	43	3,0%
Nijmegen	17	4	21	2,0%
Utrecht	84	22	106	8,0%
Amsterdam	44	26	70	5,0%
Haarlem	93	28	121	9,0%
Den Helder	60	13	73	6,0%
Leiden	33	8	41	3,0%
's-Gravenhage	16	4	20	1,5%
Rotterdam	13	4	17	1,0%
Dordrecht	94	5	99	7,5%
Middelburg	85	5	90	7,0%
's-Hertogenbosch	0	0	0	0,0%
Tilburg	20	9	29	2,0%
Maastricht	7	3	10	1,0%
	1.064 (82%)	246 (18%)	1.310 (100%)	100,0%

Het aantal vrouwen is zeer redelijk vertegenwoordigd, temeer daar het onderwerp enigermate „zakelijk" is (18%). Bij de gespreksgroepen 1963/1964 was het aantal deelnemende vrouwen in kiesvereniging-verband 15 %.

3. Grootte van de groepen

	aantal groepen	percentage
0— 4 personen	11	9,0%
5— 9 personen	52	42,0%
10—14 personen	41	33,0%
15—19 personen	11	9,0%
20—24 personen	5	3,0%
meer personen 1)	5	3,0%
onbekend	1	1,0%
	126	100,0%

1) Groepen, respectievelijk van 25, 26, 26, 32 en 54 personen.

De grootte der groepen is vrijwel gelijk aan die van het vorig jaar. De helft van het aantal gespreksgroepen bestond uit minder dan 10 personen, evenals de vorige keer.

4. Maatschappelijke groepering

De beroepssamenstelling was als volgt:

	aantal	percentage
— onderwijzend personeel (onderwijzers(-essen), leraren, hoogleraren)	82	6,0%
— middenstanders en zelfstandige ambachten	101	8,0%
— dominees	6	0,5%
— werknemers (exclusief landbouw)	161	12,0%
(agrarische werknemers 48 = 4%)	249	19,0%
(agrarische zelfstandigen 201 = 15%)		
— directeuren, ondernemers	20	2,0%
— (ambtenaren 79 = 6 %)	181	13,5%
(administratief personeel 102 = 7,5%)		
— chefs en bazen industrie	20	2,0%
— vrije beroepen (notarissen, artsen etc.)	23	2,0%
— huisvrouwen	120	9,0%
— geen beroep (studenten, gepensioneerden)	106	8,0%
— diversen (militairen en politie 17 = 1%)	241	18,0%
(huishoudelijk personeel 4 = 0%)		
(verplegend personeel 11 = 1%)		
(onbekend 209 = 16%)		
	1.310	100,0%

5. Leeftijdsopbouw

	aantal personen	percentage
tot 30 jaar	302	23,0%
30—34 jaar	116	9,0%
35—39 jaar	123	9,5%
40—44 jaar	173	13,5%
45—49 jaar	137	10,5%
50—54 jaar	121	9,0%
55—64 jaar	147	11,0%
65 jaar en ouder	94	7,0%
onbekend	97	7,5%
	1.310	100,0%

Deze percentages zijn vrij gunstig. 41,5% van de deelnemers was nog geen 40 jaar. De groep van 40 tot 50 jaar maakt daarnaast 24% uit. Ouder dan 50 jaar is 27%.

6. Hoe lang is door de groep vergaderd?

	aantal groepen	percentage
een half uur	4	3,0%
1 uur	8	6,0%
1½ uur	13	10,0%
2 uur	39	31,0%
2½ uur	34	27,0%
3 uur	12	10,0%
langer	6	5,0%
onbekend	10	8,0%
	126	100,0%

19% van de gespreksgroepen kwam in korter dan twee uur klaar (vorige keer 25%). Het grootste gedeelte der groepen, namelijk 68% (vorig jaar eveneens 68%) heeft 2 tot 3 uur vergaderd.

Thans volgt een korte weergave van standpunten met betrekking tot de in de schets gestelde vragen.

Vraag 1: Is de groep van mening, dat de Europese samenwerking in supra-nationale verbanden, mede gelet op de recente moeilijkheden (graanprijs, vervoerbeleid e.d.) tot een voor deze tijd doeltreffender vervulling van de overheidstaak leidt dan de oudere, intergouvernementele vorm?

Antwoord:		**percentage**
a. **ja**	117 groepen	93,0%
b. **neen**	3 groepen	2,0%
c. geen mening	1 groep	1,0%
geen antwoord	5 groepen	4,0%
	126 groepen totaal	100,0%

Vraag 2a: Is de groep van mening, dat in de **huidige omstandigheden** (met name in verband met president De Gaulle's aspiraties) eerst de bestaande Europese Gemeenschappen moeten worden voltooid, vóórdat geprobeerd wordt een politieke „bovenbouw" tot stand te brengen?
Of meent uw groep, dat beide doeleinden tegelijkertijd moeten worden nagestreefd?

Antwoord:		**percentage**
a. eerst voltooiing Europese Gemeenschappen, daarna politieke „bovenbouw"	62	49,0%
b. voltooiing Europese Gemeenschappen plus „bovenbouw" tegelijk	53	42,0%
c. andere antwoorden	8	6,0%
d. eerst politieke „bovenbouw" daarna voltooiing Europse Gemeenschappen	2	2,0%
e. geen mening	1	1,0%
	126	100,0%

Vraag 2b: Indien uw groep het laatste deel van vraag 2a bevestigend beantwoord (voltooiing Europese Gemeenschappen met tegelijkertijd het tot stand brengen van een politieke „bovenbouw") heeft zij dan voorkeur voor een **supranationale politieke unie** (in de vorm van een **federatie** waarbij de taken nauwkeurig zijn omschreven) of prefereert uw groep een **intergouvernementele politieke unie** zonder eigen instellingen, zonder duidelijk omschreven bevoegdheden en zonder parlementaire controle?

Antwoord:		**percentage**
a. voorkeur voor **federatie (supranationale unie)**	52	42,0%
b. voorkeur voor **intergouvernementele politieke unie**	0	0,0%
c. **via** intergouvernementele politieke unie naar **federatie**	1	0,0%
	53	42,0%

Het gaat hier om een nadere uitwerking van het laatste deel van vraag 2a. Uit antwoord b op die vraag bleek, dat 53 (42%) gespreksgroepen meenden, dat de beide doeleinden (voltooiing Europese Gemeenschappen en tot stand-

brenging van een politieke „bovenbouw") tegelijk moeten worden nagestreefd.

Vraag 3: Is de groep van mening, dat de A.R. Partij (uiteraard met behoud van eigen zelfstandigheid) vooral in verband met de Europese samenwerking nauwe contacten moet onderhouden met alle christen-democratische partijen, met name die in West-Europa?

Antwoord:		**percentage**
ja (dus ook met Rooms-Katholieken)	121 groepen	96,0%
neen	1 groep	1,0%
geen of ander antwoord	4 groepen	3,0%
	126 groepen totaal	100,0%

De resultaten zijn eind 1965 ter kennisgebracht van het Centraal Comité, Kamerfracties en bewindslieden. Ook de deelnemende kiesverenigingen ontvingen het rapport.

II. Thema „Groeiend volk, beperkte ruimte"

In oktober 1965 werd een exemplaar van een beknopte documentatie in brochurevorm aan alle kiesverenigingen toegezonden. In het begeleidende schrijven werden de kiesverenigingen in de gelegenheid gesteld zoveel exemplaren te bestellen als zij nodig meenden te hebben. De kostprijs, namelijk f 0,10 per exemplaar, wordt aan de kiesverenigingen in rekening gebracht.

Aan het einde van dit verslagjaar was uiteraard nog niet na te gaan hoeveel gespreksgroepen zich met dit thema zouden gaan bezig houden.

KONINKLIJKE FABRIEKEN

J. NOOITGEDAGT & ZONEN N.V.

IJLST

Gereedschappen en werkbanken

Schaatsen
Houten speelgoederen

Rivel

Altijd nummer 1

licht - sterk - snel !
Kinderrijwielen berekend
op jeugdig enthousiasme

RIVEL RIJWIELFABRIEK SURHUISTERVEEN
Telefoon 05124 - 545

BLINDEN

vereniging tot werkverschaffing aan hulpbehoevende blinden
POSTJESWEG 175 - AMSTERDAM
Telefoon (020) 152422
Ruim 100 blinde mannen en vrouwen uit het gehele land vinden in positief christelijke geest in haar werkplaatsen lonende arbeid

TEXTIEL
MANDEN
MATTEN
BORSTELWERK
DIV. SOORTEN
MONTAGE

Chr. Ver. tot verzorging van Bejaarden

„TALMA-RUSTOORDEN"

te VEENWOUDEN

en de Stichting

„TALMA-VERPLEEGINRICHTING"

gevestigd te VEENWOUDEN.

★

RUSTOORD „TALMA-RUSTOORD"
Stinsweg 5, Veenwouden

RUSTHUIS „TALMA-HOEVE"
Voorweg 74, Dantumawoude

RUSTHUIS „TALMA-ELIM"
Wilhelminapark 13, Apeldoorn

RUSTHUIS „TALMA-LOUISE"
Burg. de Wijslaan 8, Brummen

VERPLEEGHUIS „TALMA-HUIS"
S. Antonidesstr. 2, Veenwouden

★

Centr. Administratie van de Talma Rustoorden,
gevestigd: Spoorlaan 12, Veenwouden. Tel. 05110-2277

HOOFDSTUK VIII

„NEDERLANDSE GEDACHTEN" en „A.R. POST"

De commissie van redactie werd in 1965 uitgebreid met een vrouwelijk lid. Het Centraal Comité benoemde op 30 januari, mevrouw C. M. Tonkens-Kaajan te Amsterdam.

De commissie van redactie bestond verder uit de heren H. Algra (voorzitter), G. A. Kieft, J. W. Ooms, mr. W. R. van der Sluis en G. J. H. Griffioen (secretaris). Aan de wekelijkse redactievergaderingen werd ook deelgenomen door de heer H. Gringhuis, die ook anderszins op het terrein van de publiciteit werkzaam was.

Het aantal abonnees op het weekblad bedroeg per 31 december 1965 16.047.

Door gerichte en algemene werfactiviteiten wordt er naar gestreefd het aantal abonnees te handhaven. Het ledencontactorgaan „A.R. Post" verscheen 11 maal. Wisselpagina's werden verzorgd door de Kamercentrales Rotterdam, Den Haag en Dordrecht en door de Provinciale Comité's Zeeland, Gelderland, Friesland en Utrecht.

HOOFDSTUK IX

SPREKERSORGANISATIE, RADIO- EN TELEVISIE-ZENDTIJD

1. De sprekersorganisaties

De leden van de sprekersorganisaties ontvingen ook in 1965 weer de veertiendaagse uitgave de „Documentatiedienst". De sprekers konden dus gedocumenteerd op stap.

Op 9 januari werd bovendien een landelijke sprekersconferentie gehouden te Utrecht onder leiding van dr. A. Veerman, voorzitter van de Organisatie Commissie, waar vragen gesteld konden worden naar aanleiding van syllabi van de heren J. Smallenbroek, B. Roolvink, P. C. Elfferich en dr. W. P. Berghuis, resp. betreffende:

— de algemene politieke en financiële situatie; het radio- en televisiebeleid;
— lonen en prijzen; middenstand;
— ruimtelijke ordening; woningbouw; landbouwbeleid;
— Europese en Atlantische samenwerking.

2. De radiozendtijd

Met uitzondering van de maanden juli en augustus werden om de veertien dagen in de door de regering ter beschikking gestelde zendtijd, door ons radio-uitzendingen verzorgd.

Tot juli geschiedde dit om de andere week op donderdag van 18.20 uur tot 18.30 uur (tijdens AVRO-zendtijd) en vanaf september elke maandag om de week op hetzelfde tijdstip (tijdens NCRV-zendtijd).

De uitzendingen werden over het algemeen door de secretaris van het Centraal Comité, Mr. W. R. van der Sluis, verzorgd, die daarbij over de volgende onderwerpen sprak:

Datum	Titel	Onderwerp
14 januari 1965	Houdt de dief	Inflatie
28 januari 1965	De schaduw en de zon	Overlijden Churchill
11 februari 1965	De onderneming in Oost en West	Sociaal-economisch bestel
25 februari 1965	Over weer-zien gesproken	Ledenwerfactie
11 maart 1965	De strijd om de kijkers	Oorzaak kabinetscrisis
25 maart 1965	Misverstanden voorkomen	Kabinetscrisis
8 april 1965	Het omroepprobleem niet in de ijskast	Idem
22 april 1965	Tussen het Paasfeest en het parlement-debat	Na de kabinetscrisis
6 mei 1965	Loyaal maar zelfstandig	Het nieuwe kabinet
3 juni 1965	De Rijnmond sprak	Rijnmondraads-verkiezingen
17 juni 1965	Ballast overboord	De kleine zelfstandigen
4 oktober 1965	Het komende debat	De Miljoenennota
1 november 1965	ARJOS-uitzending	
15 november 1965	Niet laveren tussen ja en nee	Idem
13 december 1965	Spreekbuis der jonge generatie	De ARJOS

Hij werd op de hieronder genoemde data door de daar eveneens genoemde personen vervangen. Hun onderwerpen waren:

Spreker en datum	Titel
M. H. L. Weststrate, 20 mei 1965	Politiek en Rijnmond
M. W. Schakel, lid van de Tweede Kamer, 1 juli 1965	De nota-Vrolijk
Mevr. G. van Tuinen-Scheepsma, (vice-presidente van het A.R. Vrouwencomité), 6 september 1965	Bent u ook van de partij?
H. A. de Boer (vice-voorzitter van de ARJOS), 20 september 1965	Verachting en verwachting
B. Roolvink (voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie), 18 oktober en 27 december 1965	Nabeschouwing; jaaroverzicht
G. A. Kieft, lid van de Tweede Kamer, 29 november 1965	Geen vervreemding, wel gewaarschuwd

3. De televisiezendtijd

De A.R. televisie-uitzendingen in 1965 hebben plaatsgevonden op de volgende maandagen: 8 februari, 5 april, 31 mei, 4 oktober en 6 december (in juli en augustus stonden ook de televisie-uitzendingen stop).

Omtrent degenen, die namens onze partij optraden en de door hen behandelde onderwerpen kan het volgende gememoreerd:

Datum	Onderwerp	Spreker(s)
8 februari 1965	ARJOS-uitzending; doelstelling van de Nat. Organisatie	diverse medewerkers
5 april 1965	De A.R. en de kabinetsformatie	Gesprek tussen minister J. Smallenbroek en mr. W. R. van der Sluis
31 mei 1965	De Rijnmond-raadsverkiezingen	Mr. H. Bavinck, M. H. L. Weststrate, H. A. Brokking
4 oktober 1965	Het kabinetsbeleid	Minister dr. I. A. Diepenhorst
6 december 1965	ARJOS-uitzending „Kiezen"	Diverse medewerkers

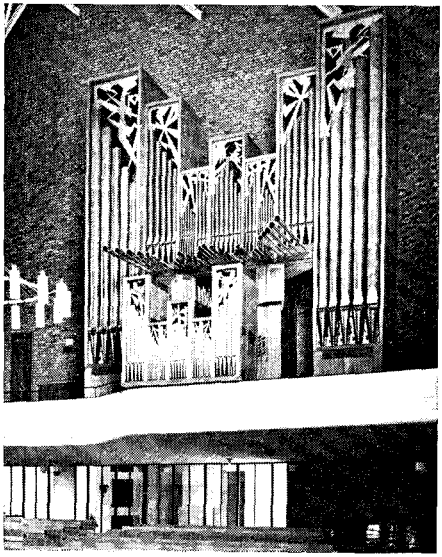

Ger. Immanuel Kerk, Delft

ECHTE KERKORGELS

ORGELBOUW

Ernst Leeflang

APELDOORN

Telef. 05760-17582

De Stichting vrienden van Paron

heeft beschikbaar Hugenotenkruisen in onderstaande uitvoeringen

H.	Zilveren hanger (groot model)	*f* 5.75
H.G.	Gouden hanger (groot)	,, 50.—
H.V.	Verzilverde hanger	,, 3.15
H.M.	Zilveren hanger (middensoort)	,, 4.90
H.M.G.	Gouden hanger (middensoort)	,, 37.50
	Midden gouden broche	,, 40.—
H.K.	Zilveren hanger (kl. onbew. acht.z.)	,, 2.90
H.K.G.	Gouden hanger (kl. onbew. acht.z)	,, 20.—
	Zilveren kettinkjes	,, 2.90
	Gouden kettinkjes	,, 25.—
	Kleine gouden broche	,, 22.50
P.	Zilveren broche	,, 6.25
P.G.	Gouden broche	,, 51.—
P.V.	Verzilverde broche	,, 3.25
K.	Zilveren reversknoop	,, 2.50
K.G.	Gouden reversknoop	,, 20.—
S.	Zilveren spel	,, 2.50
S.G.	Gouden speld	,, 20.—
	Wit en Bleu geëmailleerde hanger	,, 5.—
	Verzilverd Paronlepeltje	,, 2.90
	Zilveren Paronlepel	,, 7.50

Bestellingen bij de Stichting ,,Vrienden van Paron"

Jacob Catsstraat 111B, tel. 243746 (9-5 uur), Rotterdam, of direct per giro op no. 77630

t.n.v. Stichting ,,Vrienden van Paron", verkoop Hugenotenkruisjes te R'dam.

HOOFDSTUK X

BUITENLANDS CONTACT

1. De Nederlandse équipe van de E.U.C.D.

Voor de Nederlandse groep van Europese Unie van Christen-Democraten, de nieuwe naam voor Nouvelles Equipes Internationales (N.E.I.), hanteerde ook in 1965 prof. dr. G. C. van Niftrik (C.H.U.) de voorzittershamer, terwijl de heer C. F. Kleisterlee (K.V.P.) als secretaris optrad.

De overige leden van de équipe waren in 1965: dr. W. P. Berghuis, mr. W. R. van der Sluis en dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot (A.R.P.), mr. H. K. J. Beernink en mr. C. A. Bos (C.H.U.), mr. P. J. M. Aalberse en drs. Th. E. Westerterp (K.V.P.).

De groep kwam ook in 1965 weer enkele malen bijeen.

2. Studieconferentie van de Nederlandse équipe van de E.U.C.D.

Op 14 en 15 mei werd door de Nederlandse groep een (derde) weekend-conferentie georganiseerd te Scheveningen met als thema „Hulpverlening aan en samenwerking met de ontwikkelingslanden".

VERTEGENWOORDIGINGEN IN 1965

In 1965 heeft de A.R. Partij zich o.a. doen vertegenwoordigen bij de volgende gelegenheden:

12/13 februari 1965	Zestiende ARJOS-studentenconferentie te Huis ter Heide. Mr. W. R. van der Sluis.
15 februari 1965	Bijeenkomst van de Stichting voor Onderzoek van Ecologische Vraagstukken te 's-Gravenhage. Mr. W. R. van der Sluis, mr. W. de Kwaadsteniet, mr. W. C. D. Hoogendijk Jr.
19 februari 1965	Partijraad K.V.P. te Utrecht. Dr. W. P. Berghuis.
5/6 maart 1965	10e Congres van de P.v.d.A. te Amsterdam. Mr. W. R. van der Sluis.
11 maart 1965	Bondsdag van Chr. Plattelandsvrouwen en -meisjesbond (C.P.B.) te Zuidlaren (Dr.). Mevr. I. A. de Vries-Dijksterhuis en mevr. M. J. van der Veen-Duvekot.
12 maart 1965	Vijfde landelijke studiedag van de Nederlandse Sectie van de Europese Vrouwen Unie (E.V.U.) te Utrecht. Mr. W. R. van der Sluis.
29/31 maart 1965	Congres van de C.D.U. te Düsseldorf. Dr. W. P. Berghuis.
8 april 1965	Partijdag Österreichische Volkspartei (Ö.V.P.) te Wenen. Mr. W. R. van der Sluis.
9 april 1965	Atlantische conferentie te 's-Gravenhage, belegd door de Atlantische Commissie. Mevr. M. Kuipers-Klapwijk, dr. A. Veerman.
24 april 1965	Afscheid van de heer J. Smallenbroek als lid van Geputeerde Staten van Drenthe, in verband met zijn benoeming tot minister van Binnenlandse Zaken, in het Provinciehuis te Assen. Dr. W. P. Berghuis, dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, mr. W. R. van der Sluis.

12 mei 1965	28e Bondsdag van de Bond van Gereformeerde Vrouwenverenigingen in Nederland te Groningen. Mevr. G. van Tuinen-Scheepsma.
27 mei 1965	Bondsdag van de Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen te Hilversum. Dr. W. P. Berghuis.
12/15 augustus 1965	Achtste conferentie van het gesprekscentrum van jonge protestantse politici in Europa te Oslo. Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman en drs. B. Goudzwaard en een ARJOS-delegatie.
23 augustus 1965	Afscheid van de heer W. C. Bakker als lid van de raad en wethouder van Haarlem, in de Gravenzaal van het stadhuis te Haarlem. H. M. Oldenhof en C. van Stam.
2 september	Werkbezoek aan Limburg. De Eerste Kamerleden H. Algra, A. A. van Eeten, J. Tjalma, de Tweede Kamerleden P. C. Elfferich, mr. W. Aantjes, drs. J. Boersma, dr. C. Boertien, J. A. van Bennekom, Tj. Walburg, alsmede namens het Centraal Comité mr. A. B. Roosjen en mr. W. de Kwaadsteniet.
9/10 september 1965	Werkbezoek aan Zeeland. De bijna voltallige A.R. Eerste en Tweede Kamerfracties en mr. W. R. van der Sluis, secretaris Centraal Comité.
1/2 oktober 1965	ARJOS-studieconferentie te Driebergen. Dr. W. P. Berghuis, mr. W. R. van der Sluis, mr. W. de Kwaadsteniet.
9/12 december 1965	Congres van de Europese Unie van Christen-Democraten (E.U.C.D.) te Taormina (Sicilië). Dr. W. P. Berghuis.
11 december 1965	Jaarlijkse algemene vergadering van de ARJOS te Utrecht. Dr. A. Veerman, mr. W. R. van der Sluis, mr. W. de Kwaadsteniet.
28 december 1965	10e Jaarvergadering van de Vereniging van Christelijke Onderwijzers te Utrecht. Ds. D. Biesma Jr.

„de Volharding"

SURHUISTERVEEN

Telefoon 05124 - 437

●

Speciaal fabriek van stalen kinderstoelen

SCHERRENBERG - PAPIER
DEN HAAG

Voor al uw

verpakkingspapieren

bedrukt en onbedrukt

zakken - rollen - vellen

Onze specialiteit:

SCHERPA KOLENZAKKEN

Voor

economisch transport

in

binnen-en buitenland

HOLWERDA - ZONEN

DOKKUM 05190 - 2292

ROTTERDAM 010 - 242412

DRACHTEN 05120 - 2157

OVERZICHT LEDENTAL VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

Statencentrales:	Aantal leden 1962	Aantal leden 1963	Aantal leden 1964	Aantal leden 1965	Aantal leden P.C.
1. Kamercentrale Groningen:					
1. Appingedam	2220	2179	2082	2003	3
2. Bedum	3809	3658	3548	3444	4
3. Groningen	1178	1175	1168	1122	2
4. Oude Pekela	988	967	944	914	1
5. Winschoten	762	737	698	705	1
	8957	8716	8440	8188	11
2. Kamercentrale Leeuwarden:					
1. Dokkum	5315	5168	4989	4890	5
2. Franeker	2811	2694	2654	2556	3
3. Heerenveen	2457	2419	2420	2484	3
4. Leeuwarden	1431	1374	1366	1213	2
5. Sneek	2266	2202	2168	2165	3
	14280	13857	13597	13308	16
3. Kamercentrale Assen:					
1. Assen	1468	1449	1464	1504	2
2. Emmen	1119	1091	1005	1050	2
3. Hoogeveen	2272	2222	2224	2092	3
4. Meppel	1166	1140	1097	1084	2
	6025	5902	5790	5730	9
4. Kamercentrale Zwolle:					
1. Almelo	385	376	376	339	1
2. Deventer	486	475	441	451	1
3. Enschede	487	458	479	469	1
4. Hengelo	414	418	402	382	1
5. Kampen	1578	1550	1514	1506	2
6. Ommen	2988	2945	2950	2939	3
7. Zwolle	1324	1276	1265	1235	2
8. N.O. Polder	710	690	711	816	1
	8372	8188	8138	8137	12
5. Kamercentrale Arnhem:					
1. Arnhem	615	588	570	560	1
2. Ede	2051	1982	1947	1992	2
3. Harderwijk	2321	2246	2212	2250	3
4. Zutphen	1123	1108	1088	1124	2
5. Apeldoorn	905	883	868	834	1
	7015	6807	6685	6760	9

Statencentrales:	Aantal leden 1962	Aantal leden 1963	Aantal leden 1964	Aantal leden 1965	Aantal leden P.C.
6. Kamercentrale Nijmegen:					
1. Doetinchem	438	414	429	451	1
2. Tiel	501	486	465	450	1
3. Winterswijk	1874	1879	1814	1847	2
4. Nijmegen	131	128	129	129	1
5. Wijchen	157	157	151	152	1
	3101	3064	2988	3029	6
7. Kamercentrale Utrecht:					
1. Amersfoort	4985	4985	4820	4499	5
2. Utrecht	1614	1522	1479	1357	2
	6599	6507	6299	5856	7
8. Kamercentrale Amsterdam:					
1. Amsterdam	3119	2984	2875	2778	5+3
	3119	2984	2875	2778	8
9. Kamercentrale Haarlem:					
1. Haarlem	1345	1357	1332	1291	2
2. Velsen	770	749	710	738	1
3. Nieuwer-Amstel	2111	2004	1946	1946	2
4. Hilversum	1798	1680	1503	1426	2
	6024	5790	5491	5401	7
10. Kamercentrale Den Helder:					
1. Den Helder	1132	1120	1162	1169	2
2. Hoorn	1152	1075	1059	1063	2
3. Alkmaar	516	488	477	476	1
4. Zaandam	747	741	773	767	1
	3547	3424	3471	3475	6
11. Kamercentrale Leiden:					
1. Leiden	3434	3338	3195	3122	4
2. Gouda	3918	3869	3814	3898	4
a.* Alphen a/d Rijn	1595	1553	1529	1552	
b.* Gouda	1703	1682	1646	1726	
c.* Zoetermeer	620	634	639	620	
	7352	7207	7009	7020	8

*) = hulpcentrales ressorterende onder de S.C. Gouda.

Statencentrales:	Aantal leden 1962	Aantal leden 1963	Aantal leden 1964	Aantal leden 1965	Aantal leden P.C.
12. Kamercentrale 's-Gravenhage:					
1. 's-Gravenhage	3116	3023	2926	2710	5+3
	3116	3023	2926	2710	8
13. Kamercentrale Rotterdam:					
1. Rotterdam	5094	4835	4681	4440	5+5
	5094	4835	4681	4440	10
14. Kamercentrale Dordrecht:					
1. Delft	5353	5177	5010	4962	5
2. Dordrecht	2845	2727	2829	2871	3
3. Ridderkerk	3194	3104	3008	2960	3
a.* IJsselmonde	1504	1481	1404	1373	
b.* Hoeksewaard	686	644	621	611	
c.* Voorne Putten	602	580	582	607	
d.* Goeree-Overflakkee	402	399	401	369	
	11392	11008	10847	10793	11
15. Kamercentrale Middelburg:					
1. Goes	1229	1196	1151	1138	2
2. Hulst	345	363	346	361	1
3. Sluis	199	192	184	183	1
4. Middelburg	1230	1211	1131	1134	2
5. Tholen	115	106	103	108	1
6. Vlissingen	713	662	678	652	1
7. Zierikzee	424	414	405	455	1
	4255	4144	3998	4031	9
16. Kamercentrale Tilburg:					
1. Bergen op Zoom	831	828	846	834	5+1
	831	828	846	834	6
17. Kamercentrale 's-Hertogenbosch:					
1. Eindhoven	461	489	504	506	1
2. Heusden	884	849	827	784	1
	1345	1338	1331	1290	2
18. Kamercentrale Maastricht:					
1. Maastricht	423	394	384	384	5+1
	423	394	384	384	6

*) = hulpcentrales ressorterende onder de S.C. Ridderkerk

TOTAAL AANTAL LEDEN PER KAMERCENTRALE

						Aantal leden Partij	Convent
per 31-12-1961	1962	1963	1964	1965	S.C.	K.C
Groningen	8756	8957	8716	8440	8188	11	2
Leeuwarden	13868	14280	13857	13597	13308	16	2
Assen	5884	6025	5902	5790	5730	9	2
Zwolle	7992	8372	8188	8138	8137	12	2
Arnhem	6799	7015	6807	6685	6760	9	2
Nijmegen	3053	3101	3064	2988	3029	6	2
Utrecht	6412	6599	6507	6299	5856	7	2
Amsterdam	3395	3119	2984	2875	2778	—	8
Haarlem	5870	6024	5790	5491	5401	7	2
Den Helder	3595	3547	3424	3471	3475	6	2
Leiden	7051	7352	7207	7009	7020	8	2
's-Gravenhage	3085	3116	3023	2926	2710	—	8
Rotterdam	4949	5094	4835	4681	4440	—	10
Dordrecht	11173	11392	11008	10847	10793	11	2
Middelburg	4111	4255	4144	3998	4031	9	2
Tilburg	815	831	828	846	834	—	6
's-Hertogenbosch	1333	1345	1338	1331	1290	2	2
Maastricht	403	423	394	384	384	—	6
	98544	100847	98016	95796	94164	113	64

	mannelijke leden	ongehuwde vrouwelijke leden	gehuwde vrouwelijke leden	totaal-generaal
31-12-1960	89682	5841	2457	97980
31-12-1961	89262	5875	3407	98544
31-12-1962	90677	6276	3894	100847
31-12-1963	88112	6100	3804	98016
31-12-1964	86035	6003	3758	95796
31-12-1965	84462	5911	3791	94164

In het eerste kwartaal van 1966 werden vervolgens weer ruim 2.000 nieuwe leden gewonnen.

Leest u al

CENTRAAL WEEKBLAD?

Het grootste landelijke gezinsblad in de kring van de gereformeerde kerken met plaatselijke en/of classicale edities

wekelijks 12 pagina's met voorlichtende artikelen

interessante reportages

een uitgebreide nieuwsrubriek over de gereformeerde kerken in nederland

veelzijdige informatie over velerlei kerken in binnen- en buitenland

moderne vormgeving / royaal geïllustreerd

ook voor advertenties het aangewezen publiciteitsmedium

vraagt gratis proefnummers

Adres redactie en administratie: centraal weekblad drift 13, utrecht, telefoon 030-11811 — giro 69800

drukwerken

in

boekdruk

boekdrukrotatie

offset

van de meest

uiteenlopende aard

in kleine en in

grote oplagen

n.v. drukkerij „de motor"

gedempte pol 8-14

sneek

telefoon 05150 - 2821

FINANCIËLE VERSLAGEN

(behorende bij het jaarverslag 1965)

BALANS

en

JAARREKENING 1964

DEBET	BALANS PER 31 DECEMBER 1964		
Geldmiddelen:			
kas		*f* 2.058,51	
giro		„ 17.241,46	
Nederlandse Handel-Maatschappij		„ 30,61	
Zuid-Hollandse Bank, rekening-courant		„ 99,64	
Zuid-Hollandse Bank, depositoboekje		„ 54.335,10	
			f 73.765,32
Beleggingen:			
effecten		*f* 87.095,—	
lening schoolvereniging		„ 36.000,—	
			f 123.095,—
Debiteuren:			
debiteuren kiesverenigingen 1963	*f* 7.998,84		
debiteuren kiesverenigingen 1964	„ 98.778,30		
	f 106.777,14		
debiteuren kiesverenigingen 1965 (wegens nog door te belasten kosten jaarverslag, etc.)		„ 9.406,70	
			f 116.183,84
Kantoormeubilair:			*f* 9.919,50
Vooruitbetaalde en nog te ontvangen posten:			
lectuur-abonnementen en bijzondere bijdragen nog te ontvangen		*f* 2.000,—	
interest nog te ontvangen		„ 2.998,75	
bijdragen in de kosten van televisie-uitzendingen		„ 4.457,78	
kantoorbenodigdheden - voorraad		„ 6.000,—	
voorschotten voor reiskosten		„ 493,50	
voorschotten voor sociale lasten		„ 1.045,94	
voorschotten Nouvelles Equipes Internationales		„ 3.061,35	
Tweede Kamerfractie, wegens personeelskosten		„ 2.541,79	
overige nog te ontvangen posten		„ 889,28	
			f 23.488,39
Overige activa:			
jeugdorganisatie, nog te ontvangen contributie 1963		*f* 245,57	
jeugdorganisatie, nog te ontvangen contributie 1964		„ 1.876,—	
jeugdorganisatie, nog te ontvangen posten		„ 1.129,45	
jeugdorganisatie, in rekening-courant		„ 3.873,14	
			f 7.124,16
Brochures:			
voorraad A.R. Bestek		*f* 750.—	
voorraad brochures		„ 15.500,—	
vorderingen wegens verkochte brochures		„ 452,25	
			f 16.702,25
			f 370.278,46

CREDIT

Kapitaal:		
kapitaal per 31 december 1963 . . .	*f* 156.558,19	
af: nadelig koersverschil effecten . .	„ 3.071,25	
	f 153.486,94	
bij: voordelig saldo 1964	„ 41.337,49	
		f 194.824,43
Exploitatie weekblad „Nederlandse Gedachten":		„ 42.188,54
Vooruit ontvangen en nog te betalen posten:		
contributies, vooruit ontvangen . . .	*f* 918,50	
lectuurabonnementen en bijzondere bijdragen, vooruit ontvangen . . .	„ 1.030,—	
sociale lasten, nog te betalen . . .	„ 1.030,24	
loonbelasting en A.O.W.-premie, nog af te dragen	„ 2.661,89	
porti- en telefoonkosten nog te betalen	„ 1.280,10	
kosten van televisie-uitzendingen nog te betalen	„ 900,99	
reis- en vergaderkosten nog te betalen .	„ 604,11	
buitenlands contact, nog te betalen . .	„ 7.657,60	
kosten jeugdorganisatie, nog te betalen .	„ 1.565,03	
Documentatiedienst, nog te betalen . .	„ 2.196,67	
overige te betalen posten	„ 3.286,10	
drukkosten brochures, nog te betalen . .	„ 5.138,40	
		f 28.269,63
Reservefondsen:		
Propagandafonds:		
Propagandafonds per 31 december 1963 .	*f* 30.000,—	
bij: toevoeging over 1964	„ 35.000,—	
		f 65.000,—
Jubileumfonds:		„ 39.995,86
Nagezien en accoord bevonden w.g. T. van der Kooij, accountant		
		f 370.278,46

		rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
Secretariaat en boekhouding:				
1.	salarissen	f 87.643,55	f 90.800,—	f 105.121,16
2.	sociale voorzieningen	„ 12.694,37	„ 14.400,—	„ 19.510,18
3.	diverse kosten	„ 929,45	„ 1.000,—	„ 450,46
4.	aandeel algemene kosten	„ 28.376,97	„ 26.600,—	„ 26.367,80
		f 129.644,34	f 132.800,—	f 151.449,60
Kosten van de organisatie:				
5.	reiskosten	f 9.834,—	f 9.500,—	f 8.943,81
6.	vergaderkosten	„ 6.555,35	„ 4.500,—	„ 4.791,18
7.	aandeel C.C. reiskostenvergoed. m.b.t. CC, AOC, OC en land. verg. sprekersorg.	„ 2.625,50	„ 1.500,—	„ 2.363,92
8.	vergaderingen Partij Convent	„ 4.490,80	„ 4.000,—	„ 5.922,95
9.	commissies	„ 663,20	„ 1.000,—	„ 1.422,12
10.	subsidies	„ 1.200,—	„ 700,—	„ 1.289,—
11.	buitenlands contact	„ 5.606,38	„ 5.000,—	„ 6.900,40
12.	conferenties en spr.org.	„ 2.293,75	„ 3.000,—	„ 965,20
13.	deputatenvergadering	„ 4.886,68	„ —,—	„ —,—
14.	radio-uitzendingen	„ 760,—	„ 1.000,—	„ 791,70
15.	televisie-uitzendingen	„ 11.234,70	„ 30.000,—	„ —,—
16.	gespreksgroepen	„ 44,75	„ 1.000,—	„ 6.582,91
17.	overige kosten	„ 1.604,04	„ 1.000,—	„ 1.426,21
		f 51.799,15	f 62.200,—	f 41.399,40
Jeugdorganisatie:				
18.	salarissen	f 13.354,51	f 14.500,—	f 17.301,36
19.	sociale voorzieningen	„ 1.984,89	„ 1.800,—	„ 2.284,12
20.	aandeel algemene kosten	„ 7.981,03	„ 7.500,—	„ 7.416,—
21.	vergaderingen/reiskosten	„ 2.961,08	„ 3.000,—	„ 3.145,79
22.	buitenlands contact	„ 1.985,52	„ 2.800,—	„ 2.713,90
23.	kosten conf. com., werkgr.	„ 2.635,26	„ 2.650,—	„ 2.673,34
24.	kosten jaarvergadering	„ 669,62	„ 600,—	„ 835,48
25.	propaganda en voorlichting	„ 2.146,14	„ 2.700,—	„ 2.416,96
26.	kadercursus	„ 1.253,98	„ —,—	„ —,—
27.	overige kosten	„ 148,40	„ 50,—	„ 14,53
		f 35.120,43	f 35.600,—	f 38.801,48
Propagandakosten:				
28.	lectuurverspreiding	f 7.308,55	f 10.000,—	f 9.064,30
29.	schipperscomité	„ 1.977,22	„ 850,—	„ 1.632,32
30.	toev. prop.f. Kamerverk.	„ 30.000,—	„ 35.000,—	„ 35.000,—
		f 39.285,77	f 45.850,—	f 45.696,62
Overige lasten:				
31.	dr. Kuyperstichting, bijdrage in kosten	f 7.500,—	f 11.000,—	f 11.000,—
32.	dr. Kuyperstichting, bijdrage College van Advies	„ 25.000,—	„ 25.000,—	„ 25.000,—
33.	kosten „A.R. Post"	„ 89.428,81	„ 82.600,—	„ 75.028,38
34.	nadelig saldo weekbl. Ned. Ged.	„ —,—	„ 3.250,—	„ 12.266,46
35.	kosten Documentatiedienst	„ 4.013,50	„ 4.100,—	„ 4.094,17
		f 125.942,31	f 125.950,—	f 127.389,01
36.	batig saldo begroting 1964	f —,—	f 70.700,—	f 41.337,49
37.	nad. saldo verkiezingen '63	f 47.916,11	f —,—	f —,—
		f 429.708,11	f 473.100,—	f 446.073,60

BATEN

		rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
1.	contributie	*f* 379.396,34	*f* 442.000,—	*f* 417.953,58
2.	interest	„ 7.894,06	„ 7.600,—	„ 6.130,12
3.	lectuurabonnementen en bijzondere bijdragen . .	„ 20.193,45	„ 19.500,—	„ 17.989,90
4.	contributie jeugdorganisatie	„ 4.000,—	„ 4.000,—	„ 4.000,—
5.	batig saldo weekblad „Nederlandse Gedachten" .	„ 1,70	„ —,—	„ —,—
6.	nadelig saldo	„ 18.222,56	„ —,—	„ —,—
		f 429.708,11	*f* 473.100,—	*f* 446.073,60

BALANS VAN HET WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN" PER 31 DECEMBER 1964

DEBET

inventaris	*f*	1,—
abonnementsgelden, nog te vorderen	„	125,10
voorschot voor reiskosten	„	100,—
Centraal Comité in rekening-courant	„	42.188,54
vooruitbetaalde kosten inzake prijsverhoging van abonnementsgelden	„	309,36
	f	42.724,—

REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN" OVER 1964

LASTEN

		rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
1.	drukkosten, frankering e.d.	*f* 78.728,27	*f* 81.000,—	*f* 86.756,55
2.	salarissen	„ 17.623,75	„ 18.600,—	„ 21.250,19
3.	sociale voorzieningen	„ 5.547,04	„ 4.800,—	„ 5.445,65
4.	aandeel algemene kosten	„ 3.990,51	„ 3.700,—	„ 3.708,—
5.	redactie-honoraria	„ 6.542,40	„ 6.450,—	„ 7.655,92
6.	honoraria medewerkers	„ 11.398,72	„ 11.700,—	„ 10.577,25
7.	reis- en verblijfkosten	„ 992,67	„ 1.100,—	„ 2.072,—
8.	foto's en illustraties e.d.	„ 617,72	„ 1.600,—	„ 1.765,55
9.	diverse kosten	„ 407,42	„ 500,—	„ 112,82
10.	batig saldo	„ 1,70	„ —,—	„ —,—
		f 125.850,20	*f* 129.450,—	*f* 139.343,93

CREDIT

crediteuren te betalen nota's	*f* 27.169,31
vooruit ontvangen abonnementsgelden	„ 14.995,20
overige te betalen kosten	„ 559,49
	f 42.724,—

BATEN

	rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
1. opbrengst abonnementen .	*f* 108.496,97	*f* 110.600,—	*f* 107.727,29
2. opbrengst advertenties . .	„ 17.353,23	„ 15.600,—	„ 19.350,18
3. nadelig saldo	„ —,—	„ 3.250,—	„ 12.266,46
	f 125.850,20	*f* 129.450,—	*f* 139.343,93

REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET LEDENCONTACTORGAAN „A.R. POST" OVER 1964

LASTEN

		rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
1.	drukkosten, frankering e.d.	*f* 81.537,24	*f* 71.500,—	*f* 66.034,46
2.	salarissen	„ 9.311,88	„ 9.300,—	„ 10.625,10
3.	sociale voorzieningen . .	„ 2.407,98	„ 2.400,—	„ 2.722,80
4.	aandeel algemene kosten	„ 3.990,51	„ 3.700,—	„ 3.708,—
5.	redactie-honoraria . .	„ 2.180,80	„ 2.150,—	„ 2.551,98
6.	honoraria medewerkers .	„ 1.266,53	„ 1.300,—	„ 1.175,25
7.	reis- en verblijfkosten . .	„ 397,08	„ 400,—	„ 828,77
8.	foto's, illustraties, e.d. .	„ 154,43	„ 400,—	„ 444,13
9.	afschrijving inventaris .	„ —,—	„ 1.500,—	„ —,—
10.	diversen	„ 198,28	„ 200,—	„ 75,20
		f 101.444,73	*f* 92.850,—	*f* 88.165,69

BATEN

	rekening 1963	begroting 1964	rekening 1964
1. opbrengst advertenties . .	*f* 10.395,92	*f* 9.400,—	*f* 11.610,09
2. gratis verstrekte bladen aan schippers (ten laste van het Centraal Comité) . . .	„ 1.620,—	„ 850,—	„ 1.527,22
3. nadelig saldo ten laste van het Centraal Comité . .	„ 89.428,81	„ 82.600,—	„ 75.028,38
	f 101.444,73	*f* 92.850,—	*f* 88.165,69

Firma H. R. van Triest

FOURAGES

●

DWINGELO - TELEFOON 05219 - 1647 b.g.g. 1270

●

EEN KRACHTIGE SCHAKEL BIJ DE IN- EN VERKOOP VAN UW RUWVOEDERS

N.V. Houthandel W. Toering Gramsbergen

Telefoon 05246 - 347

★

moderne zagerij en schaverij
vuren bouwhout - hardhout
beuken stofdorpels - kastborden

BEGROTING

van

LASTEN EN BATEN 1966

	rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
Secretariaat en boekhouding:			
1. salarissen	*f* 105.121,16	*f* 116.400,—	*f* 125.000,—
2. sociale lasten	„ 19.510,18	„ 20.400,—	„ 21.600,—
3. diverse kosten	„ 450,46	„ 1.000,—	„ 1.000,—
4. aandeel algemene kosten	„ 26.367,80	„ 30.800,—	„ 33.300,—
	f 151.449,60	*f* 168.600,—	*f* 180.900,—
Kosten van de organisatie:			
5. reis- en verblijfkosten	*f* 8.943,81	*f* 10.000,—	*f* 10.000,—
6. vergaderkosten	„ 4.791,18	„ 6.000,—	„ 6.000,—
7. aandeel C.C. reiskostenvergoeding m.b.t. vergaderingen C.C., O.C., A.O.C., A.R. Vrouwencomité, P.C. en land. verg. sprekersorg.	„ 2.363,92	„ 2.500,—	„ 2.500,—
8. vergaderingen Partij Conv.	„ 5.922,95	„ 4.000,—	„ 4.500,—
9. commissies	„ 1.422,12	„ 1.000,—	„ 1.000,—
10. subsidies	„ 1.289,—	„ 1.800,—	„ 1.800,—
11. buitenlands contact	„ 6.900,40	„ 5.900,—	„ 7.400,—
12. conferenties	„ 965,20	„ 3.000,—	„ 3.000,—
13. deputatenvergadering	„ —,—	„ 5.000,—	„ 5,000,—
14. radio- en t.v. uitzendingen	„ 791,70	„ 21.000,—	„ 6.000,—
15. gespreksgroepen	„ 6.582,91	„ 3.000,—	„ 3.000,—
16. overige kosten	„ 1.426,21	„ 1.400,—	„ 1.500,—
	f 41.399,40	*f* 64.600,—	*f* 51.700,—
Jeugdorganisatie:			
17. salarissen	*f* 17.301,36	*f* 18.600,—	*f* 20.300,—
18. sociale lasten	„ 2.284,12	„ 2.400,—	„ 2.800,—
19. aandeel algemene kosten	„ 7.416,—	„ 8.600,—	„ 9.400,—
20. vergader-, reis- en alg. kosten Hoofdbestuur en Moderamen	„ 3.145,79	„ 3.000,—	„ 4.150,—
21. jaarvergadering	„ 835,48	„ 700,—	„ 900,—
22. studieconferentie	„ 968,96	„ 1.000,—	„ 1.000,—
23. methodiek- en schetsencommissie	„ 198,30	„ 250,—	„ 250,—
24. propaganda-aktie	„ 962,06	„ 800,—	„ 800,—
25. werkgroepen (binnenland)	„ 583,84	„ 300,—	„ 500,—
26. N.P.J.C.R.	„ 115,97	„ 350,—	„ 350,—
27. kontakt	„ 40,35	„ 100,—	„ 100,—
28. stud.-commissie en -conf.	„ 678,87	„ 900,—	„ 900,—
29. buitenlands werk	„ 1.628,30	„ 1.600,—	„ 1.900,—
30. protestantenconferentie	„ 1.085,60	„ 750,—	„ 1.000,—
31. schetsenmateriaal	„ 87,05	„ 100,—	„ 100,—
32. voorlichting jongeren	„ 1.454,90	„ 1.400,—	„ 1.500,—
33. verkiezingen	„ —,—	„ —,—	„ 1.000,—
34. overige kosten	„ 14,53	„ 50,—	„ 50,—
	f 38.801,48	„ 40.900,—	„ 47.000,—

Propagandakosten:

35.	lectuurverspreiding . .	*f* 9.064,30	*f* 16.000,—	*f* 16.000,—
36.	Comité voor Varenden .	„ 1.632,32	„ 2.000,—	„ 2.000,—
37.	toev. prop.f. Kamerverk.	„ 35.000,—	„ 50.000,—	„ 50.000,—
		f 45.696,62	*f* 68.000,—	*f* 68.000,—

Overige kosten:

38.	dr. A. Kuyperstichting, bijdr. kosten	*f* 11.000,—	*f* 10.000,—	*f* 10.000,—
39.	bijdr. College van Advies	„ 25.000,—	„ 25.000,—	„ 25.000,—
40.	kosten contactorgaan "A.R. Post"	„ 75.028,38	„ 83.900,—	„ 90.050,—
41.	nadelig saldo weekblad	„ 12.266,46	„ —,—	P.M.
42.	kosten Documentatiedienst	„ 4.094,17	„ 4.100,—	„ 4.100,—
		f 127.389,01	*f* 123.000,—	*f* 129.150,—
43.	batig saldo	*f* 41.337,49	*f* —,—	*f* —,—
		f 446.073,60	*f* 465.100,—	*f* 476.750,—

BATEN

		rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
1.	contributie	*f* 417.953,58	*f* 427.700,—	*f* 422.000,—
2.	interest.	„ 6.130,12	„ 6.900,—	„ 9.500,—
3.	lectuurabonnementen en bijzondere bijdragen . .	„ 17.989,90	„ 18.000,—	„ 18.000,—
4.	contrib. jeugdorganisatie .	„ 4.000,—	„ 3.500,—	„ 3.500,—
5.	nadelig saldo	„ —,—	„ 9.000,—	„ 23.750,—
		f 446.073,60	*f* 465.100,—	*f* 476.750,—

BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN" OVER 1966

LASTEN

		rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
1.	drukkosten, frankering e.d.	*f* 86.756,55	*f* 86.750,—	*f* 83.250,—
2.	salarissen	„ 21.250,19	„ 22.700,—	„ 20.800,—
3.	sociale lasten	„ 5.445,65	„ 6.300,—	„ 5.300,—
4.	aandeel algemene kosten	„ 3.768,—	„ 4.300,—	„ 4.650,—
5.	redactie-honoraria	„ 7.655,92	„ 7.350,—	„ 11.100,—
6.	honoraria medewerkers	„ 10.577,25	„ 11.700,—	„ 10.800,—
7.	reis- en verblijfkosten	„ 2.072,—	„ 1.100,—	„ 2.150,—
8.	foto's, illustraties	„ 1.765,55	„ 1.600,—	„ 2.400,—
9.	diverse kosten	„ 112,82	„ 400,—	„ 400,—
10.	kosten voorbereiding verhoging abonnementsprijs	„ —,—	„ —,—	„ 1.400,—
11.	batig saldo	„ —,—	„ 3.000,—	„ —,—
		f 139.343,93	*f* 145.200,—	*f* 142.250,—

BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET LEDENCONTACTORGAAN "A.R. POST" OVER 1966

LASTEN

		rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
1.	drukkosten, frankering e.d.	*f* 66.034,46	*f* 72.500,—	*f* 76.500,—
2.	salarissen	„ 10.625,10	„ 11.300,—	„ 10.400,—
3.	sociale lasten	„ 2.722,80	„ 3.200,—	„ 2.600,—
4.	aandeel algemene kosten	„ 3.708,—	„ 4.300,—	„ 4.650,—
5.	redactie-honoraria	„ 2.551,98	„ 2.450,—	„ 3.700,—
6.	honoraria medewerkers	„ 1.175,25	„ 1.300,—	„ 1.200,—
7.	reis- en verblijfkosten	„ 828,77	„ 400,—	„ 850,—
8.	foto's, illustraties e.d.	„ 444,13	„ 400,—	„ 600,—
9.	diversen	„ 75,20	„ 200,—	„ 200,—
		f 88.165,69	*f* 96.050,—	*f* 100.700,—

BATEN

	rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
1. opbrengst abonnementen .	*f* 107.727,29	*f* 127.700,—	*f* 122.700,—
2. opbrengst advertenties . .	„ 19.350,18	„ 17.500,—	„ 15.000,—
3. nadelig saldo	„ 12.266,46	„ —,—	„ 4.550,—
	f 139.343,93	*f* 145.200,—	*f* 142.250,—

BATEN

	rekening 1964	begroting 1965	begroting 1966
1. opbrengst advertenties . .	*f* 11.610,09	*f* 10.500,—	*f* 9.000,—
2. gratis verstrekte bladen aan schippers ten laste van het Centraal Comité . . .	„ 1.527,22	„ 1.650,—	„ 1.650,—
3. nadelig saldo ten laste van het Centraal Comité . .	„ 75.028,38	„ 83.900,—	„ 90.050,—
	f 88.165,69	*f* 96.050,—	*f* 100.700,—

N.V. STAALSTEIGER

„GELRIA"

NIJMEGEN

ROGGEWEG 13 - POSTBUS 126 - TEL. 53198

complete roestvrije steigerwerken

Specialiteit: met vaste wiggen ! !

★ **aanhang van schroeven**
★ **plaatsing stuurwerken, enz.**
★ **het maken van dubbele roeren**
★ **inbouw en levering van motoren**
★ **jachtbouw**

JAC. ADMIRAAL C.V.

CONSTRUCTIE - SCHEEPSREPARATIEBEDRIJF

Telefoon 05209 - 227, b.g.g. en na 17.30 uur: 206

Stalen **bureaus - stoelen - tafels**
wandstellingen
rijwielstandaards

vraagt gratis folder

„Meka" - Austerlitz

Gemeente Zeist

Telefoon 03439 - 287

VERSLAGEN
VAN DE KAMERCENTRALES OVER 1965

Kamercentrale Groningen (tevens Provinciaal Comité Groningen)

Tijd van bezinning, kabinetscrisis, voorbereiding tot de verkiezing van leden van Provinciale Staten. Deze drie aspecten bepaalden de gang van zaken in het jaar 1965.

Provinciale Vergaderingen

Dat kwam duidelijk tot uiting in de drie vergaderingen, welke het Provinciaal Comité met de afgevaardigden van de Groninger kiesverenigingen heeft gehouden, de gebruikelijke jaarvergadering, een voorjaars- en een najaarsvergadering.

In de jaarvergadering van 10 april kwamen de afgevaardigden van de kiesverenigingen 's morgens bijeen om met de heer O. Postma, directeur van het dagblad „Trouw", te discussiëren over „De positie van de christelijke pers". Deze discussie was ook voor A.R. Groningen van groot belang. Het christelijk dagblad, De Nieuwe Provinciale Groninger Courant verdween op 4 januari van het toneel, de abonnees ontvingen voortaan het dagblad „Trouw" als voorlichtingsorgaan. Deze overschakeling van regionaal naar nationaal dagblad moest voor velen even wennen.

In de middagvergadering gaf de heer B. Roolvink een duidelijke uiteenzetting over de vraagstukken rondom de kabinetscrisis.

In de voorjaars- en najaarsvergadering kregen de afgevaardigden van de kiesverenigingen de gelegenheid om kennis te maken met de Benjamini van de A.R. Tweede Kamerfractie. Op 23 januari sprak drs. J. Boersma, toen nog geen zes maanden lid van de Kamerfractie, over „De politieke situatie, financieel-economisch gezien."

Op 23 oktober sprak dr. C. Boertien, die pas zijn intrede als Kamerlid had gedaan, in Groningen over "A.R. toekomstdromen".

Samenstelling Provinciaal Comité

In het Provinciaal Comité nam de heer A. Drost als vrijgekozene de plaats in van de heer S. Silvis, die wegens vertrek naar Barendrecht zijn funktie moest neerleggen. Mevr. F. M. L. Nawijn-Van Dijk te Delfzijl nam als afgevaardigde van de Statencentrale Appingedam de plaats in van de heer J. W. Bos te Wagenborgen. De heren F. W. Post (S.C. Bedum-Zuid), en G. Geersing (S.C. Groningen) werden opgevolgd door de heer Th. A. Lycklama à Nijeholt te Leek en de heer H. van Hoogdalem te Groningen.

Het Provinciaal Comité werd uitgebreid met een tweede afgevaardigde uit het Provinciaal A. R. Vrouwencomité en een tweede afgevaardigde uit het Provinciaal Verband van ARJOS. Deze plaatsen werden ingenomen door mevr. M. J. van der Veen-Duvekot te Groningen en de heer J. de Vries te 't Zandt.

Provinciale Sprekersorganisatie

In de provinciale sprekersorganisatie hebben zich in 1965 geen wijzigingen voorgedaan. De 22 deelnemers hebben in najaar 1965 de ronde gedaan bij de kiesverenigingen. Elke kiesvereniging kreeg één spreker aangewezen. De kosten voor deze spreekbeurten worden voor een klein deel door de kiesverenigingen gedragen, het resterende subsidieert het Provinciaal Comité.

Voorbereiding tot de verkiezing van leden van Provinciale Staten

Het Provinciaal Comité en de Provinciale A.R. propagandacommissie vergaderden meermalen ter voorbereiding van de werkzaamheden voor de kandidaatstelling en verkiezing van leden van Provinciale Staten.

Het verkiezingsreglement werd vastgesteld in de provinciale vergadering van 23 oktober. De zes Statencentrales vergaderden omstreeks november ter vaststelling van de aanbevelings- en vaststellingslijsten. Op deze plaats mag misschien de opmerking worden geplaatst, dat bij het vaststellen van deze lijsten in de meeste centrales de jeugd verstek heeft laten gaan. Met name voor dit werk is samen-

werking tussen Statencentrale en Arjosdistrict gewenst! De ARJOS heeft bij het samenstellen van de kandidatenlijsten toch haar eigen wensen? Dan dient men op de werkvergaderingen van de Statencentrales aanwezig te zijn!

Dit geldt overigens ook voor de normale jaarvergaderingen van de centrales, die op gezette tijden worden gehouden.

Provinciale Propagandacommissie

De propagandacommissie, die in 1965 meermalen bijeen is geweest, ter voorbereiding van de verkiezingswerkzaamheden, ondervond enige wijziging. De heer Th. Huizenga te Stadskanaal bedankte als lid; zijn plaats werd ingenomen door J. Huizenga te Stadskanaal.

De heer J. de Vries te 't Zandt, secretaris van het Provinciaal Verband ARJOS, nam de plaats in van de heer H. Jonker; de heer J. Stolte te Appingedam werd opgevolgd door de heer J. G. van der Laan te Loppersum en de heer R. Koets te Grootegast nam als afgevaardigde van Bedum-Zuid zitting in de commissie.

Provinciaal Vrouwencomité

Het provinciaal Vrouwencomité deed in 1965 enkele malen een beroep op de kiesverenigingen om dames aan te wijzen, die medewerking kunnen geven aan het activeren van de dames voor het meewerken en meeleven in de A.R. Partij. Meerdere kiesverenigingen hebben voldaan aan het verzoek. Het zou gewenst zijn, dat alle kiesverenigingen probeerden in hun omgeving enkele dames aan te wijzen, die hun medewerking kunnen geven aan het werk van het comité. Waar mogelijk, behoren toch man én vrouw de vergaderingen van de kiesvereniging te bezoeken?

Predikantenconferentie

Het Provinciaal Comité organiseerde op 16 juni een conferentie met predikanten uit de provincie Groningen. In de morgenuren werd gediscussieerd over algemeen principiële vraagstukken, in de middagbijeenkomst gaf Z.E. J. Smallenbroek, minister van Binnenlandse Zaken, voorlich-

ting over actuele praktische vraagstukken. Deze conferentie is uitstekend geslaagd. 38 predikanten namen deel aan de conferentie. Doordat de conferentie juist samenviel met een landelijke vergadering van de Chr. Geref. Kerk, moesten helaas de Chr. Geref. predikanten verstek laten gaan. Meerdere deelnemers hebben gevraagd om voortzetting van dit contact.

P. B. Tillema, adjunct-secretaris.

Kamercentrale Leeuwarden (tevens Provinciaal Comité Friesland)

Het jaar 1965 was — hoewel er geen verkiezingen waren — een vrij druk jaar in Friesland voor de A.R. Partij. Op 20 maart kwamen de kiesverenigingen te Leeuwarden bijeen. Op deze bijeenkomst werd het reglement vastgesteld voor de samenstelling van de A.R. kandidatenlijst voor de Statenverkiezingen in 1966. De opzet van dit reglement was de moeilijkheden bij de kandidaatstelling, welke in het verleden nogal eens voorkwamen, zoveel mogelijk te voorkomen. Het moderamen meent, dat men hierin volledig is geslaagd, gezien de prettige en vlotte A.C.K. vergadering op 11 december 1965. Op deze vergadering werd de definitieve lijst vastgesteld en vond de jaarvergadering plaats. Mr. D. H. Okma, Gedeputeerde van Friesland, sprak een slotwoord.

M. Knol

In het moderamen van het Provinciaal Comité is veel wijziging gekomen. De penningmeester, de heer M. Knol te Sneek, overleed op 11 juni. Het moderamen denkt met dankbaarheid terug aan het vele werk, dat de heer Knol voor de A.R. Partij in Friesland en daar buiten met grote getrouwheid en liefde heeft verricht. De heer A. de Geus te Harlingen werd benoemd tot waarnemend penningmeester. In de vacature M. Knol werd gekozen, drs. G. van Veenen te Sneek, thans woonachtig te Sint Anna Parochie als

burgemeester van de gemeente Het Bildt. De heer A. de Goede te Drachten vertrok naar Assen. In de vacature A. de Goede werd gekozen, de heer J. W. Noorda te Drachten. De voorzitter van het moderamen, de heer A. Algra, kon wegens een ernstige ziekte gedurende de tweede helft van 1965 zich niet bezighouden met partijaangelegenheden. De heer U. Wind nam gedurende deze tijd het voorzitterschap waar. Gelukkig kon de heer A. Algra per 1 januari 1966 het voorzitterschap weer op zich nemen.

De A. R. Partij in Friesland is in het gelukkige bezit van een Propaganda Commissie (A.R.P.C.). De A.R.P.C. organiseerde in samenwerking met de ARVA en ARJOS op 3 november een grote avond in Leeuwarden, waar minister Mr. B. W. Biesheuvel als spreker optrad. De grote zaal in "Zalen Schaaf" was overbezet; honderden mensen moesten worden teleurgesteld, daar er geen plaats meer was. Via de A.R.P.C. kunnen de kiesverenigingen gezinsavonden aanvragen. De A.R.P.C. had de beschikking over een kleurenfilm. Van de mogelijkheid een gezinsavond te houden is door veel kiesverenigingen gebruik gemaakt.

ARVA-Friesland

Wij willen hier enkele hoofd- en hoogtepunten noemen van het werk, dat in 1965 door de ARVA werd gedaan of waaraan zij haar medewerking verleende.

Het onderwerp "E.E.G." werd op verschillende vrouwenvergaderingen en die van kiesverenigingen behandeld. Gebruik makend van het flanelbord sprak Mevr. A. M. Bangma-Van Es op de jaarlijkse gecombineerde vergadering van C.H.U. en A.R. vrouwen op 25 januari. De provinciale vergadering werd ditmaal gehouden op 2 juni in de Prinsentuin te Leeuwarden, waar Mevr. C. M. Tonkens-Kaajan sprak naar aanleiding van de haar toegezonden vragen. Voor beide vergaderingen bestond een goede belangstelling. Mr. H. L. Wedeven (thans te Groningen) behandelde op de instructievergadering van 28 oktober te Leeuwarden het onderwerp "Misdaad en straf". Ook hier zeer goede belangstelling.

Dit afgelopen jaar werd er gestreefd naar een **nauwere samenwerking** van ARVA en ARJOS, waaarbij vooral de aandacht werd gericht op de **kadervorming** van jongeren.

Eind 1965 stonden drie vormingskursussen (Buitenpost, Leeuwarden en Sneek) voor het vroege voorjaar 1966 te boek, waarvoor zich een verheugend aantal kursisten opgaf.

Naast de regionale en provinciale vergaderingen wordt het contact tussen de medewerksters onderhouden door middel van het blaadje "De Burcht", dat in 1965 driemaal in een oplage van 2200 exemplaren verscheen.

De ARVA-Friesland is vertegenwoordigd in het landelijke A.R. Vrouwencomité en op provinciaal niveau in de Vrouwelijke Hulpverlening, Vrouwen Adviescommissie inzake Woningbouw en het Comité Individuele Zelfbescherming.

L. Dijkma, adjunct-secretaris.

Kamercentrale Assen (tevens Provinciaal Comité Drenthe)

Het jaar 1965 was zowel in partij-organisatorisch, partijpolitiek als in algemeen politiek opzicht een veelbewogen jaar; deze ontwikkelingen hebben ook het werk van de A.R. Partij Drenthe in sterke mate beïnvloed. In 1965 werden drie provinciale deputatenvergaderingen belegd (13 maart, 1 mei en 16 oktober); deze bijeenkomsten werden bezocht door afgevaardigden van 36, 54 en 32 kiesverenigingen, alsmede een groot aantal andere belangstellenden.

De voorzitter behandelde in de morgenvergadering steeds actuele politieke onderwerpen, terwijl voorts huishoudelijke en partij-organisatorische punten werden behandeld (jaarverslagen, financiën, ledenwerving, vrouwenactiviteiten, A.R.J.O.S.-werk, voorbereiding verkiezingsactiviteiten enz).

In de maart-morgenbijeenkomst hield de heer J. van Noord (Dwingeloo) bovendien een causerie (aan de hand van een tevoren toegezonden schets) onder de titel "Hoe verhogen wij het bezoek aan de vergaderingen van de plaatselijke kiesverenigingen".

Tijdens de middagbijeenkomst spraken resp. de heer Th. Brouwer over "Het Statenwerk in 1964", Excellentie J. Smallenbroek over de "Achtergronden van de jongste kabinetscrisis" en de heer H. Algra over "Spanningen in de politiek".

Per brief d.d. 29 april 1965 deelde de heer J. Smallenbroek mee, dat hij zich in verband met zijn benoeming tot

Minister van Binnenlandse Zaken genoodzaakt zag te bedanken als voorzitter en lid van het Provinciaal Comité.

Tijdens een indrukwekkende en door velen uit A.R. Partijverband en daarbuiten bezochte provinciale deputatenvergadering op 1 mei werd hartelijk over en weer afscheid genomen.

Hierbij werd de heer Smallenbroek — onder overhandiging van een door Hein Kray vervaardigde oorkonde — benoemd tot erevoorzitter van het Provinciaal Comité en voorts een staande schemerlamp aangeboden; ook mevrouw A. Smallenbroek-Stoker werd onder aanbieding van een bouquet bloemen in de dank betrokken.

Gedurende meer dan twintig jaar heeft de heer J. Smallenbroek energiek en inspirerend de A.R. Partij in Drenthe geleid en gediend en mede als voortzetting van zijn taak in de bezettingstijd de hoofdverantwoordelijkheid voor de Drentse A.R. Partijorganisatie gedragen.

In dit jaarverslag willen wij gaarne vastleggen de grote dank, die de A.R. Partij in Drenthe aan de heer J. Smallenbroek verschuldigd is en gaarne van harte wil brengen.

In de oktobervergadering werd met algemene stemmen de heer Th. Brouwer, reeds jarenlang tweede voorzitter, tot voorzitter gekozen.

Het Provinciaal Comité kwam viermaal bijeen: 20 februari, 27 augustus, 22 november en 27 december; behandelde punten o.m. positie noordelijke pers, ontwikkeling jeugd- en vrouwenwerk, voorbereiding Statenverkiezingen, gespreksgroepenactiviteit.

In de vacature mejuffrouw F. A. Wijngaard (A. R. Vrouwen) werd voorzien door benoeming van mejuffrouw A. R. van Dellen (Assen); in de vacature I. Th. Bootsma (A.R.J.O.S.) kwam de heer J. Knijff (Assen). De samenstelling van het Provinciaal Comité bleef overigens ongewijzigd.

In de vacature J. Smallenbroek werd in de A.R. Statenfractie benoemd de heer A. R. Zandbergen (Hoogeveen).

De heer Smallenbroek (die sinds 1945 als lid van het college van Gedeputeerde Staten van Drenthe op het provinciaal beleid beslissende invloed heeft uitgeoefend) werd in de Statenverkiezing van 10 mei met algemene stemmen als Gedeputeerde opgevolgd door de heer Th. Brouwer, die

reeds gedurende twintig jaar op bekwame wijze als voorzitter van de rechtse Statenfractie was opgetreden.

De Drentse afdeling van de Vereniging van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders kwam bijeen op 24 mei en 9 oktober; behandelde onderwerpen tijdens de middagbijeenkomsten: „Ontwikkeling van Assen" (met excursie) en „Facetten van de gemeentepolitiek" door de heer H. D. Schuth resp. Mr. H. Postema (Assen). Des morgens werden door de voorzitter, Th. Brouwer te Assen, onderscheiden punten rondom de gemeentelijke en provinciale politiek behandeld.

Eind 1965 bedroeg het ledental: 81.

Het Provinciaal Organisatie Comité kwam bijeen op 7 oktober en 25 november. In de vacature Th. Brouwer werd tot voorzitter benoemd de heer J. Bakker (Assen), terwijl de heer H. Scholtens (Emmen) het secretariaat bleef vervullen. Het Comité organiseerde een drietal kaderdagen n.l. te Hoogeveen (23 januari), Emmen (2 februari) en Assen (6 februari); als referent trad op Mr. W. R. van der Sluis over „Consequenties van het christen-zijn".

Deelgenomen werd door 118 personen (80 heren en 38 dames), afkomstig van 32 kiesverenigingen en wel van Hoogeveen 29, Emmen 32 en Assen 57; een tweetal brochures werd tevoren aan elk der deelnemers toegezonden.

Mejuffrouw F. A. Wijngaard zag zich helaas genoodzaakt als presidente van het Vrouwencomité Drenthe te bedanken. Als opvolgster werd door het Provinciaal Comité benoemd mejuffrouw A. R. van Dellen (Assen); deze nam eveneens zitting in het Provinciaal Comité en het landelijke A.R. Vrouwencomité.

Enkele Drentse dames namen deel aan de door het landelijke A.R. Vrouwencomité georganiseerde kennismakingsconferentie voor werkende vrouwen (november); regelmatig werd deelgenomen aan bijeenkomsten van het landelijk comité. Mevrouw E. Bork-Booy bedankte om gezondheidsredenen als lid: als opvolgster werd benoemd mevrouw S. F. Meier-Klaassen te Hoogeveen.

Bovendien trad nog als lid toe mejuffrouw W. Schuiling (Schoonoord). Het Comité werd ook betrokken bij de voorbereiding van de verkiezingsactie 1966.

Het systeem van contactdames heeft in het verslagjaar nog niet geheel bevredigend gefunctioneerd.

Het totaal aantal vrouwelijke leden bedroeg per 31 december 1965 536; het aantal besturen dat vrouwelijke leden heeft was ook in het verslagjaar nog niet bevredigend.

Aan regelmatige systematische en volwaardige inschakeling der vrouwen zal in de naaste toekomst door elk der Kiesverenigingsbesturen bijzonder aandacht geschonken moeten worden.

Het Comité Drenthe-Niedersachsen vergaderde in 1965 twee maal n.l. op 2 april en 15 november.

22 Mei werd te Fürstenan (Dld.) een conferentie gehouden over het thema „Christelijke partijvorming vandaag; wat scheidt ons van andere partijen?" Referenten waren Dr. Burckhard en Dr. Beerekamp.

Tegen het eind van het verslagjaar werd een eendaags congresje voorbereid voor april 1966; thema „Onze verhouding tot de jonge Staten".

De heer H. Bruna (Schoonebeek) vertegenwoordigde de A.R. Partij Drenthe in bedoeld comité; als plaatsvervanger fungeerde de heer A. R. Zandbergen (Hoogeveen).

In het verslagjaar werd door meer dan 1/3 der kiesverenigingen geen gebruik gemaakt van de z.g.n. Drentse sprekerslijst; in totaal werden door 14 leden van de Drentse Sprekersorganisatie 54 spreekbeurten vervuld.

Als nieuwe leden traden in het verslagjaar toe mejuffrouw A. R. van Dellen (Assen), mevrouw J. M. Fousert-Bijloo (Hoogeveen) en de heer R. Renkema (Valthermond); de volgende deelnemers traden uit: de heer J. Smallenbroek (Assen), mejuffrouw F. A. Wijgaard (Assen) en ds. W. A. J. Dalmayer (Nw. Buinen).

Het aantal abonnementen op het weekblad van de A.R. Partij (Nederlandse Gedachten) nam in 1965 verheugend toe; toch is het aanvankelijk ideaalbeeld (op elke vijf leden in ieder geval 1 abonnement op Nederlandse Gedachten) ook voor Drenthe nog niet bereikt.

De in 1964 doorgevoerde fusie van de „Nieuwe Drentse Courant" met het dagblad „Trouw" heeft voor de algemene nieuwsvoorziening gunstig gewerkt.

Het bestuur van het Drents A.R.J.O.S.-verband kwam zeven maal bijeen en het dagelijks bestuur nog vier maal; in het verslagjaar nam het aantal clubs toe met 2 (tot 21) en het ledental met 7 (tot 312).

Activiteiten in 1965: regelmatige clubvergaderingen, pro-

WOUDA's ZADEN

ORANJEWOUD - SINDS 1879

Erkend selectiebedrijf
Tuin- en Bloemzaden
Selecties Bietenzaden
Wetenschappelijk samengestelde mengsels
gras- en klaverzaden
Pootaardappelen
Bestrijdingsmiddelen

★

Wouda's Zaden
Kiemkrachtige Zaden

Hollestelle GOES

MACHINEFABRIEK EN CONSTRUCTIEBEDRIJF

ZAAGMOLENSTRAAT 1 - Telefoon 01100 - 5540

●

HANDELSAFDELING:

GANZEPOORTSTRAAT 28

Telefoon 01100 - 6995 - 6996 en 6387.

vinciale studieconferentie (16 januari), jaarvergadering - toogdag te Emmen (13 februari), besturenconferentie (25 september), vormingscursus te Emmen (30 januari, 20 februari en 6 maart), verbetering van het z.g.n. intern districtenstelsel, deelneming in de Politieke Jongerencontactraad Drenthe, contact C.H. Jongeren (in Drenthe helaas slechts op 2 plaatsen georganiseerd aanwezig n.l. te Smilde en Schoonebeek).

De ARJOS-voorzitter (I. Th. Bootsma te Nieuwlande) zag zich door vertrek uit de provincie genoodzaakt te bedanken (per 1 september) en werd opgevolgd door de heer J. Knijff te Assen (2e voorzitter).

Het Provinciaal Comité heeft in het verslagjaar 50% van de aan het Drents ARJOS-werk verbonden kosten voor zijn rekening genomen.

Ook in Drenthe werden in 1965 enkele gespreksgroepen gevormd, die (aan de hand van een uitgebreide schets) het onderwerp „Groeiend volk, beperkte ruimte" behandelden; 11 kiesverenigingen waren hiervoor eind 1965 ingeschreven met 410 deelnemers.

De besturen der Statencentrales Assen en Meppel bleven in het verslagjaar ongewijzigd; de heer A. H. Booy te Westerbork trad toe tot het bestuur van Hoogeveen en de heer L. Rabbers (Nw. Amsterdam) tot „Emmen". (vacature M. R. Bentum).

Statutair dienen de Statencentralebesturen contact te onderhouden met elk der in het ressort aanwezige kiesverenigingen; de reeds langer bestaande indruk, dat dit contact nog onbevredigend wordt gelegd en onderhouden, werd door van de secretarissen der Statencentralebesturen ontvangen verslagen bevestigd.

Jammer, dat in de Statencentralebesturen Emmen en Hoogeveen het dameselement nog niet vertegenwoordigd is; voor de naaste toekomst zal hiervoor bijzondere aandacht nodig zijn.

Het is zeer verheugend, dat het ledental in 1965 toenam en wel met 84; het totaalledental van de A.R. Partij Drenthe bedroeg per 31 december 1965: 5.685.

Bij de ledenwerfactie heeft Drenthe een niet onbelangrijk aandeel gehad waarbij opnieuw is gebleken, dat goed voorbereide en met geestdrift gevoerde actie inderdaad tot verrassende resultaten kan leiden.

Helaas moesten ook leden worden afgevoerd (het meest door vertrek en overlijden), doch de balans bleef gelukkig in de goede richting doorslaan.

Het aantal kiesverenigingen bleef in 1965 59.

In 1965 werden door de kiesverenigingen 154 bestuursvergaderingen gehouden (in 1964: 125) en 203 ledenvergaderingen (in 1964: 181). De organisatorische activiteit was derhalve in 1965 intensiever dan het voorgaande jaar, hetgeen mede in verband zal staan met de voorbereiding (o.i. candidaatstelling) voor de Statenverkiezingen 1966. Het percentage voor het vergaderbezoek is stellig voor verhoging vatbaar, hoewel naar de algemene normen gemeten de situatie in Drenthe niet verontrustend genoemd kan worden.

Voor de Kamercentrale Assen (provincie Drenthe) hadden per 31 december 1965 zitting in:

a. Het Centraal Comité: Th. Brouwer met als plaatsvervanger H. Bruna.

b. de Raad van Beheer van de Dr. Kuyperstichting: J. Hollenbeek Brouwer (primus), Th. Brouwer (secundus) en H. Scholtens (tertius).

c. Het Algemeen Organisatie Comité (landelijk): als leden: J. Bakker (als opvolger van J. Hollenbeek Brouwer) en H. Scholtens en als plaatsvervangende leden J. Bork en L. Schelhaas Jzn.

d. Het Partij Convent: als leden J. Bakker en J. Hollenbeek Brouwer en als plaatsvervangend lid: F. Post.

In het Partij Convent hadden bovendien zitting voor de Statencentrale Assen: mr. P. F. Oosterhof en W. Winter (plaatsvervangers H. Eleveld en G. v. d. Veen); Emmen: R. Renkema en B. de Hoop (plv. J. Janse en H. Breider); Meppel: J. van Noord en P. Helder (plaatsvervangers W. van Arragon en Mevr. Blanken); Hoogeveen: J. Bork, H. Bruna en L. Euving (plaatsvervangers R. Vording, G. Derks en A. R. Zandbergen).

e. Het landelijk A.R. Vrouwencomité:

mevr. F. Zandbergen-Huising en mejuffrouw A. R. van

Dellen, met als plaatsvervangend lid mevrouw J. M. Fousert-Bijloo.

f. Het Drents ARJOS-verband: H. Scholtens.

g. Europacontact: H. Bruna, plaatsvervanger A. R. Zandbergen.

Blijve aller arbeid in de A.R. Partij gedragen door de zekerheid van Christus Koningschap over wereld en mensenleven en verricht in de wetenschap, dat Hij roept en bekwaamt tot Zijn Dienst.

J. Hollenbeek Brouwer, secretaris

Kamercentrale Zwolle (tevens Provinciaal Comité Overijssel).

Het Provinciaal Comité kwam in het verslagjaar viermaal bijeen, waarvan laatste maal in versterkte samenstelling in verband met het opmaken van de advieslijst voor de candidaatstelling voor de Provinciale Statenverkiezing. De voorjaarspartijvergadering werd gehouden op 27 maart te Zwolle. In de morgenvergadering werd een nieuw reglement op de candidaatstelling voor de Provinciale Statenverkiezing vastgesteld. De voornaamste wijziging betreft het aantal lijsten, dat voor deze verkiezing zal worden samengesteld. Stelde voorheen iedere Statencentrale zijn eigen lijst op, in het vervolg zal de A.R. Partij in geheel Overijssel met een gelijkluidende lijst uitkomen. Het nieuwe reglement werd dit jaar voor het eerst gevolgd, hetgeen in het najaar veel arbeid vergde, in verband met het opmaken van een groslijst, het vaststellen van een advieslijst, de stemming in de kiesverenigingen en de samenstelling van de definitieve candidatenlijst.

In de middagvergadering van de voorjaarsvergadering sprak staatssecretaris drs. J. A. Bakker van Economische Zaken over de economische situatie in Nederland. De vergadering was goed bezocht en van de gelegenheid om met drs. Bakker nader van gedachten te wisselen werd een druk gebruik gemaakt.

In de najaarsvergadering, welke 6 november werd gehouden, werd afscheid genomen van de heer J. Haverkamp,

die sinds de bevrijding de A.R. Partij heeft vertegenwoordigd in de Provinciale Staten niet alleen, doch tevens als lid van het college van Gedeputeerde Staten. De voorzitter, de heer Wieringa, huldigde de heer Haverkamp, hem dank zeggend voor het vele werk dat hij niet alleen als Gedeputeerde doch ook als A.R. voor de partij in Overijssel heeft gedaan. Hem werden enkele boekwerken aangeboden, terwijl mevrouw Haverkamp bloemen kreeg. Tenslotte sprak in deze vergadering dr. J. Meulink over de algemene politieke situatie, waarna hij diverse vragenstellers beantwoordde.

Het A.R. Vrouwencomité in Overijssel, waarin uit elke Statencentrale twee dames zitting hebben, vergaderde tweemaal. De dames zochten de activiteit dit jaar in hoofdzaak in het werven van dames-leden voor de partij en het stimuleren van de werkzaamheden der dames-leden in de kiesverenigingen.

De A.R.J.O.S. in Overijssel was in 1965 bijzonder actief. Diverse nieuwe clubs werden opgericht, terwijl het ledental aanzienlijk werd uitgebreid. Het Provinciaal Comité heeft een vertegenwoordiger in het provinciale ARJOS-bestuur, terwijl twee leden van dit bestuur zitting hebben als adviserende leden in het Provinciaal Comité.

De kiesverenigingen vergaderden in het algemeen regelmatig. In enkele plaatsen lag het werk stil tengevolge van laksheid van een voorzitter of van een bestuur. Met deze plaatsen werd contact opgenomen, soms met goed resultaat. Aan de acties voor de ledenwerving en de werving van abonnees op Nederlandse Gedachten werd door vele kiesverenigingen deelgenomen, hetgeen door het Provinciaal Comité was gestimuleerd. Ook werd door vele kiesverenigingen deelgenomen aan de gespreksgroepen.

Tezamen met de K.V.P., de C.H.U. en de jeugdorganisaties, de C.H.J.O., de K.V.P.J.G. en de A.R.J.O.S. onderhoudt de partij in Overijssel en Gelderland in het „Europa-Contact", betrekkingen met de Duitse C.D.U.-Rheinland-Westfalen. De heer R. Gosker heeft namens het Provinciaal Comité zitting in „Europa-Contact".

Moge God de arbeid van onze kiesverenigingen en van de overige partijorganen ook in de komende jaren zegenen.

P. A. Nawijn, secretaris.

Kamercentrales Arnhem en Nijmegen (tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland).

Kandidaatstelling Provinciale Staten 1966.

Gedurende het verslagjaar werden voorbereidingen getroffen voor de verkiezing van de Provinciale Staten in Gelderland. Een werkschema werd daartoe opgesteld, waarbij de gehele procedure werd vastgesteld tussen 15 september 1965 en 18 december 1965. Voor eerstgenoemde datum hadden de kiesverenigingen gelegenheid bij de secretaris van het Provinciaal Comité namen in te zenden voor de groslijst van de kandidaten voor de Provinciale Staten en op 18 december 1965 vond de vaststelling plaats van de definitieve kandidatenlijsten. Tussen deze data heeft het bestuur van het Provinciaal Comité op 16 oktober 1965 en 18 december 1965 met de besturen van de Statencentrales vergaderd om tot de opstelling van de kandidatenlijsten van de tien Statencentrales te geraken.

Subsidie 1965 Provinciaal Verband ARJOS.

Aan de provinciale ARJOS werd over het verslagjaar een subsidie van *f* 300,—, zonodig *f* 500,— toegekend.

A.R. Vrouwencomité.

Door het A.R. Vrouwencomité werden in de onderscheidene Statencentrales vergaderingen gehouden.

Sprekersrapporten.

Een 15-tal sprekersrapporten zijn over het verslagjaar binnengekomen en wel van de kiesverenigingen Barneveld (31), Nijmegen (30), Aalten (30), Renkum (16), Nijkerk (55), Dieren (90), Doetinchem (45), Apeldoorn (55), Arnhem (75), Renkum (55), Haaften (20), Velp (17), Bennekom (35), Dinxperlo (20), Velp (17), Doetinchem (12), Bennekom (27) en Heerde (24).

De sprekers op deze vergaderingen waren de heren M. W. Schakel, Hoornaar, H. M. Oldenhof, Ede, B. Roolvink, Hilversum, G. van Galen, Zwijndrecht, P. C. Elfferich, Delft.

„Miedema"
landbouwwagens - stalmeststrooiers - zelflossers enz.

„Mietra"
transporteurs, boxenvullers, enz.

◆

Vraagt vrijblijvende inlichtingen

◆

L. S. MIEDEMA

LANDBOUWWERKTUIGEN N.V.

Winsum - Friesland - Tel. 05173-241

Voor het uitvoeren van

ELEKTRO - TECHNISCHE INSTALLATIES

VISSER

ELEKTROTECHNIEK N.V.

BREESTRAAT 128 BEVERWIJK

Tel. 02510-25244

Sinds 1919

Bestuur.

In het bestuur van het Povinciaal Comité kwamen de volgende wijzigingen voor: Wegens vertrek van de heer S. Reyenga werd door de Statencentrale Apeldoorn als opvolger aangewezen de heer W. Polak te Apeldoorn en wegens vertrek van de heer H. van der Meulen werd als opvolger door de Statencentrale Arnhem aangewezen de heer P. v. d. Berg te Arnhem.

Wisselpagina.

De wisselpagina werd gedurende het verslagjaar om de twee maanden verzorgd door de heren Jac. Lelsz te Apeldoorn, J. J. Soukens te Harderwijk en W. Heinen Jr. te Aalten. Uit een ingestelde enquete bij de kiesverenigingen is gebleken, dat de uitgave in een behoefte voorziet. Anderzijds wordt vanwege de redactie wel geklaagd, dat het veel moeite kost om de wisselpagina vol te krijgen. De medewerking zowel van het bestuur als van de kiesverenigingen, wordt niet voldoende geacht.

Dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur van het Provinciaal Comité bestaat thans uit de heren J. G. Köhler, Harderwijk, voorzitter, H. A. van Willigen, Haaften, secretaris, J. H. Dulfer, Wageningen, penningmeester, en M. de Bijl, Bruchem, tweede voorzitter.

Provinciaal Comité.

Het Provinciaal Comité kwam gedurende het verslagjaar drie maal bijeen en wel op 30 januari 1965, 3 april 1965 en 18 december 1965.

In de eerstgenoemde vergadering werden de jaarverslagen van de secretaris en de penningmeester uitgebracht over 1964. Verder werden verslagen uitgebracht door de heren Van Epe, voorzitter van de vereniging van a.r. gemeente- en provinciebestuurders in Gelderland, en A. Wildeman te Winterswijk voor de provinciale ARJOS, alsmede door mevr. A. Norg-Mijnheer voor het A.R. Vrouwencomité. De heer H. M. Oldenhof, Ede, lid van Gedeputeerde

Staten, gaf een toelichting op het „Gelders perspectief", waarna een forum, bestaande uit de Statenleden, de gestelde vragen uit de vergadering heeft beantwoord.

De vergadering van 3 april 1965 was gewijd aan het bespreken van een tweetal amendementen, welke waren ingediend door de kiesvereniging Dinxperlo en de kiesvereniging Apeldoorn-Zuid op de statutenwijzigingen en welke amendementen door het Provinciaal Comité werden overgenomen. Deze amendementen zijn aan het Centraal Comité doorgezonden. Voorts heeft de heer O. Postma, directeur van „Trouw", gesproken over „de zin van de christelijke pers".

De vergadering van 18 december 1965 was een vergadering, waarin de definitieve kandidatenlijsten werden medegedeeld, en Z.E. mr. B. W. Biesheuvel, minister van Landbouw en Visserij, sprak over het onderwerp „1963-'65-'67". Hierbij stelde de minister zich voor de actuele politieke situatie te bekijken tegen de achtergrond van wat tussen 1963 en 1965 gebeurd is en voorts een blik te werpen op de verkiezingen van 1967. De vergadering werd bezocht door ongeveer 200 personen.

Bestuursvergaderingen.

Er werden drie bestuursvergaderingen gehouden en wel op 30 januari, 3 april en 18 september 1965. In de vergadering van 3 april werd het werkschema voor de verkiezing van de Provinciale Staten vastgesteld en werd de kandidaatstelling voorlopig besproken. In de vergadering van 18 september werd een nieuwe propagandacommissie benoemd, t.w. mevrouw E. H. Achterstraat-De Ruyter, te Arnhem, een vertegenwoordiger van de ARJOS, de heren D. Pereboom, W. J. Verduijn en A. Wildeman en later toegevoegd de heer J. H. Dulfer te Wageningen.

Dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur kwam tweemaal bijeen en wel op 5 maart 1965 en 15 december 1965.

Moge God de arbeid van onze kiesverenigingen en van de hogere organen van onze partij in het komende jaar bij de verkiezingen van de Staten-Provinciaal en de gemeenteraden rijkelijk zegenen.

H. A. van Willigen, secretaris.

Kamercentrale Utrecht (tevens Provinciaal Comité Utrecht)

In de Provinciale Staten werd in de vacature wijlen D. Griffioen, die wij in het jaarverslag 1964 herdachten, benoemd de heer W. Helms te Amersfoort.

In het bestuur van het Provinciaal Comité kwam geen verandering.

Vóór de zomervakantie vergaderde het Provinciaal Comité twee maal. Op 27 januari sprak drs. J. Boersma te Zeist over het onderwerp „Welvaartspolitiek als beginselpolitiek". Op 1 mei de heer H. Algra te Leeuwarden over „Koers houden", een onderwerp dat betrekking had op de kort te voren ontstane kabinetscrisis en de consequenties daarvan.

Aanstonds na de vakantie, op 11 september vergaderde het moderamen van het Provinciaal Comité met de besturen der Statencentrales Amersfoort en Utrecht, als eerste overleg over de vraag of voor de op 23 maart 1966 te houden verkiezingen voor leden van de Provinciale Staten de Statencentrales ieder een eigen lijst dan wel een gezamenlijke candidatenlijst zouden indienen.

Hoewel op deze vergadering sterk de voorkeur uitging naar één lijst voor de gehele provincie, bleek, op het daarna op 4 december gehouden nadere overleg, dat het beter was, althans voor de verkiezingen 1966 nog met twéé lijsten uit te komen.

Op 23 oktober werd een grote vergadering gehouden als inzet van de verkiezingsactie waar spraken de heren B. Roolvink, Mr. A. B. Roosjen en J. van der Ploeg.

Aan het begin van deze vergadering moest een herdenkingswoord worden gewijd aan de nagedachtenis van de heer R. Hagoort te Utrecht, die die dag was overleden. Trad de heer Hagoort de laatste jaren niet meer zo op de voorgrond, het is een ereschuld, ook in dit verslag, zijn grote verdiensten in vroegere jaren ook voor de anti-revolutionaire politiek te herdenken o.a. zijn journalistieke arbeid en zijn werk als lid van de Utrechtse gemeenteraad.

In het najaar werd het „Utrechtse Heuvelplan" door de Kroon goedgekeurd. Het recreatievraagstuk is een zeer belangrijke zaak in deze provincie, maar ook een zaak waar-

aan bestuurlijk nog al wat haken en ogen vast zitten. Het was daarom een goede gedachte, dat de vereniging van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders in Utrecht Mr. W. R. van der Sluis uitnodigde om op 24 november te refereren over „Vragen omtrent de recreatie".

De voorgestelde wijzigingen in de provinciegrenzen of de uitgesproken verlangens daarnaar (Oudewater, Langerak, Woerden, Het Gooi) brachten heel wat gemoederen en pennen in beweging, maar hebben nog geen parlementaire bekroning ontvangen.

In de protestants-christelijke Statenfractie was een goede samenwerking tussen de A.R.-, C.H.U.-, en S.G.P.-afgevaardigden.

De Statencentrale (stad) Utrecht vergaderde vier maal. Hiervan was één vergadering bedoeld als ontmoetingsavond, terwijl één avond een huishoudelijk karakter had. Op 9 april sprak drs. J. de Vries over het plan „Hoog Catharijne", een zaak, die de Utrechtse gemoederen nogal verdeeld houdt. Op 17 december sprak Prof. Dr. G. Th. Rothuizen over het vraagstuk van de kernbewapening.

Zoals reeds in vorige verslagen werd gememoreerd is er in de Statencentrale Amersfoort een verblijdende toename van activiteiten en belangstelling. Deze Statencentrale omvat ongeveer 60 kiesverenigingen die over de gehele provincie verspreid zijn. Daarom is deze centrale gesplitst in vier districten: Noord-West, Noord-Oost, Zuid-West en Zuid-Oost.

Vooral het district Zuid-West is zeer actief. Hier groeit een goed verband tussen de kiesverenigingen. De in het vorige jaar vertrokken voorzitter, de heer Joh. van Es werd opgevolgd door de heer T. van Vliet te Benschop. Het district Zuid-Oost hield twee zeer goed geslaagde districtsvergaderingen.

In het district Noord-West werd een bestuur gekozen, dat zeer actief optrad en het medeleven in de kiesverenigingen in dit district zeer stimuleerde.

In het Noord-Oostelijk deel moet nog wel het een en ander gebeuren, maar ook daar zijn er hoopvolle verschijnselen.

Het bestuur van de Statencentrale Amersfoort vergaderde eenmaal met de besturen van deze districten. Deze vergaderingen zijn zeer instructief en nuttig.

Door ziekte van de secretaris drs. L. J. Dijkstra moest het secretariaat van de Statencentrale worden waargenomen door de heer A. van der Stelt te IJsselstein.

Verblijdend is ook dat van de sprekersorganisatie veel meer gebruik wordt gemaakt.

De verschillende afvaardigingen ondergingen geen veranderingen. Het contact met de Arjos wordt onderhouden door hun afgevaardigden die een plaats innemen zowel in het moderamen van het Provinciaal Comité als in de besturen der beide Statencentrales.

Moge al de arbeid dit jaar verricht, ondanks veel tekort en gebrek nog ten zege zijn van de anti-revolutionaire zaak en daardoor van het Koninkrijk Gods.

H. C. Smit, secretaris.

Kamercentrale Amsterdam

Inleiding.

In het vorige verslag werd melding gemaakt van ingezonken activiteit in de kiesverenigingen en het voornemen van onze centrale daaraan bijzondere aandacht te besteden. Wij meenden een drietal vragen in behandeling te moeten nemen, t.w.:

a. hoe besturen wij onze centrale zo doelmatig mogelijk?

b. op welke wijze komt er meer greep op de activiteiten van de kiesverenigingen en hoe kan haar arbeid beter door ons worden begeleid?

c. wat kunnen wij doen aan de scholing en vorming van het kader van onze kiesverenigingen?

De bezinning op de vragen a en b is eerst ter hand genomen, aangezien de beantwoording daarvan in feite voorwaarde was voor de aanpak van het onder c genoemde. Ook voor federatieve werkzaamheden geldt naar ons inzicht tegenwoordig de stelregel: minder vergaderen, meer doen! Het directe werk ligt veelal op de schouders van enkelen. Ook bij onze centrale lagen de uitvoerende taken bij een

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van scheepslieren

Dorpsstraat 102 - Telefoon 01894-218

OUDERKERK AAN DE IJSEL

Sleepdienst **„BROEDERTROUW' N.V.**

v.h. Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.adres Maasplein 9 Zwijndrecht

Telefoonnummers:
01850 - 26166 - 26167 (2 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

Scheepswerf A. v. d. Werff

onderhoud en reparatie van schepen

DOESBURG - TELEFOON 08334-2275

SCHUILING GIETERIJBENODIGDHEDEN NV

BINNENHAVENSTRAAT 20 / HENGELO-O.

POSTBUS 52 / TEL 05400-16461

dagelijks bestuur van vijf personen, in welk gezelschap het laatste jaar daarenboven nog een vacature was. Bij beperking van de vergaderfrequentie van het centraal bestuur zou de taak voor het dagelijks bestuur zwaarder worden. Niettegenstaande de vacature werd gestreefd naar uitbreiding van dit college. Meer greep op het werk van de kiesverenigingen kon naar ons inzicht slechts bereikt worden door meer persoonlijk contact. Een bestuurder kan echter - wil het werk goed worden verricht - slechts belast worden met een vijftal kiesverenigingen. Vijf mensen, die bereid waren dit werk te verrichten, moesten worden aangetrokken. Met dankbaarheid kan worden gemeld, dat dit is gelukt, waardoor de uitbreiding van het dagelijks bestuur een feit werd. Direct bij het werk van onze centrale zijn betrokken de Vrouwenstudiegroep en het Stedelijk Verband van Arjos-clubs ter stede. Beide verenigingen bleken bereid een lid in ons dagelijks bestuur af te vaardigen, waardoor een werk-college van twaalf tot stand kwam. Bij wijze van proef is met de geschetste werkwijze gestart. Reglementen zijn daarvoor niet gewijzigd, omdat de afgevaardigdenvergadering en het centraal bestuur van oordeel waren, dat eerst resultaten van deze aanpak moesten worden gezien, alvorens daartoe een besluit kon worden genomen. Voor 1965 en de helft van 1966 (tot na de raadsverkiezingen) geldt de tijd, bestemd voor dit experiment.
De aanvankelijke indruk is, dat het beoogde resultaat langzaam wordt bereikt. De band met de kiesverenigingen is steviger geworden en met meer vertrouwen wordt de verkiezingstijd 1966 tegemoet gezien.

Het is duidelijk, dat aan de scholing en vorming anders dan in de practijk van het kiesverenigingswerk nog geen bijzondere aandacht kon worden besteed. Het ligt in ons voornemen in de aanloopperiode van de Kamerverkiezingen op dit terrein enkele serieuze pogingen te ondernemen. Daarbij hopen wij, dat actieve kiesverenigingsbestuurders en medewerk(st)ers in hun praktisch werk de behoefte aan meer studie zullen gevoelen en daarom bereid zijn daarvoor enige tijd op te offeren. Vooral het feit, dat verscheidene jongeren in de kiesverenigingen mee hun schouders onder het werk gaan zetten, geeft ons vertrouwen, dat dit inderdaad het geval zal zijn.

Voorbereiding verkiezingsactie.

Over de organisatorische kant van deze voorbereiding kunnen wij kort zijn. De voorgeschreven adviescommissies zowel voor de Provinciale Staten van Noord-Holland als voor de gemeenteraad werden ingesteld. Beide instanties brachten een rapport uit, inhoudende adviezen ten aanzien van de candidaatstellingen. Aan de hand hiervan bracht ons centraal bestuur adviezen uit aan de kiesverenigingen, die daarop de gebruikelijke stemmingen konden houden. De procedure voor de Staten was in het verslagjaar rond; behoudens de acceptering van hun plaats op de lijst door de candidaten was deze voor indiening gereed. Voor de lijst van de raad kan dit pas in het begin van het nieuwe jaar het geval zijn.

Een centrale propaganda-commissie onder leiding van enkele dagelijkse bestuursleden werd ingesteld, het ziet er naar uit dat vruchtbaar werk wordt gedaan. Ook aan de versterking van het verkiezingsfonds werd de nodige aandacht besteed.

Het werd nuttig en nodig geoordeeld ons te bezinnen op enkele richtlijnen voor de verkiezingsactie. Commissoriaal beraad en bespreking hiervan in het dagelijks bestuur leverde de volgende suggesties op die aan de centrale werden voorgelegd en in grote lijn als uitgangspunt werden gekozen:

1. De propaganda moet gericht zijn op het terugwinnen van de „doorbraak"-mensen, vooral nu de C.H.U. of althans de heer Beernink iets meer dingt naar de gunst der conservatieve kiezers. (In „doorbraak"-kringen is reeds een zekere vrees te signaleren, dat de „doorbraak" een halt wordt toegeroepen, nu de A.R. en de C.H.U. in twee kampen schijnen te zitten).

2. Er moeten mensen worden gevonden - bij voorkeur bekende persoonlijkheden - die een persoonlijk getuigenis (vergezeld van een pasfoto) willen geven, dat de A.R. Partij (weer) hun vertrouwen heeft, nu deze met name in de laatste tijd - ofschoon zij reeds van huis uit opkwam voor de zwakkeren - er blijk van geeft vooral de nadruk te willen leggen op een waar-

lijk evangelische benadering der vraagstukken in de politiek.

3. Vooral dit laatste moet goed uit de verf komen in de propaganda aan loontrekkenden en intellectuelen, eventueel versterkt met letterlijk overgenomen uitspraken van Dr. Berghuis op één der Partij Conventen en citaten van Dr. Bruins Slot bijv. uit diens boekje „Kleine partij in grote wereld". De A.R. Partij heeft in bepaalde kringen een goede pers. Bewaar nu reeds deze citaten om ze later in de verkiezingspropaganda te kunnen gebruiken. Voor de hoofdartikelen der dagbladen zij verwezen naar de A.R. Documentatiedienst.

4. Met alle waardering voor de P.v.d.A. moet worden duidelijk gemaakt (N.B. zeer duidelijk!), dat de Bijbel een veel betere waarborg is voor waarlijk christelijk sociale solidariteit en medemenselijkheid, dan de in oorsprong marxistische beginselen van het socialisme, die nog voortdurend herziening ondergaan.

5. Richt vooral de propaganda op de leden van de Ned. Herv. Kerk en die der kleine kerkformaties met het verzoek een eventuele weerzin tegen de A.R. Partij te willen herzien, vooral wanneer deze zou berusten op ongegrond vooroordeel of op een verkeerde, misschien nog uit vroeger jaren daterende, kijk op deze partij. Er moet voorzichtig op worden gewezen, dat een eventuele animositeit tussen leden van verschillende kerkgroeperingen vandaag toch geen rol meer mag spelen, althans niet in de politiek, terwijl in het voorbijgaan of tussen de regels door ook naar voren moet komen, hoe onjuist het is wanneer men de A.R. met de Gereformeerden zou vereenzelvigen .

6. Plaats met het oog op het terugwinnen van de „doorbraak" de advententie-propaganda vooral in Het Parool, Hervormd Amsterdam, andere kerkbladen en bepaalde buurtbladen.

7. Stuur de folders met bovengenoemde propaganda vooral naar de minder gegoede buurten en in een gerichte

propaganda aan predikanten, onderwijzend personeel en aan allen van de kiesgerechtigde leeftijd, die ingeschreven staan - de reünisten - aan de verschillende onderwijsinstellingen op allerlei terrein.

8. Continueer lunchbijeenkomsten met predikanten en sluit andere groeperingen in (o.a. maatschappelijk werksters, wijkverpleegsters, gezinsverzorgsters, onderwijzend personeel enz., m.a.w.: zij die in voortdurend contact staan met de mens).

9. Vraag van de onder 8 genoemde groeperingen suggesties aangaande de verkiezingspropaganda en vraag ook of enkele van hen een bijdrage willen leveren voor de propaganda in de folders. Dit betekent dus, dat het dagelijks bestuur het wenselijk acht, dat ook „buitenstaanders" worden benoemd in de verkiezingscommissie.

10. Er moet een weg worden gevonden, dat de diverse vrouwenverenigingen op efficiënte wijze kunnen worden benaderd, bijvoorbeeld door nu reeds spreekbeurten aan te bieden, waarbij gedacht kan worden aan Mej. Mr. J. C. Rutgers, Mevr. C. M. Tonkens-Kaajan en andere nauw bij het werk betrokken dames als spreeksters.

11. Aan het verlangen van de kiezer naar meer persoonlijk contact met lijsttrekkers en de andere candidaten dient te worden tegemoet gekomen. Telefoonacties en persoonlijke bezoekacties van de lijsttrekker in bepaalde wijken of bij gericht adresmateriaal en bioscoopreclame met de foto en enkele uitspraken van de lijsttrekker zouden kunnen worden overwogen.

N.B. De A.R. Partij staat, vooral thans met haar nieuwe koers voor een uitermate goede zaak. Daarom is het van het grootste belang, dat dit de kiezers duidelijk wordt. Dit zal met grote overtuigingskracht dienen te geschieden, omdat rekening moet worden gehouden met de „hardigheid des harten" van sommige of mogelijk zelfs vele christenen.

Vergaderingen

Zoals gezegd: de vergaderactiviteit van onze centrale werd zo beperkt mogelijk gehouden. Slecht enkele afgevaardigdenvergaderingen - waaronder de jaarvergadering - ter afdoening van huishoudelijke zaken werden belegd. Het centraal bestuur kwam viermaal bijeen ter afdoening van allerlei zaken en ter vaststelling van richtlijnen en adviezen. Grote bijeenkomsten, met sprekers van naam, kwamen op ons programma niet voor. Met erkentelijkheid kan worden gememoreerd, dat door de kiesverenigingen op dit punt iets meer is gedaan. De kiesvereniging „Suriname" bijvoorbeeld belegde een bijeenkomst met fractievoorzitter B. Roolvink als spreker en mag op een goed bezochte en zeer geslaagde vergadering terugzien. De Vrouwenstudiegroep organiseert regelmatig lezingen, die eveneens goed bezocht en geslaagd kunnen worden genoemd. Samen met het bestuur van de groep wordt nagegaan hoe dit werk meer effect zal kunnen krijgen voor de kiesverenigingen.

Besluit

In het begin van het volgende jaar hoopt de Agglomeratie-commissie een rapport uit te brengen als resultaat van haar studie. Van harte hopen wij, dat dit studie-resultaat nog vóór de raadsverkiezingen publiek kan worden gemaakt.

Samen met enkele bestuursleden van de C.H.U. Kamerkieskring Amsterdam bezint een drietal van onze bestuursleden zich op de samenstelling van een zo leesbaar mogelijk gemeenteprogram. Hopelijk kan dit in de verkiezingscampagne worden gebruikt.

Ons verslag geeft geen reden tot juichen. Het is echter ook niet de aanleiding om pessimistisch te zijn. Integendeel. Er zijn goede aanwijzigingen voor meer activiteit, vooral daar waar zij in de eerste plaats moet zijn, n.l. in de kiesverenigingen. Dat de verwachtingen daaromtrent niet beschaamd mogen worden en onze partij in de hoofdstad in innerlijke kracht moge groeien, is de wens waarmede wij dit verslag besluiten.

A. Niemantsverdriet, secretaris.

Mutaties

Van de enkele mutaties in het bestuur mag in het bijzonzonder worden gememoreerd die, welke in het verslagjaar ontstond door het overlijden van het ere-lid, Mr. A. Bruch. Met grote erkentelijkheid wordt ook hier melding gemaakt van het vele werk, dat hij met zeer grote trouw en toewijding voor de Kamercentrale mocht verrichten.

Voorts werd de plaats in het bestuur van Ir. A. H. J. van Tol ingenomen door de heer M. Kamper te Hoofddorp.

Vergaderaktiviteiten

De bestuursvergaderingen werden benut voor het bespreken van o.m. politieke vragen van de dag. Doch ook vraagstukken van organisatorische aard van binnen de Kamercentrale kregen de aandacht. Door de voorzitter werd geregeld verslag uitgebracht van de vergaderingen van het Centraal Comité. Uit de ontvangen convocaties bleek een gezonde vergaderaktiviteit van de kiesverenigingen. Het aantal bezoekers bedroeg veelal niet meer dan 10 à 15% van het aantal leden.

De zeer geslaagde 48ste Partijdag, die in het voorjaar te Hoofddorp werd gehouden trok niet alleen bezoekers uit de Haarlemmermeer, doch ook belangstellenden van buiten dit gebied werden opgemerkt.

Ledenwerfactie

Aan de ledenwerfactie is geregeld aandacht geschonken, hoewel de resultaten nog niet geheel bevredigend zijn. Zij wordt met kracht voortgezet. Dit laatste geldt met name ook ten aanzien van het winnen van vrouwelijke leden, waarbij de twee bestuursleden van de Kamercentrale, mevr. Chr. Aschoff-Van der Gaast te Haarlem en mevr. G. Trietsch-Wiedijk te Naarden, zich zeer actief hebben getoond.

Financiën

Het penningmeesterschap werd ook in het verslagjaar op uitstekende wijze behartigd door de heer E. Tijselink. Aan zijn voortdurend pogen is het mede te danken, dat de achterstand in de bijdragen van sommige kiesverenigingen behoorlijk is ingelopen. Intussen is besloten deze bijdrage, ingaande 1 januari 1966, te verhogen van *f* 0,10 tot *f* 0,25 per lid, per jaar.

„Ons Contact"

Met „Ons Contact", het orgaan van de Kamercentrale, dat tot dusver nog op ongeregelde tijden verschijnt, werd ook nu weer beoogd, het werk van de kiesverenigingen zoveel mogelijk te stimuleren. Een frequenter verschijning staat op het programma. In de naaste toekomst zullen de Statencentrales eveneens gelegenheid ontvangen om van haar activiteiten in dit blad melding te maken.

P. Brune, secretaris.

Kamercentrale Den Helder

Op 2 februari 1965 werd een bestuursvergadering te Alkmaar gehouden. Verslag werd uitgebracht om op enkele plaatsen de actie van de kiesverenigingen te verlevendigen. Kennis werd genomen, dat door verschillende kiesverenigingen regelmatig nieuw ingekomen ingezetenen worden bewerkt om lid te worden van de kiesvereniging. Er werd verslag uitgebracht van de vergadering van het A.O.C., waarbij ondermeer werd besproken het te verwachten tekort op de begroting van de partij. De heer K. Holwerda zal voortaan worden afgevaardigd naar de vergaderingen van het A.O.C. naast de secretaris. Mej. C. Hellema rapporteert over de actie om in Noord-Holland de vrouwenactie van de grond te krijgen. Op 3 en 10 februari zullen daartoe besprekingen plaats hebben met enkele dames ten huize van Mej. C. Hellema en Mej. T. T. Smith. Betreurd wordt, dat bij het verschijnen van „Trouw" als ochtendblad in het geheel geen plaatselijk nieuws over A.R. acties zal worden

WARENHUIZENBOUW

N.V. AANNEMERSBEDRIJF

VOSKAMP EN VRIJLAND

TELEFOON 01748 - 3921* - POSTBUS 30

's-GRAVENZANDE

Scheepswerf en Gashouderbouw

v.h. JONKER & STANS N.V.

Hendrik Ido Ambacht.

Werf voor de bouw en reparatie van alle typen schepen
TELEFOON (01858) 2841

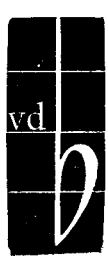

PIANO's - VLEUGELS - ORGELS EN ELEKTRONISCHE KLAVIER-INSTRUMENTEN
Levering frankohuis.
Service en onderhoud door het gehele land.

R. v. d. BURG N.V,
Arnhemsestr. 8 Amersfoort
Tel. 03490 - 13877.

opgenomen. Daardoor gaat opnieuw een mogelijkheid verloren om de mensen in te lichten op politiek gebied. Vastgesteld wordt het reglementair aftreden van een drietal bestuursleden. Voorgesteld zal worden de heer B. Hoitink alsnog voor een periode te behouden. De voorzitter vermeldt de ziekte van de heer Versteeg, aan wie een bewijs van medeleven zal worden gezonden. De voorjaars-ledenvergadering wordt vastgesteld op 13 maart. Een volgende bestuursvergadering werd gehouden op 14 april.

De voorzitter geeft een verklaring over het uitstel van de ledenvergadering. Een nader vastgestelde dag viel samen met de scholendag van de Chr. Scholen in Noord-Holland en moest daardoor opnieuw vervallen. Door kabinetscrisis en kabinetsformatie moest de toegezegde spreekbeurt van de heer Smallenbroek vervallen .

Het samengaan van A.R. en C.H.U. bij de komende verkiezingen voor de Provinciale Staten was een punt van bespreking geweest. Ds. Visser van Enkhuizen was daar fel op tegen en hij zou zijn standpunt in stellingen uiteen zetten. De besturen van A.R. Kamercentrale en C.H. Kieskring hebben daarna een samenspreking gehad op 7 mei.

De voorzitter gaf een uitvoerig verslag over een tweetal vergaderingen van het Centraal Comité over kabinetscrisis en kabinetsformatie. De secretaris bracht verslag uit van de vergadering van het A.O.C.

Verder komt ter sprake de voorbereiding van de ledenvergadering. Mej. Smith brengt verslag uit van de vergaderingen, die zij en Mej. Hellema met een twaalftal dames ieder in eigen huis hebben gehouden. Zij verzoekt het bestuur om voortaan ook aan deze dames uitnodigingen voor ledenvergaderingen te zenden.

Een derde bestuursvergadering werd op 19 november gehouden.

De voorzitter heette speciaal welkom Mej. Hellema na herstel van haar ziekte en de secretaris na diens reis naar Amerika. Gesproken werd over het houden van een forumvergadering van A.R. Kamercentrale en C.H. Kieskring. De heren Barten, Tilkema, Huibers en Wensing zullen dan vragen beantwoorden over specifiek Noord-Hollandse problemen. Deze vergadering werd gehouden in het Chr. Lyceum te Alkmaar.

In verband met deze vergadering werd besloten de na-

jaarsvergadering uit te stellen tot in 1966. Het financieel verslag werd besproken en door het bestuur goedgekeurd. Het zal aan de kiesverenigingen worden toegezonden gelijk met de convocatie van de ledenvergadering. De heer Holwerda bracht verslag uit over een vergadering van het Centraal Comité. Een verhoging van contributie zal nodig blijken. Mej. Hellema rapporteert over de vrouwenorganisatie en acht opname van dames in besturen van Kamercentrales en kiesverenigingen zeer gewenst. De heer Hoitink wees op het initiatief van de kiesvereniging in Amsterdam om jaarlijks een bedrag af te dragen aan de Dr. A. Kuyperstichting en wekt de kiesverenigingen op dit voorbeeld te volgen.

Een ledenvergadering werd gehouden op 27 mei te Alkmaar. Aanwezig vertegenwoordigers van 15 van de 38 kiesverenigingen. Notulen en jaarverslag 1964 werden goedgekeurd. Bij de bestuursverkiezing stelde de voorzitter voor het lidmaatschap van de heer Hoitink met een periode te verlengen. De heer Mantel kon voor de Arjos niet langer in het bestuur van de Kamercentrale blijven. Door de Arjos waren twee kandidaten voorgesteld. De heren H. Smid en J. W. Stevenson werden herkozen en voor de Arjos de heer Mazereeuw. Spreker was de heer Roolvink. Hij stelde vast, dat men in Nederlandse Gedachten uitvoerig was ingelicht over de kabinetscrisis en wilde nu liever spreken over enkele actuele punten in de hoop op een levendige gedachtenwisseling. Volgend jaar zullen er twee verkiezingen zijn en men moet weten, wat men aan de A.R. heeft. De moeilijkheid is om de Bijbelse waarheid toe te passen in totaal andere verhoudingen en in de hypermoderne samenleving van vandaag.

Velen van de aanwezigen stelden vragen, die door de spreker uitvoerig werden besproken. Het was een leerzame vergadering.

Met de bede, dat God onze arbeid ook bij voortduur zal willen zegenen, besluiten wij dit jaarverslag.

Joh. W. Stevenson, secretaris.

Kamercentrale Leiden

1. Werkgebied en aangesloten kiesverenigingen

In het werkgebied kwam geen wijziging en wat het gebied der Statencentrale Leiden betreft ook niet in het aantal aangesloten kiesverenigingen. Binnen de Statencentrale Gouda werd één nieuwe kiesvereniging opgericht, namelijk de kiesvereniging Nieuwerbrug aan den Rijn in de burgerlijke gemeente Bodegraven. Voor de gemeenteraadsverkiezing vormt de nieuwe kiesvereniging met de reeds bestaande grote kiesvereniging te Bodegraven een centrale kiesvereniging. De secretaris der nieuwe kiesvereniging, de heer K. Groen te Nieuwerbrug, werd tevens secretaris der centrale kiesvereniging. Het gewijzigde beeld dezer Statencentrale, met daaronder het ongewijzigde totaal der Statencentrale Leiden, luidt nu als volgt.

Gouda:			
35	gemeenten met elk	één, dus samen	35 kiesverenigingen
3	gemeenten met elk	twee, dus samen	6 kiesverenigingen
1	gemeente met	drie, dus	3 kiesverenigingen
3	gemeenten met	géén, dus samen	— kiesverenigingen
42	burgerlijke gemeenten met samen		44 kiesverenigingen
Leiden:			
19	burgerlijke gemeenten met samen		20 kiesverenigingen
Totaal:			
61	burgerlijke gemeenten met samen		64 kiesverenigingen

2. Bestuur

Geen wijzigingen te vermelden .

3. Vergaderingen

De jaarvergadering werd gehouden op zaterdag 13 februari 1965 in het Chr. Lyceum te Gouda met ongeveer 136 afgevaardigden en bezoekers. Het was de bedoeling na de afdoening der huishoudelijke zaken, als proef met een

nieuwe methode van vergaderen, onderling verschillende actuele problemen te bespreken en daaromtrent zo mogelijk tot het vormen van een mening als Kamercentrale te komen. Enerzijds is deze proef geheel mislukt, anderzijds werd het een mooie vergadering met gewoon een spreker en beantwoording van vragen.

De najaarsvergadering werd gehouden op zaterdag 6 november 1965 in het Restaurant Van der Heijden te Leiden, met ongeveer 50 aanwezigen. Ondanks het kleine aantal bezoekers werd dit een bijzonder geslaagde vergadering met als spreker Drs. A. J. van der Meer te Voorhout, secretaris van het Verbond van Prot. Chr. Werkgevers, over: „De taak van het bedrijfsleven ten opzichte van de ontwikkelingslanden". In het algemeen had de door hem bepleite zakelijke aanpak meer de instemming dan het alsmaar praten over een bepaald percentage zonder concretisering inzake de besteding. Het bestuur hield vier vergaderingen.

4. Statencentrales

De Statencentrale Leiden hield in het verslagjaar één vergadering, te weten de jaarvergadering op vrijdag 23 april te Leiden. Spreker was Mr. W. Aantjes. Het bestuur werd uitgebreid met twee leden en telt nu evenals de Statencentrale Gouda 9 leden. De secretaris C. Hobo, die bedankte, werd opgevolgd door de heer A. J. Stolp te Leiderdorp.

De Statencentrale Gouda hield haar jaarvergadering op zaterdag 13 maart, met als spreker Prof. Dr. J. Zijlstra. Zijn onderwerp: „Politieke rondblik" gaf een goede gelegenheid tot een wel zeer interessante bespreking van de achtergronden en de mogelijke oplossing van de kabinetscrisis. Voorts hield deze Statencentrale nog een algemene vergadering op zaterdag 27 november in verband met de Statenverkiezing 1966 en met als spreker de heer J. Wilschut te Rotterdam over: „Voor Religie en Vrijheid".

5. Hulpcentrales

De hulpcentrale Zoetermeer hield dit jaar haar toogavond voor Midden-Zuid-Holland op donderdag 25 februari te

Bleiswijk, met als sprekers B. Roolvink over „Bouwen aan de toekomst" en voor het slotwoord de heer H. Vink te Gouda. Het was weer een prachtige avond met ditmaal jongerenwedstrijd, een jeugdige gemeenteraad in beeld, met een stel „raadsleden" om „jaloers op te worden" (schreef ik in het jaarverslag der Statencentrale) en „om nu meteen maar echt kandidaat te stellen" (voeg ik er nu aan toe). De muzikale medewerking was ditmaal „eenmans" en werd prachtig verzorgd door een dame.

Omtrent de hulpcentrales Alphen aan den Rijn en Gouda zijn geen activiteiten te vermelden.

6. **Huishoudelijke zaken (Reglementswijziging)**

In de jaarvergadering van 13 februari werd opnieuw het reglement der Kamercentrale gewijzigd inzake de samenstelling van het bestuur en de herkiesbaarheid van de bestuursleden. Wat de samenstelling betreft werd aan de opsomming toegevoegd: „d. Twee leden, namens de Kamercentrale zitting hebbend in de landelijke A.R. Vrouwenorganisatie", terwijl inzake de aftredende door de kiesverenigingen gekozen leden werd bepaald dat zij éénmaal terstond herkiesbaar zijn. De secretaris en de penningmeester zijn steeds herkiesbaar.

7. **Speciale contacten**

Deze zijn er in het verslagjaar niet geweest.

8. **Vrouwenactiviteiten**

Deze worden op uitstekende wijze verzorgd door Mevr. T. H. Attema-Roosjen te Katwijk aan den Rijn en Mevr. M. H. J. Brink-Bijleveld te Hazerswoude, doch niet met een aan haar ijver evenredig resultaat. Er is wel enig meeleven als bijvoorbeeld het op zichzelf gewaardeerde bijwonen van de gewone vergaderingen, doch organisatorisch voor de vrouwen afzonderlijk zijn er nog geen resultaten te vermelden.

9. **Contacten met de kiesverenigingen**

Omtrent de bezoeken der kiesverenigingen door de be-

Voor uw **CONFERENTIES in 1966**
VERGADERINGEN
REÜNIES EN RECEPTIES

★ in een gezellige en voorname sfeer
★ in een mooie omgeving
★ met goede maaltijden
tegen billijke prijzen
kunt U nog terecht in 1966 bij:

HET ZENDINGSCENTRUM

WILHELMINALAAN 3, BAARN, TEL. 02954-4051 (4 lijnen)

DUBBELE RAMEN

KANT EN KLAAR GEMONTEERD
IN GEHEEL NEDERLAND

COMFORTA

APELDOORN:
Eendrachtstraat 53
Telefoon 05760-19284

AMSTERDAM:
Joh. Huizingalaan 45
Telefoon 020-152189

stuursleden der Statencentrale Leiden werd geen rapport ontvangen. Binnen het gebied der Statencentrale Gouda wordt dit werk verzorgd door bestuursleden der Kamer- en Statencentrale gezamenlijk. Met verschillende kiesverenigingen was er een prettig contact, doch van een aantal kiesverenigingen werd niets vernomen.

10. **Sprekersorganisatie**

Afgaande op het aantal van het partijbureau ontvangen rapporten wordt er van de diensten der leden van de sprekersorganisatie niet het regelmatige gebruik gemaakt dat met de instelling ervan werd beoogd. Gaarne wil ik dit verslag besluiten met de opwekking aan alle kiesverenigingen om ten minste éénmaal per winter een lid der sprekersorganisatie als spreker uit te nodigen.

C. J. van den Heuvel, secretaris.

Kamercentrale 's-Gravenhage

Vergaderingen

In het verslagjaar werden drie centrale vergaderingen belegd op verschillende plaatsen in de gemeente en wel op:
29 januari in de Valkenboskerk, waar de voorzitter der A.R. Tweede Kamerfractie, de heer J. Smallenbroek, het woord voerde;
28 mei in de Haagse dierentuin, waar de heer G. A. Kieft, lid van de A.R. fractie in de Tweede Kamer, sprak over „De nieuwe regering en haar program". Deze vergadering werd georganiseerd in samenwerking met het A.R. vrouwencontact 's-Gravenhage;
28 september in Pulchri Studio. Hier sprak de nieuwe voorzitter der A.R. Tweede Kamerfractie, de heer B. Roolvink, over „De derde dinsdag in september".
De vergaderingen werden behoorlijk bezocht.

Huishoudelijke zaken

De Kamercentrale omvat nominaal 19 kiesverenigingen, waarvan in feite 18 een min of meer florissant en actief bestaan voeren. De 19de is in een oude stadswijk geves-

tigd, maar vegeteert ondanks de activiteiten van één stugge werker. In het algemeen zitten de kiesverenigingen in de oude stadswijken met moeilijkheden. De toenemende vergrijzing en ontvolking, alsmede de verschuiving in het bevolkingspatroon maken de voedingsbodem voor deze verenigingen steeds schraler. Daarnaast is de verminderde belangstelling voor het werk in de kiesverenigingen een belangrijke oorzaak van achteruitgang, terwijl voorts onlustgevoelens een reden zijn om voor de kiesvereniging te bedanken. Deze laatste twee factoren spelen overigens in ruimere kring dan alleen de oude wijken.

De in 1964 ingestelde „activeringscommissie" heeft in 1965 haar werkzaamheden nog niet besloten, maar hoopt in 1966 een rapport uit te brengen.

Sinds 1 januari 1965 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid van een wisselpagina in Nederlandse Gedachten. Deze wordt op verdienstelijke wijze verzorgd door drs. J. J. van Putten.

In 1965 vergaderde het bestuur der centrale tweemaal voltallig ter inleiding der verkiezingsactiviteiten voor Provinciale Staten en Gemeenteraad. De tweede vergadering had bovendien nog een bijzonder aspect, daar i.v.m. de benoeming van de secretaris der centrale, mr. C. Pijl Hogeweg, tot burgemeester van Yerseke op korte termijn de aanwijzing van een nieuwe secretaris moest plaats vinden. De werkzaamheden voor de verkiezingsacties noopten hiertoe.

Het moderamen der centrale vergaderde meermalen, vooral ter voorbereiding van: de adviezen aan de kiesverenigingen terzake van kandidaten voor de vertegenwoordigende lichamen;
de samenwerking met andere partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen;
overige verkiezingsactiviteiten.

De samenstelling van het moderamen aan het eind van het jaar was:

voorzitter: A. C. Monster
2de voorzitter: H. van Hilten
secretaris: H. C. Schipper
penningmeester: W. Verburg
lid: W. v. d. Kamp
adviserend lid: P. L. Hut

Deze samenstelling was, behalve voor wat betreft de vervanging van mr. C. Pijl Hogeweg door H. C. Schipper, gelijk aan die bij de aanvang van het jaar .

Contacten met anderen en andere organisaties

Binnen de eigen kring bestaat een goed contact met het A.R. vrouwencontact en met de Arjos. Afgevaardigden van beide organisaties nemen aan de bestuursvergaderingen deel. Zoals reeds vermeld, werd de centrale vergadering van 28 mei georganiseerd in samenwerking met het A.R. vrouwencontact.

Het contact buiten eigen kring en met name met de C.H. leefde in verband met de komende gemeenteraadsverkiezingen 1966 weer op. Er bestaat - ondanks het feit, dat er in C.H.-kring wel wat verzet leeft - een goede samenwerking tussen de moderamina van de C.H. Kamerkring en van onze centrale.

Overleg met de S.G.P. is - voorshands schriftelijk - gaande over samenwerking bij de gemeenteraadsverkiezingen. Ook met het G.P.V. is contact gezocht, doch hierop werd in 1965 nog geen reactie ontvangen. Aan het einde van het verslagjaar stond de samenwerking met de C.H. bij de gemeenteraadsverkiezingen 1966 reeds vast.

Vrouwenactiviteiten

Naast hetgeen hiervoor reeds is vermeld ten aanzien van het A.R. vrouwencontact kan nog genoemd worden de activiteit bij de ledenwerving. Het bestuur van het contact is terzake diligent en heeft reeds verschillende leden geworven. Voorts werden vergaderingen in eigen kring gehouden.

De leiding berust bij de dames: mevr. mr. W. J. R. Derksen-Koppe en mevr. A. Jonker-Visser.

Contact met kiesverenigingen; hun activiteiten

Het contact met de kiesverenigingen liep voornamelijk via het bestuur der centrale, dat immers hoofdzakelijk uit de voorzitters en secretarissen der kiesverenigingen bestaat. Toch was het door het geringe aantal bestuursvergaderin-

gen der centrale niet intensief. In verband met de activiteiten voor de verkiezingen is dit contact in 't tweede halfjaar weer toegenomen. Bezinning op en activering van de contacten lijkt dringend gewenst. Uit de reacties op het verzoek tot opgave van kandidaten voor de verkiezingen van Provinciale Staten en Gemeenteraad bleek duidelijk, dat verscheidene kiesverenigingen bepaald geen passieve houding aannemen. Er zijn er echter ook waar van activiteit minder bleek. Zoals reeds vermeld hebben de kiesverenigingen in de oude wijken het moeilijk, in de nieuwere wijken is de situatie wel wat gunstiger. De werfkracht en het vergaderingsbezoek blijken echter over het algemeen niet groot. Dit blijft een moeilijk punt. Vergaderingen met sprekers van buiten durven de meeste kiesverenigingen alleen niet te houden; daarom worden af en toe gecombineerde vergaderingen georganiseerd, die dan nog een redelijk aantal bezoekers waarborgen.

Een enkele kiesvereniging heeft contact met de C.H.-kiesvereniging in hetzelfde rayon en ook met de K.V.P.-afdeling daar.

Het geheel samenvattend kan men zeggen, dat de verkiezingen de activiteiten weer hebben opgevoerd en dat dit ook in het komende jaar nog het geval zal zijn, omdat dan de verkiezingen voor de Tweede Kamer weer de aandacht zullen vragen. De activering van kiesverenigingen en leden zal echter bijzondere aandacht moeten hebben en houden, willen de kiesverenigingen voor de politieke meningsvorming enige betekenis houden en niet slechts letterlijk „kies"verenigingen zijn.

Wij mogen en moeten echter voortwerken, getrouw aan de in ons beginselprogram neergelegde roeping: werkzaam te zijn en de strijd te voeren voor het behoud en de versterking van het beslag van Gods Woord op het openbare leven.

H. C. Schipper, secretaris.

Kamercentrale Rotterdam

Een unicum in dit verslagjaar mag worden genoemd het samengaan van de Anti-Revolutionaire Partij met de Christelijk-Historische Unie voor de te houden verkiezingen voor het openbare lichaam de Rijnmondraad. Hoewel het

overleg aanvankelijk een stroef verloop had, konden de besturen van de beide partijen elkander tenslotte toch vinden om bij wijze van proef met één lijst uit te komen. Zo kon het gebeuren, dat anti-revolutionair Rotterdam zich in deze stembusstrijd schaarde achter een christelijk-historische candidaat, die als eerste op de lijst prijkte. Nu deze basis eenmaal was gelegd, vatte de algemene gedachte post dat ook voor de toekomst de mogelijkheden van een samengaan in meerdere mate aanwezig waren. De kabinetscrisis in het voorjaar van het verslagjaar en daarmee samenhangende ontwikkelingen, die tenslotte hebben geleid tot het formeren van een kabinet, waarin geen christelijk-historische ministers waren opgenomen, sloeg opeens alle hoop de bodem in.

De „contactman" uit de fractie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal met de Kamercentrale Rotterdam, de heer B. Roolvink, heeft een aantal malen tijdens de moeizame onderhandelingen tussen de fractievoorzitters van de politieke partijen het bestuur en de centrale ingelicht over de stand van zaken. Zijn „briefing" werd op hoge prijs gesteld. Het kader van anti-revolutionair Rotterdam zag op deze wijze een in het verleden vele malen uitgesproken wens, meer dan mocht worden verondersteld, in vervulling gaan. Ondanks zijn drukke werkzaamheden zag de heer Roolvink, die bij het optreden van het nieuwe ministerie tot voorzitter van de A.R. fractie werd benoemd, toch kans de Rotterdamse bestuurders in te lichten en op de hoogte te houden. Vrij spoedig na de kabinetsformatie gaf hij een uitvoerig overzicht van de nieuwe politieke constellatie. Daarbij was vooral het standpunt, het beleid van betekenis, dat de A.R. fractie zou innemen tegenover het nieuwe kabinet, waarin A.R.P.-ministers zitting hadden genomen naast ministers van de P.v.d.A.

Begrijpelijkerwijs was niet iedereen enthousiast over de beslissing met betrekking tot de nieuwe regering. Op de vergaderingen waar de heer Roolvink voor A.R. Rotterdam het woord heeft gevoerd, heeft hij in het bijzonder tot deze teleurgestelde leden gezegd, dat de A.R. fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zich objectief zou opstellen tegenover dit kabinet. Hij noemde het bovendien een sportief gebaar als deze nieuwe regering een reële kans zou worden gegeven.

Deze gewijzigde politieke opstelling was uiteraard de gedragslijn, die niet alleen werd onderschreven door het kader van Rotterdam, maar ook gevoerd. Niet verheeld mag worden, dat een aantal leden voor de partij bedankten. Een samengaan met de socialisten in de regering was voor hen een onaanvaardbare zaak. In de discussies op de gehouden vergaderingen van de Centrale Anti-Revolutionaire kiesvereniging kwam dit bezwaar steeds tot uitdrukking.

Geringe activiteiten

Het jaar 1965 is - behoudens de activiteiten rondom de Rijnmondraadsverkiezingen - een weinig spectaculair jaar geweest. Er werden bijeenkomsten gehouden met de voorzitters van de kiesverenigingen, alsmede met de secretarissen.

Tijdens deze vergaderingen rees bij herhaling de klacht, dat de belangstelling van de leden weinig verheugend was te noemen. De kiesverenigingen, die hun werkgebied hebben in de oude wijken van de stad, zagen velen van hun leden naar de nieuwe woonwijken vertrekken. Zelfs viel het moeilijk geschikte bestuursleden aan te trekken. Een aantal kiesverenigingen geraakte op welhaast non-actief. Dankzij het optreden van de commissie „Contact-Kiesverenigingen" is het gelukt hier en daar weer nieuw leven in te blazen. De met zoveel enthousiasme ingezette actie voor werving van leden onder de vrouwen gaf niet het gewenste resultaat. Enige hoogtepunten waren er gelukkig wel. Zo slaagde een actief vrouwelijk lid in Hillegersberg er in bijna veertig nieuwe leden te boeken .

De ARJOS liet in de loop van het jaar - gelukkig - een krachtig teken van leven horen. In enige samensprekingen met het bestuur van de centrale kon worden bereikt, dat de ARJOS meer zou worden betrokken bij het werk van de centrale.

Toen het werkseizoen 1965-1966 in september van het verslagjaar een aanvang nam, kwam al vrij spoedig de voorbereiding voor de Provinciale Staten- en Gemeenteraadsverkiezingen aan de orde.

De heer J. Wilschut had laten weten, dat hij in 1966 definitief uit de Provinciale Staten zou treden. Het viel niet gemakkelijk een candidaat te vinden, die deze plaats straks

zal kunnen vervullen. De groslijsten, die door de kiesverenigingen werden opgemaakt, waren voor het bestuur niet voldoende om een verantwoorde advieslijst samen te stellen. Het nieuwe reglement van candidaatstelling van het Provinciaal Comité van A.R. Kiesverenigingen in de provincie Zuid-Holland, bood gelukkig de mogelijkheid, dat het bestuur zelf namen van candidaten aan de lijst kon toevoegen.

Bij het maken van een plan voor de verkiezingen moest de propaganda-commissie zich al dadelijk realiseren, dat de financiële middelen niet al te overdadig zouden zijn. Nog ten tijde van dit verslagjaar besloot de bovenvermelde commissie aan het bestuur van de centrale te adviseren bij de komende verkiezingen geen gebruik te maken van kostbare stellingen. Andere media werden voorgesteld, waarmee een meer directer contact met de kiezers werd beoogd. Frisse suggesties vonden weerklank bij de centrale. Zo werd o.m. besloten tot het doen vervaardigen van een zakjaarkalender, waarop de foto van de lijstaanvoerder zou worden afgedrukt, alsmede een telefoonnummer dat bestemd was voor het opgeven van stemmen bij volmacht. Een intensieve advententie-campagne in dag- en weekbladen, alsmede in periodieken stond vervolgens op het program. Tegen het einde van het jaar werd een grootscheeps plan gelanceerd door een Rotterdamse zakenman. Hij stelde voor dat de vijf grote politieke partijen gezamenlijk een huis-aan-huis krant zouden uitgeven, waarvan de kosten zouden worden gedekt door het opnemen van advertenties. Het bestuur van de Kamercentrale stond in overleg met het provinciaal bestuur in principe niet afwijzend tegenover dit plan.

De openbare colleges

Drie leden van de Rotterdamse centrale hebben zitting genomen in de inmiddels geinstitueerde Rijnmondraad. Zij zijn: mr. H. Bavinck, W. A. Fibbe en M. A. B. L. van Meetelen. Voor de centrale was het teleurstellend te vernemen, dat niet een van de door haar gestelde candidaten werd benoemd tot lid van het dagelijks bestuur .

De meerderheid van de raad, onder auspiciën van de P.v.d.A. verklaarde, dat het wethouderschap niet verenig-

baar is met het lidmaatschap van het dagelijks bestuur van de Rijnmondraad. Bovendien bleek dat er verschil van inzicht was omtrent de omvang van de taak van Rijnmond, de tijd die het van de bestuurders zou vragen en het honorarium. Voor onze candidaten eveneens een teleurstellende gang van zaken, inzonderheid voor de Rotterdamse afgevaardigden.

De eerstvolgende verkiezing zal plaats vinden in 1970. Hoe aannemelijk ook, zij vormt een belemmering voor de partijen zich opnieuw te oriënteren.

Ook in dit verslagjaar is de anti-revolutionaire fractie in de Rotterdamse gemeenteraad niet in de gelegenheid geweest een spectaculaire activiteit te ontplooien. Integendeel, de financiële „kraan" voor de gemeenten werd bij het optreden van het nieuwe kabinet met nog krachtiger hand dan in 1964 bediend. Weliswaar heeft de Minister van Binnenlandse Zaken enige financiële verruiming voor de grote gemeenten weten te bevorderen: niettemin bleven de zorgen. De zeer geringe financiële armslag heeft de fractie genoodzaakt zich hieraan aan te passen.

De heren J. Wilschut en dr. J. J. Neuteboom waren wederom op hun post in het college van de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Door de steeds verdergaande industrialisatie in Zuid-Holland werden de Staten gealarmeerd voor wat betreft de recreatieve voorzieningen en de leefbaarheid van de provincie. Waakzaam moest men vooral ook zijn voor de gezondheid van de bevolking. De luchtverontreiniging begint ernstige vormen aan te nemen.

Mutaties

Tijdens de jaarvergadering werd de heer C. J. van den Bout verkozen tot lid van het bestuur. Hij heeft de plaats ingenomen van mr. J. P. Verheul .

De heer W. A. Fibbe trok zich terug als lid van het Centraal Comité. In zijn plaats werd benoemd de heer H. A. Brokking.

Tot leden van het Provinciaal Comité werden benoemd de heren L. L. Blok, C. van Rij en J. H. Slik. De heer H. A. Brokking werd wederom gekozen als secretaris van het Provinciaal Comité.

De heer H. A. Brokking stelde in de loop van het jaar zijn lidmaatschap van het Algemeen Organisatie Comité ter beschikking. Hij werd opgevolgd door de heer C. van Rij.

Notaris A. Reijers legde zijn functie neer als lid van het bestuur van de Doctor Abraham Kuyperstichting.

Standhouden

In uitvoeriger zin zou nog kunnen worden ingegaan op de huidige toestand van de partij, dan wel op de belangstelling voor de christelijke politiek .

Hoe wij deze vraagstukken ook keren of wenden, hoe de visie van „ultra"-progressieve leden ook moge zijn, het beginsel zal niet kunnen worden veranderd. Zij bedenken dat ook nu de geloofsovertuiging voorop dient te staan. Toen de grote kerkvader dr. Maarten Luther op de barricaden van de geloofsstrijd stelde: „Gods Woord houdt stand in eeuwigheid", gaf hij de wereld een „image" (zo'n geliefkoosd woord in deze tijd) voor de christelijke samenleving.

Dit richtsnoer laat zich in deze tijd van meer materiële dan geestelijke welvaart steeds moeilijker hanteren en „verkopen". Zij die zich ondanks deze omstandigheden nog inspannen de christelijke politiek te propageren, hebben de waarde van de geestelijke instandhouding van een volk begrepen.

Laten wij ons aangorden om de toekomst tegemoet te treden als belijdende christenen in de politiek, die, zoals Luther zijn historische woorden vervolgde, om des geloofswille: „Geen duimbreed zullen wijken".

C. van Rij, secretaris.

Kamercentrale Dordrecht

Het was van oudsher zo, dat een politieke organisatie het meest voor het voetlicht trad in één of meer openbare bijeenkomsten. Het bezoek aan en de betekenis van zulke bijeenkomsten is nu minder dan toen de „mannen-broeders" daartoe opgeroepen werden. Toch mag ik dit verslag beginnen met te vertellen van een goede vergadering.

Jaarvergadering

Deze werd gehouden 19 november 1965 en door meer dan 100 personen bezocht, waaronder ditmaal een naar verhouding groot aantal vrouwen en jongeren. De heer M. W. Schakel te Noordeloos sprak voor een aandachtig gehoor over het onderwerp: „Politieke knelpunten, principieel belicht". Een bijzonder levendige en leerzame discussie volgde.

Kaderbijeenkomsten

In een verslagjaar vallen er als regel twee. Ditmaal drie, omdat de laatste bijeenkomst met het oog op de werkzaamheden voor de verkiezingen van januari 1966 verschoven is naar september 1965.

23 januari sprak mr. J. H. Prins over: „Politiek als geloofsbeleving";

6 februari de heer M. W. Schakel over: „De positie van de kleine zelfstandigen";

23 september drs. J. Boersma over: „De Overheid en de algemene voorzieningen".

Deze kaderbijeenkomsten werden steeds op zaterdag in Rotterdam gehouden van 10.30 tot 16.30 uur. Steeds waren ongeveer 50 personen aanwezig. Stuk voor stuk zijn die bijeenkomsten bijzonder geslaagd. Niet weinig droegen daartoe bij de goede voorbereiding en voortreffelijke leiding van mej. J. van Leeuwen.

Vergadering van de Statencentrales

Op de jaarvergaderingen van de Statencentrales kwamen de algemene politieke toestand en de positie van onze partij aan de orde.

Voor de Statencentrale Delft sprak de heer N. van der Brugge te Giessenburg.

De Statencentrale Dordrecht had als spreker Prof. Mr. I. A. Diepenhorst te Zeist.

De Statencentrale Ridderkerk, de heer S. Silvis te Barendrecht.

Moderamen en algemeen bestuur

Deze vergaderden op 19 maart, 23 juni en 9 september 1965. Amendementen van kiesverenigineen ingekomen op de voorgestelde wijzigingen van het reglement voor de candidaatstelling van leden van de Tweede Kamer, de voorbereiding van de werkzaamheden en de financiën werden besproken.

De actie onder de vrouwen

Op 28 januari kwamen de A.R. vrouwen in Rotterdam in vergadering bijeen. Mevr. J. Bik-Meima sprak over het onderwerp: „De vrouw als hulpe van de man". De tweede bijeenkomst werd gehouden 11 november. Onder leiding van mevr. Bik was er een gezellig gesprek over de vraag welke taak en welke kansen vrouwen hebben in de politiek. Mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom en mr. W. Verheul woonden de tweede bijeenkomst bij. Wat gehalte betreft waren de vergaderingen heel goed. De opkomst had beter kunnen zijn. En nu trachten de dames onder leiding van Mevr. Bik, Mevr. van Vliet-de Groot en Mej. van Leeuwen het aantal vrouwelijke leden omhoog te brengen .

Actie 4000 van de Arjos

In het ressort van onze Kamercentrale zijn districtsbijeenkomsten gehouden in Middelharnis, Papendrecht, 's Gravendeel, De Lier en Barendrecht. Sprekers waren mej. Van Leeuwen, prof. Diepenhorst, en de heer Silvis. Met die goede bijeenkomsten achter de rug probeert de Arjos tot vermeerdering van clubs en van leden te komen; dit resulteerde in een winst van negen nieuwe clubs en honderd nieuwe leden.

Contacten met de kiesverenigingen

Voor een groot deel kwam dit voor rekening van andere partijorganen. Wel ontvingen de kiesverenigingen twee circulaires en het jaarverslag. Van het werk en de plannen van het bestuur werd daarin kennis gegeven en tot activiteit aangespoord .

HOTEL „DE KROON"

Sophialaan - LEEUWARDEN
Telefoon 24467 - 24468

UW ADRES VOOR

RECEPTIES en PARTIJEN

FA. J. A. VISSCHER & ZN

SLUISSTRAAT 41 - TELEFOON 05208 - 1259 - 1546

Zwartsluis

Directieboten - Sleepnetten - Dekschuiten

EEN PIANO koopt U slechts éénmaal in Uw leven.

Met recht dus een vertrouwenskwestie Doe daarom, zoals reeds duizenden voor u hebben gedaan:
GA NAAR ANSINGH !
Ansingh brengt niet alleen het beste ter wereld, maar u profiteert dan tevens van meer dan 90 jaren ervaring en vakmanschap en van een service die een reputatie vestigde.

Ansingh
ZWOLLE

HET PIANOHUIS SINDS 1875
Diezerstraat 113 - Telefoon 05200-11520

Belangrijker was misschien nog het gebruik van de wisselpagina van Nederlandse Gedachten, waarvan zes keer per seizoen werd gebruik gemaakt.

Wat daarin zoal aan de orde kwam?

Aankondiging en verslag van de vrouwenbijeenkomsten van 28 januari en 11 november 1965. Idem van de drie gehouden kaderbijeenkomsten en de jaarvergadering. Het jaarverslag. De nieuwe start van Rijnmond. Opwekking bij de aanvang van het seizoen. De actie 4000 van de Arjos .

Of alle leden van de kiesverenigingen de wisselpagina lezen? Vermoedelijk niet. Maar dat is niet voor verantwoording van het bestuur. De gelegenheid is er met alles op de hoogte te blijven. En dat is zeer belangrijk.

Huishoudelijke zaken

Aan de vervulling van een vacature in het moderamen moest aandacht gegeven worden. Onze trouwe vriend, de heer S. Hammer, heeft om gezondheidsredenen zijn functies moeten neerleggen. Zijn trouw en vriendelijkheid vergeten wij niet. In de ontstane vacature werd gekozen de heer P. B. Bakker van Oud-Beijerland. Deze volgde de heer Hammer ook op als penningmeester, als lid van het Algemeen Organisatie Comité en als lid van het Partij Convent. De heren Van der Brugge en Van Rumpt werden herkozen. Het bestuur is de heer Van der Brugge veel dank verschuldigd, dat hij bij zijn drukke werkzaamheden het penningmeesterschap zo voortreffelijk heeft waargenomen.

Ook de financiën vormden onderwerp van gesprek en beraad. De „leeftocht" is niet alles, misschien ook niet het voornaamste, maar kan toch niet gemist.

Hoe is het met de kiesverenigingen?

Het laatste onderwerp. In zeker opzicht het moeilijkste. Die welstand is zo moeilijk te registreren. Letten wij op het bezoek van vergaderingen, ook al zijn deze nog zo goed voorbereid, op de resultaten van de ledenwerfacties, op de reacties op contributieverhogingen etc., dan is het niet zo best. Bij de ouderen is er, nu veel gedragspatronen doorbroken worden, vaak onzekerheid. Jongeren valt het moeilijk

een aansprekend politiek ideaal te ontdekken. Er is vaak weinig animo. Dit zou een totaal indruk kunnen zijn. Maar die klopt niet. Het is altijd ook in onze kring de „kleine schare van getrouwen" geweest, die ook bij tegenslag het ideaal bleef zien, doorzette, en de actie gaande hield. En die kleine schare ontbreekt ook nu niet. Soms is de belangstelling ook verrassend. Dat compenseert teleurstellingen. Maar moed en kracht putten wij uit de wetenschap dat onze God Koning is, dat aan Jezus Christus alle macht gegeven is ook op deze wereld en dat wij een opdracht hebben, en zelfs Gods medearbeiders mogen zijn.

G. van Galen, secretaris.

A.R. Centrale Rijnmond

Als jongste centrale binnen de partij, zonder historie, willen wij beginnen met de voorbereidingen, welke reeds in 1964 zijn getroffen om tot oprichting van dit onderdeel van de partijorganisatie te komen.

Het openbaar lichaam Rijnmond, zoals dit gestalte heeft gekregen na de verkiezingen in 1965, vereiste ook op partijorganisatorisch gebied nieuwe vormen. Nadat het Provinciaal Comité van Zuid-Holland zich reeds had belast met veel voorbereidend werk, werd besloten om tot oprichting te komen van de nieuwe centrale, die speciaal tot taak zou krijgen om de verkiezingen voor het nieuwe openbaar lichaam voor te bereiden.

Op 23 juni 1964 werden de kiesverenigingen in het betrokken gebied opgeroepen om hun afgevaardigden naar het Groothandelsgebouw in Rotterdam te zenden voor nader overleg. Nadat definitief besloten was om een zelfstandige centrale in het leven te roepen, vond de officiële installatievergadering plaats op 22 september 1964. Op deze vergadering werd, na gehouden stemming, de heer H. A. Brokking als eerste voorzitter geinstalleerd en de heer A. Bolhuis als tweede voorzitter. Het Provinciaal Comité had toen zijn bijdrage geleverd en verdient onze dank voor al de voorbereidingen, welke een noodzakelijke voorwaarde waren, om tot een goede start te komen. Na deze start begonnen de vele bestuursvergaderingen; veel moest worden besproken, zoals de verhouding van het

aantal kandidaten uit Rotterdam ten opzichte van die uit de overige betrokken gemeenten. Besloten werd, het wettelijk toegestane aantal van 50 kandidaten op de lijst te plaatsen, om zoveel mogelijk mensen bij dit nieuwe openbaar lichaam te betrekken. Daar als doel voor dit lichaam de onderlinge samenwerking van het gehele gebied werd beoogd, hebben wij ook als partij getracht om tot een zodanige vertegenwoordiging te komen, dat Rotterdam niet te veel zou overheersen. Na de verkiezingen bleek zelfs, dat slechts drie Rotterdamse A.R. afgevaardigden het zullen moeten opnemen tegen vier vertegenwoordigers uit de rest van het gebied. Al snel kwam de wens naar voren om tot samenwerking te komen met de andere protestants-christelijke partijen. Brieven werden ontvangen van kiesverenigingen waar reeds goede kontakten waren met de C.H.U. om vooral bij deze nieuwe opzet alles te doen wat mogelijk was om samen met een lijst uit te komen. Na de eerste informele kontakten werd op 6 februari 1965 een eerste vrijblijvende vergadering belegd tussen enige afgevaardigden van de C.H.U. Rijnmondkring en van de A.R. Centrale Rijnmond. Het bleek dat de C.H.U. het voorstel tot samenwerking zou bespreken op de algemene vergadering van 27 februari. Op deze vergadering werd de tweederde meerderheid, die de Unie had geëist als voorwaarde om tot samenwerking te komen, inderdaad gehaald en het besluit om de lijsten samen te voegen genomen. Het bleek helaas onmogelijk om de andere christelijke partijen bij de samenwerking te betrekken. De verdere voorbereidingen en propaganda voor de verkiezingen vonden nu gemeenschappelijk plaats onder leiding van een werkcomité onder voorzitterschap van de heer H. A. Brokking (A.R.), terwijl de heer F. Goudzwaard (C.H.U.) optrad als sekretaris.

Op 22 april werden de kandidaten voorgesteld aan de besturen van de Rijnmondkring C.H.U. en de A.R. Centrale Rijnmond.

Inmiddels was besloten dat de C.H.U. de lijstaanvoerder zou leveren en wel drs. B. J. Udink. Mr. H. Bavinck (A.R.) werd de tweede man op de lijst.

Hoewel in het begin de val van het kabinet-Marijnen geen positieve bijdrage vormde, ontstond er spoedig een prettige samenwerking en werden in het gehele gebied de

handen ineen geslagen. Vele gemeenschappelijke vergaderingen werden gehouden door de betrokken kiesverenigingen en kringen. Radio en televisie konden, mede door de zendtijd die door de hogere partijorganen ter beschikking was gesteld, worden ingeschakeld bij de propaganda.

Na de verkiezingen bleek dat veertien afgevaardigden van de Protestants-christelijke Groep zitting konden nemen in het Openbaar Lichaam Rijnmond. De eerste zittingsperiode zal vijf jaar zijn, zodat voorlopig geen nieuwe verkiezingen te verwachten zijn.

Gezien het feit, dat de A.R. Centrale Rijnmond verder geen organisatorische funktie binnen de partij vervult, zal er voorlopig weinig nieuws van deze Centrale te melden zijn.

J. in 't Veld, secretaris.

Kamercentrale Middelburg

Algemeen

In de samenstelling van het moderamen van het Provinciaal Comité hebben zich enkele belangrijke mutaties voorgedaan. Zoals reeds in het verslag over 1964 werd vermeld, was de heer Hommes de laatste tijd niet meer in staat zijn functie, wegens ziekte, waar te nemen. Hoewel hij aardig hersteld is, was hij toch van mening, dat hij niet langer kon optreden als secretaris van het Provinciaal Comité, omdat hij zich in acht moest nemen en het daarom, mede met het oog op zijn leeftijd, beter achtte, zijn taak aan een jongere kracht over te dragen.

In zijn vergadering van 29 mei benoemde het Provinciaal Comité de ondergetekende tot zijn opvolger. Tot tweede secretaris werd benoemd de heer W. Huson te Oost- en West-Souburg.

Tijdens de jaarvergadering van 29 mei heeft het Provinciaal Comité met de afgevaardigden afscheid van de heer Hommes genomen. Bij monde van de voorzitter mocht de scheidende secretaris de dank van A.R. Zeeland in ontvangst nemen, voor het vele werk dat hij gedurende tal van jaren in het belang van onze partij in Zeeland en daar buiten heeft gedaan.

Het moderamen is thans als volgt samengesteld: J. A. van Bennekom, voorzitter; D. Geuze, 2e voorzitter; A. Meulbroek, secretaris; W. Huson, 2e secretaris; I. Tange, penningmeester.

Vergaderingen Provinciaal Comité

Het Provinciaal Comité is in het afgelopen jaar vier keer in vergadering bijeen geweest, waarvan twee keer in gewone en twee keer in versterkte samenstelling met het oog op de vaststelling van de candidatenlijst voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten.

Daarenboven werd één vergadering gehouden met afgevaardigden van de kiesverenigingen, de z.g. jaarvergadering op 29 mei. In de morgenvergadering werden de jaarverslagen van secretaris en penningmeester behandeld. In de middagvergadering, die door 80 à 100 afgevaardigden werd bijgewoond, sprak de voorzitter van het Provinciaal Comité over de kabinetscrisis van voorjaar 1965.

De voorbereidingen voor de candidaatstelling voor de verkiezing van de leden van de Provinciale Staten op 23 maart 1966 hebben de hoofdschotels gevormd voor de vergaderingen van het Provinciaal Comité. Doordat drie van de zittende statenleden hadden medegedeeld zich niet voor een nieuwe candidatuur beschikbaar te stellen, vergde de vaststelling van de candidatenlijst meer moeite dan in voorgaande jaren. Het is echter gelukt binnen de bij het reglement bepaalde datum aan de kiesverenigingen een definitief advies voor te leggen.

In het volgende jaarverslag hoop ik in staat te zijn iets te vermelden over de afgetreden statenleden.

Het spreekt vanzelf dat het moderamen, daarbij geadviseerd door ons lid van Gedeputeerde Staten, de heer J .van den Bos, zich zeer intensief met de voorbereiding van de vergaderingen van het Provinciaal Comité heeft bezig gehouden.

Bezoek Staten- en Kamerfracties

Op 8 januari 1965 heeft een gedeelte van het moderamen en enkele leden van de Staten een bezoek gebracht aan Schouwen-Duiveland. Bezocht werden de gemeenten Brui-

nisse en Zierikzee. In eerstgenoemde plaats werd zeer uitvoerig gesproken over de gevolgen van het Deltaplan voor de gemeente als geheel en voor de mosselschippers in het bijzonder. Behalve met het gemeentebestuur werd zeer uitvoerig gesproken met het bestuur van de vissersvereniging.

Met het gemeentebestuur van Zierikzee werd zeer uitvoerig gesproken over de financiële moeilijkheden van deze gemeente vooral tengevolge van het grote aantal monumentale gebouwen, dat deze gemeente bezit.

De indruk bestaat dat deze gesprekken zeer vruchtbaar zijn geweest en door de betrokken gemeentebesturen op prijs zijn gesteld.

Het voornemen bestond ook andere gedeelten van de provincie te bezoeken. Dit voornemen is echter niet uitgevoerd kunnen worden, doordat inmiddels plannen op tafel kwamen om de Eerste en Tweede Kamerfracties uit te nodigen voor een bezoek aan onze provincie. De voorbereiding van dit bezoek heeft heel wat tijd gekost, maar het resultaat was er dan ook naar.

Op 9 en 10 september 1965 was het Provinciaal Comité de gastheer van tien Tweede en vijf Eerste Kamerleden. Onder hen bevond zich ook de voorzitter van het Centraal Comité, die tot zijn spijt slechts één dag blijven kon. Ook de secretaris van het Centraal Comité was de eerste dag onze gast.

Onze gasten hebben een goede indruk van Zeeland en zijn bewoners kunnen krijgen. Per autobus is het gezelschap vervoerd over Zuid- en Noord-Beveland, Walcheren en West- en Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen. Bezoeken werden gebracht aan het pronkstuk van Zeeland, de toen nog in aanbouw, thans reeds in gebruik zijnde brug over de Oosterschelde, Middelburg met ontvangst door het provinciaal en gemeentebestuur van Middelburg, Vlissingen, Axel, Terneuzen en Yerseke. Vermoeid maar verrijkt met tal van indrukken vertrokken de kamerleden op 10 september weer naar hun woonplaatsen.

Personalia

Ter gelegenheid van de verjaardag van H.M. de Koningin mocht de heer C. A. de Kraker uit Zaamslag, secretaris van

de centrale Hulst, een koninklijke onderscheiding ontvangen.

Dezelfde eer viel de heer J. Francke, de actieve voorzitter van de Axelse kiesvereniging ten deel bij zijn afscheid als ambtenaar van de gemeente Axel op 30 oktober 1965.

De heer J. S. Hoek, wethouder van Middelburg, mocht op 24 november 1965 zijn 70e verjaardag vieren, terwijl de heer A. I. Catsman uit Aardenburg op 30 december 1965 80 jaar mocht worden.

Aan al deze voor betrokkenen heugelijke feiten heeft het Provinciaal Comité aandacht geschonken. In het bijzonder de heer Catsman, die tot eind vorig jaar lid van het Provinciaal Comité was en gedurende zeer vele jaren secretaris van het Provinciaal Comité is geweest, is door de voorzitter persoonlijk gecomplimenteerd met dit grote voorrecht om in goede gezondheid na een welbesteed leven in dienst van het koninkrijk Gods, de 80e verjaardag te mogen vieren.

Een van de andere veteranen, de heer R. Buitenhuis uit Kloetinge, heeft zich uit het actieve politieke leven teruggetrokken. Nadat hij gedurende een groot aantal jaren penningmeester van de centrale Goes geweest was, heeft hij deze functie neergelegd en plaats gemaakt voor een jongere. De heer Buitenhuis verdient dank voor zijn vele activiteiten in onze partij tot op hoge leeftijd met jeugdige ijver bekleed.

Mutaties in de centrales

Doordat ondergetekende benoemd werd tot secretaris van het Provinciaal Comité zag hij zich genoodzaakt het secretariaat van de Statencentrale Middelburg neer te leggen. Tot zijn opvolger is gekozen de heer L. de Visser uit Middelburg.

Het bestuur van de centrale Goes is in zijn geheel vernieuwd. De voorzitter, de heer P. de Kam, vertrok naar Hilversum en werd opgevolgd door de heer J. Balkenende uit Kapelle-Biezelinge. De heer J. Hommes, secretaris, trad eveneens af en werd opgevolgd door de heer J. W. Bol-Koppe te Yerseke. Tot opvolger van de heer Buitenhuis,

penningmeester werd gekozen de heer H. Schuring te Kruiningen.

In de overige centrales deden zich geen wijzigingen voor.

100-jarige

De kiesvereniging van Goes mocht op 11 oktober 1965 haar 100-jarig bestaan herdenken. Tal van vertegenwoordigers van andere politieke partijen uit Goes woonden deze plechtigheid bij. De voorzitter en de secretaris van het Provinciaal Comité waren eveneens aanwezig. De feestrede werd uitgesproken door de minister van Onderwijs en Wetenschappen, prof. mr. I. A. Diepenhorst. Op deze vergadering werd tevens afscheid genomen van de voorzitter, de heer P. de Kam, wegens zijn vertrek naar Hilversum.

Varia

Tenslote mogen nog enkele gebeurtenissen worden vermeld, die niet rechtstreeks onze partij betreffen, maar die van grote betekenis zijn geweest voor onze provincie als geheel.

Op 9 februari 1965 overleed, na een ernstige ziekte, nog onverwachts, Jhr. Mr. A. F. C. de Casembroot, Commissaris der Koningin in Zeeland, de man die een geheel eigen stempel op onze provincie heeft gedrukt. Hij is opgevolgd door Mr. J. van Aartsen, de afgetreden minister van Verkeer en Waterstaat uit het kabinet Marijnen. Door deze benoeming kreeg Zeeland een A.R. Commissaris der Koningin, de eerste in ons gehele land.

Op 15 december 1965 werd door H.M. de Koningin de brug over de Oosterschelde officieel in gebruik gesteld, waaroor het isolement van onze provincie naar het noorden voorgoed opgeheven werd.

A. Meulbroek, secretaris.

Provinciaal Comité Noord-Brabant
Verslag 1962-1966

Aan het begin van de verslagperiode staat de vierjaarlijkse vergadering van de Provinciale Organisatie op 20 januari 1962. In deze vergadering werden in organisatorisch opzicht enige belangrijke beslissingen genomen. Zo werd het reglement van de Provinciale Organisatie, welke mede de wijze van kandidaatstelling bij de Statenverkiezingen regelt, definitief vastgesteld en werd een regeling getroffen voor de jaarlijkse financiële bijdragen van de kiesverenigingen.

Nadat op deze vergadering voorts het nodige was verricht met het oog op de Statenverkiezing 1962, behandelde het toenmalige Tweede Kamerlid, de heer J. Smallenbroek, voor de provinciale deputaten „actuele politieke vragen".

In het met de C.H.U. gepleegde overleg over een eventuele voortzetting van de samenwerking bij de Statenverkiezing 1962 werd overeengekomen weer met één lijst uit te komen, in dier voege dat de eerste plaats en ook de overige oneven plaatsen op de kandidatenlijsten bij de onderhavige verkiezing door A.R. kandidaten zouden worden bezet en de plaatsen met even nummers door C.H. kandidaten, zulks overeenkomstig de bij de vorige verkiezing gemaakte afspraak. De S.G.P. en het G.P.V. bleken niet bereid aan deze samenwerking deel te nemen.

Met het oog op de te voeren verkiezingsactie werd door de samenwerkende C.H.- en A.R.-besturen een, paritair samengestelde, provinciale propagandacommissie gevormd. Door deze commissie werd, in zeer goede harmonie, veel werk verricht.

De verkiezingsuitslag overtrof de verwachtingen. Bijzonder jammer was het echter dat de vierde zetel juist niet werd gehaald: voor deze zetel waren vier stemmen te weinig op de Protestants-Christelijke Groep uitgebracht! Van de A.R.P. namen in de Staten zitting de heren J. Slot

Geef een bijbels dagboek

VIJF MINUTEN
van ds. H. Giesen, 12e druk, gebonden *f* 8,50
EEN OGENBLIK
van ds. H. Giesen, 2e druk, geb. *f* 8,90.
ONDERWEG
HET dagboek voor alle Nederlanders in den vreemde, gebonden *f* 9,90.
Verkrijgbaar in de boekhandel
BOEKENCENTRUM N.V. 's-GRAVENHAGE

M. v. d. Gugten

Handel in bloemisterij-artikelen
o.a. Regen-installaties
Fabrikage van exportdozen en golfkarton
BROUWERSTRAAT 9 — RIJNSBURG
Telefoon 01718-4041, privé tel. 01718-4362 en 4567

Schudden? ..... **Goed**
Goed schudden? .... **Beter**
Ideaal schudden? .... **Eureka**

N.V. „EUREKA"
LANDBOUWMACHINEFABRIEK

Voorheen Fa. I. v. d. WOUDE & ZN
DRACHTEN

te Eethen en K. de Geus te 's-Gravenmoer; van de C.H.U. de heer D. W. van der Put te Zevenbergen.

Gedurende de daarop volgende jaren ging het regionale partijwerk zich weer geheel voltrekken in de beide Kamercentrales, c.q. Statencentrales. Eerst op 7 november 1964 kwam de Provinciale Organisatie weer in vergadering bijeen, en wel te 's-Hertogenbosch tezamen met de Vereniging van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders in Noord-Brabant en Limburg. Op deze bijeenkomst werd het onderwerp „Ruimtelijke ordening in provinciaal en gemeentelijk verband" behandeld door de heer J. Slot, die toen reeds, als gevolg van zijn installatie tot burgemeester van Hardenberg, was teruggetreden als Statenlid van Noord-Brabant en voorzitter van ons Provinciaal Comité. Het laat zich verstaan, dat deze bijeenkomst tevens een goede gelegenheid bood om van de heer Slot afscheid te nemen en hem de erkentelijkheid van de Provinciale Organisatie te betuigen voor het werk dat hij voor de partij in provinciaal verband had verricht.

Tengevolge van het terugtreden van de heer Slot als Statenlid nam drs. D. Schouten te Waalwijk van de C.H.U. zitting in de Staten. Vanaf dat moment had voor de A.R.P. dus alleen de heer K. de Geus zitting in dit college .

In het midden van 1965 begon het interne overleg ten aanzien van de voorbereiding van de Statenverkiezing 1966. In aansluiting daarop leverden ook de Kamercentrales en tenslotte de kiesverenigingen hun bijdrage aan de kandidaatstelling.

Intussen vond, in het najaar, weer overleg plaats tussen de besturen van de C.H.U. en A.R.P. over een eventuele voortzetting van de samenwerking. Dit overleg leidde in beginsel tot overeenstemming. Onder het gebruikelijke voorbehoud werd afgesproken ook bij de Statenverkiezing 1966 weer met een gezamenlijke lijst uit te komen, in dier voege dat de oneven plaatsen deze keer zouden worden bezet door C.H. kandidaten en de plaatsen met even nummers door A.R. kandidaten, een en ander overeenkomstig de vroegere afspraken. Aan de gezamenlijke uitnodiging aan de S.G.P. en het G.P.V. om aan deze samenwerking deel te nemen, werd door deze groeperingen geen gevolg gegeven.

Ir. A. Smid, secretaris.

Kamercentrale Tilburg

Evenals in 1964 richtten de werkzaamheden van de Kamercentrale zich in het verslagjaar voornamelijk op de vergaderingen van de Kamercentrale en op het stimuleren van het kiesverenigingswerk.

Voor dit laatste was bijzondere aanleiding omdat vele kiesverenigingen weinig activiteit ontplooiden. De hier heersende lauwheid manifesteerde zich in het bijzonder bij de ledenwerfactie Weer-Zien, het gespreksgroepenwerk en de vrouwenactie.

Deze laatste zaken én de activiteiten welke ten behoeve van de Staten- en Raadsverkiezingen zouden moeten worden ontwikkeld, vormden dan ook de voornaamste onderwerpen op de in het najaar van 1965 met de meeste kiesverenigingsbesturen gevoerde besprekingen.

De situatietekening zou - gelukkig - niet volledig zijn, wanneer niet ook melding werd gemaakt van de omstandigheid, dat meerdere kiesverenigingen zich wel goed van hun taak kweten, en voorts dat de vrouwengespreksgroepenactie gunstig verliep. Ook de vrouwencontactmiddag op 1 juni, tijdens welke mevrouw J. Bik-Meima een spreekbeurt vervulde, was alleszins geslaagd.

Op 11 februari werd de jaarvergadering gehouden. Het Tweede Kamerlid drs. J. Boersma sprak over „actuele sociaal-economische vraagstukken".

Na de zomervakantie werd het nieuwe verenigingsseizoen begonnen met een vergadering op 24 september. De spreekbeurt werd vervuld door de heer M. W. Schakel, die sprak over „actuele politieke zaken". Voor de Kamercentrale was dat tevens de kennismaking met het Tweede Kamerlid, dat intussen was aangewezen voor het contact tussen de Tweede Kamerfractie en de Kamercentrale.

In de tweede helft van het verslagjaar geschiedde een belangrijk deel van het partijwerk in het kader van de Provinciale Organisatie. Alleen reeds daaraan was merkbaar dat de Statenverkiezing van 1966 in zicht kwam.

Ir. A. Smid, secretaris.

Kamercentrale 's-Hertogenbosch

De activiteiten van de Kamercentrale hebben in het eerste deel van het jaar de stilte voor de storm vertoond. Op de jaarvergadering, gehouden op 7 juli in Heesbeen nabij Heusden, werd bij acclamatie drs. J. Koning, op voorstel van het bestuur, tot voorzitter van de Kamerkieskring 's-Hertogenbosch gekozen. Ook werd op deze vergadering aangenomen een voorstel om het aantal, door Statencentrale uit de centrale aan te wijzen bestuursleden met één lid te verhogen tot twee leden per centrale.

Op de najaarsvergadering, gehouden te 's-Hertogenbosch op zaterdagmiddag 25 september, sprak Z.E. prof. mr. I. A. Diepenhorst over „Noodzakelijke bezinning" voor een 40-tal bezoekers.

Op 24 juni kwam het bestuur bijeen ter voorbereiding van de jaarvergadering en de provinciale verkiezingen.

Op 28 oktober stak de eerste storm van activiteit voor de provinciale verkiezingen op met de bespreking van de door de kiesverenigingen in de provincie gestelde namen voor de groslijst en de te adviseren volgorde van die candidaten.

Op 8 november vergaderde het Provinciaal Comité, waarin enkele leden van het bestuur en vertegenwoordigers van de Statenkieskringen zitting hebben, en bespraken voornamelijk de samenwerking met de andere partijen en het advies voor de plaatsing op de candidatenlijst van de eerste twee A.R.-leden.

Op 23 november behandelde het bestuur het advies van het Provinciaal Comité over de volgorde van de candidaten en ook de consequenties van die volgorde.

Op 12 december werd het bestuur bij de beoordeling van de uitslag van de stemmingen van de kiesverenigingen over de volgorde op de candidatenlijst versterkt met de vertegenwoordigers van verschillende Statenkieskringen. Hier werd een unaniem besluit genomen omtrent het standpunt in te nemen op de vergaderingen van het Provinciaal Comité. De heer S. P. Hoekstra werd gekozen tot penningmeester van de Kamercentrale met ingang van 1 januari 1966.

De laatstgenoemde vergadering vond plaats op 23 december in Breda. Het genomen besluit werd wel gememo-

reerd doch niet in bespreking gegeven, zodat het Provinciaal Comité de door de kiesverenigingen bepaalde volgorde op de candidatenlijst zonder meer kon aanhouden.

De Statencentrale Heusden is dit jaar zeer actief geworden. De heren mr. J. N. Scholten en S. P. Hoekstra zijn de door deze Statencentrale aangewezen leden van het bestuur van de Kamercentrale. Door mondelinge mededeling werd het het secretariaat bekend, dat de heren Mr. J. N. Scholten en S. P. Hoekstra voorzitter respectievelijk secretaris van die Statencentrale zijn. De naam van de penningmeester is tot nu toe niet bekend. De kiesverenigingen in deze centrale vergaderen in het algemeen zeer regelmatig met een groot bezoekersaantal. Mr. J. N. Scholten trad meerdere malen als spreker op. Ook de heer M. W. Schakel komt op de lijst van sprekers voor.

De Statencentrale Eindhoven is niet actief, hetgeen voortkomt uit de omstandigheid dat de Centrale Kiesvereniging Eindhoven zich verééenzelvigd met de Statencentrale van dezelfde naam, hetgeen organisatorisch tot vreemde resultaten leidde. De kiesverenigingen in Eindhoven vergaderden bijna alle tweemaal en de Centrale Kiesvereniging ook tweemaal met sprekers van naam.

De kiesvereniging in 's-Hertogenbosch heeft een moeilijk bestaan, wel is er een ARJOS opgericht, hetgeen mogelijk een stimulans voor de kiesvereniging zal worden.

In Helmond is het leven van de kiesvereniging bruisend. Verschillende malen is daar vergaderd met bijna alle leden als luisteraars naar sprekers als de heren B. Roolvink, mr. W. R. van der Sluis, M. W. Schakel en dr. C. Boertien.

Tot slot mag de waardering niet onuitgesproken blijven voor degenen, die ondanks alles en geheel belangeloos hun groot of klein steentje bijdragen en moge de arbeid van allen voor de Protestants-Christelijke politiek in onze Centrale en daarbuiten gezegend worden.

R. Dijkstra, secretaris.

Kamercentrale Maastricht
(tevens Provinciaal Comité Limburg)

Het Provinciaal Comité heeft in het verslagjaar zevenmaal vergaderd, terwijl het moderamen vijfmaal bijeen is geweest.

Bij de besprekingen viel de nadruk op een aantal zeer belangrijke vraagstukken, waarvan wij willen noemen:

a. De besprekingen met het Kamerkringbestuur Maastricht van de C.H.U. om te komen tot hernieuwde samenwerking voor de Provinciale Statenverkiezingen. Hoewel een en ander nogal moeizaam vorderingen maakte heeft het uiteindelijk geresulteerd in een overeenkomst tot een gezamenlijk optreden. De contacten met het nieuwe Kamerkringbestuur zijn thans goed te noemen.
b. Het ontwerp statutenwijziging van de partij heeft ook deel uitgemaakt van de besprekingen binnen het Provinciaal Comité.
c. De kabinetscrisis werd besproken in de vergadering van 28 april.
d. De zeer ernstige situatie rondom de mijnindustrie is in bijna alle vergaderingen van het Provinciaal Comité onderwerp van bespreking geweest.
   Het Provinciaal Comité ging onmiddellijk accoord met een voorstel uit het moderamen, om delegaties uit de beide Kamerfracties en van het Centraal Comité uit te nodigen voor een bezoek aan Zuid-Limburg. Hierdoor zouden de fracties ter plaatse kennis kunnen nemen van de problemen met betrekking tot de werkgelegenheid en industrievestigingen, met betrekking tot de verkeers- en spoorwegverbindingen, enz.
   Dit bezoek vond plaats op 2 september. Deelnemers waren o.a. de heren H. Algra, A. A. van Eeten en J. Tjalma voor de Eerste Kamerfractie en voor de Tweede Kamerfractie de heren mr. W. Aantjes, J. A. van Bennekom, drs. J. Boersma, dr. C. Boertien, Tj. Walburg en P. C. Elfferich. Namens het Centraal Comité waren aanwezig de heren mr. A. B. Roosjen en mr. W. de Kwaadsteniet.
   Het moderamen van het Provinciaal Comité had tevens voor de besprekingen uitgenodigd de Prot.-Chr. Ver. van Mijnbeambten en de Prot.-Chr. Mijnwerkersbond, waarvoor resp. aanwezig waren de heren 't Hooft en Booy.
   Voorts was uiteraard het moderamen van het Provin-

ciaal Comité bij de besprekingen aanwezig. Het gezelschap werd 's morgens ontvangen in het raadhuis te Heerlen door de burgemeester van Heerlen, drs. Gijzels, in zijn hoedanigheid van voorzitter van het Industrieschap Oostelijke Mijnstreek. Deze gaf in een lezing een overzicht van de problemen die er zijn en de plannen die daaruit noodzakelijkerwijs moeten voortvloeien om deze op te lossen. Breedvoerig besprak hij de consequenties die voort zullen komen uit een vermindering van de werkgelegenheid in de mijnindustrie. Tot slot van zijn betoog vertelde hij welke wensen gekoesterd worden, om aan de problemen het hoofd te kunnen bieden. Na de lunch gebruikt te hebben werden de besprekingen voortgezet in het kantoor van de Gezamenlijke Mijnen met de directieleden van alle mijnen.

Door enkele directieleden werd aan het gezelschap duidelijk gemaakt met welke problemen de mijnindustrie te kampen heeft en welke maatregelen nodig zijn om een verantwoorde voortzetting mogelijk te maken. Punten van bespreking waren: de concurrentie door import kolen, olie en gas, de kostprijs van iedere ton kolen welke voor 70 procent bestaat uit arbeidskosten (lonen, sociale lasten), sociale en personeelsproblematiek, de financiële situatie der mijnbedrijven.

Na de besprekingen met de directies werd een bezoek gebracht aan de Commissaris van de Koningin, dr. Ch. J. M. A. van Rooy, te Maastricht. De gesprekken hadden hier betrekking op de woningbouw, industrievestiging en de daarvoor nodige faciliteiten, onderwijs, ruilverkaveling en andere landbouwproblemen in de gehele provincie.

's Avonds, na het diner, werden de besprekingen voortgezet met het voltallig Provinciaal Comité en vertegenwoordigers van de vakorganisaties. De heer Feenstra, voorzitter van de P.C.M.B. en drs. Tielrooy, voorzitter van de Prot.-Chr. Ver. van Mijnbeambten, bespraken de problemen in de mijnindustrie en de zeer dringende maatregelen die nodig zijn om te komen tot een gezonde ontwikkeling.

Van de verschillende discussies werd door de bezoekers ijverig gebruik gemaakt. Hoewel het programma van deze dag iets overladen was, waardoor de besprekingen

soms niet helemaal aan het doel beantwoordden, mag toch teruggezien worden op een geslaagde dag.
In de vergadering van 3 november werd in het Provinciaal Comité gesproken over de noodzakelijkheid van een tweede bezoek van de Kamerfracties, mede met het oog op de nieuwe ontwikkelingen en de te verwachten nota van de Minister van Economische Zaken, met betrekking tot de herstructurering van Limburg.
De uitnodigingen hiertoe werden aan de fracties verzonden en de datum werd vastgesteld op 9 en 10 februari 1966.

e. De moeilijkheden met de kiesvereniging te Weert werden enige malen in het Provinciaal Comité besproken. Hieruit is als resultaat te melden dat deze kiesvereniging voortaan organisatorisch in de kiesvereniging te Roermond is opgenomen. De moeilijkheden werden hier gevormd door een steeds verder teruglopend ledental en de onmogelijkheid om tot het vormen van een bestuur te komen.

f. In de vergadering van 3 november maakte het Provinciaal Comité een begin met de procedure tot het opstellen van een kandidatenlijst voor de verkiezingen van de Provinciale Staten. Zoals reeds eerder opgemerkt zal aan deze verkiezingen worden deelgenomen op een gecombineerde lijst met de C.H.U.. In de besprekingen met de C.H.U. werd een accoord bereikt over de verdeling van de plaatsen, met als resultaat dat de A.R. kandidaten de oneven en de C.H. kandidaten de even plaatsen zouden innemen.

Zo is 1965 voor het Provinciaal Comité derhalve een zeer druk en bewogen jaar geweest, waarin zich enige belangrijke gebeurtenissen hebben voorgedaan.

Het Provinciaal Comité is zich ervan bewust, dat 1966 zich zo mogelijk nog moeilijker zal aandienen en wil graag zorgen bij alle ontwikkelingen up to date te zijn, zodat bij voorkomende gelegenheden over de problemen kan worden meegepraat en daarbij dan ook een goede inbreng kan geven.

Geve God het Comité daarvoor de nodige wijsheid en het vermogen.

K. A. Santing, secretaris.

Firma C. Vermeer en Zoon's fabrieken voor gebogen hout

Telefoon 01894 - 230
Ouderkerk aan de IJssel

RONDE EN OVALE TAFELRANDEN - GEBOGEN REGELS VOOR STOELEN EN FAUTEUILS - ARMLEGGERS - KAPPEN - REGELS - STIJLEN - ENZ. ENZ.

LAK- EN VERFINDUSTRIE

v/h P. WERRE & CO.

★

ALLES OP VERFGEBIED

★

Veenkade 49-50 - DEN HAAG - Tel. 633923 (3 lijnen)

DRUKKERIJ — PAPIERHANDEL

DE OLDEHOVE

J. van Essen - Naaldwijk - Postbus 23 - Telefoon 01740-4056

Uw drukker voor handel en industrie

Gaarne staan wij u met modellen en offerte ten dienste - Ook uw adres voor doorslagpapier, cyclostylepapier, enz.

VAN FUNCTIONARISSEN VAN DE PROVINCIALE COMITE'S, KAMERCENTRALES EN STATENCENTRALES

1. KAMERCENTRALE GRONINGEN (tevens Provinciaal Comité Groningen)

E. van Ruller, voorzitter,	Floresplein 8	Groningen	05900— 22969
A. Drost, secretaris,	Hoofdstraat 117	Uithuizermeeden	05954— 2282
O. Bakker, penningmeester,	D. Wieringastraat 46	Westernieland	02952— 260

Bureau Provinciaal Comité

P. B. Tillema,	Prinsesseweg 4	Hoogkerk	05900— 65389 kantoor 21646

Statencentrale Appingedam:

Mr. J. C. Berghuis, voorzitter,	Rijksstraatweg 98 f	Haren (Gr.)	05900— 44963
A. Drost, secretaris,	Hoofdstraat 117	Uithuizermeeden	05954— 2282
R. Huizinga, penningmeester,	H. Berrelkampstraat 9	Woldendorp	05962— 258

Statencentrale Bedum-Noord:

M. A. Steenhuis, voorzitter,	Broederstraat 9	Winsum (Gr.)	—
J. Vries, secretaris,	Eenrumerweg 4	Baflo	05950— 2724
H. Huls, penningmeester,	Burchtstraat 32	Middelstum	05951— 268

Statencentrale Bedum-Zuid:

Th. A. Lycklama à Nijeholt, voorz.	Van Panhuyslaan 14	Leek	05945— 2104
J. J. Bosma, secretaris,	Langestraat 9	Zuidhorn	05940— 2022
K. v. d. Heide, penningmeester,	Kerkstraat 184	Hoogkerk	05900— 65580

Statencentrale Groningen:

H. van Hoogdalem, voorzitter,	H. Colleniusstraat 7a	Groningen	05900— 33614
D. W. v. d. Windt, secretaris,	Van Iddekingeweg 27	Groningen	05900— 50702
H. Moorlag, penningmeester,	Pasteurlaan 21	Groningen	05900— 50017

Statencentrale Oude Pekela:

Th. Huizenga, voorzitter,	Handelskade 62	Stadskanaal	05990— 2004
D. Ruiter, secretaris,	Lyceumlaan 2	Stadskanaal	05990— 3706
H. Hoving, penningmeester,	Wilhelminastraat 50	Vlagtwedde	05993— 2309

Statencentrale Winschoten:

J. G. Krajenbrink, voorzitter,	Hoofdstraat 15	Oostwold-Oldambt	05975— 228
J. Vos, secretaris,	Luth. Kerkstraat 9	Sappemeer	05980— 2946
A. Blaak, penningmeester,	Beukemastraat 40	Hoogezand	05980— 2594

2. KAMERCENTRALE LEEUWARDEN (tevens Provinciaal Comité Friesland)

A. Algra, voorzitter,	P. C. Hooftstraat 15	Leeuwarden	05100— 23382
U. Wind, secretaris,	De Sânnen 17	Drogeham	05121— 269
J. W. Noorda, penningmeester,	J. M. Houwenstraat 13	Drachten	05120— 3268

Bureau Provinciaal Comité

L. Dijkma,	Kl. Oosterstraat A 227a	Dokkum	05190— 3010

Statencentrale Dokkum:

W. de Boer, voorzitter,	Keppelstraat D 113	Dokkum	05190— 2089
S. T. Hogendorp, secretaris,	Bernhardlaan 5	Kollum	05114— 218
K. J. Postma, penningmeester,	Nr. 43,	Hantum	05198— 374

Statencentrale Franeker:

S. van der Schaaf, voorzitter,	Joh. H. van Aismawei 73	Beetgumermolen	05108—	264
J. J. Iestra, secretaris,	Camminghaweg 8	Arum	05176—	476
J. J. Iestra, penningmeester,	Camminghaweg 8	Arum	05176—	476

Statencentrale Heerenveen:

D. Hellinga, voorzitter,	—.	Nij Beets	05128—	200
K. Dijkstra, secretaris,	Schrijnwerkersweg 27	Drachten	—	
Joh. de Boer, penningmeester,	Norgerweg 38	Haulerwijk	05161—	209

Statencentrale Leeuwarden:

H. Algra, voorzitter,	Huizumerlaan 30	Leeuwarden	05100—	26668
G. Oostijen, secretaris,	Helmersstraat 3	Leeuwarden	05100—	21004
Mr. B. D. van Raay, penningmeester,	Spanjaardslaan 25 I	Leeuwarden	05100—	26530

Statencentrale Sneek:

Ds. A. J. van Dijk, voorzitter,	Voorstreek 108	Sloten	05143—	210
D. J. van Es, secretaris,	Blauwhoflaan 108	Joure	05138—	2607
G. Schriemer, penningmeester,	Nr. 160	Oppenhuizen	05153—	225

3. KAMERCENTRALE ASSEN (tevens Provinciaal Comité Drenthe)

Th. Brouwer, voorzitter,	Parkstraat 21	Assen	05920—	2505
J. Hollenbeek Brouwer, secretaris,	Parkstraat 18	Assen	05920—	3010
J. Bakker, penningmeester,	Oosterhoutstraat 36a	Assen	05920—	2991

Secretaris Prov. Org. Comité

H. Scholtens,	Kapelstraat 23	Emmen	05910—	1024

Statencentrale Assen:

H. B. D. Kuipers Munneke, voorz.	Stationsweg 85	Zuidlaren	05905— 1217
G. van der Veen, secretaris,	Burg. Gerritsstraat 27	Bovensmilde	05927— 2568
G. Numan, penningmeester,	Rijksweg 17	Vries	05921— 383

Statencentrale Emmen:

B. de Hoop, voorzitter,	Burg. Tymesstraat 37	Emmen	05910— 1291
H. Breider, secretaris,	Sportlaan 2	Nieuw Buinen	05990— 3031
R. Renkema, penningmeester,	Zuiderdiep 329	Valthermond	05996— 216

Statencentrale Hoogeveen:

A. R. Zandbergen, voorzitter,	Raadhuisplein 8	Hoogeveen	05280— 2512
H. Bruna, secretaris,	Europaweg 52	Schoonebeek	05243— 316
L. Euving, penningmeester,	Dorpsstraat 49	Gees	05248— 261

Statencentrale Meppel:

P. Helder, voorzitter,	Heinsiusstraat 31	Meppel	05220— 1514
P. Holtrop, secretaris,	Woldkade 19	Meppel	05220— 2328
W. van Arragon, penningmeester,	Nolderweg 5	Zuidwolde (Dr.)	05230— 6233

4. KAMERCENTRALE ZWOLLE (tevens Provinciaal Comité Overijssel)

W. Wieringa, voorzitter,	Ter Pelkwijkpark 9	Zwolle	05200— 13097 kantoor 11400
P. A. Nawijn, secretaris,	Zuiderkade 21	Blokzijl	05272— 229 kantoor 333
A. Sein, penningmeester,	Getfertsingel 127	Enschede	05420— 4987 kantoor 14241

Statencentrale Deventer:

Vacature, voorzitter,	—	—	—
Vacature, secretaris,	—	—	—
J. Zomer, penningmeester,	Gieterijstraat 34	Deventer	—

Statencentrale Enschede:

Dr. J. Meulink, voorzitter,	Getfertsingel 206	Enschede	05420— 5990
A. Sein, secretaris,	Getfertsingel 127	Enschede	05420— 4987
J. D. Mos, penningmeester,	Maaierstraat 29	Enschede	05420— 4817

Statencentrale Hengelo-Almelo:

H. J. van Heek, voorzitter,	Parkweg 26	Almelo	05490— 2784
L. G. Gazenbeek, secretaris,	Goorseweg 30	Markelo	05476— 449
J. G. Schuitemaker, penn.meester,	Bergweg 33	Hengelo (O.)	05400— 16827

Statencentrale Kampen:

P. A. Nawijn, voorzitter,	Zuiderkade 21	Blokzijl	05272— 229
D. R. Onderweegs, secretaris,	Magnoliaplein 18	IJsselmuiden	05292— 3918
Jac. Admiraal, penningmeester,	Prinsengracht B 92	Hasselt	05209— 206

Statencentrale Noordoostpolder:

D. Meindertsma, voorzitter,	Pilotenweg 22	Emmeloord	—
Chr. Simons, secretaris	Kleiweg 27	Marknesse	05273— 1352
C. P. Wiersema, penningmeester,	Urkerweg 22	Emmeloord	05276— 1385

Statencentrale Ommen:

K. Edens, voorzitter,	Lindelaan 13	Heemse	05232— 515
J. Tamminga, secretaris,	De Ruyterstraat 1	Ommen	05291— 1789
H. J. Waanders, penningmeester,	Nieuwstraat 23	Nijverdal	—

Statencentrale Zwolle:

R. Gosker, voorzitter,	Prins Hendrikstraat 17	Zwolle	05200— 17639
A. Strating, wnd. secretaris,	W. Barentszstraat 15	Zwolle	05200— 13527
F. G. van Zwieten, penn.meester,	De Genestetstraat 31	Zwolle	05200— 12086

5. KAMERCENTRALES ARNHEM EN NIJMEGEN (tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland)

J. G. Köhler Sr., voorzitter,	Verkeersweg 4	Harderwijk	03410—	2255
H. A. van Willigen, secretaris,	Bernhardstraat 7	Haaften	04189—	201
			kantoor	235
J. H. Dulfer, penningmeester,	Eekmolenweg 8	Wageningen	08370—	3101
Statencentrale Apeldoorn:				
W. Polak, voorzitter,	Debussylaan 75 b	Apeldoorn	05760—	11459
T. Slagter, secretaris,	Wolframstraat 29	Apeldoorn	—	
M. A. Griffioen, penningmeester,	Burglaan 45	Apeldoorn	05760—	18403
Statencentrale Arnhem:				
P. v. d. Berg, voorzitter,	Laan van Presikhaaf 314	Arnhem	—	
H. A. Ravestein, secretaris,	Kraaiensteinlaan 4	Arnhem	08300—	34137
A. W. Tiemens, penningmeester,	Kempenbergerweg 35	Arnhem	—	
Statencentrale Ede:				
G. J. van den Brink, voorzitter,	Klinkenbergerweg 38	Ede	08380—	8260
J. H. Dulfer, secretaris,	Eekmolenweg 8	Wageningen	08370—	3101
H. Wynia, penningmeester,	Platanenstraat 5	Zwartebroek	03426—	239
Statencentrale Harderwijk:				
D. J. Velsink, voorzitter,	Enkweg 9	Nunspeet	03412—	2216
J. J. Soukens, secretaris,	Hierdenseweg 55	Harderwijk	—	
H. van den Brink, penningmeester,	Eperweg 2	't Harde	—	
Statencentrale Zutphen:				
S. N. van Binsbergen, voorzitter,	Kerkstraat 38	Velp	08302—	3034
G. Addink, secretaris,	Schoolstraat 12	Warnsveld	06750—	3887
G. Addink, penningmeester,	Schoolstraat 12	Warnsveld	06750—	3887

Statencentrale Doetinchem:

Drs. J. Bouma, voorzitter,	Meesterstraat 8	Doetinchem	08340— 5178
B. M. Vrogten, secretaris,	Zelhemseweg 33	Hummelo	—
G. Hiddink, penningmeester,	D. 36	Hengelo (G.)	06753— 435

Statencentrale Nijmegen:

W. van Dalen, voorzitter,	Ruysdaelstraat 45	Nijmegen	08800— 24944
S. Talsma, secretaris,	Watertorstraat 24	Nijmegen	08800— 54292
C. W. van Tricht, penningmeester,	Gelderselaan 68	Nijmegen	08800— 30074

Statencentrale Tiel:

H. A. van Willigen, voorzitter,	Bernhardstraat 7	Haaften	04189— 201
			kantoor 235
H. van Daatselaar, secretaris,	Stationsweg 15	Geldermalsen	03455— 1991
A. C. Cornelisse, penningmeester,	Korte Steeg 7 d	Eck en Wiel	03449— 461

Statencentrale Winterswijk:

A. Wildeman, voorzitter,	Corleseweg 2	Winterswijk	05430— 2191
Drs. L. Kok, secrretaris,	Faukenstraat 12	Aalten	05437— 3022
G. J. Berendsen, penningmeester,	O. 22	Borculo	05458— 358

Statencentrale Wijchen:

M. de Bijl, voorzitter,	Peperstraat E 175	Bruchem	04184— 203
J. W. van Hemmen, secretaris,	Dijkstraat 1	Well-Ammerzoden	04199— 310
J. D. Fuykschot, penningmeester,	Waaldijk 72	Zuilichem	—

6. KAMERCENTRALE UTRECHT (tevens Provinciaal Comité Utrecht)

Dr. J. de Nooij, voorzitter,	F. C. Dondersstraat 19 a	Utrecht	030 —715190
H. C. Smit, secretaris,	Joh. Brahmsstraat 33	Utrecht	030 — 30375
			kantoor 13815
L. W. H. de Geus, penn.meester,	Raadhuisstraat 18	Linschoten	03480— 2602
Bureau Provinciaal Comité			
G. J. van de Poll,	Da Costakade 86	Utrecht	030 — 34173
			kantoor 11579
Statencentrale Amersfoort:			
A. Bakker, voorzitter,	Westersingel 169	Veenendaal	08385— 3058
A. van der Stelt, secretaris,	Kerkstraat 3	IJsselstein	03478— 1775
Drs. L. J. Dijkstra, penningmeester,	Verlengde Talmalaan 11 a	Soestdijk	02955— 3355
Hulpcentrale Zuid-West Utrecht:			
J. van Vliet Jzn., voorzitter,	Nr. 386	Benschop	03477— 243
A. van der Stelt, secretaris,	Kerkstraat 3	IJsselstein	03478— 1775
A. van der Stelt, penningmeester,	Kerkstraat 3	IJsselstein	03478— 1775
Hulpcentrale Zuid-Oost Utrecht:			
P. P. Kranenburg, voorzitter,	Drift 6	Doorn	03430— 3111
A. Hooimeijer, secretaris,	Holleweg 2 b	Amerongen	03434— 2190
Hulpcentrale Noord-Oost Utrecht:			
Dr. Ir. P. L. Walraven, voorzitter,	Plasweg 16	Soest	02955— 4137
G. Hogeweg, secretaris,	Driehoeksweg 2	Soest	02955— 4459
Hulpcentrale Noord-West Utrecht:			school
A. Kieboom, voorzitter,	De Borsaliastraat 32	Mijdrecht	02979— 1540
D. Niesing, secretaris,	Rembrandtsingel 18	Maarssen	kantoor
			03408— 1641
J. van der Vliet, penningmeester,	Oud Loohuizerweg	Wilnis	02972— 393

Statencentrale Utrecht:

Dr. J. de Nooij, voorzitter,	F. C. Dondersstraat 19 a	Utrecht	030 —715190
H. Stolk, secretaris,	Majellapark 16 I	Utrecht	030 — 33568
M. van Gent, penningmeester,	Goethelaan 88	Utrecht	030 — 30565

PROVINCIAAL COMITé NOORD-HOLLAND

D. A. J. Spek, voorzitter,	Delftlaan 35	Haarlem	02500— 50720
L. C. van Galen, secretaris,	Clusiuslaan 10	Zaandam	02980— 66037
P. K. van Baalen, penningmeester,	Spoorstraat 3	Weesp	02940— 2428

7. KAMERCENTRALE AMSTERDAM

Drs. B. Witteveen, voorzitter,	Zeelandstraat 42 III	Amsterdam-Zuid 2	020 —421169
A. Niemantsverdriet, secretaris,	Lord Kelvinstraat 11 II	Amsterdam-Oost	020 — 52408
F. v. d. Toorn, penningmeester,	Hemsterhuisstraat 151	Amsterdam-West 2	020 —154257
Bureau: P. C. Hildering,	Tob. M. C. Asserstraat 7 bv.	Amsterdam 16	020 —133041

8. KAMERCENTRALE HAARLEM

C. van Stam, voorzitter,	Hoofdweg 1219	Nieuw Vennep	02526— 452
P. Brune, secretaris,	Westerparkstraat 27	Zandvoort	02507— 2546
E. Tijselink, penningmeester,	Marnixstraat 354 II	Amsterdam	020 —234322 kantoor 943474

Statencentrale Haarlem:

J. v. d. Schaaf, voorzitter	Muiderslotweg 140	Haarlem	—
W. J. Scheltens, secretaris,	Karel Doormanlaan 21	Aerdenhout	02500— 40097
D. J. Coumou, penningmeester,	Herman Heyermanslaan 23	Heemstede	02500— 36270

Statencentrale Hilversum:

W. H. L. J. van der Maas, voorzitter,	Oude Loosdrechtseweg 142	Hilversum	02950— 10998
Joh. Gerholt, secretaris,	H. van Eijkenstraat 16	Naarden	02959— 11985
Ir. W. Milort, penningmeester,	Kamerlingh Onnesweg 243	Hilversum	02950— 43808

Statencentrale Nieuwer-Amstel:

Ir. A. H. J. van Tol, voorzitter,	Friedalaan 40	Zwanenburg (post Halfweg)	kantoor 020 —220216
S. O. de Raadt, secretaris,	Ophelialaan 26	Aalsmeer	—
Mr. W. van Vugt, penningmeester,	Prins Bernhardlaan 17	Diemen	—

Statencentrale Velsen:

H. J. Lips Sr., voorzitter,	Duinvlietstraat 13	Velsen-Noord	02510— 4606
H. A. de Boer, secretaris,	Van Nieuwkoopstraat 30	IJmuiden-Oost	02550— 7714
C. C. Verhoog, penningmeester,	Pijperstraat 18	Heemskerk	02512— 2587

9. KAMERCENTRALE DEN HELDER

D. Barten, voorzitter,	Oosterstraat 55	Noord-Scharwoude	02260— 2390
A. Brandsma, secretaris,	Molenweg 11	Heiloo	02200— 30129
K. Holwerda, penningmeester,	Oostkanter 3	Heiloo	02200— 30346

Statencentrale Alkmaar:

Drs. A. v. d. Mark, voorzitter,	Iepenlaan 11	Alkmaar	—
J. Pieters, secretaris,	Breedelaan 8	Heiloo	02200— 6363
B. A. Hendriks, penningmeester,	Anna van Burenstraat 11	Castricum	—

Statencentrale Den Helder:

D. Barten, voorzitter,	Oosterstraat 55	Noord-Scharwoude	02260— 2390
W. de Boer, secretaris,	Ooievaarstraat 48	Den Helder	02230— 3370
O. Koedijk, penningmeester,	C. 88	St. Maarten	02245— 257

Statencentrale Hoorn:

K. de Vries, voorzitter,	Liornestraat 47	Hoorn	02290— 5622
K. Horjus, secretaris,	Tuinstraat 5	Monnikendam	02995— 1488
J. Roffel, penningmeester,	Broekoord 35	Andijk-West	02289— 546

Statencentrale Zaandam:

D. Louwerse, voorzitter,	Wandelweg 172	Wormerveer	02980— 82948
J. Peelen, secretaris,	Albert Schweitzerstraat 26	Krommenie	—
A. de Bree, penningmeester,	Overtoom 64	Westzaan	—

PROVINCIAAL COMITé ZUID-HOLLAND

Mr. C. J. Woudstra, voorzitter,	Meijerskade 16	Leiden	01710— 26878
H. A. Brokking, secr.-penn.m.,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010 —186420

CENTRALE RIJNMOND

H. A. Brokking, voorzitter,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010 —186420
J. In 't Veld, secretaris,	Graaf Florisstraat 104 b	Rotterdam	010 —250923
D. Doorduin, penningmeester,	Kievitslaan 23	Vlaardingen	01898— 3140

10. KAMERCENTRALE LEIDEN

Ds. A. J. Kret, voorzitter,	Van den Brandelerkade 23	Leiden	01710— 31529
T. Hopman, secretaris,	Hesselt van Dinterlaan 2	Pijnacker	01736— 2978
A. C. van Beek, penningmeester	Meerkoetlaan 1	Woerden	03480— 3931

Statencentrale Leiden:

Mr. C. J. Woudstra, voorzitter	Meijerskade 16	Leiden	01710— 26878
A. J. Stolp, secretaris,	Fred. Hendriklaan 116	Leiderdorp	01710— 30554
Drs. T. Spaan, penningmeester,	Veurselaan 98	Voorburg	070 —863700

Statencentrale Gouda:

H. Vink, voorzitter,	Joubertstraat 107	Gouda	01820— 4757
C. J. van den Heuvel, secretaris,	Raadhuisstraat 16	Moerkapelle	01793— 302
C. van Veen, penningmeester,	Oudshoornseweg 76	Alphen a/d Rijn	01720— 2737

Hulpcentrale Alphen a/d Rijn:

Vakature, voorzitter,	—	—	—
Vakature, secretaris,	—	—	—
Vakature, penningmeester,	—	—	—

Hulpcentrale Gouda:

Vakature, voorzitter,	—	—	—
A. Griffioen, secretaris,	Hoogstraat 63	Haastrecht	01821— 512
F. Vink Jr., penningmeester,	Kerklaan 9	Moordrecht	01827— 261

Hulpcentrale Zoetermeer:

P. J. Verhoef, voorzitter,	Raadhuislaan 40	Berkel en Rodenrijs	—
J. van Lien, secretaris,	W. van Windenstraat 15	Pijnacker	01736— 2279
C. J. Biemond, penningmeester,	Hoefweg 45	Bleiswijk	01892— 476

11. KAMERCENTRALE 's-GRAVENHAGE

A. C. Monster, voorzitter,	Prinsegracht 182 b	's-Gravenhage	070 —394272
H. C. Schipper, secretaris,	Het Zicht 35	's-Gravenhage	070 —664612
W. Verburg, penningmeester,	Norenburg 97	's-Gravenhage	070 —856338

12. KAMERCENTRALE ROTTERDAM

H. A. Brokking, voorzitter,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010 —186420
C. van Rij, secretaris,	Duikerstraat 30	Rotterdam	010 —203630
L. L. Blok, penningmeester,	Meyenhage 402	Rotterdam	010 —176413

13. KAMERCENTRALE DORDRECHT

Mr. W. Verheul, voorzitter,	Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk (Z.-H.)	070 —181640
G. van Galen, secretaris,	Lindelaan 114	Zwijndrecht	01850— 26574
P. B. Bakker, penningmeester,	Beneden Molendijk 31	Oud-Beijerland	01860— 2526

Statencentrale Delft:

Dr. A. Veerman, voorzitter,	Regentesselaan 5	Rijswijk (Z.-H.)	070 —986712
D. Doorduin, secretaris,	Kievitslaan 23	Vlaardingen	01898— 3140
G. van Vliet, penningmeester,	Maasdijk 35	Maasdijk	01745— 3056

Statencentrale Dordrecht:

L. van Bohemen, voorzitter,	Reeweg Oost 144	Dordrecht	01850— 34819
H. H. Baars, secretaris,	Oosterstraat 8	Sliedrecht	01840— 3151
J. de Jong, penningmeester,	Kerkweg 1	Schoonrewoerd	03454— 291

Statencentrale Ridderkerk:

G. van Galen, voorzitter,	Lindelaan 114	Zwijndrecht	01850— 26574
N. J. de Regt, secretaris,	Bernisseweg 11	Geervliet	01887— 467
C. Dubel, penningmeester,	Kerkachterweg 13	Poortugaal	—

Hulpcentrale Goeree-Overflakkee:

J. J. C. la Fleur, voorzitter,	Hoflaan 46	Middelharnis	01870— 2791
C. Ederwaard, secretaris,	Korte Weegje 9	Sommelsdijk	01870— 2482
Vacature, penningmeester,	—	—	—

Hulpcentrale Hoekschewaard:

Vacature, voorzitter,	—	—	—
P. B. Bakker, secretaris,	Beneden Molendijk 31	Oud-Beijerland	01860— 2526
J. H. F. Quartel, penningmeester,	Munnikenweg 10	Westmaas	01864— 412

Hulpcentrale IJsselmonde:

G. van Galen, voorzitter,	Lindelaan **114**	Zwijndrecht	01850— **26574**
J. P. Hofwegen, secretaris,	Prins Bernhardstraat 29	Barendrecht	01806— 2539
C. Spoelman, penningmeester,	Irisstraat 18	Ridderkerk	01896— 4755

Hulpcentrale Voorne en Putten:

C. van Sliedregt, voorzitter,	Westkade 11	Hellevoetsluis	01883— 2543
P. Buis, secretaris,	Dam 2	Zuidland	01881— 300
A. Bergwerff, penningmeester,	Kleidijk 11	Oostvoorne	01885— 235

14. KAMERCENTRALE MIDDELBURG (tevens Provinciaal Comité Zeeland)

J. A. van Bennekom, voorzitter,	Molenwater 71	Middelburg	01180— 2197
A. Meulbroek, secretaris,	Bleek 9	Middelburg	01180— 3570
I. Tange, penningmeester,	Veerweg 55	Kamperland	01107— 352

Statencentrale Goes:

J. Balkenende, voorzitter,	Nw. Kerkstraat 59	Biezelinge	01102— 209
J. W. Bol-Koppe, secretaris,	Grintweg 5	Yerseke	01131— 249
H. Schuring, penningmeester,	Rijksweg 67	Kruiningen	01130— 270

Statencentrale Hulst:

F. de Koeijer, voorzitter,	C. 123	Zaamslag	01153— 301
C. A. de Kraker, secretaris,	C. 186 a	Zaamslag	01153— 391
J. van Hoeve Lzn, penningmeester,	Nieuwendijk 90	Axel	01155— 516

Statencentrale Middelburg:

J. A. van Bennekom, voorzitter,	Molenwater 71	Middelburg	01180— 2197
L. de Visser, secretaris,	Koninginnelaan 28	Middelburg	01180— 3128
H. H. Uyl, penningmeester,	Poppenroedestraat 2	Middelburg	01180— 5069

Statencentrale Sluis:

D. Geuze, voorzitter,	Stadhouderslaan 16	Oostburg	01170—	2616
A. G. Contant, secretaris,	Willemsweg 39	Schoondijke	01173—	217
A. J. Leenhouts, penningmeester,	Zuidzandestraat 53	Oostburg	01170—	2813

Statencentrale Tholen:

J. van den Bos, voorzitter,	1500 Gem. Polder no. 56	Tholen	01660—	498
H. Jansen, secretaris,	Julianastraat 22	Tholen	01660—	436
D. Uyl, penningmeester,	Noordweg D. 97	Poortvliet	—	

Statencentrale Vlissingen:

Joh. Kodde, voorzitter,	Molenweg 6	Biggekerke	01185—	377
B. Koole, secretaris,	Steenwijkstraat 5	O.- en W.-Souburg	01183—	345
M. de Klerk, penningmeester,	Kasteelstraat 68	Vlissingen	01184—	2773

Statencentrale Zierikzee:

A. A. van Eeten, voorzitter,	Ooststraat 55	Nieuwerkerk (Duiveland)	01114—	290
H. Koevoets, secretaris,	Jannewekken 12	Zierikzee	01110—	2841
C. M. bij de Vaate, penn.m.,	's-H-Lauwendorp 6	Zierikzee	—	

PROVINCIAAL COMITé NOORD-BRABANT

Drs. J. Koning, voorzitter,	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	04900—	22082
Ir. A. Smid, secretaris,	Hubertuslaan 9	Breda	01600—	33684
			kantoor	38250
A. Kroon, penningmeester,	Allerheiligenweg 40	Breda	01600—	30283

15. KAMERCENTRALE 's-HERTOGENBOSCH

Drs. J. Koning, voorzitter,	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	04900— 22082
R. Dijkstra, secretaris,	Hertog Hendriksingel 94	's-Hertogenbosch	04100— 32863
S. P. Hoekstra, penningmeester,	Vijfmorgen 70	Sleeuwijk	01833— 693

Statencentrale Heusden:

Mr. J. N. Scholten, voorzitter,	Julianastraat 4	Andel (N.-Br.)	01832— 205
S. P. Hoekstra, secretaris,	Vijfmorgen 70	Sleeuwijk	01833— 693
J. C. Lievaart, penningmeester,	Veldweg 26	Rijswijk (N.-Br.)	—

Statencentrale Eindhoven:

Drs. J. Koning, voorzitter,	Van Hogendorplaan 17	Eindhoven	04900— 22082
J. Heemstra, secretaris,	Bosdijk 466	Eindhoven	—
R. Dijkstra, penningmeester,	Hertog Hendriksingel 94	's-Hertogenbosch	04100— 32863

16. KAMERCENTRALE TILBURG

K. de Geus, voorzitter,	Julianalaan 18	's-Gravenmoer	01623— 2507
Ir. A. Smid, secretaris,	Hubertuslaan 9	Breda	01600— 33684
A. Kroon, penningmeester,	Allerheiligenweg 40	Breda	01600— 30283

17. KAMERCENTRALE MAASTRICHT (tevens Provinciaal Comité Limburg)

Ing. Chr. C. van Ree, voorzitter,	Morgenstraat 73	Sittard	04490— 5534
K. A. Santing, secretaris,	Panhuisstraat 15	Hoensbroek	kantoor
			04490— 9111
			toestel 6698
J. Lanser, penningmeester,	Helbeek 51	Venlo	—

ACHTTIENDE JAARVERSLAG

van de

NATIONALE ORGANISATIE

VAN ANTI-REVOLUTIONAIRE JONGEREN

STUDIEKLUBS,

over de periode van 1 oktober 1964 t/m 30 september 1965.

1. BELICHTING VAN HET ARJOSWERK

De politieke jongeren-organisaties in Nederland tellen niet veel leden.

Exakte cijfers zijn niet bekend, maar het gezamenlijke ledental komt niet boven de 20.000 uit.

Van de jeugd tussen de 16 en 30 jaar is dat een gering deel.

Ondanks alle inspanningen van de politieke jeugd-organisaties zelf, nemen deze aantallen nauwelijks toe. Voor de Arjos geldt precies hetzelfde als voor andere politieke jeugdorganisaties. Het eist veel inspanning en vraagt veel "benenwerk" om het ledental op peil te houden.

De geboorte-golf uit de eerste na-oorlogse jaren heeft de leeftijd voor de politieke jeugd-organisaties reeds bereikt.

Als deze organisaties niet groeien, dan betekent dit dat de bereidheid om zich te organiseren bij de jongeren in ieder geval verder afneemt.

Zijn er misschien nog andere oorzaken, die er toe bijdragen dat veel jonge mensen zich niet aansluiten bij een politieke jongeren-organisatie? O.i. zijn die er ongetwijfeld:

— in sterke mate in beslag genomen worden door studie;
— georganiseerd zijn in andere organisaties, waardoor men geen behoefte heeft aan nog een organisatie op politiek terrein;
— voorkeur, met name voor sportbeoefening;
— de neiging om zich niet te binden aan een bepaalde politieke kleur;

— opzien tegen de ongrijpbaarheid en ingewikkeldheid van de politieke vraagstukken;
— gebrek aan politieke interesse.

Het lijstje is voor uitbreiding vatbaar.

Wij worden in de praktijk van het Arjoswerk regelmatig met bovenstaande en andere argumenten gekonfronteerd.

Er is echter nog een ander argument, dat eigenlijk niet zozeer in het bovenstaande rijtje thuishoort, maar dat de moeite van het overwegen meer dan waard is.

Dit argument nl. dat de programma-aanbieding van de politieke jongerenorganisatie van dien aard is dat het alleen konformistisch ingestelde jongeren aantrekt en de non-konformistisch ingestelde jongeren afstoot.

In feite komt dit argument hier op neer dat de politieke jongeren-organisaties teveel in het kielzog van de partijen varen.

Geldt dit ook voor de Arjos? En zo ja, is er dan aanleiding om het signaal op rood te zetten? Hoe is de positie van de Arjos?

Om met de laatste vraag te beginnen. De Arjos is de jongeren-organisatie van de A.R. Partij. Zij wil dat bewust zijn. Nauw voelt zij zich verbonden met deze partij, maar zij stelt er prijs op haar zelfstandigheid te bewaren. Zij wil haar eigen koers varen. Dat behoort zij ook te doen als jongeren-organisatie.

Aan "na-praters" heeft de samenleving geen behoefte, maar wel aan jonge mensen die zelfstandig kunnen denken. Daaraan wil de Arjos meewerken. Dit houdt ook in dat heel veel zaken kritisch worden bezien, dat heel veel zaken "ter diskussie" staan en dat "heilige huisjes" het moeten ontgelden.

Er zijn twee soorten kritiek, n.l. kritiek terwille van de kritiek en kritiek die opwelt uit de goede bron.

Om die eerste soort van kritiek gaat het ons niet.

Wij weten ons bij de zaak betrokken en daarom is het ons om opbouwende kritiek begonnen.

Steeds staat centraal dat wij in de Arjos mee willen helpen zoeken naar een christelijke politiek voor deze tijd. Naar een christelijke politiek die bouwt aan een leefbare samenleving.

Daarom vinden wij het ook van veel belang dat Arjossers lid worden van de kiesvereniging. Jonge mensen moe-

ten daar mee-spreken en mee-denken. Helaas is dat nog niet overal het geval. Soms ligt dat aan de ouderen, soms aan de jongeren.

De Arjos is een organisatie van jonge kiezers.

Wat dat betreft is er sprake van een aksent-verschuiving in het werk van de Arjos. Studie en bezinning zijn en blijven belangrijke facetten van het werk.

Daarnaast echter heeft "de politiek" een zwaarder aksent gekregen.

Dit verschil komt tot uiting in verklaringen, die het dagelijks bestuur of het bestuur af en toe uitgeeft, alleen of in samenwerking met anderen.

Het blijkt uit de aktiviteiten van klubs en provinciale verbanden. Ook uit het feit, dat in de Arjos meer aan meningsvorming wordt gedaan. Sommigen fronsen hun wenkbrauwen over deze ontwikkeling. Zij vinden het gevaarlijk dat een jeugd-organisatie, die zelf geen politieke verantwoordelijkheid draagt, politieke uitspraken doet. Zij zijn er beducht voor dat de Arjos de partij voor de voeten loopt. Zij vragen zich af of "de leden" er achter staan.

Wij geloven, dat een politieke jeugd-organisatie zich met praktische politiek bezig moet houden en dat zij over bepaalde problemen een uitspraak kan doen.

Wanneer en hoe dit gebeurt is een zaak van beleid.

Soms nadat duidelijk is gebleken, dat een bepaalde zaak onder de leden sterk leeft.

Soms omdat hoofdbestuur of dagelijks bestuur menen, dat het aanbeveling verdient over een bepaalde zaak een duidelijk geluid te laten horen als mensen van een jonge generatie.

De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de personen die verantwoordelijkheid dragen.

Dat is een duidelijke zaak, maar van hen die leiding geven in een organisatie mag worden verwacht dat zij die organisatie in een bepaalde richting stuwen.

Het leek ons nuttig om aan het begin van het jaarverslag iets te zeggen over de positie van de Arjos. Er zou veel meer over te zeggen zijn.

Wij doen dat nu niet. Wel menen wij te kunnen stellen, dat de Arjos geen konformistische politieke jongeren-organisatie is en dat ook niet wil zijn.

Wat zij dan wel wil? Een politieke jongeren-organisatie

N.V. REDERIJ EN HARINGHANDEL

IMPORT - EXPORT

N. PARLEVLIET JR.

KATWIJK AAN ZEE

Postbus 15

Telefoon kantoor 3444

Buiten kantooruren 2092 - 2283

Verplaatsbare houten gebouwen

DIRECTIE- EN SCHAFTKETEN

•

NOODWONINGEN

•

SCHOLEN EN KERKEN

•

DIRECTIE- EN SCHAFTWAGENS ETC.

HOUTBOUW HAHBO HARDINXVELD

Tel. Giessendam-Hardinxveld 2141

zijn, die op haar eigen manier in een eigentijdse vorm bezig is met politiek vormingswerk. Daar valt veel aan te verbeteren en te veranderen.

Er zou bijvoorbeeld veel meer gedaan moeten worden voor de voorlichting van hen, die zich niet bij de Arjos aansluiten, hoewel zij "van huis uit" bij ons behoren.

In de Arjos zijn veel dingen in diskussie. Bij gesprekken met de provinciale verbanden zijn een aantal vragen doorgesproken. Het viel ons daarbij op, dat men algemeen prijs stelt op duidelijkheid. Dat mag in de politiek ook gevraagd worden. Daar moet men een gezicht hebben, dat voor ieder herkenbaar is.

Wij hopen er in de Arjos aan mee te werken, dat de A.R. Partij een gezicht krijgt met een toenemend aantal fijne trekjes.

2. LANDELIJK BESTUUR

a. Samenstelling.

Vrijgekozenen:

H. A. de Boer te IJmuiden	(aftredend in 1967)
mr. A. Herstel te Utrecht	(aftredend in 1965)
mej. A. J. van der Ploeg te Veenendaal	(aftredend in 1966)
J. van der Ploeg te Groningen	(aftredend in 1968)
mej. H. Visser te Bolsward	(aftredend in 1966)
E. Wiersema te Nijkerk	(aftredend in 1967)

Sekretaris/penningmeester:

D. Corporaal te 's-Gravenhage

Vertegenwoordigers van de provinciale verbanden:

Groningen	J. Koning te Niekerk
Friesland	D. H. van der Boon te Leeuwarden
Drenthe	T. J. Bouwers te Zuidlaren
Overijssel	H. Rusch te Emmeloord
Gelderland	H. Wolters te Arnhem
Utrecht	J. van Houwelingen te Amersfoort
Noord-Holland	J. Chr. Erbrink te Amsterdam-W.
Zuid-Holland	J. Kamphuis te Zwijndrecht
Zeeland	M. W. van der Guchte te Vlissingen
Nrd-Brabant/Limburg	H. Teitsma te Brunssum

Adviserende leden van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen:

J. van Eibergen te Utrecht
dr. A. Veerman te Rijswijk (ZH)

Adviserend lid in verband met de problematiek van de grote stad:

J. H. J. Rose te 's-Gravenhage

Adviserend lid in verband met internationale zaken:

drs. J. van Putten te 's-Gravenhage

b. Mutaties.

Het bestuur vormt in ieder geval wat de doorstroming betreft een goede doorsnee van de Arjos. Maar liefst negen bestuursleden stonden hun plaats aan een ander af.

Van de vrijgekozenen namen de heren L. de Graaf en J. van Vliet afscheid op de Algemene Vergadering. Beide draaiden een lange reeks van jaren in de Arjos mee. Voor hun medewerking bij het tot stand brengen en uitvoeren van het Arjosbeleid brengen wij hen ook op deze plaats hartelijk dank.

Van de vertegenwoordigers van de provinciale verbanden traden in de loop van het jaar af: de heren H. Jonker; L. Dijkma; A. C. Sierink; A. J. van Ommen; H. de Boer en G. Dompeling.

Ook hen zijn wij erkentelijk voor de bijdrage, die zij aan het werk van de Nationale Organisatie hebben geleverd.

Het adviserend lid in verband met de problematiek van de grote stad, de heer H. J. van Weelden moest zijn funktie neerleggen, aangezien zijn werkkring het noodzakelijk maakte, dat hij zich in het buitenland ging vestigen.

Wij willen onze waardering uitspreken voor het pionierswerk dat hij verrichtte.

c. Bestuursvergaderingen

Het landelijk bestuur kwam bijeen op 2 januari en 1 mei 1965 te Utrecht en op 26 augustus te Woudschoten. In aansluiting op de laatste vergadering brachten de bestuursleden een bezoek aan de studio's van de N.C.R.V.

Met alle aspekten van het Arjoswerk hield het bestuur zich bezig. De weerslag daarvan vindt u in de volgende

paragrafen. Een vlotte werkwijze wordt bevorderd doordat de bestuursleden na iedere vergadering van het dagelijks bestuur notities krijgen toegezonden.

d. Brede bestuursvergadering

Een keer per jaar vindt er een vergadering plaats waarbij naast de bestuursleden uit ieder provinciaal verband drie en uit ieder stedelijk verband twee personen worden uitgenodigd. Dit is de zogenaamde "brede bestuursvergadering". Op deze vergadering vindt gedachtenwisseling en besluitvorming plaats omtrent enkele zaken, die voor het Arjoswerk in het nieuwe seizoen van groot belang zijn. Tevens wordt de balans opgemaakt van het afgelopen seizoen.

Deze vergadering vond op vrijdagavond 27 augustus 1965 plaats. Aan de orde kwamen: "het verslag van de besprekingen met de provinciale verbanden" en "het rapport betreffende het klubbezoek".

3. DAGELIJKS BESTUUR

a. Samenstelling

H. A. de Boer te IJmuiden	- vice-voorzitter
D. Corporaal te 's-Gravenhage	- sekretaris/penningm.
mr. A. Herstel te Utrecht	- lid
J. van der Ploeg te Groningen	- voorzitter
mej. H. Visser te Bolsward	- lid
E. Wiersema te Nijkerk	- lid

b. Mutaties

Door het aftreden van de heren L. de Graaf en J. van Vliet waren er in het dagelijks bestuur twee vakatures ontstaan. Op de bestuursvergadering van 2 januari 1965 werd in deze vakatures voorzien door de verkiezing van mej. H. Visser en de heer E. Wiersema.

Het dagelijks bestuur koos de heer H. A. de Boer tot vicevoorzitter.

c. Vergaderingen van het dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur kwam bijeen op 8 oktober, 20 november en 17 december 1964; 2 februari, 23 februari, 23 maart, 6 april, 21 mei, 6 juli, 23 augustus en 10 september 1965.

De vergaderingen vonden plaats te Amersfoort, Utrecht of Zwolle.

4. SEKRETARIAAT

Het sekretariaat kon normaal draaien. Over het algemeen was het mogelijk de "stukken" tijdig de deur uit te krijgen. In de bezetting van het sekretariaat kwamen geen veranderingen. Van tijd tot tijd kon de Arjos rekenen op de medewerking van het partij-sekretariaat.

5. LEDENTAL EN CLUBS

Het aantal klubs en het ledental is voortdurend aan verandering onderhevig als gevolg van de snelle doorstroming in de Arjos.

Hieronder volgt per provincie een overzicht.

	30-9-1963		1-6-1964		30-9-1964		31-1-1965		30-9-1965	
Provincie	klubs	led.	klubs	led.	klubs	led.	klubs	led.	klubs	led.
Groningen	29	381	40	574	40	574	42	580	40	560
Friesland	50	953	47	720	42	706	39	656	38	560
Drenthe	24	333	19	313	22	321	19	300	19	307
Overijssel	23	306	21	268	19	239	15	187	18	216
Gelderland	13	188	12	187	15	205	15	200	15	169
Utrecht	15	215	15	221	14	202	13	178	13	167
N.-Holland	25	297	27	282	26	310	25	290	24	282
Z.-Holland	46	579	49	545	46	600	45	560	36	496
Zeeland	12	130	12	137	11	122	12	133	8	90
N.Br./Limb.	9	105	9	92	9	99	10	107	7	78
	246	3487	251	3339	245	3378	235	3191	218	2925

Ter vergelijking hebben wij ook enkele cijfers over enkele voorgaande jaren gegeven. Te vaak moeten wij konstateren dat één of twee personen de stimulerende faktor in de klubs zijn. Dit komt de stabiliteit van de Arjos niet ten goede.

De dalende tendens heeft zich enigszins voortgezet. Hierbij moet echter niet worden vergeten, dat de Arjos juist weer op gang was gekomen, toen dit jaarverslag werd geschreven. Daardoor zijn de meest recente gegevens van de klubs nog niet verwerkt [1]).

[1]) Het totaal aantal klubs was per maart 1966 248, het ledental 3.522.

6. OVERZICHT OPGEHEVEN EN OPGERICHTE KLUBS

De volgende klubs per provincie werden respektievelijk opgeheven en opgericht:

Provincie	Opgeheven	Opgericht
Groningen :	Scheemda, Stadskanaal, Ter Apel, Westeremden	Kornhorn, Musselkanaal, Siddeburen, Stadskanaal (her), Buitenpost, Drogeham,
Friesland :	Appelscha, Balk, Bergum, Birdaard-W., Burum, Gaasterland, Kollum, Morra-Lioessens, Rinsumageest, Sneek, Wijnjeterp	Gaasterland (her), Joure, Marrum, Sneek (her), Twijzel
Drenthe :	Alteveer-Kerkenveld, Beilen, Borger, Coevorden, 2e Exloërmond, Zuidlaren	Gees, Schoonebeek
Overijssel :	Bant, Bergentheim, Den Ham, Deventer, Emmeloord, Holten, Mariënberg	Almelo, Borne, Bruchterveld, Emmeloord (her), Markelo, Steenwijk, Urk
Gelderland :	Arnhem, Bennekom, Wapenveld Lopik, Scherpenzeel-Woudenberg,	Arnhem (her), Bennekom (her), Dinxperlo
Utrecht :	Zeist	Bilthoven, Zeist (her)
N.-Holland :	Aalsmeer, Halfweg-Zwanenburg, Middenmeer, Wieringermeer	Alkmaar, A'dam-Buitenveldert
Z.-Holland :	Bodegraven, 's-Gravenzande, Hillegom, Honselersdijk, Koudekerk a.d. Rijn, Lisse, Noordwijk, Oegstgeest, Ouderkerk a.d. IJssel, Rijswijk, Vlaardingen, Zwijndrecht, Hazerswoude, R'dam-Kralingen, Westmaas, Krimpen aan de Lek	Bleiswijk, Maasdijk, Den Haag-Moerwijk, H. I. Ambacht, Sliedrecht, Rijswijk (her)
Zeeland :	Middelburg, Vrouwenpolder, Yerseke	
N.-Brabant/ Limburg :	Breda, Klundert, Eindhoven	Den Bosch

7. INDIVIDUEEL LIDMAATSCHAP

De Arjos is een organisatie van klubs. Dat heeft veel voordelen, maar er zijn ook nadelen aan verbonden. Er dreigen nogal eens wat potentiële leden verloren te gaan, met name omdat het niet mogelijk is overal een klub op te richten.

Het is dan ook verheugend dat de Algemene Vergadering besloten heeft over te gaan tot de instelling van een "individueel lidmaatschap".

Dit lidmaatschap zal over het algemeen slechts gelden voor die plaatsen en streken waar het niet mogelijk is een klub te vormen.

De individuele leden betalen f 10,— per jaar aan kontributie. Zij mogen deelnemen aan het studie- en kaderwerk, algemene vergaderingen en toogdagen bijwonen, zij ontvangen "Op Wiek" en een "Arjosbulletin".

Tezijnertijd zal in de statuten een bepaling betreffende het "individueel lidmaatschap" worden opgenomen. Tot nu toe is slechts op beperkte schaal gebruik gemaakt van de mogelijkheid zich als "individueel lid" te laten inschrijven.

8. KLUBBEZOEK

De gang van zaken met het klubbezoek is weinig bevredigend.

Er is dan ook besloten hier verandering in te brengen.

De besturen van de provinciale verbanden zullen in het vervolg het klubbezoek brengen en niet meer — zoals in het verleden — de deelnemers aan de studiekonferentie.

Hopenlijk zal dit besluit er toe bijdragen dat uit iedere provincie de rapporten binnenkomen.

Enkele gegevens:

— De gemiddelde leeftijd van de Arjosleden is ruim 22 jaar.
— De gemiddelde leeftijd van de voorzitters is ruim 25 jaar.
— Het aantal klubvergaderingen per seizoen varieert van 6 tot 9.
— De opkomst van de leden in procenten is gemiddeld 85%.

— Veel klubs werken niet met een schema.
— Een groot aantal klubs heeft "Kleur bekennen" behandeld.
— De "Arjosvraagbaak" blijkt bij velen nog onbekend te zijn.
— De klubkontributie varieert van f 2,50 tot f 9,— per lid per jaar.
— Voor "Op Wiek" bestaat over het algemeen veel waardering.
— De kontakten met de kiesverenigingen zijn zeer verschillend. Ze variëren van kontakt dat louter en alleen financieel van aard is tot een uitwisseling van bestuursleden en het beleggen van gezamenlijke vergaderingen.

Bij deze gegevens dient bedacht te worden dat ze betrekking hebben op de helft van de Arjosklubs.

9. PROVINCIALE VERBANDEN

a. Algemene opmerkingen

De opbouw van de Arjos is van dien aard, dat de plaatselijke klubs de Nationale Organisatie vormen. Immers een klub is **aangesloten.**

Bij het kontakt tussen klub en landelijke organisatie spelen de provinciale verbanden een belangrijke rol. Provinciaal zorgen zij voor het kontakt tussen de klubs onderling. De propagandering van het Arjoswerk, de oprichting van klubs vormen belangrijke delen van haar taak. Via de vertegenwoordiger in het landelijk bestuur kan het provinciaal verband doorgeven wat er leeft in de klubs. Maar ook: via de landelijke kontakten kan het provinciaal verband duidelijk maken wat er landelijk gebeurt en hoe het gebeurt.

De Nationale Organisatie is er veel aan gelegen dat de "provincies" goed draaien, omdat zij een zeer belangrijke taak vervullen.

De praktijk wijst trouwens ook uit, dat de Arjos in een bepaalde provincie een gevoelige klap krijgt wanneer er iets mankeert aan de werking van het provinciaal verband.

Het landelijk bestuur is van mening dat een nauw kontakt tussen de leiding van de Arjos en de provinciale afde-

FIRMA A. v. d. MEER & ZOON

AANNEMERSBEDRIJF

ONTWERPEN NIEUWBOUW
ONDERHOUD

Hofstraat 7 - Telefoon 01740-4239 - HONSELERSDIJK

Constructiewerkplaats en machinefabriek

BAILEY

NIEUW-LEKKERLAND

TELEFOON 01848 - 436

●

Staalconstructies voor gebouwen e.d.

Alle soorten kranen.

UW ADRES VOOR

Houten Scholen
Verenigingsgebouwen

UITNEEMBAAR OF PERMANENT

K. H. BLES - **HASKERHORNE (Fr.) HOUTBOUW**
Telefoon 05138 - 2519

lingen een noodzaak is. Daarom heeft ieder lid van het dagelijks bestuur dan ook tot taak gekregen het kontakt met één of meer provincies te onderhouden en zoveel mogelijk de provinciale bestuursvergaderingen bij te wonen.

Dit vergt uiteraard nogal iets van de dagelijks bestuursleden, want de meeste provinciale besturen plegen — gelukkig — vrij intensief te vergaderen. Het loont echter alleszins de moeite deze regeling te laten bestaan.

De meeste provinciale verbanden funktioneren goed. Wel moet gezegd worden, dat het nog wel eens moeite kost de besturen te "bemannen en te bevrouwen".

Ook het aantrekken van jongere bestuursleden laat soms te wensen over. Het is prettig dat de verhouding met alle provinciale besturen goed is. Veelal konden wij rekenen op de loyale medewerking bij de voorbereiding en uitvoering van de plannen.

b. Gesprekken met de provinciale verbanden

Het dagelijks bestuur van de Nationale Organisatie kwam in het najaar van 1964 tot de konklusie, dat het nuttig en zinvol zou zijn om een gesprek te voeren met het bestuur van ieder provinciaal verband over enkele aspekten van het Arjoswerk. Hierdoor kon tevens het kontakt tussen provinciaal verband en de dagelijkse leiding van de Arjos verstevigd worden. Op 12 oktober 1964 werd een brief over deze zaak naar de provinciale verbanden gezonden. Het voorstel voor het gesprek vond een gunstig onthaal. Ieder provinciaal verband was bereid mee te werken. In de periode van 14 november tot 14 december vonden de gesprekken plaats. Vooraf waren de gesprekspunten rondgezonden.

Zij hadden betrekking op:

a. de openheid in het Arjoswerk
b. de doorstroming op de klubs
c. het entoesiasme voor de christelijke politiek in het Arjoswerk
d. de inschakeling van de kaderkursisten

Voor de informatie over en weer waren de gesprekken inderdaad van veel belang.

Het resultaat werd op de Brede Bestuursvergadering van 27 augustus 1965 besproken.

Gevraagd is dan ook of het niet mogelijk was vaker iets dergelijks te doen. Aan de provinciale verbanden is nu het verzoek gedaan zo mogelijk op korte termijn een gesprek te arrangeren met vertegenwoordigers van de klubs. Dezelfde punten, met enkele andere uitgebreid, zullen bij de gesprekken aan de orde worden gesteld. De klubs ontvangen van te voren de gesprekspunten in de vorm van een aantal stellingen.

c. Uit de provincies

In de beide voorgaande delen van deze paragraaf bleek reeds dat de provinciale verbanden een belangrijke rol spelen in het Arjoswerk. In het kort willen wij hieronder de belangrijkste aktiviteiten van ieder verband vermelden. Hierbij dient bedacht te worden dat het ene provinciaal verband meer mogelijkheden heeft dan het andere.

Groningen

De Groningse jaarvergadering vond op 7 november 1964 in "Het Tehuis" in Groningen plaats. Het was een middag- en een avondbijeenkomst. Een snertmaaltijd vormde de overgang van de ene bijeenkomst naar de andere. Een nieuw reglement kwam tot stand; de kontributie werd van *f* 1,— op *f* 2,— per lid per jaar gebracht en een nieuwe voorzitter — de heer J. Koning te Niekerk — nam de voorzittershamer van de heer J. van der Ploeg te Groningen over.

In de avondbijeenkomst werd gesproken over "De verhouding partij-arjos in deze tijd". Inleiders waren de heren W. Valkenburg en J. Geersing uit Groningen.

Op 20 februari 1965 trok de provinciale studiekonferentie ruim 70 belangstellenden. Mr. A. B. Roosjen leidde het onderwerp "Het radio- en t.v.-bestel" in.

De deelnemers ontvingen van te voren de brochure "Televisie en reclame". 's Avonds ging een forum verder op de vragen in.

De tocht naar Schiermonnikoog viel dit jaar op 26 en 27 juni 1965. 's Zaterdagsmorgens werd eerst een exkursie gemaakt naar de Lauwerszee-werken. 's Middags hield de

heer J. van der Ploeg in een duinpan een korte rede. Het geheel werd opgeluisterd door het muziekcorps "Juliana" te Oldehove. Een deel van de tijd werd in beslag genomen door de behandeling van het onderwerp "Kerk en politiek". Inleider was dr. C. Boertien te Geldrop.

Het provinciaal verband geeft een kontaktblad uit: "Actie en reactie". Men heeft zelf een aantal flanelbordschetsen en stelt een sprekerslijst samen.

Het provinciaal verband voerde een gesprek met het bestuur van ieder distrikt. In de provincie bestaat een Politiek Jongeren Kontakt, dat zich met name bezighoudt met het organiseren van forumbijeenkomsten.

Er bestaan kontakten met de CHJO en met de Gereformeerde Politieke Jeugd Clubs. In de stad Groningen vormen de klubs een stedelijk verband.

Friesland

In Dokkum organiseerde het provinciaal verband op 16 en 17 oktober 1964 de jaarvergadering/studiekonferentie. Door drukke werkzaamheden was de heer L. Dijkma gedwongen af te treden. Zijn opvolger werd de heer D. H. van der Boon te Leeuwarden. 's Zaterdagsmiddags sprak de heer K. J. de Jong uit Leeuwarden over "Parade der mannenbroeders". 's Avonds de heer H. Algra uit Leeuwarden over „Moderne kultuur".

De heer H. K. W. Frenkel hield 's zondags een causerie over "Het geestelijk lied in kerk en gezin".

De zondagavond werd voor ontspanning gebruikt.

De CHJO en de Arjos belegden op 30 januari 1965 een kontaktmiddag, die door ongeveer 100 jonge mensen werd bijgewoond. Als sprekers traden op prof. mr. I. A. Diepenhorst en prof. dr. G. C. van Niftrik. Zij spraken over het onderwerp: "Is fusie mogelijk tussen CHJO en Arjos en tussen CHU en ARP?"

Een provinciaal jeugdparlement over het "kernenbeleid" had op 19 december 1964 plaats.

Voor nieuwe klubs heeft het provinciaal verband een speciale sprekerslijst. De Arjos organiseerde voor de jonge sprekers een sprekerskursus. Het was de eerste keer dat zoiets op touw werd gezet. Men hoopt het te herhalen.

Naar een aantal kiesverenigingen — in plaatsen waar

geen Arjos is — werd een brief gezonden met het verzoek er aan mee te werken dat de Arjos een avond voor de jeugd zou kunnen organiseren. Helaas werd geen enkele reaktie ontvangen!!

Op 27 maart 1965 werd opnieuw een jaarvergadering gehouden. Men had een achterstand opgelopen!

De heer B. Roolvink te Hilversum sprak over: "De kabinetskrisis". Een aktueel onderwerp op dat ogenblik, gezien de ontwikkelingen die hadden plaatsgevonden.

De sekretaresse van het verband, mej. T. Conradie te Bolsward, moest in verband met verandering van werkkring haar funktie neerleggen. Haar plaats werd ingenomen door de heer H. Roos te Dokkum.

De Arjos heeft zitting in de provinciale propaganda-kommissie van de partij en in het Provinciaal Comité.

Drenthe

Het provinciaal verband Drenthe belegde op 16 januari 1965 te Emmen een studiekonferentie. Aan de orde kwam het onderwerp "ARP-CHU". Inleiders waren de heren dr. J. W. Beerekamp (CHU) te Hoogeveen en E. van Ruller (ARP) te Groningen.

De jaarvergadering vond op 13 februari 1965 te Hoogeveen plaats. Drs. J. Boersma te Zeist sprak over "Aktuele-sociaal-ekonomische vragen en mogelijkheden van de welvaart".

Drenthe heeft ook een kontakt-orgaan voor de klubs, genaamd: "Arjos-Reflex". In de loop van het jaar zag de sekretaris, de heer J. Knijff te Assen, zich genoodzaakt zijn funktie neer te leggen. Zijn opvolger werd de heer H. E. de Hoop te Emmen.

In Drenthe bestaat eveneens een Politieke Jongeren Kontakt Raad. Doel hiervan is om gezamenlijk forum-avonden te organiseren.

Een "start-besturenkonferentie" werd op 25 september 1965 te Hoogeveen georganiseerd. Allerlei organisatorische problemen werden daarbij uit de doeken gedaan.

Overijssel

In Overijssel kombineert men de laatste jaren zoveel mogelijk de jaarvergadering met de studiekonferentie. Ook

dit jaar was dat het geval en wel op 17 oktober 1964 te Nijverdal.

De heer A. C. Sierink te Borne werd tot voorzitter gekozen. De heer B. Roolvink sprak over het onderwerp: "Wat zal het parlementaire jaar ons brengen?"

In de loop van het jaar verliet de sekretaris van het provinciaal verband de heer J. Algra te Zwollerkerspel de provincie. Tot zijn opvolger werd gekozen de heer J. H. Timmerman te Wierden.

Overijssel heeft ook een eigen kontaktblad "Merck toch hoe sterck". Het verschijnt één keer per kwartaal.

Er wordt in deze provincie nogal eens over geklaagd, dat de medewerking van de kiesverenigingen te wensen overlaat. Weliswaar geeft men financiële steun, maar de morele steun ontbreekt.

De samenstelling van het bestuur heeft een wijziging ondergaan. Iedere klub wijst er nu een vertegenwoordiger in aan. Dit komt de werkzaamheden van het verband ten goede.

De kontakten met de CHJO, die in dit verband heel goed waren, zijn enigszins verslapt.

Gelderland

In Arnhem vond op 16 januari 1965 de jaarvergadering plaats. Mr. J. N. Scholten te Andel sprak over "De toekomst en de A.R. Partij".

De sekretaresse, mej. E. Bouwman te Putten, vertrok naar elders. Zij werd opgevolgd door de heer G. van Grootheest te Bennekom.

Het provinciaal bestuur heeft in Gelderland een bizonder moeilijke taak, doordat de provincie zo moeilijk te bereizen is. Daar komt bij dat het provinciaal bestuur regelmatig met vakatures kampt.

Gelukkig gaat men met entoesiasme door, krachtig gesteund door het Provinciaal Comité van de partij. De kontakten met dit partij-orgaan zijn aanzienlijk verbeterd en verstevigd de laatste jaren.

De medewerking laat niets te wensen over. In samenwerking met het Comité zal het provinciaal verband nu trachten klaar te krijgen dat in ieder bestuur van een Statencentrale een jongere wordt opgenomen. De Arjos is voornemens distrikten in te stellen teneinde het Arjoswerk

beter van de grond te krijgen. Aan alle kiesverenigingen werd het afgelopen jaar een brief gezonden met een verzoek om medewerking. Slechts enkele besturen reageerden hierop.

Het provinciale kontaktorgaan "Op Gelre's Wieken" verschijnt 4 x per jaar. Het kreeg een nieuwe omslag.

Utrecht

De provinciale jaarvergadering vond op 30 januari 1965 te Utrecht plaats. Het tema voor de avondbijeenkomst was: "Jeugd-geloof-politiek-toekomst". De heren mr. W. Aantjes te Utrecht en J. Scheps te Den Dolder leidden dit tema in.

De heer A. J. van Ommen te Baarn vond dat het tijd werd de voorzittershamer aan een ander over te dragen. De vergadering koos als zijn opvolger de heer J. van Houwelingen te Amersfoort.

Mej. A. J. Ashouwer, de sekretaresse, verhuisde naar een andere provincie.

De heer F. Reinders te Veenendaal werd de nieuwe sekretaris.

Het provinciale kontaktorgaan heet "Het Standaardje".

De samenstelling van het provinciaal bestuur leverde enige tijd nogal wat moeilijkheden op, maar de moeilijkheden zijn nu waarschijnlijk overwonnen. De kontakten met het Provinciaal Comité zijn verstevigd. Van de kiesverenigingen wordt niet veel medewerking ontvangen.

Noord-Holland

In "De Drommedaris" te Enkhuizen werd op 27 en 28 februari 1965 de jaarvergadering en de studiekonferentie gehouden. Ruim 80 Noordhollandse Arjossers waren hierbij aanwezig. De heer H. Algra te Leeuwarden behandelde het onderwerp "Moderne kultuur".

De vergadering stelde een nieuw reglement vast. Een motie werd aangenomen, waarin werd aangedrongen op kontakt met de kiesverenigingen. Met name vroeg men de kiesverenigingen er op te wijzen aandacht te schenken aan de jongeren. Daarnaast vond men het punt "integratie" van belang. Als gevolg van deze motie werd er een gesprek gevoerd met het Provinciaal Comité. Het direkte resultaat hiervan was een betere verstandhouding en meer begrip.

Het verband geeft het kontaktorgaan "Tussen Wad en Ringvaart" uit. Het verschijnt 4 x per jaar.

Ook in deze provincie bestaat een Politiek Jongeren Kontakt. Het organiseerde in Haarlem een provinciaal jongerenparlement.

De klubs in Amsterdam vormen een stedelijk verband. Enkele avonden werden door dit verband belegd.

Op 11 september vond te Amsterdam een startkonferentie plaats. Met vertegenwoordigers van de klubs werden allerlei zaken doorgesproken.

Zuid-Holland

"De rechtsvorm van de onderneming", zo luidde het tema van de studiekonferentie, die op 23 januari 1965 te Rotterdam plaatsvond. De heer B. Roolvink te Hilversum leidde dit onderwerp in.

De heer G. Dompeling te Leiderdorp droeg op deze konferentie de voorzittershamer over aan de heer J. Kamphuis te Zwijndrecht.

De CHJO en de Arjos organiseerden op 20 en 21 maart 1965 een weekend te Wassenaar. Ongeveer 100 personen namen er aan deel , waaronder een 70-tal Arjossers.

Mr. C. A. Bos sprak over "Aktuele buitenlandse politiek" en prof. mr. I. A. Diepenhorst over "Aktuele binnenlandse politiek". Ds. A. J. Hoorn te Vlaardingen verzorgde een godsdienstoefening.

De klubs in Rotterdam en Den Haag vormen stedelijke verbanden.

In Den Haag belegden CHJO en Arjos gezamenlijk enkele vergaderingen.

Het provinciaal verband is opnieuw bezig met de instelling van distrikten.

In het voorjaar van 1965 wendde het provinciaal bestuur zich met een schrijven tot de Rijnmond-Centrale over de verkiezingen en over de medewerking van de Arjos daarbij.

Op 11 september 1965 werd te Rotterdam een startbesturenkonferentie georganiseerd.

De heer L. de Graaf te Utrecht sprak over "De huidige politieke verhoudingen".

Tevens werd een aantal organisatorische kwesties besproken.

Zeeland

De jaarvergadering vond op 17 oktober 1964 te Middelburg plaats. De heer C. Balkenende te Kapelle-Biezelinge vertoonde dia's naar aanleiding van zijn studie-reis naar Indonesië. Daarna had een forum-diskussie plaats.

Op 12 juni 1965 werd een exkursie naar Terneuzen gemaakt. Een 40-tal Arjossers nam er aan deel.

De deelnemers werden geïnformeerd omtrent Terneuzen's ontwikkeling, terwijl ook enkele waterstaatswerken aandacht kregen.

Voor deze provincie geldt ook — haast nog sterker dan voor Gelderland — dat zij moeilijk bereisbaar is. Plannen van het bestuur kunnen soms niet verwezenlijkt worden door de afstanden. (Geen vaste verbindingen). De bezetting van het provinciaal bestuur levert ook enige moeilijkheden op. Het bestuur doet echter zoveel als in haar vermogen ligt. Van de kiesverenigingen ontvangt men af en toe medewerking. De medewerking van het Provinciaal Comité laat niets te wensen over. Aan het begin van het seizoen heeft men 1500 jonge Zeeuwen een schrijven gezonden, waarin iets werd verteld over de Arjos. Het vormde de inleiding tot de aktie.

Noord-Brabant/Limburg

Voor het eerst sinds enkele jaren heeft het provinciaal verband Noord-Brabant/Limburg een jaarvergadering belegd.

Prof. dr. J. J. de Jong te Wageningen sprak over "De toekomst van de A.R. Partij".

Het provinciaal verband was tevreden over de toekomst.

Gezien de grote afstanden en de weinige mensen is het echter niet mogelijk regelmatig provinciale manifestaties op touw te zetten.

10. ALGEMENE VERGADERING

a. Huishoudelijk deel

De Algemene Vergadering vond op 12 december 1964 te Utrecht plaats in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen. Zij droeg een bizonder karakter in verband met

het feit dat het georganiseerde AR-jongerenwerk 35 jaar bestond.

Dat bleek reeds uit de openingsrede die de voorzitter hield onder de titel "Kreatie in plaats van konfektie".

Hij zei o.a.: "Wij zijn uitermate dankbaar, dat duizenden entoesiast lid van de Arja of de Arjos zijn geweest. Zonder hun doorzettingsvermogen hadden wij de 35 jaar nooit gehaald".

Dankbaarheid dus voor de organisatie, maar wat **moeten** wij er mee doen?

„Centraal heeft in ons werk altijd gestaan: de principiële vorming. Schrik alsjeblieft niet van die term uit de oude doos. Het betekent niet anders dan dat geheel het Arjoswerk draait om die ene vraag: Hoe beleven wij ons geloof in Jezus Christus onze Heer, zodat ook het politieke leven zal getuigen van Zijn verlossingswerk. Wat ons in de Arjos bezig doet zijn is de voortdurende onrust over het feit, dat de boodschap van Jezus Christus zo moeilijk in de politieke patronen schijnt te passen".

De voorzitter vroeg ruimte voor jongeren:

"Zeker nu de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd is tot 21 jaar, moeten de kiesverenigingen het op prijsstellen dat jonge mensen het gezicht van de Anti-Revolutionaire Partij mee willen bepalen. En dat willen de Arjosleden bizonder graag. Als bestuur van de Arjos zijn wij van mening, dat zoiets langs de organisatorisch juiste weg moet gebeuren. En dat is o.i. via de kiesverenigingen. Maar dan zal van die kant ook de juiste sfeer en openheid geschapen moeten worden".

Verder vroeg de voorzitter aandacht voor de M.L.F., de kernwapens en het rassenvraagstuk. Ook de ontwikkelingshulp kwam ter sprake.

Gepleit werd voor duidelijkheid in de politiek en dat niet slechts in het program, maar ook in het parlement.

De verhouding ARP-CHU werd besproken en het kontakt met de CHJO. Over een studie-kommissie van beide jongeren-organisaties werd dit opgemerkt:

„Wat ons vooral de moeite van het bestuderen waard lijkt is, of er op korte termijn mogelijkheden zijn om te komen tot een federatie tussen CHJO en Arjos, desnoods voorlopig nog met behoud van ieders zelfstandigheid".

Spreker pleitte voor een experimenteren door de jongeren-organisaties in de richting van een Nederlandse C.D.U. Ten aanzien van de naam van de A.R.P. werd het pleit gevoerd voor de ondertitel "Christelijk-sociale partij".

Een groot aantal gasten woonde de morgenvergadering bij.

De toenmalige voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfraktie, de heer J. Smallenbroek, trok een vergelijking tussen Arja en Arjos. De heer Smallenbroek merkte op dat hij aan de wieg van beide organisaties had gestaan. Spreker vond de Arjos een frisse organisatie, die op een eigentijdse manier het politieke vormingswerk aanpakte.

Spreker was geschrokken van het feit dat slechts de helft van de kiesverenigingen het Arjoswerk financieel steunde. Via de Kamercentrales moet hier iets aan gedaan worden, aldus de heer Smallenbroek.

Het financieel overzicht over 1963 werd met algemene stemmen goedgekeurd.

In de vakatures L. de Graaf en J. van Vliet werden respektievelijk gekozen, de heren H. A. de Boer te IJmuiden en E. Wiersema te Nijkerk.

Naar aanleiding van het jaarverslag werd een aantal opmerkingen gemaakt en werden kritische vragen gesteld.

Het aantal klubs dat was vertegenwoordigd bedroeg ± 70.

b. Jubileumbijeenkomst

De zaal van het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen was 's middags nauwelijks groot genoeg om de toegestroomde Arjossers te bergen. Het provinciaal verband Groningen had een speciale bus laten rijden voor belangstellenden!

Het programma werd bizonder gewaardeerd door de aanwezigen.

Het optreden van de heer Jules de Corte oogstte veel waardering, evenals het optreden van het ensemble, dat kamermuziek ten gehore bracht.

Boeiend was het referaat van prof. dr. H. Jonker te Utrecht, getiteld „Toch maar A.R.!"

Prof. Jonker wees op de veranderde situatie waarin wij zijn komen te verkeren.

Wij zijn veranderd, maar zijn wij ook minder principieel? De referent zei er dit van:
„Principieel is afgeleid van principium = beginpunt, uitgangspunt, startpunt, beginsel.
Een principieel mens is iemand, die de situatie telkens opnieuw observeert en vanuit een vast principium telkens opnieuw zijn oordelen velt en zijn beslissingen neemt in denken en handelen.
Principieel leven en denken is niet afgesloten leven en denken, maar juist een open staan voor de eisen van tijd en situatie en denken vanuit een bepaald principium.
En dat beginsel is en blijft het Evangelie van Jezus Christus. Maar dat beginsel moet in deze tijd en in deze situatie worden gerealiseerd: dát is principieel denken en handelen."

De moderne mens leeft in een spanningsveld. In het spanningsveld tussen de polen „ratio" en „existentie". Deze ontwikkeling heeft tot gevolg gehad, dat de mens de mens is gaan ontdekken. De dialoog is op vele terreinen op gang gekomen o.a. ook:

„Dialoog tussen de partijen, tussen de CHU en de ARP. Wij juichen de besprekingen tussen de vertegenwoordigers uit beide partijen toe en hopen op het spoedige sukses van de stichting van één reformatorische partij! In dit bruisende wereldgebeuren met zijn mondiale perspektieven kunnen wij ons de luxe van twee of meer reformatorische partijen in ons kleine landje niet meer veroorloven. Wij maken ons daarmee alleen maar belachelijk. Terwille van de zaak der reformatie in het politieke handelen en de zaak van christelijke politiek in de wereld mag de stichting van één reformatorische politieke partij niet lang meer op zich laten wachten."

Als konfessionele partij mag de A.R. Partij zich aan geen enkel ekonomisch systeem binden. Zij laat zich leiden door de "schaloom", de vrede, en daardoor wordt de mens in zijn totaliteit gered. Daardoor wordt ook de eenheid van ratio en existentie hersteld.

"Daarom dient ook in onze partij de polariteit en de omgekeerde polariteit: ratio-existentie gehandhaafd te blijven. Zij kent haar polariteit in de Zuidema's en de

VAATWASMACHINES
KEUKENMACHINES

erkend de beste

Duizenden dagelijks tot volle tevredenheid in gebruik. Geven u enorme arbeid- en tijdbesparing

VRAAG GRATIS MEDEDELINGENBLAD NO. 4

HOBART N.V.

Gustoweg 45 - Rotterdam-7 - Telefoon 010 - 264965

TECHN. BUR.

JOH. WAMS

JULIANASTRAAT 5
Telefoon 05280—2524
Hoogeveen

CENTRALE VERWARMING
GAS- EN OLIESTOOKINSTALLATIES
WARMWATERVOORZIENINGEN

DAGELIJKSE SNELDIENSTEN

SNEEK: B. Wierda, Prins Hendrikkade 29, Telefoon 3947
LEEUWARDEN: Telefoon 24907
DEN HAAG: Lijnco, Fijnjekade 16, Telefoon 180066
ROTTERDAM: Centraal Bodehuis, Telefoon 115970, Box 6

Fort-mannen, met daartussen de Schakels! Deze tegenstelling tussen deze groeperingen is niet een tegenstelling van meer of minder gelovig — dat is dwaasheid! — maar de polaire tegenstelling van het moderne levensgevoel. De A.R.P. weerspiegelt daarmee de diepere tegenstelling in het moderne maatschappelijke bestaan. Daarom is zij geen eenzijdige partij, maar een all-round moderne partij. Beide groeperingen moeten in dialoog met elkaar blijven. Ik zou bedanken voor een partij met alleen maar Zuidema's, ik zou bedanken voor een partij met alleen maar Fortmannen. Maar de groeperingen moeten zich niet kleinzielig afwenden, maar in dialoog met elkaar blijven. En waar is de dialoog beter mogelijk dan hier waar beide groeperingen willen denken en handelen vanuit de "schaloom" van Bethlehem?"

Het referaat van prof. dr. H. Jonker en de openingsrede van de voorzitter zijn samen in één brochure uitgegeven onder de titel "Op de drempel van de tijd".

Afscheid werd genomen van de heren L. de Graaf te Utrecht en J. van Vliet te Dordrecht. Jarenlang hebben zij deel uitgemaakt van de leiding van de Arjos. Met entoesiasme werkten zij steeds mee. Daarom werd hen ook dank gebracht voor hun aktiviteiten. Als herinnering werd hen een attentie aangeboden.

De heer H. J. van Weelden te Voorburg ontving dank en een boekenbon voor het werk dat hij als adviserend lid van het landelijk bestuur had verricht.

Namens het Centraal Comité feliciteerde de voorzitter van de partij, dr. W. P. Berghuis, de Arjos met haar 35-jarig bestaan. Hij wekte de jongeren op om mee te denken met de partij en zich niet te onthouden van het doen van uitspraken.

„Wanneer de Arjos denkt dat er iets fout zit, zeg het dan en zeg het desnoods publiekelijk. Spaar ons uw kritiek niet. De partij moet dat kunnen verdragen".

De heer Berghuis noemde het een gelukkige zaak dat ouderen en jongeren het eens zijn over de koers van de partij.

11. PROPAGANDA

a. Aktie-plan

In een jongeren-organisatie behoort doorstroming te zijn. Die is er in de Arjos in heel sterke mate. Zo zeer zelfs, dat het gevolg de laatste jaren is geweest, dat ledental en klubs achteruit gingen.

Het is voor een organisatie funest wanneer "teruggang" een jaarlijks terugkerend verschijnsel wordt. Nu is ieder provinciaal verband regelmatig bezig met klub-oprichting, maar deze aktiviteiten hebben altijd iets incidenteels.

Het landelijk bestuur was van mening, dat alle krachten ingespannen moeten worden om aan het begin van het seizoen '65-'66 direkt te starten met een kampagne voor ledenwerving en klub-oprichting. Met name zou op de bestaande klubs een beroep worden gedaan hun ledental uit te breiden.

Op de bestuursvergadering van 1 mei 1965 werden de hoofdlijnen voor de aktie vastgesteld. Ieder provinciaal verband verklaarde zich bereid alle krachten in te zetten.

In overeenstemming met de organisatorische opbouw van de Arjos werd gekozen voor een gedecentraliseerde opzet. Het zwaartepunt ligt dan ook bij de provinciale verbanden. De Nationale Organisatie koördineert en stimuleert.
Intern is de naam "Aktie-4000" in gebruik genomen. Deze naam geeft aan waarop wij voor de toekomst mikken. In de week van 8-13 november zal de aktie worden afgesloten. Bij de klubs werd er op aangedrongen om in de topweek te vergaderen.

De voorbereiding van de aktie met een breder kader vond plaats op de Brede Besturenkonferentie van 28 augustus 1965.

In het perscentrum "Nieuwspoort" werd op 16 september 1965 een perskonferentie gehouden.

De pers ontving mededelingen omtrent de aktie, terwijl tevens een en ander werd verteld over de doelstellingen en de werkwijze van de Arjos. De pers had vrij veel belangstelling voor de konferentie.

Over het resultaat van de aktie valt nog weinig te zeggen. Overal is men bezig.

Er zijn verwachtingen gewekt en wij vertrouwen er op dat deze waar gemaakt zullen worden.

b. Propaganda-materiaal

De Arjos heeft het volgende propaganda-materiaal in gebruik:

"Doe iets", "Het dagboek van Sylvia", "De Arjos", "Opdracht" en "Tot vanavond" (visitekaartje).

De folder "De Arjos" is nieuw. Ze bevat gegevens over het doel en de opbouw van de Arjos.

Ook "Opdracht" is een nieuwe uitgave. Het is een kleine geïllustreerde brochure geworden, van 14 pagina's.

Kort en duidelijk wordt uiteengezet door welke motieven wij ons in het Arjoswerk laten leiden.

De brochure leent zich er uitstekend voor om op leestafels te leggen, om ter hand te stellen aan hen die leiding geven in het jeugdwerk, aan predikanten enzovoorts.

Nog altijd denken sommigen dat het propaganda-materiaal op grote schaal verspreid moet worden. Dat is niet zondermeer juist. Voorlichtingsmateriaal dient zó verspreid te worden dat het in handen komt van hen die wij er mee willen bereiken. Een massale verspreiding betekent dan meestal geldverkwisting. Met "gerichte" benadering bereikt men de meeste mensen.

12. PUBLICITEITSMIDDELEN

a. "Op Wiek"

De redaktie van "Op Wiek" is als volgt samengesteld: de heren D. Corporaal te Den Haag, redaktie-sekretaris/eindredakteur; mej. P. C. Elfferich te Harderwijk; de heren J. C. Kuiper te Arnhem, M. Paats te Alphen a/d Rijn, J. van der Ploeg te Groningen, redaktievoorzitter.

De heer J. C. Kuiper te Arnhem nam de plaats van drs. J. van Putten te Den Haag in. Laatstgenoemde maakte vanaf het verschijnen van het Arjosblad deel uit van de redaktie van "Op Wiek". Hij meende dat het nu tijd werd zijn plaats aan een ander af te staan. Het hoofdbestuur had begrip voor dit standpunt. Ook in dit jaarverslag willen wij de heer Van Putten hartelijk dank brengen voor de vele ideeën en suggesties, die hij in de loop der jaren voor "Op Wiek" heeft gedaan.

De redaktie kwam bijeen op 23 oktober 1964, 19 februari en 21 juli 1965. Met uitgeverij Van den Brink en Co te Zut-

phen werd prettig samengewerkt. Velen verleenden hun medewerking aan "Op Wiek".

Wij zijn hen daar zeer erkentelijk voor.

De zevende jaargang leverde financieel geen winst op.

Het aantal abonnees bleef ongeveer gelijk, al is het aantal mutaties nogal groot.

Ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de Arjos kreeg het november-nummer 1964 een dubbele omvang.

De inhoud van dit nummer is bizonder interessant en ook nu nog het lezen waard. De helft van het nummer werd gevuld met artikelen over het tema "Jeugd en politiek".

De toenmalige minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ging in op de vraag "Wordt de jeugd voldoende bij de politiek betrokken?"

Dr. W. P. Berghuis schreef over "Arjos en partij; partij en Arjos".

Ben van Kaam en prof. mr. I. A. Diepenhorst schreven artikelen met als titels resp. "Geen partij mag er ongehinderd een jeugdorganisatie op nahouden" en "De patriarchen en de jeugd".

De voorzitters van CHJO en KVPJG gingen in op de vraag "Zit er perspektief in onze samenwerking?"

In het tweede gedeelte van het nummer werd breder ingegaan op enkele politieke problemen, getuige artikelen als "De werkgelegenheid op lange termijn", "De armoede en de bom", "De bedrijfsjeugd en haar persoonlijkheidsvorming", "Neerlands groeiende bevolking" en "Student en maatschappij".

Samen met de redakties van "De jonge Nederlander" en "Jongeren Voorop" bereidt de redaktie de uitgave voor van een gemeenschappelijk nummer van de drie jeugdperiodieken.

De waardering voor het Arjosblad is de laatste jaren aanmerkelijk toegenomen.

Wij vinden dat een gelukkige ontwikkeling. Hopenlijk brengt de blijkbaar beter geworden inhoud ook met zich mee dat het aantal abonnees gaat toenemen.

b. Nederlandse Gedachten

Verslagen van konferenties en berichten over Arjos-aktiviteiten konden regelmatig in het partijblad worden geplaatst.

Wij danken de redaktie hartelijk voor de hierbij ondervonden medewerking. De redaktie was ook bereid de Arjos gedurende de aktie-periode de gelegenheid te geven wekelijks iets in Nederlandse Gedachten te publiceren.

De afspraak werd gemaakt dat de Arjos maandelijks zou zorgen voor een artikel in A.R. Post onder de titel "Een jonge kiezer over".

Enkele keren zijn deze artikelen reeds geplaatst.

Helaas ontbrak in meer dan de helft van de nummers, die sinds de afspraak verschenen, de ruimte om een dergelijk artikel op te nemen.

c. Radio en televisie

Tweemaal stond de A.R. Partij haar radio-zendtijd aan de Arjos af. Op 19 november 1964 sprak de heer J. van der Ploeg over het onderwerp "Lusten wij de lasten nog?" en op 20 september 1965 sprak de heer H. A. de Boer over "Verachting en verwachting".

De tweede speech was geheel afgestemd op de propaganda-aktie van de Arjos.

Voor het eerst in haar geschiedenis was het de Arjos mogelijk om op 8 februari 1965 een t.v.-uitzending te verzorgen.

Een kommissie werd ingesteld om in samenwerking met de heer H. Gringhuis te Kortenhoef de voorbereidingen te treffen.

Na enkele besprekingen kwam een draaiboek uit de verf. Met medewerking van regisseur R. Keers te Hilversum werd een uitzending in elkaar gezet, die een behoorlijk niveau had. Een groot aantal reakties van jongeren werd naar aanleiding van deze uitzending ontvangen.

13. ONTWIKKELINGSHULP

In het vorige jaarverslag maakten wij melding van een uitspraak van het dagelijks bestuur van de Arjos over "belastingverlaging en ontwikkelingshulp" en van een brief aan de leden der Staten-Generaal, die een groot aantal jeugd-organisaties — waaronder de Arjos — verzonden.

Op 26 februari 1965 bood het kabinet-Marijnen zijn ontslag aan en had Nederland een kabinetskrisis. Toen bleek

dat er sprake was van de vorming van een nieuw kabinet hebben dezelfde jongeren-organisaties zich in een brief tot de fraktie-voorzitters in de Tweede Kamer gewend.

De brief had de volgende inhoud:

"Verontrust over de geringe Nederlandse bijdrage aan de ontwikkelingshulp, hebben ondergetekende jongeren-organisaties op 26 september 1964 een brief gezonden aan de leden van de Tweede Kamer en Eerste Kamer der Staten-Generaal.

In deze brief werd ondermeer aangedrongen op verhoging van de post ontwikkelingshulp tot 0,8% van het nationale inkomen op de begroting van 1965 en tot 1% van het nationale inkomen op de begroting van 1966.

Het overleg tussen regering en parlement over de begroting 1965 van Buitenlandse Zaken had tot onze teleurstelling slechts een verhoging tot gevolg van de post ontwikkelingshulp van 0,45% tot 0,47% van het nationale inkomen.

Nu zich een situatie voordoet, waarin opnieuw zal moeten worden beslist in welke mate ons land de komende jaren zal deelnemen aan de bestrijding van honger, armoede en ziekte in de wereld, willen wij onze brief van 26 september 1964 met grote klem opnieuw onder uw aandacht brengen".

Wij laten in het midden in hoeverre deze brief er toe heeft bijgedragen dat de gelden, die voor hulpverlening ter beschikking staan zijn verhoogd.

Het feit dàt de hulp is verhoogd stemt tot dankbaarheid. Alleen hadden wij graag gezien dat de hulpverlening veel meer werd opgetrokken. Voortdurend zal op dit punt gehamerd dienen te worden.

Overigens is daarmee de zaak niet afgedaan. Wij zullen er aan moeten wennen vaste bijdragen te geven voor projekten van partikulieren in de ontwikkelingslanden.

14. KABINETSKRISIS

Naar aanleiding van de kabinetskrisis werd naar alle Arjos-voorzitters op 6 mei 1965 een vragenlijst gezonden met vragen, die betrekking hadden op de krisis zelf en op de regeringsverklaring.

Doel hiervan was te peilen hoe de Arjos-voorzitters over een en ander dachten.

Er werden 230 lijsten verzonden. Hiervan kwamen er 111 terug, of ± 50%. Een bevredigend aantal, te meer daar de lijsten worden verzonden terwijl het vergaderseizoen al bijna voorbij was.

Hieronder volgt het resultaat van de antwoorden:

1. In februari 1965 ontstond er een kabinetskrisis n.a.v. meningsverschillen omtrent het te voeren radio- en t.v.-beleid. Vindt u dat deze zaak een krisis waard was?	98 krisis waard 12 geen krisis waard 1 geen mening
2. Inmiddels werd een oplossing gevonden m.b.t. radio en t.v. In de persorganen werden nadere bizonderheden meegedeeld. Vindt u dat er een goede oplossing uit de bus kwam?	95 goede oplossing 10 geen goede oplossing 6 geen mening
3. Het kabinet-Cals is anders van samenstelling dan het kabinet-Marijnen. De plaats van de liberalen werd ingenomen door de socialisten. Hebt u voorkeur voor socialisten of liberalen?	26 voorkeur voor liberalen 35 voorkeur voor socialisten 49 geen voorkeur 1 geen mening
4. Jammer genoeg doet in het nieuwe kabinet de CHU niet mee. Is uw indruk dat dit aan de CHU zelf ligt of aan de andere partners?	99 CHU zelf 7 andere partners 3 geen mening 1 andere partners + CHU 1 mr. Beernink
5. Bent u van mening dat de AR fraktie een goed beleid heeft gevoerd tijdens de formatie of niet?	100 goed beleid 5 geen goed beleid 1 zeer betrekkelijk 5 geen mening
6a. Vindt u het een gelukkige zaak dat er een minister voor ontwikkelingshulp is gekomen?	81 gelukkige zaak 19 geen gelukkige zaak 11 geen mening
6b. Vindt u het een gelukkige zaak dat minister Bot hiermee werd belast?	17 ja 51 nee 43 geen mening

7.	De regeringsverklaring is inmiddels afgelegd. Was het naar uw smaak wat betreft de inhoud een goede verklaring of niet?	84 goede verklaring 9 geen goede verklaring 15 geen mening 2 matige verklaring 1 te lange verklaring
8.	Op 27 april 1965 legde minister-president Cals de regeringsverklaring af. Hiernaast noemen wij een aantal punten met betrekking tot de regeringsverklaring. Nummer deze in volgorde van voorkeur. [1]	1193 radio en t.v.-beleid 1170 vergroting ontwikkelingshulp 1064 stabiel prijsniveau 992 meer geld voor gemeenten 983 ontwikkelingsfonds midden- en kleinbedrijf 914 maatregelen i.v.m. de ruimtelijke ordening 908 verkeersbeleid 902 wetenschapsbeleid 894 vasthouden aan het loonakkoord 1965 618 speculatiewinstbelasting 592 grondpolitiek (maatregelen onroerend goed) 536 verlaging leerlingenschaal 526 eventuele staatsdeelname bij exploitatie van delfstoffen 476 ontbreken van inzicht omtrent financiering hogere uitgaven 467 beleid dat inflatie in de hand werkt.

In het september-nummer van "Op Wiek" werd een artikel gepubliceerd onder de titel "Wat vonden ze ervan?"

In dit artikel wordt iets verteld over de motivering van de antwoorden. De konklusie die uit deze "peiling" getrokken moet worden is, dat het aanbeveling verdient zoiets vaker te doen.

[1]) De punten waaraan men het hoogste cijfer gaf ondervinden de meeste waardering.

Het meeleven en meedenken wordt daardoor bevorderd, terwijl de leiding beter geïnformeerd is omtrent de opvattingen van de leden.

15. KONFERENTIES

a. Landelijke studiekonferentie

"Ons Centrum" te Driebergen herbergde op 2 en 3 oktober 1964 de deelnemers aan de landelijke studiekonferentie. Het onderwerp "Politiek als geloofsbeleving" werd daarbij aan de orde gesteld.

Mr. J. H. Prins, direkteur van de dr. A. Kuyperstichting schreef voor deze konferentie een brochure, die dezelfde titel kreeg.

De konferentie werd door circa 80 Arjossers bijgewoond.

Zij namen op zich het onderwerp op enkele klubs te behandelen. De konferentie is dan ook echt bestemd om de konferentie-gangers diep in het onderwerp te laten duiken. Via groeps- en algemene diskussie is dat ook inderdaad gebeurd.

De brochure trok dit jaar veel aandacht.

Enkele Provinciale Comité's en Kamercentrales stelden in hun kring het onderwerp ook aan de orde.

b. Studentenkonferentie

Onder het tema "Wetenschap en politiek" werd op 12 en 13 februari 1965 op "De Witte Hei" te Huis ter Heide de vijftiende Arjos-studentenkonferentie gehouden.

Prof. dr. J. Zijlstra te Den Haag leidde het onderwerp 's vrijdagsmiddags in. De rest van de dag wisselden de studenten onderling en met prof. Zijlstra over het tema van gedachten. Het was een boeiende middag en avond.

De zaterdagmorgen werd besteed aan een forumdiskussie onder leiding van mr. A. Herstel te Utrecht over het onderwerp "Kultuur en politiek".

In het forum hadden zitting de heren mr. G. J. P. Cammelbeeck (PvdA) te Eindhoven, A. J. van Dulst (CHU) te Hilversum, mr. W. C. D. Hoogendijk (ARP) te Den Haag en L. W. D. Scholten (SGP) te Krimpen aan de IJssel.

De diskussie besloeg een breed terrein. Toen de forumleden loskwamen werd het ook interessant. De konferentie was dit jaar geen sukses. Een gering aantal deelnemers —

Gereformeerde Academie voor Sociale Arbeid

DE NIJENBURGH

uitg. van de Stichting Gereformeerde Opleidingen

De Academie leidt op voor funkties in het maatschappelijk werk (kerkelijk maatschappelijk werk, kinderbescherming, bedrijfsmaatschappelijk werk, enz.); in het kulturele werk (vormingswerk, jeugdwerk, jeugdzorgwerk, evangelisatie); in het personeelswerk (assistentpersoneelszaken).
Dagopleiding en Urgentieopleiding.
Beide opleidingen duren vier jaar; de eerste begint in september, de tweede in februari.
Voor beide opleidingen is een middelbare vooropleiding noodzakelijk, anderzijds is toelatingsexamen mogelijk.
Voor de dagopleiding is de minimumtoelatingsleeftijd 18, voor de urgentieopleiding 25 jaar.
De dagopleiding wordt in vol dagonderwijs gegeven; de urgentieopleiding gedurende het eerste jaar in zes en de drie volgende jaren in tien uur per week.
Voor beide opleidingen is een psychologisch onderzoek vereist. Voor de dagopleiding is een studietoelage van de rijksoverheid mogelijk: aanvragen bij het Ministerie von O., K. en W. vóór 1 februari.

Tijdige aanmelding nodig bij de direkteur.

Baarn, Regentesselaan 5.
Telef. (02954) 2548

Ds. R. C. Harder, direkteur.

Gebreide

vesten

japonnen

pullovers

Spencer Hey
CULEMBORG

CULEMBORG - TELEFOON 03450 - 2141

althans voor een dergelijke konferentie — liet zich zien. Het landelijk bestuur is van mening, dat indien het niet mogelijk blijkt meer belangstelling voor deze konferentie te wekken, er toe over gegaan moet worden voor de benadering van de studenten andere wegen te zoeken.

c. Brede Besturenkonferentie

Het nieuwe seizoen werd ingeluid met een Brede Besturenkonferentie. Een deel van het kader — 55 personen — uit alle delen van het land nam aan deze konferentie deel.

Wij memoreerden reeds het feit dat de propaganda-aktie werd besproken en doorgesproken.

Voorts werd het onderwerp "Filmische vorming" aan de orde gesteld.

De heer J. van Noort te Bussum, sekretaris van de CEFA, zette in een causerie uiteen welke mogelijkheden de film z.i. bood voor het politieke vormingswerk.

Na de causerie en de gedachtenwisseling werd de film "Vraag 7" bekeken. De deelnemers hadden vóór de konferentie een diskussie-programma ontvangen.

Aandacht werd besteed aan "De verkiezingen in 1966". De heer J. van Vliet te Dordrecht leidde dit onderwerp in. Hierbij besteedde hij aandacht aan problemen als: schaalvergroting, bevolkingsverdichting, ruimtelijke ordening en aan de nodige kollektieve voorzieningen in verband met rekreatie, verkeer, water- en luchtverontreiniging. Om over al deze problemen mee te kunnen praten is deskundigheid en kennis van zaken vereist.

Bij de afvaardiging naar raden en staten zal daar rekening mee gehouden moeten worden.

Nog teveel gebeurt het dat personen zondermeer kandidaat worden gesteld omdat ze A.R. zijn. Kennis van zaken is onmisbaar. De Arjossers zullen hier via de kiesverenigingen aan mee moeten werken als mensen van een jongere generatie. De heer Van Vliet vond het van veel belang dat in de gemeenten een konkreet program voor de verkiezingen wordt opgesteld.

In aansluiting hierop werden de plannen van de Arjos besproken in verband met de verkiezingen. Voorlichtingsmateriaal wordt uitgegeven, plannen voor het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten voor jonge kiezers staan op het programma.

16. HET KADERWERK

a. Vormingskursus

In totaal namen ongeveer 130 personen aan de vormingskursus deel.

De kursus werd georganiseerd te Almelo, Uithuizen, Goeree-Overflakkee, Emmen, Rotterdam, Groningen en Ede.

De onderdelen van de kursus zijn: metodiek, de opbouw van de nederlandse staat en politieke stromingen.

De deelnemers ontvangen eerst een schriftelijke les en veertien dagen later worden enkele hoofdpunten op een mondelinge bijeenkomst nader toegelicht.

De volgende docenten werkten aan de kursus mee: de heren A. Drost uit Uithuizen, H. W. Eppink te Voorburg, R. Gosker te Zwolle, mr. A. Herstel te Utrecht, H. Jonker te Groningen, J. van Leeuwen te Wierden, mr. W. H. van Leeuwen te Den Haag, J. van der Ploeg te Groningen, R. L. van der Scheer te Den Bommel, E. Top te Assen en J. van Vliet te Dordrecht.

Vrij onbevredigend was de gang van zaken bij enkele kursussen. Het verloop onder de deelnemers was nogal groot.

In verband met de kosten werd besloten voortaan van iedere deelnemer f 2,50 inschrijfgeld te vragen.

Ook werd het besluit genomen de provinciale verbanden meer mogelijkheden te geven om kursussen te organiseren.

Een en ander moet nog nader worden uitgewerkt, maar in de praktijk zal het er waarschijnlijk op neerkomen dat de Nationale Organisatie subsidie verstrekt aan provinciale verbanden, die kursussen organiseren.

b. Kadercursus

In november 1964 startte voor de tweede keer de kaderkursus van de Arjos. Er namen 28 personen aan deel.

Aan de orde werden gesteld: grondmotieven van de A.R. politiek, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, onderwijs en kultuur, volksgezondheid (maatschappelijk werk, sport en rekreatie), maatschappelijke orde en internationale politiek.

Van ieder onderdeel ontvingen de kursisten een schrifte-

lijke les voorzien van opdrachten, die uitgewerkt en ingezonden moesten worden.

Tweemaal werd een studie-weekend belegd in "Woudschoten" te Zeist. Het eerste op 8 en 9 januari 1965.

De heer J. van der Ploeg behandelde enkele belangrijke "grondmotieven". Naar aanleiding van dit verhaal had een uitgebreide gedachtenwisseling plaats.

's Zaterdags behandelde een forum vragen met betrekking tot woningbouw, sport en rekreatie.

Hieraan werkten mee de heren H. W. Eppink te Voorburg, mr. A. Herstel te Utrecht, J. van Vliet te Dordrecht en E. Wiersema te Nijkerk.

De heer Corporaal zette uiteen welke mogelijkheden het rollenspel biedt.

Op het tweede weekend van 9 en 10 maart 1965 sprak drs. J. van Putten te Den Haag over "internationale politiek". De heer R. Gosker uit Zwolle over "maatschappelijke orde".

De kursisten wordt een brede oriëntatie gegeven.

Zij betalen hiervoor slechts f 5,— inschrijfgeld plus twee keer f 2,50 reiskosten. De verplichting, die zij op zich nemen bestaat hierin dat zij zich verbinden de verkregen kennis in en voor de Arjos aan te wenden.

17. KOMMISSIE-WERK

a. Schetsen- en Metodiek-Kommissie

De kommissie heeft tot taak de uitgave van studie-materiaal voor te bereiden en zich te bezinnenn op de metodiek in het Arjoswerk. Ook het vormings- en kaderwerk staat onder haar supervisie.

In de kommissie hebben zitting de dames N. Banga te Wormerveer en R. Brinkman te Zaandam; de heren D. Corporaal - sekretaris te Den Haag, S. Faber te Weesp, mr. A. Herstel - voorzitter te Utrecht, M. A. Noorloos te Gorinchem en R. L. van der Scheer te Den Bommel.

De kommissie kwam bijeen op 14 april en 14 september 1965.

De kommissie verzorgde de uitgave "10 P.K.".

In deze studie-bundel werden de volgende "verhalen" opgenomen:

De ontwikkeling van de Europese integratie

Internationale Christen-Demokratische samenwerking
Dekolonisatie
Dialoog met het kommunisme
Pacifisme
Landbouwpolitiek
De algemene bijstandswet
Echtscheidingsvraagstuk
De rechtsverhoudingen in de onderneming
Christen-Demokratische samenwerking in Nederland.

Met de voorbereidingen van nieuwe uitgaven werd begonnen.

De klubs leenden regelmatig flanellografen, dia's en filmstrips.

Met de CEFA werd kontakt opgenomen teneinde na te gaan welke mogelijkheden de filmische vorming biedt.

b. Dokumentatie Kommissie Binnenland

De taak van de kommissie bestaat hieruit, dat zij de meningsvorming in de Arjos moet bevorderen. Dit betekent dat zij moet peilen hoe over bepaalde onderwerpen de meningen in de Arjos liggen.

Daartoe stelt zij jaarlijks tenminste één dokumentatie samen, die voorzien van een vragenlijst aan de klubs wordt toegezonden.

Zo ontvingen de klubs in maart 1965 de dokumentatie over "Hulp aan minderontwikkelde gebieden". De binnengekomen reakties konden nog niet worden verwerkt, aangezien een aantal klubs het rapport nog moet behandelen.

De dokumentatie over "Rekreatie" kwam gereed en zal in januari 1966 naar de klubs worden gezonden.

De kommissie trof voorbereidingen voor een dokumentatie over "De funktionering van de demokratie".

De vragenlijst aan de voorzitters naar aanleiding van de kabinetskrisis en regeringsverklaring kwam onder auspiciën van de kommissie tot stand.

Voorbereid wordt een nota over de interne en externe meningsvorming.

In de kommissie hebben zitting de heren D. Corporaal - sekretaris te Den Haag, H. W. Eppink - voorzitter te Voorburg, drs. D. Th. Kuiper te Amsterdam, J. Mulder te Sondel en ir. L. Touwen te Oosterbeek.

De kommissie kwam bijeen op 6 november 1964, 5 maart, 26 mei 1965.

c. Studentenkommissie

Vertegenwoordigers van studentencorpora en leden van het dagelijks bestuur van de Arjos vormen de studentenkommissie.

Het is haar taak voorstellen te doen met betrekking tot de studentenkonferentie en/of eventuele andere suggesties.

De kommissie kwam bijeen op 26 oktober 1964 te Utrecht.

De praktijk heeft geleerd dat het aanbeveling verdient de kommissie minstens twee keer per jaar bijeen te laten komen. Dit zal voortaan gebeuren.

d. Kommissie "Positie van de Arjos"

De kommissie, die tot taak had zich te "bezinnen" op de taak en de funktie van de Arjos, legde haar bevindingen in een lijvig rapport neer en stelde daarmee tevens haar mandaat ter beschikking.

In de kommissie hadden zitting de heren C. Balkenende - voorzitter te Kapelle-Biezelinge, H. W. Eppink - rapporteur te Voorburg, mr. A. Herstel - sekretaris te Utrecht, E. J. Rentzenbrink te Diemen en J. van Vliet te Dordrecht.

De kommissie kwam ter afronding van het rapport bijeen op 21 november 1964 en 6 februari 1965.

Op 23 augustus 1965 had het dagelijks bestuur een bespreking met de kommissie. Het landelijk bestuur behandelde het rapport in haar vergadering van 26 augustus 1965.

Het rapport analyseert voornamelijk de ontwikkelingen van de laatste jaren en wijst wegen voor de verdere ontwikkeling.

De kommissie had een ruime taakomschrijving, die zij op haar eigen manier interpreteerde. Dit had tot gevolg, dat zij de organisatie-vorm van de Arjos buiten beschouwing liet.

De kommissie stelde voor deze taak aan een nieuwe kommissie op te dragen.

Het bestuur nam dit voorstel over. De nieuwe kommissie, onder voorzitterschap van de heer H. A. de Boer te IJmuiden, dient uiterlijk in mei 1967 rapport uit te brengen.

Het bestuur nam een aantal voorstellen en suggesties van de kommissie over.

De belangrijkste laten wij hier volgen:

— Een andere redaktie van de artikelen 3 en 4 van de statuten, wanneer het reglement geheel op de helling komt.
— Nagaan of een Arjos-enquête mogelijk is, waarbij de Arjos als het ware wordt "doorgelicht".
— Gesprek met de "Organisatie Commissie" van de partij over het kaderwerk, studie-materiaal en vergadertechniek.
— Plannen uitwerken, die het missionair besef bij de Arjossers kunnen versterken.
— De Dokumentatie Kommissie Binnenland dient voor de Arjos een nota samen te stellen waarin opzet, aard en het funktioneren van de meningsvorming duidelijk wordt uiteengezet.
— Het dagelijks bestuur zou regelmatig per provincie gesprekken moeten voeren met de afgevaardigden van de klubs.
— Met het partij-bestuur bespreken hoe doorstroming, medewerking van jongeren ook door het partijbestuur zelf gestimuleerd kan worden.

De kommissie-leden werd dank betuigd voor de verrichte werkzaamheden.

18. BUITENLANDSE WERKGROEP

a. Werkgroep

Arjosleden, die belangstelling hebben voor internationale politiek kunnen zich voor f 2,— per jaar aansluiten bij de buitenlandse werkgroep.

Zij ontvangen dokumentatie-materiaal en af en toe uitnodigingen voor konferenties. Het is tevens de bedoeling dat zij onderwerpen die betrekking hebben op internationale situaties op klubs behandelen.

Ingeschreven staan 203 belangstellenden, als volgt verdeeld over de provincies:

Groningen	11	Utrecht	6
Friesland	21	N.-Holland	46
Drenthe	25	Z.-Holland	60
Overijssel	7	Zeeland	3
Gelderland	13	N.Br./Limb.	11

b. Buitenlandse kommissie

De buitenlandse kommissie is het bestuur van de buitenlandse werkgroep. Het bestaat uit 16 personen. Hiervan werden er 10 aangewezen door de provinciale verbanden, terwijl het hoofdbestuur 6 kernleden benoemt. Deze kern regelt de dagelijkse zaken.

Kernlid zijn de heren C. Balkenende te Kapelle-Biezelinge, H. A. de Boer te IJmuiden, D. Corporaal - sekretaris te Den Haag, drs. J. J. Overbeek te Haarlem, drs. J. van Putten - voorzitter te Den Haag en W. in 't Veld - vicevoorzitter te Apeldoorn.

De kern kwam bijeen op 30 oktober 1964, 21 januari en 17 juni 1965.

De provinciale verbanden zijn als volgt in de kommissie vertegenwoordigd:

Groningen	A. Goudswaard te Groningen
Friesland	D. H. van der Boon te Leeuwarden
Drenthe	T. J. Bouwers te Zuidlaren
Overijssel	mej. B. Olthoff te Hengelo
Gelderland	mej. A. Loopstra te Doesburg
Utrecht	J. P. van Rijswijk te Utrecht
N.-Holland	J. Chr. Erbrink te Amsterdam
Z.-Holland	J. van der Drift te Vlaardingen
Zeeland	H. Ramaker te Goes
N.Br./Limb.	J. Crielaard te Andel

Twee nieuwe personen deden hun intrede in de kommissie, nl. de heer A. Goudswaard en mej. B. Olthoff.

De voltallige kommissie vergaderde op 27 maart en 11 september 1965.

c. Dokumentatie

De dokumentatie ontmoet algemeen veel waardering.

Van de 4e jaargang verschenen in 1964 dokumentaties over:

Het apartheidsbeleid **I en II**
Verslagen studiereizen en konferenties **III**
Overheidshulp aan partikuliere projekten **IV**
Onze houding t.o.v. de konservatieven **V.**

Voor de 5e jaargang werden de volgende nummers ge-

pland:

Aspekten van de Amerikaanse samenleving **I**
Atlantisch deelgenootschap en M.L.F. **II en III**
Het neutralisme in Europa **IV**
De politieke situatie in België **V.**
Tot nu toe verschenen de nummers I tot en met III.

19. STICHTING ARJOS

De stichting Arjos beheert de gelden, die bijeen werden gebracht ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van de Arjos.

Uit dit fonds wordt het vormings- en kaderwerk bekostigd.

Tevens werd een deel van de uitgave "Opdracht" hieruit gefinancierd.

Als boekhoudster van de stichting treedt op mejuffrouw H. Visser te Bolsward. Zij nam dit werk over van de heer L. de Graaf te Utrecht, die de boeken bijhield tot eind 1964.

Accountantsbureau T. van der Kooij te Den Haag kontroleerde de boekhouding.

Tot het doen van betalingen zijn gemachtigd de heren H. A. de Boer te IJmuiden, D. Corporaal te Den Haag en mr. A. Herstel te Utrecht.

20. ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ-ARJOS

Voor de Arjos zijn adviserend lid van het Centraal Comité van de partij de heren H. A. de Boer te IJmuiden en J. van der Ploeg te Groningen.

In het A.R. Vrouwencomité heeft zitting mejuffrouw A. J. van der Ploeg te Veenendaal. In het Algemeen Organisatie Comité de heren D. Corporaal te Den Haag en mr. A. Herstel te Utrecht.

De verhouding tussen partij en Arjos is uitstekend.

Ouderen beweren wel eens dat de Arjos de partij voor de voeten loopt, maar daar is geen sprake van. Ieder is op zijn eigen manier bezig gestalte te geven aan een antirevolutionaire politiek.

21. VERHOUDING TOT DE CHJO

a. Organisatorisch

Spraken wij in voorgaande jaarverslagen steeds over de FCHJG, nu moeten wij spreken over de CHJO.

De organisatorische struktuur van de CHJO werd namelijk gewijzigd en dat ging gepaard met naamsverandering. Zij heet nu Christelijk-Historische Jongeren Organisatie.

Een bespreking tussen de beide dagelijkse besturen vond plaats op 11 februari 1965.

Besloten werd gezamenlijk een konferentie te organiseren, voort te gaan met de aktie-Poliquiz en een gezamenlijke studie-kommissie in te stellen.

Een brief van de Groninger Arjosklub "Op eigen wieken" om de periodieken van de beide jongeren-organisaties samen te voegen werd in handen van de kommissie gesteld.

b. "Partijvorming in Nederland"

De Arjos en de CHJO organiseerden gezamenlijk op 12 en 13 maart 1965 in "Woudschoten" de tweede Nederlandse protestantenkonferentie.

Er werd aan deelgenomen door jongeren van de ARJOS, CHJO, JOVD, SGP en PSP. De KVPJG zond enkele waarnemers. De jongeren van de PvdA lieten verstek gaan.

Het tema "Partijvorming in Nederland" werd ingeleid door de heren dr. ir. G. A. Kluitenberg te Eindhoven en F. Schurer te Heerenveen.

Het was een interessante en nuttige gedachtenwisseling.

De Protestants-Christelijke Werkgemeenschap in de PvdA belegde op 5 februari 1965 te Rotterdam een gespreksavond waarbij hetzelfde tema ter sprake kwam.

Ook enkele Arjossers namen aan dat gesprek deel.

c. Kommissie-Poliquiz

Onder de leerlingen van de lycea organiseerde de kommissie een Poliquiz. Hieraan namen 16 scholen deel.

De finale werd op 26 april 1965 door de NCRV via de radio uitgezonden.

De quiz als zodanig kan als geslaagd worden beschouwd.

Enigszins teleurstellend was het — naar verhouding — geringe aantal deelnemende scholen. Er zijn in totaal 220 openbare en protestants-christelijke lycea.

Aan de organisatie van een quiz zit vrij veel werk vast. Ook al omdat voor iedere wedstrijd een jury gezocht moet worden. Voor iedere wedstrijd werden andere vragen gebruikt. Ook dit is een tijdrovende aangelegenheid. De kommissie kwam tal van malen bijeen ter voorbereiding van de verschillende wedstrijden.

In de kommissie hebben zitting voor de Arjos de heren A. G. Brinkman te Zaandijk en D. Corporaal - sekretaris, te Den Haag. Voor de CHJO de heren R. van Dijk te Rijswijk (ZH) en F. Mooy - voorzitter, te Delft.

De kommissie heeft rapport uitgebracht van haar werkzaamheden aan de beide besturen. Zij stelt voor opnieuw een quiz te organiseren onder de leerlingen van de kweekscholen.

d. AR-CH-kommissie

Hoewel in september 1964 reeds in principe het besluit werd genomen om over te gaan tot de instelling van een studie-kommissie, duurde het tot 24 augustus 1965 voordat de voltallige kommissie bijeenkwam.

De oorzaak moet gezocht worden in het feit dat de Arjos en de CHJO verschillend denken over de taak van de kommissie.

De CHJO stelt zich op het standpunt dat de kommissie na moet gaan hoe de ene christelijke partij van de toekomst er uit zou moeten zien.

Men dringt er ook steeds op aan dat de Arjos op schrift moet zetten hoe zij de toekomstige partij-formatie ziet.

De Arjos heeft zich daartoe niet bereid verklaard, aangezien zij zich op het standpunt stelt dat door gezamenlijke bezinning en studie vastgesteld dient te worden hoe die partij er uit moet gaan zien.

De Arjos meende dat de kommissie na moet gaan welke dingen samen gedaan kunnen worden. Voorts stelde de Arjos het op prijs, wanneer de kommissie serieus zou bestuderen welke mogelijkheden er zijn voor de vorming van een fusie of een federatie tussen de beide organisaties.

De oplossing werd hierin gevonden dat de kommissie zich met beide zaken bezig zal houden. Er zijn nu twee sub-kommissies gevormd, waarvan de ene zich bezig houdt met de toekomstige partij, de andere met de verhouding tussen de beide jeugd-organisaties.

De sub-kommissie-organisatie vergaderde op 24 september 1965 te Utrecht. De andere sub-kommissie kwam nog niet bijeen.

22. SAMENWERKING MET CHJO EN KVPJG

a. Kontakt tussen de dagelijkse besturen

Op initiatief van de Arjos kwamen de dagelijkse besturen van de drie organisaties op 18 maart 1965 voor het eerst bij elkaar voor een gesprek over gezamenlijke aktiviteiten.

Als resultaat van dit gesprek werden de drie redakties van de periodieken gemachtigd de uitgave van een gezamenlijk nummer voor te bereiden.

Tevens werd besloten na te gaan of het mogelijk was gezamenlijk iets te doen aan de staatsburgerlijke vorming van de militairen.

Het plan om een brief te schrijven aan de Kamerfrakties kon geen doorgang vinden.

Onderzocht zou worden of de drie buitenlandse kommissies samengevoegd konden worden, of, indien dat niet mogelijk was, op welke wijze zij konden samenwerken. Helaas is deze zaak nog niets verder gekomen.

Hetzelfde was het geval met een brief aan de drie partijbesturen. Aan de fraktie-voorzitters van ARP, CHU en KVP in de Tweede Kamer werd een telegram gezonden tijdens de periode van de kabinetskrisis met de volgende inhoud:

> „De dagelijkse besturen van de Centrale Jongerengroep van de KVPJG, van de ARJOS en van de FCHJG, van mening zijnde dat in een samenwerking van KVP, ARP en CHU de juiste waarborgen worden geschapen voor een door deze partijen gewenst beleid, doen een dringend beroep op u te trachten deze samenwerking te bewaren en in een zo groot mogelijke eenheid op te treden bij de kabinetsformatie".

b. Christen-Demokratisch Jongeren Centrum

Tot voor kort werd de Nederlandse afdeling van de Internationale Unie van Jonge Christen-Demokraten (UIJDC)

— de ARJOS, CHJO en KVPJG zijn er bij aangesloten — de Nederlandse Equipe genoemd.

Deze naam was weinig zinvol en bovendien nietszeggend.

Vandaar dat de naam werd veranderd in Christen-Demokratisch Jongeren Centrum.

Dit "Centrum" dient ter voorbereiding van bestuursvergaderingen van de Internationale Unie, de aanwijzing van afgevaardigden enzovoorts, terwijl de ontwikkeling van de laatste jaren met zich mee heeft gebracht dat getracht werd impulsen te geven aan de christen-demokratische samenwerking. De christen-demokratische studie-groep is hier uit voortgekomen.

Het "Centrum" praatte over veel zaken, maar veel kon nog niet worden omgezet in konkrete daden of suggesties.

Het bestuur van het "Centrum" kwam bijeen op 18 november 1964, 13 januari, 11 maart, 22 april, 13 mei, 8 juli en 16 september 1965.

Op 28 januari 1965 had er een gesprek plaats met de Nederlandse afdeling van de Internationale Unie van Chr. Demokraten (senioren) over het wederzijds kontakt.

Voor de Arjos maken van het bestuur deel uit de heren D. Corporaal te Den Haag, drs. W. J. Erbrink te Dubbeldam en drs. J. J. Overbeek - sekretaris te Haarlem.

c. Christen-demokratische studiegroep

De studiegroep kreeg tot taak de landelijke besturen van de drie organisaties te rapporteren omtrent de mogelijkheden voor christen-demokratische samenwerking.

Iedere organisatie wees vijf personen in deze kommissie aan. Legio waren de mutaties in de kommissie. Dit was bepaald niet bevorderlijk voor de voortgang van het werk.

Een rapport of een interim-rapport is dan ook nog niet verschenen.

Voor de Arjos maken deel uit van de werkgroep de heren G. Dompeling te Leiderdorp, drs. W. J. Erbrink te Dubbeldam, mr. H. A. Homan jr. - voorzitter te Den Haag, H. Jonker te Groningen en J. H. J. Rose te Den Haag.

De heren dr. C. Boertien te Geldrop, A. K. Koekkoek te Nieuw Vennep en H. C. Vel jr. te Breda trokken zich terug.

23. INTERNATIONAAL WERK

a. Gesprekscentrum voor jonge protestantse politici in Europa

De achtste konferentie van jonge protestantse politici in Europa vond van 12 tot en met 15 aug. 1965 te Oslo plaats. Het tema "De staat en het individu" werd besproken.

Het eerste referaat over hetzelfde onderwerp werd gehouden door de heer J. Aano, lector te Stavanger (Noorwegen).

Voorts werd gerefereerd door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman te Den Haag over het onderwerp "Christelijk-sociale uitgangspunten", door mej. M. Kalinke, lid van de Bondsdag, over "De grenzen van de welvaartsstaat" en door dominee F. Frehner te Zürich over "Politieke etiek en politieke praktijk".

De konferentie-talen waren Duits en Engels.

Aan de konferentie werd deelgenomen door jongeren uit Duitsland, Finland, Nederland, Noorwegen, Zweden en Zwitserland.

Van Nederlandse zijde waren de deelnemers: de heren H. A. de Boer te IJmuiden, D. Corporaal te Den Haag, A. Goudswaard te Groningen, drs. B. Goudzwaard te Den Haag, drs. J. van Putten te Den Haag, J. P. van Rijswijk te Utrecht en W. in 't Veld te Apeldoorn. Allen namens de Arjos. De Kuyperstichting werd uitgenodigd iemand mee te zenden naar Oslo, teneinde ook kontakten te leggen met Scandinaviërs.

Namens de CHJO waren aanwezig de heer en mevrouw Van Dalen te Groningen en de heer G. Abma te Leeuwarden. Het was jammer dat de CHJO niet meer personen afvaardigde.

De Nederlandse delegatie kwam op 6 augustus 1965 te Utrecht bijeen voor een voorbespreking.

De konferentie was voortreffelijk georganiseerd en de Noren hadden voor een aantrekkelijk programma gezorgd.

Voor en tijdens de konferentie kwam de "Kontaktraad" (het bestuur) bijeen om allerlei zaken te regelen. Dit leverde nogal wat moeilijkheden op, aangezien de meningen nogal verdeeld waren. Tot nu toe was de heer D. Corporaal sekretaris van het gesprekscentrum.

Vanuit Nederland werd gemeend dat het tijd werd dat nu een Duitser dat werk ging doen.

BETONFABRIEK DEN BOER

★

NIEUW-LEKKERLAND — Zuid-Holland

★

OPGERICHT 1883

ZOETERMEERS ROEM

de fijnste margarine

GEBR. VAN DER SPEK N.V.

De Duitsers voelden daar niets voor, zodat dit punt is aangehouden.

Een heftige diskussie ontspon zich over de toelating van nieuwe leden en waarnemers tot het gesprekscentrum.

Van Duitse zijde werd er sterk op aangedrongen konservatieve jongerenorganisaties als waarnemers toe te laten. Hier rees verzet tegen van Nederlandse en Noorse zijde, omdat men niet in de konservatieve hoek gedrongen wilde worden.

De toelating van de konservatieven werd dan ook afgestemd.

De negende konferentie zal in de loop van 1966 in Nederland worden georganiseerd.

b. UIJDC

Van 10-18 juni 1965 werd te Berlijn het Tweede Wereldkongres van de Internationale Unie van Jonge Christen-Demokraten gehouden, met als tema "Christen-demokratische jeugd voor vrede, vrijheid en gerechtigheid".

Van Arjoszijde namen aan het kongres deel de heren J. Chr. Erbrink te Haarlem en A. K. Koekkoek te Nieuw Vennep.

Dit kongres drukte zijn stempel op de aktiviteiten van de Europese sektie van de UIJDC. Er werd nl. verder praktisch niets gedaan.

De Arjos is in het Comité Directeur (bestuur) vertegenwoordigd door de heer D. Corporaal te Den Haag .

De jongeren-organisatie van de Noorse christelijke partij is nog steeds niet toegelaten als lid. Dit staat in verband met het feit dat ook de konservatieve jongeren-organisatie uit Noorwegen graag lid of waarnemer van de UIJDC wil worden. De Duitsers en Oostenrijkers zijn daar zeer voor geporteerd. Gevolg is dat nog steeds geen beslissing is genomen over de toelating van Kristelig Folkepartis Ungdom. De drie Nederlandse organisaties, die bij de UIJDC zijn aangesloten, zijn unaniem van mening dat deze Noorse chr. organisatie onverwijld als lid moet worden toegelaten.

Van 1 tot en met 8 augustus 1965 werd te Eichholz (Duitsland) een internationaal seminar gehouden over "Het kommunisme en de verhouding Oost-West". Voor de Arjos nam de heer H. Jonker te Groningen er aan deel.

c. Andere konferenties

Van 17-19 mei 1965 werd te Bologna een seminar gehouden over het onderwerp "De ekonomische samenwerking in Europees en Atlantisch verband". De heer T. J. Bouwers te Zuidlaren woonde dit seminar voor de Arjos bij.

De "Evangelische Arbeitsgemeinschaft von Heimatvertriebener Jugend" organiseerde van 18 tot en met 20 juni 1965 te Halle (Duitsland) een konferentie voor Duitse en Nederlandse jongeren. Het onderwerp was "Europa" en "Het vraagstuk van de Duitse eenheid". Het laatstgenoemde onderwerp werd o.a. belicht door de heer A. K. Koekkoek te Nieuw Vennep.

De volgende Arjossers namen aan de konferentie deel: de heren A. Dronkert te Leiden, G. van Heeten te Barendrecht, H. ten Hoeve te Rotterdam, Joh. Jonker te Bleiswijk, A. Platteel te Den Haag en R. J. Zijlstra te Delft.

24. KONTAKTEN MET ANDERE ORGANISATIES

a. NPJCR

De NPJCR kreeg de vorm van een stichting. Voor deze omvorming waren tal van besprekingen nodig. De Raad vergaderde dan ook vrij regelmatig.

Zij kwam bijeen op 24 oktober en 27 november 1964, 17 februari, 10 maart, 12 april, 31 mei, 25 juni, 21 juli en 7 september 1965.

Op 10 maart had een gesprek plaats met de dagelijkse besturen van de aangesloten organisaties te weten ARJOS, CHJO, FJG in de PvdA, JOVD en KVPJG. Deze bespreking stond in verband met de vorming van de stichting.

De Arjos werd in de Raad vertegenwoordigd door de heren H. A. de Boer - penningmeester te IJmuiden, D. Corporaal te Den Haag en E. Wiersema te Nijkerk.

De Raad organiseerde op 8 mei 1965 in het gebouw van de Tweede Kamer een Nationaal Jongeren Parlement. Het onderwerp "Hulp aan ontwikkelingslanden" werd ingeleid door mr. J. A. Mommersteeg (KVP). Als Kamervoorzitter trad op de heer J. Bommer (PvdA).

De Arjos was met circa 25 personen vertegenwoordigd. Als woordvoerder trad de heer drs. J. J. Overbeek te Haarlem op. De fraktie hield op 5 mei een voorbespreking.

De Raad werd verder gereorganiseerd. Een tweetal kommissies werd ingesteld te weten een kommissie "staatsburgerlijke vorming" en een kommissie "internationale zaken".

De verhouding met de NJG (Nederlandse Jeugd Gemeenschap) verbeterde; tussen de beide kommissies "internationale zaken" zijn kontakten gelegd.

b. Atlantisch Jeugdcomité voor Nederland

Het comité heeft hetzelfde bestuur als de NPJCR.

Op 23 januari 1965 werd in het gebouw van de Tweede Kamer een Atlantische konferentie georganiseerd met als tema "Europa in de Atlantische wereld". Het onderwerp werd ingeleid door de heren drs. E. H. van der Beugel en dr. W. J. Schuyt.

Ruim 25 Arjossers namen aan deze konferentie deel.

Van 27 juni tot 3 juli 1965 vond te Oxford in Engeland de vierde Atlantische konferentie plaats van jonge politieke leiders. Aan de orde kwam het tema "Europese eenheid en Atlantisch partnerschap".

Drs. J. J. Overbeek te Haarlem woonde namens de Arjos deze konferentie bij.

c. IAS

Het Internationaal Algemeen Sekretariaat (IAS) wil de christelijke organisaties het besef bijbrengen, dat zij op internationaal terrein een missionaire taak hebben.

Het bestuur van het IAS meende, dat de aktiviteiten gestaakt konden worden. Op een bijeenkomst van 27 februari 1965 werd echter besloten een onderzoek in te stellen naar de missionaire aktiviteiten van de Nederlandse christelijke organisaties. Op basis van de verkregen gegevens zal een konferentie worden belegd.

d. Kontakt

Kontakt wil een ontmoetings- en bezinningsplaats zijn voor de christelijke jeugd-organisaties in Nederland. Het bestuur kwam bijeen op 6 maart en 25 september 1965.

Voor de Arjos hebben hierin zitting de heren H. A. de Boer te IJmuiden en D. Corporaal te Den Haag.

Op 8 mei werd te Utrecht een konferentie belegd met als tema "de wordende mens" en "de geroepen mens" respek-

tievelijk ingeleid door de heren ds. K. A. Schippers te Amersfoort en ds. A. J. Jorissen te Utrecht. Op deze konferentie zou vooral aan de orde komen welke invloed de levensbeschouwing heeft op onze levenshouding. Aangezien de konferentie nogal "teoretisch" was, zal getracht worden hetzelfde tema nogmaals "praktisch" aan de orde te stellen.

25. BESLUIT

Een jaarverslag behoort te beschrijven de gebeurtenissen die plaatsvonden. Het dient te registreren welke veranderingen gebeurden en waarom die veranderingen plaatsgrepen.

In het bovenstaande is daartoe een poging gedaan.

Misschien heeft het op u de indruk gemaakt van een feitenrelaas.

Dat is het ook inderdaad.

In de Arjos willen wij met elkaar bezig zijn, met elkaar zoeken naar een christelijke politiek.

Daarbij komen we niet verder met het gebruiken van alleen maar vrome woorden.

We zullen moeten studeren, praten met anderen en — voor zover mogelijk — trachten konkreet gestalte te geven aan onze uitgangspunten.

Dan komen we verder.

En tegen die achtergrond moeten de aktiviteiten van de Arjos worden geplaatst.

Daaraan moet ons werk dienstbaar zijn!

Een jaar werd afgesloten.

Een nieuw jaar is begonnen.

Er ligt veel werk en wij hebben de mogelijkheid van onze Heer gekregen om iets te doen.

Met blijdschap mogen we dan ook verder gaan in het besef dat de wereld de akker is.

De sekretaris ARJOS

's-Gravenhage, oktober 1965 D. Corporaal

ADRESLIJST ARJOS

HOOFDBESTUUR

Dagelijks bestuur

voorzitter	:	J. van der Ploeg, Maaslaan 11, Groningen tel. 05900-52147 - thuis
vice-voorzitter	:	H. A. de Boer, Van Nieuwkoopstraat 30, IJmuiden, tel. 02550-7714-thuis. 070-320326-kantoor
sekretaris/ penningmeester	:	D. Corporaal, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag tel. 070-672816-thuis, 070-113231 of 112138-kantoor
leden	:	J. van Houwelingen, Ringweg Randenbroek 22e, Amersfoort, tel. 03490-21224-kantoor
		mej. H. Visser, Claude Fonteynstraat 24, Bolsward, tel. 05157-2097-school
		mr. A. Herstel, Vader Rijndreef 6, Utrecht tel. 030-714208-thuis, 020-221260 tst. 142-kant.

Gedelegeerden Centraal Comité

J. van Eibergen, Majellapark 29, Utrecht tel. 030-30308-thuis
dr. A. Veerman, Regentesselaan 5, Rijswijk (ZH), tel. 070-986712-thuis

Vrijgekozenen

mevr. A. J. van Houwelingen-Van der Ploeg, Ringweg Randenbroek 22e, Amersfoort
mej. P. C. Elfferich, Donkerstraat 42, Harderwijk, tel. 03410-3072-thuis, 03410-3744-kantoor

Adviserend lid voor de Buitenlandse Kommissie

drs. J. van Putten, Isabellaland 135, Den Haag tel. 070-859729-thuis, 070-184466-kantoor

Adviserend lid in verband met de problematiek van de grote stad

J. H. J. Rose, Isabellaland 1418, Den Haag tel. 070-858879-thuis, 070-614941-kantoor

Adviserend lid voor de Dokumentatie Kommissie Binnenland

drs. D. Th. Kuiper, Molenpad 10 II, Amsterdam

Vertegenwoordigers van de provinciale verbanden

Groningen	:	J. Koning, Zuiderweg 14, Niekerk (Gem. Oldekerk), tel. 05940-2646-thuis
Friesland	:	D. H. v. d. Boon, prof. mr. P. S. Gerbrandyweg 145d, Leeuwarden, tel. 05100-30769-thuis
Drenthe	:	J. Knijff, Troelstralaan 353, Assen tel. 05920-3741-kantoor
Overijssel	:	H. Rusch, Malta 14, Emmeloord
Gelderland	:	H. Wolters, Scheldestraat 14 I, Arnhem tel. 08300-25141-kantoor
Utrecht	:	J. van Houwelingen, Ringweg Randenbroek 22e, Amersfoort, tel. 03490-21224-kantoor
Noord-Holland	:	F. Kool, Dorpsstraat 51, Broek op Langedijk tel. 02267-2573-thuis, 02267-2444-kantoor
Zuid-Holland	:	J. Kamphuis, Burg. Jansenlaan 373, Zwijndrecht, tel. 01850-27417-thuis, 01850-25944-knt.
Zeeland	:	M. W. v. d. Guchte, Vincent van Goghlaan 25, Vlissingen (tot eind april 1966)
Noord-Brabant/ Limburg	:	H. Teitsma, J. Haydnstraat 29, Brussum tel. 04440-3043-kantoor

Voorzitters van de provinciale verbanden

Overijssel	:	J. Vierdag, W. de Kalfstraat 64, Enschede tel. 05410-2562-kantoor
Zeeland	:	J. Sandee, Noordstraat 9, Kamperland

Sekretariaten van de provinciale verbanden

Groningen	:	J. de Vries, Hoofdweg A 52a, 't Zandt (Gr.) tel. 05968-333-kantoor
Friesland	:	H. Roos, Kleine Oosterstraat A 227a, Dokkum tel. 05190-3010-kantoor
Drenthe	:	H. E. de Hoop, Haagjesweg 124, Emmen tel. 05910-3704-thuis. 05910-1291-kantoor
Overijssel	:	J. H. Timmerman, Nijverdalsestraat 92a, Wierden
Gelderland	:	P. v. d. Born, Hoevelakenseweg 202, Terschuur tel. 08426-306-thuis
Utrecht	:	mej. S. Geel, Brinkweg 3, Zeist

Noord-Holland	:	mej. J. van Ruiten, Munnikenweg 63, Alkmaar
Zuid-Holland	:	mej. W. Bakker, Patrijsstraat 13, Papendrecht
Zeeland	:	H. Ramaker, Notestraat 16, Goes tel. 01100-5167
Noord-Brabant/ Limburg	:	J. Schraa, Treebeekstraat 115, Treebeek

Sekretariaten van de stedelijke verbanden

Amsterdam	:	W. A. Haeser, Plejadenplein 17, Amsterdam-Noord
Groningen	:	mej. T. Marissen, Coendersweg 50, Groningen
Den Haag	:	mej. T. van Harberden, 2e Schuytstraat 172, Den Haag, tel. 070-392920
Rotterdam	:	S. J. F. Struik, Beukelsdijk 151, Rotterdam

Redaktie van Op Wiek

H. Borstlap, Vossiusstraat 44 II, Amsterdam-Zuid, tel. 020-713638

J. C. Kuiper, Bouriciusstraat 1, Arnhem tel. 08300-24841

mej. P. C. Elfferich, Donkerstraat 42, Harderwijk, tel. 03410-3072-thuis, 03410-3744-kantoor

voorzitter	:	J. van der Ploeg, Maaslaan 11, Groningen tel. 05900-52147-thuis
sekretaris	:	D. Corporaal, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag tel. 070-672816-thuis, 070-113231 of 112138-knt.

VERSLAG
VAN HET COLLEGE VAN ADVIES
OVER HET JAAR 1965

De centrale commissie, welke optreedt als dagelijks bestuur van het College, bestond aan het begin van het verslagjaar uit de heren dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, voorzitter, mr. F. J. J. Besier, drs F. W. Dirker, mr. K. Groen en mr. K. Millenaar.

Mr. K. Millenaar, die aan de beurt van aftreden was, werd in de jaarvergadering van het College bij enkele kandidaatstelling herkozen.

Secretaris van het College en van de centrale commissie was mr. J. H. Prins.

OVERZICHT COMMISSIES

1. **Vaste commissie voor buitenlandse aangelegenheden** (voorzitter dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, secretaris mr. W. C. D. Hoogendijk). De belangrijkste taak van de commissie is als klankbord en informatiebron van de Kamerleden te fungeren. In dit verband zijn verschillende zaken in de commissie aan de orde geweest, waaronder de Europese problematiek een belangrijke plaats innam.
   De taak van de commissie brengt mee, dat de beraadslagingen als regel niet uitmonden in publieke nota's of rapporten. Dit is niet geheel bevredigend, daar aldus de voorlichting van de partij en het invloed oefenen op de meningsvorming in Nederland terzake van internationale vraagstukken niet tot hun recht komen. De commissie heeft besloten naar wegen te zoeken, teneinde ook buiten de beperkte kring van de Kamerleden informatie te verschaffen. Het voornemen bestaat, interne nota's welke zich hiertoe lenen, al of niet bewerkt, openbaar te maken. De publikatie van een door een kleine subcommissie voorbereide nota over

Vietnam in het maandblad A.R. Staatkunde was tegen het einde van het verslagjaar in voorbereiding.

2. **Sub-commissie ontwikkelingsgebieden** (voorzitter prof. mr. P. H. Kooijmans, rapporteur drs. P. C. Bos). Deze commissie, die tot taak heeft een rapport samen te stellen, dat als een vervolg beschouwd kan worden op het in 1959 uitgebracht rapport over samenwerking met minderontwikkelde gebieden, heeft haar werkzaamheden voortgezet en is daarin belangrijk gevorderd. Gelet op de thans reeds beschikbare bouwstenen is de verwachting gewettigd, dat de commissie haar rapport in 1966 zal kunnen indienen.

3. **Vaste commissie voor militaire aangelegenheden** (voorzitter luitenant-kolonel M. J. D. mr. A. Pot, secretaris drs. B. Goudzwaard). De commissie kwam enkele malen bijeen, o.a. ter bespreking van het wetsontwerp bevordering en ontslag beroeps- en reserveofficieren, het wetsontwerp op het wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht, de wijziging van de wet bezoldiging en ontslag beroepspersoneel en de daarbij behorende uitkeringswet. De resultaten van de besprekingen zijn niet in rapporten vastgelegd, doch als advies aan de leden van de anti-revolutionaire Kamerfracties verstrekt.

4. **Vaste commissie belastingaangelegenheden** (voorzitter dr. H. Scholtens, secretaris drs. B. Goudzwaard). De commissie heeft zich in het verslagjaar inzonderheid beziggehouden met vragen rondom een vermogenswinstbelasting. Daarnaast werd aandacht besteed aan de harmonisatie der omzetbelastingen in EEG-verband.

5. **Commissie voor volksgezondheidsaangelegenheden** (voorzitter dr. D. L. Kedde, secretaris mr. J. H. Prins). Deze commissie maakte in het verslagjaar een begin met haar werkzaamheden. Enkele algemene vraagstukken werden besproken terwijl een afzonderlijke bespreking werd gewijd aan problemen met betrekking tot de opleiding van verpleegsters.

6. **Sub-commissie voor middenstandsaangelegenheden** (voorzitter H. J. Vermeulen, secretaris P. F. van Herwijnen). De commissie kwam gereed met het opstellen van een nota over de oprichting van een ontwikkelings- en saneringsfonds voor het midden- en kleinbedrijf, welke nota aan de Tweede Kamerfractie werd voorgelegd. Voorts kwam de commissie verscheidene malen bijeen om de vraag te bespreken, of het overheidsbeleid ten aanzien van de mededinging en de prijzen met betrekking tot het midden- en kleinbedrijf, onverkort dient te worden gehandhaafd.

7. **Commissie rechtsvorm grote ondernemingen** (secretaris drs. B. Goudzwaard). In december 1965 heeft prof. Hellema bedankt als voorzitter van de commissie. De overige leden van de commissie hebben er mee ingestemd, dat het rapport van de commissie zal worden toegezonden aan het Centraal Comité en aan de beide A.R. Kamerfracties. Dienovereenkomstig zal worden gehandeld.

8. **Commissie overheid en maatschappelijk werk** (voorzitter drs. C. Groen, secretaris mr. W. C. D. Hoogendijk). De commissie is bij het samenstellen van haar rapport op de moeilijkheid gestuit, dat het vormgeven aan een politiek beleid, dat perspectief opent voor een harmonische ontwikkeling van het maatschappelijk werk in al zijn samenhangen, bijzonder ingewikkeld is. Er vindt beraad plaats over de vraag, hoe de impasse kan worden overwonnen.

9. **Commissie geweldsmisdrijven en zedendelicten** (voorzitter mr. A. Schenkeveld, secretaris drs. J. A. Dirksen). De commissie, welke in 1964 opnieuw met haar werkzaamheden begonnen was, zette deze in 1965 voort. De opstelling van een concept-rapport stagneert nog.

10. **Commissie planologische vraagstukken** (voorzitter P. C. Elfferich, secretaris drs. B. Goudzwaard). De commissie kwam in het verslagjaar verscheidene malen bijeen. Tegen het einde van het jaar waren de bespre-

kingen zover gevorderd, dat met de afronding van een nota over de groene ruimte in de Randstad kon worden begonnen.

11. **Commissie ad hoc uitvoering Algemene Bijstandswet** (voorzitter mr. W. C. D. Hoogendijk). De kritiek welke van verschillende kanten wordt geoefend op de wijze waarop de Algemene Bijstandswet wordt uitgevoerd, is aanleiding geweest een kleine commissie ad hoc te instituëren met de opdracht op korte termijn over de moeilijkheden te rapporteren. De bedoeling is, behalve de Kamerleden vooral ook de gemeentebestuurders van voorlichting te dienen. Het ligt in het voornemen, het rapport vóór de zomer van 1966 gereed te maken.

JAARVERGADERING

Het College hield zijn jaarvergadering op 3 april 1965 in Utrecht. Het onderwerp van bespreking was de stand van zaken in de Europese gemeenschappen en de perspectieven daarvan. Mr. A. M. Donner leidde de bespreking in met een voortreffelijke inleiding en beantwoordde vervolgens een aantal vragen en opmerkingen.

LEDENLIJST

COLLEGE VAN ADVIES PER 1 JANUARI 1966

			jaar van aftreding
dr. W. Albeda	F. Schubertstraat 19	Utrecht	1967
C. A. Bakker	Ingenhouszstraat 25	Utrecht	1970
mr. Th. J. Barentsen	Leyweg 176	's-Gravenhage	1968
mr. J. C. Berghuis	Rijksstraatweg 98	Haren (Gr.)	1968
P. Bergsma	Utrechtseweg 89a	Hilversum	1970
mr. F. J. J. Besier	De Mildestraat 19	's-Gravenhage	1967
prof. dr. H. Bianchi	Prinsengracht 1101	Amsterdam	1968
mr. J. S. Biesheuvel	Paradijsstraat 36	Voorburg	1968
J. J. G. Boot	Torenlaan 45	Hilversum	1969
A. Borstlap	Julianaweg 101	Utrecht	1968
mr. A. Bos	v. Alkemadelaan 632	's-Gravenhage	1971
D. P. Bothof	Beatrixplein 2	Ede (Gld.)	1968
mr. H. Bouma	Or. Naussaulaan 77 hs	Amsterdam-Z.	1969
dr. H. A. Brasz	Händellaan 40	's-Gravenhage	1967
mr. L. J. van der Burg	Cactuslaan 43	Brussel-15	1971
mr. G. C. van Dam	Barnsteenhorst 152	's-Gravenhage	1967
dr. E. Diemer	Jul. van Stolberglaan 17	Rotterdam	1968
mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom	Jul. van Stolberglaan 17	Rotterdam	1968
drs. F. W. Dirker	Thomsonlaan 89	's-Gravenhage	1968
mr. W. Dirksen	W. de Zwijgerlaan 137	's-Gravenhage	1967
mr. A. M. Donner	Route de Thionville 235	Luxemburg	1971
dr. L. J. van Dijk	Pentislaan 14	Aerdenhout	1971
dr. A. la Fleur	Ryklof v. Goensplein 13	Haarlem	1969
R. Gosker	Pr. Hendrikstraat 17	Zwolle	1968
drs. C. Groen	Bentincklaan 53 b	Rotterdam	1967
mr. K. Groen	Reigerstraat 14	Veld (Gld.)	1969
dr. W. F. van Gunsteren	Stoeplaan 1	Wassenaar	1970
L. J. van der Herberg	Nwe. Binnenweg 342 b	Rotterdam	1970
dr. J. de Hoogh	Zijdesingel 35	Leidschendam	1971
P. W. Hordijk	burgemeester	Middelharnis	1970
kap. lt. ter zee J. Huijing	Nassaukade 10	Voorschoten	1971
K. J. de Jong	Alma Tademastraat 12	Leeuwarden	1967
dr. J. H. Jonker	Stadionweg 146 II	Amsterdam	1970

			jaar van aftreding
W. Koops	Lijsterlaan 1 Bungalowpark „De Hobbel"	Riethoven (N.-Br.)	1968
ir. G. Krabbe	Parnassiaweg 29	Bentveld	1971
mr. C. W. Kroes	Stevinstraat 174	Scheveningen	1968
prof. dr. G. Kuiper Hzn.	Schubertstraat 19 I	Amsterdam	1971
prof. dr. G. Kuypers	Rubenslaan 25	Naarden	1969
mej. J. van Leeuwen	H. Ravesteynplein 44	Rijswijk (Z.-H.)	1968
D. Mantz	Doenradestraat 43	Breda	1970
E. J. Mathies	Van Brakelstraat 74	Zoetermeer	1967
mr. K. J. Matze	Sportlaan 862	's-Gravenhage	1969
drs. A. J. van der Meer	Churchill-laan 39	Voorhout	1971
drs. F. H. von Meyenfeldt	Westersingel 41	Groningen	1970
mr. K. Millenaar	Laan van Poot 282	's-Gravenhage	1971
drs. J. Modderaar	Voorschoterlaan 50	Rotterdam	1970
H. de Mooy Azn.	Vliet Z.Z. 3	Rijnsburg	1967
prof. dr. F. L. van Muiswinkel	Nwe. Blaricummerweg 34	Bussum	1968
drs. A. R. van Nes	Sportlaan 326	's-Gravenhage	1969
J. Nieuwenhuis	Weth. D. M. Plompstraat 35	Utrecht	1970
D. W. Ormel	De Lannoystraat 6	's-Gravenhage	1967
A. Oudhof	Prof. Ritzema Bosweg 86	Utrecht	1970
ir. J. J. Pilon	Oostkade 4 h	Hellevoetsluis	1968
luit. kol. M. J. D. mr. A. Pot	Rietganssingel 6	Veld (Gld.)	1970
drs. A. J. van Raalte	Boulevard 141	Katwijk aan Zee	1970
prof. dr. H. N. Ridderbos	Fernhoutstraat 14	Kampen	1967
mr. J. Roos	Breitnerlaan 70	's-Gravenhage	1971
M. Ruppert	Woudenbergseweg 36	Zeist	1969
dr. F. L. Rutgers	Kranenburgweg 50	's-Gravenhage	1968
dr. C. M. E. van Schelven	Frankenstraat 22	's-Gravenhage	1968
prof. dr. L. W. G. Scholten	Oudwijk 35	Utrecht	1967
ir. W. F. Schut	Adrianalaan 161	Rotterdam	1969
H. F. Sijmons	Van der Aastraat 14	's-Gravenhage	1970
drs. S. van Tuinen	burgemeester	Dokkum	1968
prof. mr. P. J. Verdam	Willem Rooyaardsstraat 18	Amsterdam-Z	1969
H. J. Vermeulen	Postjeskade 233 I	Amsterdam	1967
mr. J. T. Warnaar	Van Hardenbroeklaan 34	Rijswijk (p. Delft)	1969
prof. dr. W. J. Wieringa	Stadionkade 77 I	Amsterdam-Z	1970
dr. J. P. I. v. d. Wilde	Veurseweg 66	Voorschoten	1967
mr. dr. J. Winsemius	Kanaalweg 11	Delft	1969
kol. der inf. J. C. Zuidema	Esschestraat 86 c	Vught	1969

VERENIGING „EFFATHA"

Statutair gevestigd te Voorburg. Adres van het Bestuur: Effathalaan 31, Voorburg. Tel. (070) 98 73 70*. Postgiro 36738.

Effatha is het enige Christelijke Onderwijsinstituut voor dove kinderen in Nederland.

De Vereniging „Effatha" heeft:

a) een dienst voor de home-training ten behoeve van dove kinderen beneden de drie jaar;
b) een audiologisch centrum;
c) een school voor verstandelijk normale doven, met een voorschool en met topklassen voor begaafde leerlingen, die voortgezet onderwijs kunnen volgen;
d) een school voor dove kinderen met profitabele gehoorresten;
e) een school voor dove kinderen met nevendefecten;
f) een jongensnijverheidsschool;
g) een meisjesnijverheidsschool;
h) opnamemogelijkheid in internaat of pleeggezin.

Vóór de opname vindt een medisch, psychologisch en audiologisch onderzoek plaats. Leeftijd der leerlingen plm. 3 tot 19 jaar.

Verzoeken om opname aan de directeur J. L. van der Have, „Effatha", Voorburg.

Ook Uw vakantie verzorgd door de NCRV !

VRAAGT GRATIS TOEZENDING VAN HET FRAAI GEILLUSTREERDE REISPLAN 1965

Reeds 40 jaar staat de N.C.R.V. voor haar leden klaar! Het reisplanboek 1965 biedt U wederom een grote verscheidenheid van vliegreizen, bootreizen, dagtrein- en nachttreinreizen en auto-rondreizen naar bekende en minder bekende toeristenlanden in Europa en daarbuiten. U kunt echter óók in Nederland terecht! Het reisplan bevat voorts speciale jongeren-, kampeer-, bergsport- en zeilreizen, en de familiebezoek-reis naar Canada.

Nederlandse Christelijke Reis-Vereniging

Weteringkade 22a - Tel. 814691 - Postbus 1035 - 's-Gravenhage.

VERSLAG

VAN DE DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING OVER HET JAAR 1965 *)

Politiek bedrijven is bouwen aan de samenleving in het staatkundige vlak. Er is dan ook een wisselwerking tussen de wijze waarop de samenleving functioneert en de ontwikkelingen welke zich in die samenleving voltrekken aan de ene kant en de politieke problemen en de politieke bedrijvigheid aan de andere kant.

In het kader van dit jaarverslag kan het nut hebben drie ontwikkelingstendenties in de samenleving met name te noemen, omdat deze verband houden met een geleidelijke taakverschuiving van de Kuyperstichting.

1. In de eerste plaats is er het proces van de schaalvergroting. Door de invloed van de moderne techniek en van de moderne wetenschap moet men in steeds grotere verbanden leven, denken en werken. Er zijn weinig problemen meer, die men zinvol geïsoleerd kan beschouwen. Wil men de moderne politieke problematiek verstaan en wil men daadwerkelijk op het politieke gebeuren invloed oefenen, dan mag men aan de schaalvergroting, welke overal waarneembaar is, niet voorbijgaan, dan zal de samenhang tussen de verschillende maatschappelijke en politieke vraagstukken gehonoreerd moeten worden en dan zal het merendeel der aan de orde zijnde kwesties in een breed nationaal en internationaal kader beschouwd moeten worden.

Voor de Kuyperstichting betekent dit onder meer, dat de arbeid welke ten behoeve van de anti-revolutionaire gemeente- en provinciebestuurders plaats vindt relatief een geringer accent krijgt en dat de arbeid ten behoeve van de Kamerleden en ten behoeve van een beleid op lange termijn een relatief sterker accent behoort te krijgen.

---

*) Dit verslag was op het moment van de indiening nog niet door de Raad van Beheer van de Kuyperstichting besproken en vastgesteld.

2. In de tweede plaats moge gewezen worden op het feit, dat naarmate onze samenleving zich verder ontwikkelt, ook het aantal knelpunten en daarmee het aantal politieke problemen hand over hand toeneemt. De geweldige uitbreiding van de overheidstaak in de laatste halve eeuw is voor een groot deel te verklaren als een onvermijdelijk gevolg van deze ontwikkeling.

Dit betekent, dat ook de taak der politieke partijen aanmerkelijk moest toenemen en nog zal blijven toenemen. Willen de politieke partijen haar taak naar behoren nakomen, dan zullen zij de consequenties daarvan moeten aanvaarden. Het goed functioneren van de parlementaire democratie is afhankelijk van de wijze, waarop de politieke partijen in staat blijken, zich een oordeel te vormen over de vraag, hoe het toekomstige overheidsbeleid behoort te zijn.

Zij zullen daartoe steeds minder in staat zijn, indien zij niet over een apparaat beschikken, dat behulpzaam is bij het onderkennen, het waarderen en het aanpakken van de talrijke politieke vraagstukken waarmee zij geconfronteerd worden. Het is duidelijk, dat dit het een en ander meebrengt voor het werkterrein van een instelling als de Kuyperstichting.

3. De noodzaak van een goed functionerend dienstverlenend apparaat wordt des te dringender, indien men zich er bovendien rekenschap van geeft dat de aard der maatschappelijke en daarmee van de politieke vraagstukken steeds ingewikkelder wordt. Met levenswijsheid en politieke intuïtie alléén kan men in de moderne tijd geen politiek beleid meer opbouwen. In het merendeel der gevallen zullen deze moeten steunen op een grondige, ja dikwijls zelfs specialistische kennis van het terrein waarop men bezig is.

Een en ander betekent niet, dat het merendeel der politieke vraagstukken tegenwoordig „zakelijk" zou zijn en dat er dus voor een anti-revolutionaire politiek geen taak meer zou zijn. Integendeel. Doch de *voorwaarde* voor de opbouw van een principiële politiek is wél, dat men de ontwikkelingen kent, óók indien dit specialistische kennis vraagt.

Wie, al is het slechts gedurende enkele ogenblikken,

stilstaat bij de spanningen welke nationaal en internationaal zich allerwege in de samenleving voordoen, wie zich ook maar oppervlakkig rekenschap geeft van de richting waarin onze samenleving zich ontwikkelt en van de volstrekte impasse waartoe zulk een ontwikkeling, indien die niet beheerst en waar nodig en mogelijk omgebogen wordt, moet leiden, die beseft, dat zo ooit, juist vandaag een waarachtig christelijke politiek de levensvoorwaarde is voor de mensheid. De moderne tijd biedt daarom ongekende mogelijkheden voor een christelijke politiek. Ongekend groot is echter ook de verantwoordelijkheid van personen en instellingen, die voor het vormgeven van deze politiek verantwoordelijk zijn.

Tegen de achtergrond van deze verantwoordelijkheid is ook in het verslagjaar zowel intern ten Kuyperhuize, als in contacten met andere partij-instanties de vraag onder ogen gezien, op welke wijze de apparatuur van de Kuyperstichting het beste dienstbaar gemaakt kan worden aan het doel waarvoor deze bestemd is.

Deze bezinning en dit overleg leidden er o.m. toe, dat het contact met de Tweede Kamerfractie werd geïntensiveerd. Dit intensieve contact mondde tenslotte zelfs uit in de overeenkomst dat twee leden van de staf, de directeur mr. J. H. Prins en de economisch medewerker drs. B. Goudzwaard, per 1 januari 1966 voor een deel van hun tijd ter beschikking zijn gesteld aan de Tweede Kamerfractie. In financieel-technisch opzicht is deze overeenkomst mogelijk geworden door het feit, dat de fracties, zoals bekend is, vanaf 1 januari 1966 financiële middelen ontvangen voor wetenschappelijke assistentie. Mede gelet op de eerdergenoemde ontwikkelingen is dit een belangrijke beslissing welke, naar verwacht mag worden, op de duur zowel de werkzaamheden ten Kuyperhuize als van de fractie, ten goede zal komen.

In het kader van de schaalvergroting is voorts de beslissing genomen, de opbouw van de anti-revolutionaire politiek, meer dan voorheen het geval was, te plaatsen in het licht van de wereldverhoudingen. Teneinde te voorkomen dat dit aspect, dat steeds in gewicht toeneemt, in een overmaat van andere werkzaamheden als sluitpost fungeert — hetgeen in feite voorheen steeds het geval was —

is dit uitdrukkelijk als een taak van de Kuyperstichting onderkend en als zodanig aan een van de medewerkers, nl. aan mr. W. C. D. Hoogendijk, toebedeeld.

Een probleem dat in het verslagjaar veelvuldig aandacht had, maar nog niet tot een oplossing is gebracht, is, hoe de taken van de Kuyperstichting en van het College van Advies zodanig worden verbonden, dat daarvan het hoogste rendement kan worden getrokken.

Zoals bekend, berust het secretariaat van het College van Advies bij de Kuyperstichting. De werkzaamheden welke daaraan verbonden zijn vergen van de medewerkers van de Kuyperstichting vrij veel tijd. De ervaring heeft inmiddels geleerd, dat niet alle commissies van het College van Advies bevredigend werken. Dat is het gevolg van verschillende omstandigheden, waarop thans niet behoeft te worden ingegaan. Vast staat evenwel, dat de commissies die het moeilijkst van de grond komen en soms zelfs na jaren niet in staat blijken het resultaat van haar arbeid in een nota of rapport neer te leggen, van de medewerkers de meeste aandacht vragen. Doch zelfs ten aanzien van goed functionerende commissies dient de vraag te worden gesteld, of de investering aan tijd en energie van de leden der commissies en van de medewerkers van de Kuyperstichting, wel in alle gevallen evenredig is aan het rendement, dat de rapporten opleveren. De organisatiestructuur van het College van Advies brengt mee, dat het dikwijls bijzonder lang — te lang — duurt, voor een rapport wordt uitgebracht. Voorts worden de nota's en rapporten nog te dikwijls beschouwd als het *eindpunt* van de bezinning en als een min of meer definitief standpunt van de partij. De studieresultaten der commissies zijn in feite echter het *uitgangspunt* voor *verdere* bezinning alsmede voor politieke uitwerking. Zij dienen de injectie te zijn, welke nieuw élan in de partij bewerkstelligt en hebben een averechtse uitwerking indien het verschijnen van een nota of een rapport de suggestie oproept, dat er weer een probleem minder is, waarmee men zich behoeft in te laten.

De omstandigheid dat er een nieuwe oriëntering ten Kuyperhuize plaats vindt, neemt niet weg dat ook de van ouds bekende taken veel aandacht bleven vragen.

Daar is in de eerste plaats het advieswerk ten behoeve

van de anti-revolutionaire provincie- en gemeentebestuurders, hoofdzakelijk verricht door drs. J. A. Dirksen. Evenals anderen die een politieke functie vervullen, hebben ook zij die op provinciaal en gemeentelijk terrein verantwoordelijkheid dragen, meer dan eens behoefte aan advies of bijstand. De verzorging hiervan blijft ook in de toekomst tot de taken van de Kuyperstichting behoren.

Veel adviezen worden gegeven langs de weg van het persoonlijk contact, al dan niet telefonisch. Van de schriftelijk uitgebrachte adviezen is een overzicht gegeven in bijlage 1.

In het kader van de anti-revolutionaire provincie- en gemeentepolitiek dient voorts vermeld te worden, dat de directeur het secretariaat verzorgt van de organisatie van a.r. provincie- en gemeentebestuurders. Hij treedt tevens op als secretaris van de redactie van het maandblad „De Magistratuur".

Zoals bekend wordt door de Kuyperstichting het studieorgaan Anti-Revolutionaire Staatkunde uitgegeven. Hoewel het soms moeite kostte, tijdig bijdragen van voldoende niveau te krijgen, waardoor het tijdstip van verschijnen in enkele gevallen moest worden uitgesteld, beantwoordt de kwaliteit van de jaargang 1965 niettemin aan redelijke eisen.

Zoals te verwachten was, is het aantal uitleningen van de bibliotheek in het verslagjaar verder teruggelopen. Een overzicht van het aantal uitleningen is opgenomen in bijlage 2. De heer P. F. van Herwijnen is in het bijzonder belast met het toezicht op de gang van zaken in de bibliotheek. In verband met het toenemen van de werkzaamheden van de staf in het algemeen en het afnemen van het aantal uitleningen, wordt er naar gestreefd de bibliotheekorganisatie zo in te richten, dat de heer Van Herwijnen naast het bibliotheekwerk zoveel mogelijk tijd overhoudt voor andere werkzaamheden.

Het grootste deel van het werk van de staf voltrekt zich niet in de openbaarheid. Het is arbeid welke verricht wordt ten behoeve van commissies, van Kamerleden, van raadsleden, van partij-instanties en partijfunctionarissen. Dat neemt niet weg, dat ook in het verslagjaar de leden van de staf onder eigen naam in verschillende periodieken

publikaties hebben verzorgd en in het verband van de partij en daarbuiten een vrij aanzienlijk aantal spreekbeurten hebben vervuld.

De expansie van het werk maakt het gewenst ook intern tot een scherpere taakafbakening en specialisatie te komen dan voorheen het geval was. Dit is echter een moeilijk vraagstuk, omdat uitbreiding van het werk eigenlijk met uitbreiding van het personeel gepaard behoort te gaan. In werkelijkheid wordt de omvang van de staf echter kleiner, wordt zelfs met meer dan één volledige mankracht op een bezetting van vijf verminderd, als gevolg van de gememoreerde samenwerking met de fractie. Dit verlies kon niet terstond worden gecompenseerd door het aanstellen van een nieuwe medewerker op grond van het feit, dat de financiën zulks niet toelaten. Zelfs onder deze omstandigheden werkt de Dr. Kuyperstichting met een zodanig tekort, dat dit niet op lange termijn kan worden volgehouden.

De grootste zorg is dan ook, hoe de uitdaging welke in de ontwikkeling van onze samenleving is vervat, kan worden beantwoord, terwijl de financiële middelen in feite een inkrimping van het personeel noodzakelijk maken. Daar de omvang van het personeel reeds tot het minimum is teruggebracht en het salarisbeleid eveneens voorzichtig is geweest, valt langs de weg van verdergaande bezuiniging niets te bereiken. Voorts dient ermede rekening te worden gehouden, dat het verschil tussen de inkomsten uit kapitaal en de uitgaven ten behoeve van salarissen en andere onkosten, steeds ongunstiger zal worden.

De Kuyperstichting kan slechts dán haar functie naar de eisen van de tijd blijven vervullen, indien de haar verwante kring bereid blijkt de benodigde middelen op te brengen.

SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN BEHEER EN VAN HET DAGELIJKS BESTUUR

De Kuyperstichting wordt volgens haar statuten bestuurd en beheerd door een Raad van Beheer, welke is samengesteld uit:

a. een voorzitter en een penningmeester, te verkiezen door de Deputatenvergadering der Anti-Revolutionaire Partij;
b. drie leden, te benoemen door het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen;
c. de leden van de centrale commissie van het College van Advies der Anti-Revolutionaire Partij;
d. door de Kamercentrales der Anti-Revolutionaire Partij aan te wijzen leden.

Voorzitter en penningmeester zijn resp. prof. dr. J. Zijlstra en de heer J. A. Fock.

Door het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen zijn aangewezen de heren W. C. Bakker, dr. N. G. Geelkerken en mr. W. Verheul.

De centrale commissie van het College van Advies bestond gedurende het verslagjaar uit de heren dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, voorzitter, mr. F. J. J. Besier, drs. F. W. Dirker, mr. K. Groen en mr. K. Millenaar. De heer Millenaar was ingevolge het reglement van het College aan de beurt van aftreden, maar werd door de algemene vergadering herkozen.

Namens de Kamercentrales hadden aan het eind van het verslagjaar zitting voor de kieskring:

I	's-Hertogenbosch	J. A. van der Schans	
II	Tilburg	C. D. van Oosten	J. Koster
III	Arnhem	J. G. Köhler	H. M. Oldenhof
IV	Nijmegen	H. A. van Willigen	B. Geleijnse
V	Rotterdam	vacature	mr. H. Bavinck
VI	's-Gravenhage	W. van der Kamp	H. van Hilten
VII	Leiden	A. Warnaar	D. Hortensius
VIII	Dordrecht	N. van der Brugge	
IX	Amsterdam	A. H. B. Breukelaar	J. Tamminga
X	Den Helder	H. H. Zwart	A. Admiraal
XI	Haarlem	W. C. Bakker	
XII	Middelburg	J. A. van Bennekom	J. Francke
XIII	Utrecht	H. C. Smit	L. W. H. de Geus
XIV	Leeuwarden	vacature	K. J. de Jong
XV	Zwolle	P. A. Nawijn	A. Sein
XVI	Groningen	E. van Ruller	
XVII	Assen	J. Hollenbeek Brouwer	Th. Brouwer
XVIII	Maastricht	J. Lanser	K. A. Santing

Gedurende het verslagjaar is de heer M. Knol aan de Raad van Beheer door de dood ontvallen. Met de trouw, die al zijn arbeid kenmerkte, heeft hij ook aan de werkzaamheden van dit college deelgenomen.

Het dagelijks bestuur der stichting is samengesteld uit de hiervoor onder a tot en met c genoemde personen. Dr. N. G. Geelkerken treedt op als tweede voorzitter en de directeur der stichting fungeert als secretaris van de Raad van Beheer en van het dagelijks bestuur.

REDACTIE ANTI-REVOLUTIONAIRE STAATKUNDE

Bij de aanvang van 1965 bestond de redactie uit de volgende heren: dr. W. P. Berghuis, voorzitter, mr. W. Aantjes, mr. J. H. Prins, ds. B. van Smeden, prof. dr. M. C. Smit en dr. C. J. Verplanke. In de loop van het verslagjaar traden tot de redactie toe de heren dr. W. Albeda, prof. dr. P. H. Kooijmans en prof. dr. A. Troost.

PERSONEEL

Gedurende het jaar 1965 bestond het personeel der stichting uit de heren mr. J. H. Prins, directeur, mr. W. C. D. Hoogendijk, adjunct-directeur, drs. B. Goudzwaard, drs. J. A. Dirksen, P. F. van Herwijnen (vanaf 1 februari 1965), en de dames M. van der Pol, N. M. van Woerkom, J. W. Mooy (tot 31 mei 1965) en N. H. de Vringer (vanaf 1 juni 1965). De heer Joh. van Kuyk bleef als concierge aan de stichting verbonden.

GEBOUWEN

In de voor verhuur in aanmerking komende kantoorruimten waren dit jaar gehuisvest het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen, de Kon. Ver. „Oost en West" en het bureau mr. W. Kok.

Buiten het normale onderhoud werd voor wat de centrale verwarming betreft overgegaan op een inrichting voor oliestook. De buitenmuren van de beide panden werden, voorzover nodig, opnieuw gevoegd.

ADVIEZEN OVER HET JAAR 1965

Beginselen
Beginselpolitiek.

Gezinsethiek
Overheid en gezinsvorming; geboorteregeling.

Sociologie
Emancipatie van de vrouw.

Bevolkingsgroei
Bevolkingstoeneming.

Christelijke Staat
Christelijke visie op de samenleving.

Democratie
Parlementaire democratie.

POLITIEKE PARTIJEN

Algemeen
Taak van politieke partijen.

A.R. Partij
A.R. beginselprogram.

Socialisme
Ontwikkelingen van het socialisme.

ECONOMIE

Christelijke economie
Christelijke economie.

Welvaartspeil, levenspeil
Toenemende welvaart; nationaal inkomen; werknemersaandeel in nationaal inkomen.

RECHT

Kiesrecht (algemeen)
Kieswet; wijziging kieswet.

Verdeling der zetels
Plaatsvervanging op gemeenschappelijke lijsten; toepassing Kieswet.

Strafrecht
Doodstraffen.

Verbintenissenrecht
Hoofdelijke aansprakelijkheid.

Organen
Taak der gemeenten; wettelijke bepalingen.

Grenzen
Gemeentelijke indeling.

Verhouding publiekrechtelijke lichamen
Rijnmond; verhouding tussen gemeentelijke en rijksuitgaven; financiële verhouding tussen rijk en gemeenten.

Organen en instellingen (gemeente)
Toepassing art. 216 gemeentewet; reglement van orde; gebruik gemeentegrond voor pompinstallatie; toepassing art. 106 j°. art. 26 gemeentewet; vervanging van een raadslid; bloedverwantschap van raadsleden; vervanging wethouder; terugnemen van voorstel; verantwoording b. en w.; verantwoordelijkheid (voor de politie); pensioen wethouder; vervanging burgemeester; delegatie.

Openbare werken, bedrijven en takken van dienst
Concentratie van gasbedrijven.

Subsidies x)
Subsidiëring van humanistische militaire tehuizen; subsidiëring van militaire tehuizen; subsidiëring van kerkbouw.

Personeel, ambtenaren
Pensioenregeling; hypotheekregeling voor ambtenaren en onderwijzers.

Financiën (gemeente)
Gemeentefinanciën; onderzoek van de rekening; ontwikkeling gemeentelijke financiën; goedkeuring gemeentelijke begroting; reserveposten in de gemeentelijke begroting.

Belastingen
Belastingschalen; verhoging straatbelasting; straatbelasting; regeling in verband met benzinepompen; heffing van benzinepomphouders.

Openbare zedelijkheid
Drankwetvergunningen; toepassing drankwet (tweemaal); speelautomaten; sport en toto.

Openbare gezondheid
Algemene begraafplaats; crematie (twee maal); weren van geluidshinder door bromfietsen; wet op de ruimtelijke ordening.

Planologische maatregelen
Stadsuitbreiding.

x) Voor subsidies betreffende het onderwijs zie onder Onderwijs.

Volkshuisvesting en wederopbouw
Premieregeling krotopruiming; stadssanering; volkshuisvesting; verkoop van woningwetwoningen aan bewoners (twee maal); overdracht gemeentewoningen; woningcorporatie; woningbouwvereniging; doorstromingsverordening.

Verkeer en vervoer
Verkeerstoeneming; drankmisbruik en verkeersonveiligheid; massacommunicatie (tweemaal); televisie; regeringscommissarissen (bij omroep).

ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN

Schaalvergroting; industrievestiging; schakering van het regionale bedrijfsleven.

Maatschappelijk steun en voorzorg
Opheffing burgerlijk armbestuur; uitvoering Algemene Bijstandswet (driemaal); A.O.W.

Onderwijs
Subsidiëring van godsdienstonderwijs op openbare scholen (driemaal); subsidiëring godsdienstonderwijs op bijzondere scholen (tweemaal); toepassing L.O.-wet (1920); christelijk onderwijs.

Volksontwikkeling en cultuurbevordering
Recreatieruimte.

Godsdienst en zedelijk leven
Recreatie en zondagsrust; opening van een kampwinkel des zondags; zondagsarbeid; gemeente en zondagsrust.

Wet continentaal plat
Algemene maatregel van bestuur en wet.

KG
KOFFIE

KANIS & GUNNINK
KAMPEN

neem deze koffie

... om de kwaliteit!

Chr. Coöp. Spaarbank
EIGEN HAARD G.A.
LOPENDE DIEP 7
GRONINGEN
TELEFOON 27209
POSTR. 890442

Bestuur:
Ds. G. Staal Jr., Groningen, voorz.
J. Duursema, Kornhorn, secr.
S. R. Knottnerus, Stadskanaal
H. Luring, Onstwedde
S. R. Mellema, Westeremden
Mr. P. C. Berghuis, Groningen
D. ter Steege, Groningen

Raad van Toezicht:
D. v. d. Munnik, Grootegast, voorz.
O. S. Knottnerus, Nw. Scheemda

KInderstoelen- en BOxen FAbriek
EN KINDERLEDIKANTJES

Kibofa

ZEVENAAR (Gld.)
Telefoon 08360 - 3575

Verkrijgbaar bij de bekende zaken

AANTAL UITLENINGEN PER ONDERWERP IN VOLGORDE VAN AANTAL GEDURENDE HET JAAR 1965

Politiek, algemene vraagstukken	71
Bestuursrecht	61
A.R. richting	53
Kerkelijke en godsdienstige aangelegenheden	34
Europese vraagstukken	31
Minderontwikkelde gebieden	28
Onderwijs	27
Oorlogsvraagstuk	27
Staatsrechtelijke vraagstukken	24
Ondernemingsvraagstukken	22
Biografieën	19
Samenwerking prot. chr. partijen	18
Economische vraagstukken	17
Socialistische richting	16
Bedrijfsorganisatie	15
Politiek buitenland	15
Politieke partijen (algemeen)	13
Liberale richting	12
Bevolkingsvraagstuk	10
G.P.V. richting	10
Pers	10
Rassenkwestie	10
Sociale kwestie	10
Arbeidsvraagstukken	9
Bezitsvorming	9
Televisie en radio	9
Gemeentepolitiek	8
Geschiedenis	8
Monarchie	8
Landbouw	7
Maatschappelijk werk	7
Sociale verzekering	7
Samenwerking christelijke partijen	6
Sport	5
Boerenpartij	4
Humanisme	4
S.G.P. richting	4
Subsidiepolitiek	4
Verenigde Naties	4
Christelijke organisatie	3

Echtscheiding	3
Communistische richting	3
Vraagstukken met betrekking tot de vrouw	3
Wijsbegeerte	3
Calvinisme	2
Doodstraf	2
Fascisme	2
Financiën	2
Gezin	2
Recreatie	2
Vakbeweging	2
Volkshuisvesting	2
R.K. richting	1
C.H. richting	1
Diversen	50
Totaal uitleningen in 1965:	739

Totaal aantal uitgeleende exemplaren: 4007.

Totaal nieuwe aanwinsten: 408.

VERWEN U ZELF EENS

NEEM NU EEN ABONNEMENT

Als U zich vandaag opgeeft als abonnee, ontvangt U dit uitstekende ochtendblad twee weken gratis!

TROUW - POSTBUS 859 - AMSTERDAM

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING
BALANS PER 31 DECEMBER 1964

ACTIVA

Onroerende goederen:				
Huis Dr. Kuyperstraat 3	*f*	1,—		
Huis Dr. Kuyperstraat 5	„	1,—		
			f	2,—
Inventaris e.d.:				
Inventaris	*f*	1,—		
Bibliotheek	„	1,—		
			„	2,—
Beleggingen:				
Aandelen	*f*	1.043.767,—		
Obligaties	„	537.200,—		
Converteerbare obligaties	„	43.200,—		
Uitgelote obligaties	„	1.000,—		
Leningen aan schoolver. v. waarborgsom	„	580.174,52		
Hypotheken u/g	„	119.935,—		
Lening op schuldbekentenis	„	5.750,—		
			„	2.331.026,52
Vorderingen:				
Terug te vorderen dividend-belasting	*f*	4.486,10		
Vervallen rentetermijnen	„	4.626,17		
Huren (vergaderzaal)	„	73,—		
			„	9.185,27
Overlopende posten:			„	22.522,64
Liquide middelen:				
Kas	*f*	2.000,11		
Giro	„	17.734,79		
Zuidhollandse Bank	„	3.374,42		
Algemene Bank Nederland	„	1.970,80		
Deposito's	„	37.696,59		
			„	62.776,71
Rekening van baten en lasten:				
Nadelig saldo	*f*	14.472,12		
Af: bijdrage Centraal Comité	„	11.000,—		
			„	3.472,12
			f	2.428.987,26

PASSIVA

Eigen vermogen:		
Kapitaal	*f* 1.607.729,89	
Reserve koersverschillen . . .	„ 794.715,25	
		f 2.402.445,14
Voorziening onderhoud gebouwen		„ 14.570,55
Crediteuren en overlopende posten		„ 11.971,57

Nagezien en akkoord bevonden,
w.g. T. van der Kooij,
accountant.

f 2.428.987,26

REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 1964

Uitgaven		1964		1963
Salarissen	*f*	95.662,68	*f*	91.543,72
Sociale lasten	„	7.932,71	„	8.077,60
Pensioenpremies	„	10.580,26	„	8.730,58
Bibliotheek	„	4.145,31	„	3.909,64
Onderhoud gebouwen	„	5.000,—	„	5.000,—
Verlichting, verwarming e.d.	„	5.558,86	„	6.796,46
Verzekeringen	„	529,54	„	414,83
Belastingen	„	1.130,10	„	1.119,24
Huishoudelijke kosten	„	5.663,50	„	5.227,85
Algemene kosten	„	2.560,85	„	673,38
Kantoorbehoeften	„	2.167,10	„	2.303,45
Porti, telefoon en telegrammen	„	1.825,93	„	1.245,23
Reis- en vergaderkosten	„	2.433,11	„	1.018,69
A.R. Staatkunde	„	375,38	„	2.137,07
Inventaris	„	1.626,95	„	750,—
Onvoorzien	„	743,76	„	468,69
	f	147.936,04	*f*	139.416,43

Ontvangsten	**1964**	**1963**
Interest	*f* 92.644,57	*f* 86.436,47
Huren	„ 15.779,35	„ 15.501,88
Giften	„ 40,—	
Vergoeding Centraal Comité inzake College van Advies	„ 25.000,—	„ 25.000,—
Nadelig saldo	„ 14.472,12	„ 12.478,08
	f 147.936,04	*f* 139.416,43

Nagezien en akkoord bevonden,
w.g. T. van der Kooij,
accountant.

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING
BEGROTING VOOR 1966

BATEN	1966		1965
Interest hypotheken en leningen voor waarborgsom	*f* 35.380,—		*f* 35.279,—
Interest obligaties *f* 24.210,—		*f* 24.099,—	
Dividend aandelen „ 34.500,—		„ 30.438,—	
Depositorente „ 600,—		—,—	
f 59.310,—		*f* 54.537,—	
Bankkosten „ 1.610,—		„ 1.537,—	
	„ 57.700,—		„ 53.000,—
Rente te beleggen gelden *f* 90.000,— à 5%	—,—		„ 4.500,—
Huren	„ 15.750,—		„ 15.593,—
Vergoeding Centraal Comité inzake College van Advies . .	„ 25.000,—		„ 25.000,—
Bijdrage Centraal Comité voor Dr. Kuyperstichting	„ 10.000,—		„ —,—
Bijdragen kiesverenigingen en particulieren	P.M.		„ —,—
	f 143.830,—		*f* 133.372,—
Tekort	„ 40.470,—		„ 31.863,—[1])
	f 184.300,—		*f* 165.235,—

[1]) Aantekening op begroting 1965: "Verwacht mag worden, dat het Centraal Comité in het exploitatietekort zal tegemoet komen met een bedrag van *f* 10.000,—.

LASTEN	1966	1965
Salarissen	*f* 117.500,—	*f* 108.085,—
Algemene salarisontwikkeling	P.M.	—,—
Sociale lasten	„ 8.500,—	„ 8.100,—
Pensioenen	„ 15.000,—	„ 11.600,—
Bibliotheek	„ 4.000,—	„ 4.000,—
Onderhoud gebouwen	„ 5.000,—	„ 5.000,—
Verlichting, verwarming enz.	„ 7.000,—	„ 7.000,—
Verzekeringen	„ 500,—	„ 500,—
Ongevallen/Invaliditeitsverzekering	„ 750,—	„ 750,—
Belastingen	„ 1.150,—	„ 1.150,—
Huishoudelijke kosten	„ 8.000,—	„ 7.500,—
Algemene kosten	„ 1.400,—	„ 800,—
Kantoorbehoeften	„ 2.000,—	„ 2.000,—
Porti, telefoon	„ 3.000,—	„ 2.000,—
Reis- en vergaderkosten	„ 3.000,—	„ 2.500,—
A.R. Staatkunde	„ 1.500,—	„ 1.500,—
Aanschaf inventaris	„ 1.500,—	„ 750,—
Onderhoud inventaris	„ 2.500,—	„ —,—
Onvoorzien	„ 2.000,—	„ 2.000,—
	f 184.300,—	*f* 165.235,—

JAARVERSLAG

VAN HET VERBAND VAN VERENIGINGEN VAN ANTI-REVOLUTIONAIRE GEMEENTE- EN PROVINCIEBESTUURDERS OVER HET JAAR 1965

Het jaar 1965 was voor het Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders een belangrijk jaar. Niet omdat het Verband op 16 december dertig jaar bestond, want dat feit zal in 1966 worden herdacht op de jaarvergadering te Leeuwarden. Maar wel omdat in dat jaar een aantal activiteiten van betekenis plaats hadden.

Nieuwe leidraad

In de eerste plaats werd de nieuwe leidraad voor een A.R. gemeenteprogram door de daartoe benoemde commissie aangeboden en door de jaarvergadering met grote eenstemmigheid vastgesteld. Deze leidraad kwam in de plaats van de bestaande en verouderde. De commissie die met de samenstelling was belast heeft zich niet beperkt tot een gedeeltelijke herziening maar heeft in feite een geheel nieuwe leidraad samengesteld voor een a.r. gemeentepolitiek in grote lijnen, die rekening houdt met de situatie in 1966 en met te verwachten ontwikkelingen. Aan de hand van deze leidraad kunnen de kiesverenigingen hun gemeenteprogram opstellen, rekening houdend met de plaatselijke situatie. De leidraad bestaat uit een „concept-program" van 22 artikelen benevens een vrij uitvoerige toelichting, op verzoek van de commissie geschreven door het lid de heer M. H. L. Weststrate.

De leidraad gaat er van uit dat de overheid een positieve taak heeft. De gedachte dat de overheid pas zou hebben op te treden wanneer er iets mis dreigt te gaan, wordt afgewezen. De overheid is niet een soort E.H.B.O. Zij is ook

niet alleen politie-agent. Het oefenen van publieke gerechtigheid is meer dan alleen een politietaak. De overheid heeft te straffen waar dat nodig is, maar zij heeft ook zodanige mogelijkheden te scheppen of in stand te houden, dat de burger, de naar Gods beeld geschapen mens, zich in vrijheid kan ontplooien, zodat hij binnen de samenlevingsverbanden waar God hem geplaatst heeft, verantwoordelijkheid kan dragen, zowel voor zichzelf als voor de ander.

Deze naar onze mening bijbelse opvatting van de overheidstaak — zo staat in de toelichting op de leidraad — biedt enerzijds de garantie tegen het streven naar de almachtige staat en de daarmee gepaard gaande liquidatie van de andere „soevereine" levenskringen en betekent anderzijds het beste verweer tegen de oud-liberale leer van de staatsonthouding neergelegd in het „laissez faire, laissez aller", het Gods water maar over Gods akker laten lopen.

Sterk wordt de nadruk gelegd op het zoveel mogelijk stimuleren en activeren van de burgerij. Indien de overheid als primaire taak blijft zien het scheppen van de mogelijkheden tot en het stimuleren van de ontplooiing in vrijheid van de burger en van de samenleving, zal het steeds minder nodig zijn dat de overheid taken van de andere levenskringen overneemt.

Voorlichtingsvergaderingen

Een tweede belangrijke activiteit in 1965 was het beleggen van zg. voorlichtingsvergaderingen over de financiële verhouding rijk—gemeente en over de gemeentebegroting. De vergaderingen werden in oktober en november gehouden in Groningen, Utrecht en Rotterdam. Op deze vergaderingen, die elk door 50 tot 70 gemeentebestuurders werden bezocht, sprak de voorzitter van het Verband, de heer M. H. L. Weststrate over de financiële moeilijkheden gezien van de gemeente uit. De Tweede Kamerleden de heren G. A. Kieft en drs. J. Boersma belichtten het probleem bezien vanuit het nationale gezichtspunt. De eerste deed dit in Groningen, de laatste in Utrecht en Rotterdam.

De discussie op elk dezer drie vergaderingen vertoonde verschillen, die toegeschreven kunnen worden aan de streek waarin vergaderd werd. In Groningen, waar vele gemeenten soms al lang wachten op een aanvullende bijdrage uit het gemeentefonds, werd met klem aangedrongen op een veel vlottere afwerking van de aanvragen. In Rotterdam hoorde men dit geluid veel minder, doch daar was de kritiek op de huidige financiële verhoudingsregeling in andere opzichten veel feller. Zo fel, dat een wethouder van een grote plattelandsgemeente verklaarde zich haast te schamen dat hij aan het indienen van een sluitende begroting had meegewerkt. Maar zowel in Groningen als in Utrecht en Rotterdam heerste ontevredenheid over het financieel beleid van de regering ten opzichte van de gemeenten. Zowel de uitkeringen uit het gemeentefonds als de hantering van het leningplafond maakten het naar de mening van vele bestuurders voor de gemeenten onmogelijk een behoorlijk financieel beleid te voeren. Waarom, zo werd gevraagd, honoreert de regering de gedane toezeggingen niet? Waar blijft de wet uitkeringen wegen? Waar blijft het eigen gemeentelijk belastinggebied? (Al was niet ieder enthousiast voor uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied, omdat dit ongelijkheid zou scheppen en omdat men vreesde dat bij de invoering, gezien de precaire situatie van de gemeenten, men direct tot het maximum zou moeten heffen. De uitbreiding van het belastinggebied zou dan feitelijk een stuk uitkering in de zin van de financiële verhouding worden, omdat de regering bij haar uitkeringen daarmee rekenen zou.)

Ernstige bezwaren waren er tegen het over één kam scheren van alle gemeenten; anderzijds opponeeerde men tegen het feit, dat de kleine gemeenten (beneden 50.000 inwoners) tot tweemaal toe bij het verhogen van de uitkeringen uit het gemeentefonds waren overgeslagen.

Al had men begrip voor wat met name de Tweede Kamerleden stelden, dat de gemeenten gezien moeten worden als een deel van het geheel en dat voor de gemeenten geen andere politiek gevoerd kan worden dan voor het rijk zelf, niettemin bleef men van mening dat de gemeenten geholpen moesten worden; dat een eind moest komen aan

het gecentraliseerde beleid vanuit Den Haag; dat het voedingspercentage van het gemeentefonds moest worden verhoogd omdat de uitgaven van de gemeenten (ook door de uitvoering van rijkstaken) sterker waren toegenomen dan die van het rijk.

Van verfijningen verwachtte men over het algemeen niet veel, omdat deze verfijningen betaald worden uit het gemeentefonds en dus in feite verminderend werken op de normuitkeringen. Maar als ze gehanteerd worden, waarom dan geen verfijningen voor slechte bodemgesteldheid, waarom dan de verfijning voor centrumgemeenten beperkt tot gemeenten met meer dan 150.000 inwoners? Zijn er niet veel meer gemeenten die een centrumfunctie vervullen?

Waarom, zo werd nadrukkelijk gevraagd, komen er geen aparte uitkeringen buiten het gemeentefonds om, voor grote investeringen door recreatiegemeenten? Waarom worden investeringen ten behoeve van het verkeer, vaak het gevolg van wegaanleg door de rijkswaterstaat, niet ten laste van de rijksbegroting gebracht? Waarom draagt het rijk niet bij in de enorme kosten van openbaar vervoer? Kortom, waarom wordt niet meer gelet op de bijzondere functie die bepaalde gemeenten te vervullen hebben? Legio waren de klachten met name van de gemeentebestuurders uit de randstad over het leningplafond. Met klem werd verzocht de investeringen ten behoeve van de aankoop van gronden en het bouwrijp maken ten behoeve van de woningbouw buiten het leningplafond te brengen daar anders de woningbouw het kind van de rekening dreigde te worden. (Inmiddels is het leningplafond vervangen door het stelsel van centrale financiering dat nog minder uitzicht biedt.)

Grote bezwaren bestonden op alle drie vergaderingen tegen het hanteren van de zg. curveprijs voor de woningwetbouw. Deze ietwat geheimzinnige prijs werkt vertragend op vele plannen en heeft vaak tot resultaat dat de woningen min of meer worden uitgekleed. Van kwalitatieve verbetering van de woning is dan helemaal geen sprake meer.

Een tweede ernstig bezwaar betrof het toegestane maximum aan grondkosten voor de woningwetbouw. In vele

gemeenten is het niet mogelijk bouwrijpe grond voor woningwetbouw te verstrekken voor de door de minister toegestane prijs. Vaak betekent dit dat de grond voor de bouw in de vrije sector dan tegen hogere prijzen moet worden uitgegeven, hetgeen weer remmend werkt op de particuliere bouw. Bovendien dwingen colleges van gedeputeerde staten de gemeenten steeds meer kosten ten laste van de grond te brengen, hetgeen uiteraard prijsverhogend werkt. Verschillen van inzicht tussen minister en provincie worden dan uitgevochten op de ruggen van gemeenten.

Contact met Kamerfractie

Verscheidene van deze vragen en opmerkingen waren reeds eerder door een deputatie van het Verband onder de aandacht van de A.R. Tweede Kamerfractie gebracht in een langdurig onderhoud op 17 september. Dat was de derde belangrijke gebeurtenis in het afgelopen verslagjaar. De deputatie was zodanig samengesteld, dat alle provinciale verenigingen daarin vertegenwoordigd waren (alleen Utrecht ontbrak). De Kamerfractie was met niet minder dan negen leden aanwezig. Open en eerlijk zijn de gemeentelijke problemen onder de aandacht van de fractie gebracht. Op meer dan een punt kon de situatie aan de hand van de praktijk nader worden toegelicht. Aangedrongen werd onder meer op een herziening van de bestaande wet inzake de financiële verhouding rijk—gemeenten, niet alleen voor wat de bedragen betreft, maar met name wat de opzet aangaat. Met evenveel klem werd gevraagd te bepleiten dat de financiering voor aankopen en bouwrijp maken van gronden alsmede garanties voor verpleeginrichtingen buiten het leningplafond zouden worden gehouden. Ook werd aangedrongen op het inlossen van de belofte dat de wegenfinanciering wettelijk geregeld zou worden als aanvulling op de financiële verhouding.

Aan het eind van de bespreking constateerde de fractievoorzitter de heer B. Roolvink, dat het gesprek zeer verhelderend had gewerkt en dat deze besprekingen zouden moeten worden herhaald, zo mogelijk op een vroeger tijdstip dan in september.

Commissie

Als vierde punt valt te noemen het besluit van de jaarvergadering, te trachten een commissie samen te stellen die op niet te lange termijn een aantal richtlijnen zou kunnen geven ten aanzien van de struktuur van de gemeenten. Dit besluit werd genomen omdat sterk de indruk bestaat dat wij in deze dynamische tijd niet kunnen blijven vasthouden aan de schijn, dat alle gemeenten gelijk zijn. Kwesties als samenvoeging van gemeenten, agglomeratiebesturen enz. zullen in de beschouwingen van de commissie moeten worden betrokken.

Jaarvergadering

De jaarlijkse algemene vergadering van het Verband werd op 26 november 1965 in Utrecht gehouden. Ook hier werd door de voorzitter in zijn openingswoord aandacht besteed aan de financiële positie van de gemeenten.

De spreker voor de middagbijeenkomst, de voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie de heer B. Roolvink, gaf een uiteenzetting over de positie van de gemeenten als deel van het nationale geheel. Spreker betoogde, dat het bij de verdeling van de taken tussen rijk en gemeenten gaat om de vraag, op welke wijze de levensontplooiing van de burgerij het rechtvaardigst kan worden gediend. Vervolgens werd nagegaan, hoe een drietal belangrijke ontwikkelingstendenties van deze tijd — nl. de bevolkingstoename, de welvaartstoeneming en de schaalvergroting — zich aandienen in de gemeentelijke problematiek. Deze tendenties nopen de gemeenten tot een aanpassing, een aanpassing die ook financiële offers vergt. Intussen dient te worden geconstateerd, dat de ontvangsten uit het eigen gemeentelijke belastinggebied de laatste jaren een steeds geringer deel van de stijgende uitgaven hebben kunnen dekken. De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn weliswaar sterk gestegen, doch in de verhouding van deze uitkeringen tot het nationale inkomen is een daling op te merken, zij het dat de laatste jaren van een stabiele verhouding kan worden gesproken.

Al achtte de heer Roolvink het duidelijk, dat de ge-

meenten niet zonder recht aanspraak mogen maken op een verhoudingsgewijs groter percentage van de totale rijksmiddelen, het was allerminst zijn bedoeling de gemeenten een vrijbrief te geven op financieel terrein. Verbetering in de situatie diende er naar zijn mening te komen langs parlementaire weg, waarbij de volksvertegenwoordiging alle in geding zijnde belangen in aanmerking heeft te nemen en waarbij zij er inzonderheid op heeft toe te zien, dat inflatoire repercussies niet behoeven te worden gevreesd.

Personalia

Op 28 augustus 1965 overleed de heer J. C. Haspels. Voor het Verband als geheel heeft hij veel betekend als lid van het dagelijks bestuur, als lid en voorzitter van de commissie van redactie van De Magistratuur, als spreker op vergaderingen en als adviseur, doch vóór alles was hij de gewaardeerde voorzitter van „Groen van Prinsterer", de vereniging van calvinistische burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen. De dankbaarheid voor het vele werk van de heer Haspels werd reeds op onderscheidene manier tot uitdrukking gebracht, doch mag ook hier niet onvermeld blijven.

Drie maanden later overleed op 84-jarige leeftijd de heer W. J. van der Veen, die gedurende vele jaren een belangrijk aandeel heeft gehad in de redactionele werkzaamheden voor „De Magistratuur" en die tevens de vereniging „Groen van Prinsterer" op uitnemende wijze heeft gediend. Velen zullen zich de trouwe arbeid van de heer Van der Veen met dankbaarheid herinneren.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het Verband bestond bij het begin van het verslagjaar uit de heren H. M. Oldenhof, voorzitter, N. van der Brugge, W. M. de Jong, penningmeester, mr. J. H. Prins, secretaris en M. H. L. Weststrate.

In de op 6 april 1965 gehouden vergadering van het algemeen bestuur deelde de heer Oldenhof mede, zich wegens een overmaat van andere werkzaamheden genoopt te zien,

als voorzitter af te treden. Nadat gebleken was, dat aan het besluit van de heer Oldenhof niet meer viel te tornen, werd in zijn plaats de heer Weststrate met het voorzitterschap belast.

Aan de heer Oldenhof, die bereid was lid te blijven van het dagelijks bestuur, komt bijzondere dank toe voor de door hem als voorzitter aan het Verband bewezen diensten.

De Magistratuur

In het maandblad van het Verband werd regelmatig voorlichting gegeven inzonderheid over gemeentelijke aangelegenheden. Onder meer werd aandacht geschonken aan de volgende onderwerpen:
de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening,
gemeente en aardgas,
bezoldiging van gemeentesecretarissen,
vervanging van burgemeester, secretaris en ontvanger,
gemeenten een vergeten groep?,
bouwen wij alleen nog grote steden?,
de raad als beroepsinstantie,
raadslid en bouwverordening,
burgemeesterlijke toneelcensuur,
regionale nutsbedrijven.

Het oktobernummer stond grotendeels in het teken van de nieuwe begrotingen, inzonderheid van die van Binnenlandse Zaken en van het Gemeentefonds.

De commissie van redactie bestond bij het begin van het verslagjaar uit de heren J. C. Haspels, voorzitter, dr. J. van der Haar, B. van 't Riet, M. W. Schakel, mr. L. A. van Splunder, M. H. L. Weststrate en mr. J. H. Prins, secretaris. In de door het heengaan van de heer Haspels ontstane vacature voor het voorzitterschap werd voorzien door de benoeming in deze functie van de heer Weststrate. De heer Van 't Riet gevoelde zich wegens drukke werkzaamheden gedwongen uit de commissie te treden. In zijn opvolging werd voorzien door de benoeming van mr. E. Brederveld.

Verenigingen

Bij het Verband zijn aangesloten de tien provinciale verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders

(waaronder één vereniging voor de provincies Noord-Brabant en Limburg) alsmede de Vereniging van burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen „Groen van Prinsterer".

Volgens de van de onderscheidene verenigingen ontvangen opgaven bedroegen de aantallen leden per 1 januari 1965 voor

Friesland	140
Groningen	161
Drenthe	86
Overijssel	110
Gelderland	121
Utrecht	116
Noord-Holland	128
Zuid-Holland	356
Zeeland	94
Noord-Brabant/Limburg	50
„Groen van Prinsterer"	300

De verenigingen hielden de volgende vergaderingen:

Friesland	
1 mei mr. J. H. Prins	Christelijke politiek
15 september drs. S. van Tuinen	Toelichting concept-leidraad a.r. gemeenteprogram
Groningen	
13 maart P. C. Elfferich	Woningbouw voor nu en morgen
5 oktober drs. S. van Tuinen	Toelichting concept-leidraad a.r. gemeenteprogram
Drenthe	
29 mei	Behandeling praktijkvragen en na de middag ontvangst door het gemeentebestuur van Assen
9 oktober mr. H. Postema	Enkele facetten van de hedendaagse gemeentepolitiek
Overijssel	
1 juni	Vergadering gevolgd door excursie (met dames)
2 oktober ir. W. F. Schut	Gemeentelijke aspecten van de ruimtelijke ordening
Gelderland	
forum	Diverse onderwerpen
dr. C. J. Verplanke	Leidraad voor een a.r. gemeenteprogram

Utrecht

13 januari P. C. Elfferich	Het woningbouwbeleid
7 april ir. P. Kluyver	Planologische ontwikkelingen in de provincie Utrecht
9 september	Behandeling concept-leidraad a.r. gemeenteprogram
24 november mr. W. R. van der Sluis	Vragen rondom de recreatie

Noord-Holland

13 februari F. Omta	Plaats en taak der gemeente
3 april B. Roolvink	Gemeente en nieuwe Bijstandswet
18 september M. H. L. Weststrate	Behandeling concept-leidraad a.r. gemeenteprogram
11 december M. W. Schakel	Enkele knelpunten in het gemeentelijk beleid

Zuid-Holland

M. H. L. Weststrate	Behandeling concept-leidraad a.r. gemeenteprogram

Zeeland

H. M. Oldenhof	Overheid en recreatie

Noord-Brabant/Limburg

9 januari ir. W. F. Schut	De ruimtelijke ordening en de gemeenten
3 april mr. L. A. van Splunder	Vormen van intergemeentelijke samenwerking
27 november dr. J. v. d. Haar	Gemeente en democratie

„Groen van Prinsterer"

13 en 14 april ir. W. F. Schut	Bouwen wij straks alleen nog maar grote steden?
mr. R. M. van Reenen	Openbare voorzieningen in regionaal verband

Regionale vergaderingen Zuid-Holland

12 januari	
Gorinchem, M. W. Schakel	
Gouda, P. Binee	Bestuurlijke aspecten
Rotterdam, P. C. Elfferich	
31 augustus	
's-Gravenhage, J. Wilschut	Streekplan „Haagse agglomeratie"
15 november	
Gorinchem, N. v. d. Brugge	Bestuurlijke aspecten
17 november	
Gouda, mr. T. A. van Dijken	Het toezicht van g.s. op de gemeentebesturen
Rotterdam, M. H. L. Weststrate	Bestuurlijke aspecten

De secretarissen van de verenigingen zijn:

Friesland: K. J. de Jong, Alma Tademastraat 12, Leeuwarden
Groningen: A. Drost, Hoofdstraat 117, Uithuizermeeden
Drenthe: P. Top, Europaweg 126, Schoonebeek
Overijssel: J. G. Buijnink, Herman Buismanlaan 4, Zwartsluis
Gelderland: G. Bolhuis, Bernhardstraat 23, Randwijk (Betuwe)
Utrecht: L. W. H. de Geus, Raadhuisstraat 18, Linschoten
Noord-Holland: W. de Boer, Ooievaarstraat 48, Den Helder
Zuid-Holland: J. van Es, burgemeester te Oud-Alblas
Zeeland: L. M. Steketee, Unastraat 44, Nieuwerkerk (Zld.)
Noord-Brabant/Limburg: K. de Geus, Julianalaan 18, 's-Gravemoer
Groen van Prinsterer: A. Bolhuis, Koninginneweg 267, Ridderkerk

STATEN-GENERAAL

ZETELVERDELING IN DE EERSTE KAMER EN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Eerste Kamer 1963

K.V.P.	26
P.v.d.A.	25
V.V.D.	7
A.R.P.	7
C.H.U.	7
P.S.P.	2
C.P.N.	1
	75

Tweede Kamer 1963.

KV.P.	50
P.v.d.A.	43
V.V.D	16
A.R.P.	13
C.H.U.	13
P.S.P.	4
C.P.N.	4
S.G.P.	3
B.P.	3
G.P.V.	1
	150

Ook voor meisjes en jongens

van Gereformeerde huize en belijdenis ligt er een taak in de gemeentelijke Psychiatrische Inrichting te Franeker.
De Geneesheer-Directeur is te allen tijde bereid U te ontvangen en met U te spreken over de verpleging en de verzorging van onze patiënten, ook in huishoudelijk opzicht.

U kunt worden geplaatst als:

leerl.-verpleegster of leerl.-verpleger

want dit is reeds mogelijk vanaf 17 jaar. U wordt dan geplaatst in de vooropleiding die elk jaar start op 1 januari, 1 april en 1 september. De duur van de vooropleiding is 3 maanden, waarna U wordt ingeschreven als leerling-verpleegster of leerling-verpleger

leidster arbeidstherapie

vanaf 17 jaar. Voor deze functie is als vooropleiding vereist Huishoudschool, I.N.A.S.-opleiding of een vakopleiding

huishoudelijke hulp

op de afdeling, in de keuken of op de linnenkamer. Plaatsing hier is alleen mogelijk als er op het moment van sollicitatie een vakature bestaat.

Schrijf eens indien U interesse hebt, want aan een contact met de medicus en de geestelijke verzorger kunt U veel hebben voor nu en voor Uw toekomst.

PSYCHIATRISCHE INRICHTING

POSTBUS 19 - FRANEKER

VERSLAG

VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE FRACTIE IN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL OVER HET JAAR 1965

1. Samenstelling

De fractie bestaat uit de volgende leden:

H. Algra	Huizumerlaan 30	Leeuwarden 05100— 26668
dr. W. P. Berghuis	de la Sablonièrekade 8	Kampen 05292— 2773
mr. T. A. van Dijken	Plein 18a	's-Gravenhage 070—182668
A. A. van Eeten	Ooststraat 55	Nieuwerkerk (gem. Duiveland) 01114— 290
prof. mr. W. F.de Gaay Fortman	Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage 070—850750
J. Tjalma	v. Limburg Stirumstr. 8	Hoogeveen 05280— 2733
prof. dr. J. Zijlstra	Bavoylaan 14	's-Gravenhage 070—854982

2. Bureau

De samenstelling van het bureau is als volgt:

Voorzitter	—	dr. W. P. Berghuis
Vice-voorzitter	—	H. Algra
Secretaris	—	J. Tjalma
Tweede secretaris	—	mr. T. A. van Dijken

3. Verdeling der werkzaamheden

Berghuis	Algemene politieke beschouwingen
Zijlstra	Algemene financiële beschouwingen
Tjalma De Gaay Fortman	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin
Van Dijken Tjalma	Algemene Zaken
Algra De Gaay Fortman	Kabinet van de Vice-Minister-President (Suriname en Antillen)
Berghuis Algra	Buitenlandse Zaken
Van Dijken De Gaay Fortman	Justitie
Van Dijken Tjalma	Binnenlandse Zaken Alg. Burgerlijk Pensioenfonds Provinciefonds Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf
Algra Van Dijken	Onderwijs en Wetenschappen
Zijlstra Tjalma	Financiën Staatsmuntbedrijf
Zijlstra Tjalma	Gemeentefonds
Algra Tjalma	Defensie Staatsbedrijf "Artillerie-Inrichtingen"
Tjalma Van Eeten	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Tjalma Van Eeten	Verkeer en Waterstaat Zuiderzeefonds Staatsbedrijf der P.T.T. en Rijkspostspaarbank Staatsvissershavenbedrijf Rijkswegenfonds
Zijlstra De Gaay Fortman	Economische Zaken Staatsmijnen in Limburg
Algra Van Eeten	Landbouw en Visserij Landbouw-Egalisatiefonds
De Gaay Fortman Zijlstra	Sociale Zaken en Volksgezondheid
Algra Van Eeten	Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk

4. Vaste Kamercommissies waarvan een lid der fractie deel uitmaakt

Tjalma	Commissie voor de verzoekschriften
Algra	Gemengde Commissie voor de stenografie
Algra en Berghuis	Commissie voor Buitenlandse politiek
Zijlstra	Vaste Commissie voor Financiën
Tjalma	Vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat
Zijlstra	Vaste Commissie voor Economische aangelegenheden
Algra	Vaste Commissie voor Suriname en Ned. Antillen

5. a. Navo-Parlement
dr. W. P. Berghuis

b. Beneluxraad
J. Tjalma, lid, dr. W. P. Berghuis, plaatsvervangend lid

c. Raad van Europa
J. Tjalma

ALGEMENE POLITIEKE BESCHOUWINGEN

30 november 1965 — Handelingen blz. 96

In het thans volgende overzicht is in het kort weergegeven hetgeen de leden der fractie in de openbare vergaderingen der Kamer hebben te berde gebracht.

De heer **Berghuis** vond het onbevredigend, dat de Eerste Kamer eerst een half jaar na het optreden van het kabinet gelegenheid krijgt om met de Regering van gedachten te wisselen. Spr. is van mening, dat in de toekomst hiervoor een oplossing moet worden gezocht.

Wat het bestaan van de Eerste Kamer betreft, deze heeft zich door alle tijden weten te handhaven en wat meer zegt, zij is een garantie voor de zorgvuldigheid, waarmede in ons land wordt wet gegeven.

De meer op een afstand beoordelende functie van de Eerste Kamer kan een rol spelen om tot een goed, evenwichtig beleid te komen en overigens is zij een tegenhanger, maar ook een component van de Tweede Kamer.

Onze houding tegenover het kabinet Cals, zowel in zijn bemanning als in zijn politieke samenstelling is positief en wel in de eerste plaats aangezien er na het verschilpunt

betreffende radio en t.v. in het kabinet Marijnen, geen andere mogelijkheid bestond en ten tweede, omdat wij het met de algemene lijnen van het program eens zijn.

Dit laatste betekent niet, dat wij alle maatregelen goedkeuren; wij zullen het kabinet critisch bekijken.

Bij zijn optreden is hoog opgegeven van zijn kwaliteiten; dat moest zich wreken, want toen kon het alleen maar meer tegenvallen.

Het zwaartepunt ligt in het financieel-economisch beheer. De Regering heeft een programma ontvouwd, dat indrukwekkend is, maar het moet realiseerbaar zijn, want anders komen wij van de wal in de sloot. Indien de huishouding uit de hand loopt, zal het eind de last dragen.

De Regering voert een gedurfd, maar riskant beleid, zij balanceert op het scherp van de snede, maar spr. wil haar "the benefit of the doubt" geven. Overigens herinnert hij er aan, dat de Europese Commissie aan ons land een waarschuwing heeft gegeven.

Wat het dekkingsplan voor de uitgaven betreft, is het de A.R. Tweede Kamerfractie geweest, die het dichtst bij de aanvankelijke Regeringsvoorstellen is gebleven. Nu krijgt deze fractie, zij het niet van de kant der Regering, op haar kop. Spr. zou graag willen weten of het juist is, dat de kleinste Regeringsfractie de oorspronkelijke plannen meer heeft gesteund dan de Regering zelf.

Minister **Cals:** Volstrekt juist.

De heer **Berghuis:** Dank u wel.

Een gang van zaken als deze roept ongemerkt en wellicht ten onrechte de gedachte op, dat — ik zeg niet in de boezem der Regering — de twee grote partijen elkaar moeten vinden en dat de kleinste van de drie maar op de tocht moet staan.

Spr. dringt er op aan, dat de radio- en t.v.-kwestie nu zo snel mogelijk wordt opgelost en zegt dat voorzover het aan de Regering ligt, vóór 1 januari 1967 de desbetreffende wet in het Staatsblad dient te staan.

De heer Berghuis herinnerde er aan, er reeds meermalen voor te hebben gepleit dat de Minister-President een meer op de voorgrond tredende positie zou innemen, ook wat de buitenlandse politiek betreft. Het verheugt hem daarom, dat deze een belangrijke rede heeft gehouden, die op dat

terrein betrekking had. Daarin is gewezen op twee strategische aspecten, nl. de ingang van 1 januari af van de meerderheidsbeslissing van de Ministerraad der E.E.G. en het onaangetast willen laten van de positie van de Europese Commissie. Iets minder heeft hij gesproken over het derde punt, nl. de bevoegdheden van het Europese Parlement. Spr. hoopt, dat ook de andere vijf leden-staten van mening zijn, dat die drie strategische punten nooit mogen worden prijsgegeven.

Maar zullen de andere vier zich hierop blijven vastbijten, wanneer het gaat om de vraag of Frankrijk al of niet binnen de gemeenschappen te handhaven?

Spr. meent, dat men ten aanzien van punten als die van de versterking van de bevoegdheden van het Europese Parlement en de meerderheidsbeslissing op zichzelf enig uitstel zou kunnen accepteren, omdat dat de ontwikkeling van Europa alszodanig niet aantast, maar onder geen beding mag de positie van de Europese Commissie worden aangetast. Het gaat niet om een harde of zachte politiek, doch over de vraag wat op dit ogenblik kan worden bereikt en wat niet mag worden prijsgegeven.

Het vasthouden aan de strategische punten zou op dezelfde wijze gelden wanneer het bv. een toetreding van Engeland zou betreffen. Wel kan er aanleiding zijn om sommige dingen te temporiseren.

Wat een nieuwe Grondwet betreft, betwijfelt spr. of daaraan behoefte bestaat.

150 jaar is op dezelfde Grondwet voortgebouwd en er zijn vele conventies ontstaan. Dat heeft niet slecht gewerkt. De Engelsen voelen zich gelukkig bij een volledig doorgevoerd systeem van constitutioneel gewoonterecht en bepaald niet zonder succes. Daar komt nog bij, dat wij in een zeer onstuimige tijd leven. Bovendien zijn wij niet klaar voor een nieuwe Grondwet. Zij is dan ook niet mogelijk en evenmin wenselijk.

Nieuwe proeven van een Grondwet dienen dan ook geen regeringscachet te dragen.

Met incidentele wijzigingen, indien deze noodzakelijk zijn, moet niet gewacht worden tot er een generaal nieuwe Grondwet komt, wat niet wil zeggen, dat er bij elke Kamerverkiezing een herziening aan de orde moet zijn.

21 december 1965 — Blz. 217

De heer **Zijlstra** gaf te kennen te willen spreken over de miljoenennota, de algemene financieel-economische situatie en het te voeren en het gevoerde beleid.

Spr. constateert, dat de norm van de totale voor uitgaven en belastingen beschikbare ruimte is gehandhaafd overeenkomstig de beleidslijn van de twee overige kabinetten.

Maar de Minister heeft de uitgavenverhoging belangrijk doen uitgaan boven de geraamde ruimte en heeft dus ruimte moeten kweken door belastingverhoging. De bewindsman bedoelt een tijdelijke afwijking, doch wat verstaat hij onder tijdelijk?

Spr. houdt daarna een financieel-economische beschouwing en merkt op, dat de tegenwoordige situatie in sterke mate bepaald wordt door de loonexplosie van 1963. Deze is als heilzaam voorgesteld, omdat zij een aanpassing zou betekenen aan het buitenlands loonniveau, waardoor de overspanning zou verdwijnen. Dat was een misvatting, want die explosie blijft de spanningen verhogen door de consumptieve stijging en de inflatoire prikkel op de bedrijfsinvesteringen.

De E.E.G.-commissie zegt dan ook, dat ons land in een toestand van marcherende inflatie verkeert. Wij zijn mede gangmakers van de inflatie.

Daarna is gekomen een zeer sterke expansie van de woningbouw, waarvoor niet de noodzakelijke corrigerende financiële maatregelen zijn genomen; ten onrechte zijn de woningwetvoorschotten door het overige kabinet als niet relevant beschouwd. Deze Minister heeft dat terecht wel gedaan.

Spr. maakt er bezwaar tegen, dat de arbeidsproductiviteit zeer sterk opnieuw zal worden overtroffen door de loonontwikkeling. 1965 deed zich aan ons voor als een overspannen jaar. Het begint hier en daar te kraken.

De begroting voor 1966 heeft financieel-technisch een evenwichtige opzet: een sterke uitgavenverhoging gaat gepaard met forse belastingverhogingen.

Toch is de begroting inflatoir; zij valt in een uitermate gespannen inflatoire situatie. De dekking voor de uitgaven

wordt op jaarbasis eerst bereikt in 1967 en dan nog niet geheel. De noodzakelijke prijsverhogingen geven een verder motief voor forse looneisen. Het sterk stijgende nationaal inkomen vraagt geldschepping, maar de centrale bank staat dit niet toe. Derhalve is het effect: sterk stijgende spanningen op de kapitaalmarkt. Een loodzware begroting wordt over een topzware nationale economie gestulpt.

Als de Minister zijn nu gevoerd beleid wenst voort te zetten, dan zal hij òf de overheidsuitgaven niet of nauwelijks kunnen laten stijgen of opnieuw belasting moeten verhogen om de in 1967 ingaande belastingverlaging te compenseren.

Wat het perspectief voor 1966 aangaat, de wal zal het schip wel keren; de vraag is alleen welke schade het schip oploopt. Die schade is: stagnatie, recessie en werkloosheid. Is er nu werkelijk gevaar?

Men zegt wel eens: er is geen reden tot ongerustheid zolang de betalingsbalans nog niet uit haar evenwicht is. Spr. waarschuwt om niet op dit kompas te varen en adstrueert dit o.a. door een vergelijking te maken met de situatie in 1950/1951 en 1956/1957. Hij toont verder aan, dat monetairtechnisch de voorwaarden voor een betalingsbalanstekort niet meer aanwezig zijn. In beeldspraak: de fiches om het inflatiespel te spelen zijn op.

De inflatoire ontwikkeling van lonen en prijzen moet nu haar uitwerking vinden in liquiditeitskrapte en rentestijging.

Waartoe leidt deze situatie? Ondernemingen kunnen in moeilijkheden komen doordat zij illiquide worden of door een schraler wordende rentabiliteit.

Deze ondernemingen zullen deze moeilijkheden dikwijls structureel noemen en dat zal zich kunnen voordoen.

Dalende winsten zullen geringere investeringen ten gevolge hebben.

De looninflatie wordt een botte bijl, die links en rechts om zich heen slaat.

Wat kan in dit verband het beleid zijn?

Men moet in de eerste plaats zo spoedig mogelijk terugkeren naar de productiviteit als leidend beginsel bij de loonpolitiek. Nederland importeert niet meer inflatie, Nederland maakt inflatie; het is geworden tot een autonome inflatiehaard. Spr. is het niet eens met de Minister, die

gezegd heeft, dat inflatie uit het buitenland komt en dat er weinig aan kan worden gedaan.

De loonexplosie leidt tot kapitaalhonger. De goede ondernemingen willen komen tot diepteinvestering en romen daartoe de kapitaalmarkt af. Tegelijkertijd neemt hun winstmarge af; zij willen meer en zij kunnen minder. Spr. hoopt vurig, dat werkgevers, werknemers en Regering inzien, dat de productiviteit de principieel bepalende factor moet zijn bij de loonbepaling.

De sprong in de overheidsuitgaven is te groot en past niet in de topzware situatie. De Regering wil knelpunten opruimen, maar het eerste knelpunt ligt vlakbij. Dat is inflatie, geldontwaarding en daarna recessie.

Het regeringsprogramma moet niet zichzelf frusteren en daardoor onmogelijk maken. Dat programma had in 2 of 3 etappes moeten worden verwezenlijkt.

Er had op dat program meer dan 70 miljoen moeten zijn bezuinigd. De indruk wordt nu gewekt, dat alles kan.

De Regering spreekt gaarne over de taken in 1980 of 2000, maar het gevaarlijke knelpunt ligt vlak om de hoek.

Ten aanzien van de dekkingsmiddelen valt op te merken, dat de voorgestelde 2 punten voor de vennootschapsbelasting 88 miljoen zullen opbrengen, maar dat tengevolge van de daarmede corresponderende verlichting van de inkomstenbelasting, welke eveneens wordt voorgesteld, via verrekening van de dividendbelasting, 80 miljoen moet worden teruggegeven. Waarom heft de Regering dan die 88 miljoen? De gehele operatie kan dan beter achterwege blijven.

Het plan inzake de belastingspaarbrieven past niet in een solied financieel beleid; spr. geeft ernstig in overweging dit plan te laten varen.

BEGROTING VAN ALGEMENE ZAKEN

16 februari 1965 — Blz. 444

De heer **De Gaay Fortman** sprak over de mogelijkheid van een Regentschap bij langdurige buitenlandse reizen van de Koning.

Er zijn twee redenen om deze vervanging mogelijk te maken. De eerste is, dat een statiebezoek een grote inspan-

ning eist en dat het ter verlichting van zijn reeds moeilijke taak, die de Koning daarbij vervult, het gewenst is hem te ontlasten van de zorg voor de staatstaken thuis.

De Koning is de enige Nederlander, die nooit vacantie heeft.

Het tweede argument is de zeker niet denkbeeldige mogelijkheid, dat de communicatie wordt verbroken en dat het de Koning onmogelijk zou zijn spoedig naar huis terug te keren, wanneer dat wenselijk zou zijn.

Wanneer wij de mogelijkheid van een Regentschap bij langdurige reizen invoeren, zouden wij het voorbeeld volgen van Engeland, Zweden en andere landen.

Nu heeft de Minister-President verleden jaar gezegd, dat statiebezoeken juist geschieden in de uitoefening van het koninklijk gezag.

Spr. is van mening dat men onderscheid moet maken tussen dit gezag en de koninklijke waardigheid.

De Minister heeft verleden jaar opgemerkt, dat het koninklijk gezag ondeelbaar is. Het Nederlands staatsrecht verzet zich echter niet tegen een gedeeltelijke overdracht; dit is noch staatsrechtelijk noch staatkundig verwerpelijk.

Nu kan men krachtens noodrecht bij afwezigheid van de Koning voor een zeer korte tijd de Ministerraad laten optreden, maar in het algemeen moet men deze niet met de waarneming van het koninklijk gezag belasten, omdat ons stelsel is, dat de Regering bestaat uit de Koning en de Ministers en daaruit vloeit logisch voort, dat wanneer de Koning wegvalt, een ander dan de Ministers het koninklijk gezag gaat waarnemen.

Men zou ook de regels voor het regentschap kunnen toepassen op basis van artikel 43 van de Grondwet, maar dan zou telkens, wanneer de Koning een langdurige reis gaat maken, een wet vereist zijn. Dat is een zware oplossing. Het is beter de Grondwet aldus te wijzigen, dat een algemene regeling wordt getroffen.

Voor de waarneming van het koninklijk gezag zou een der leden van het Koninklijk Huis in aanmerking komen en als dit niet mogelijk zou zijn, de Raad van State.

In zijn repliek wees de heer De Gaay Fortman er op, dat men over verbreking van de communicatie niet te licht moet oordelen.

De Minister neemt het standpunt in, dat de Koning sta-

tiebezoeken en andere reizen in functie maakt en dat derhalve een regentschap niet mogelijk is. Hij is niet ingegaan op de gedachte, dat wij onderscheid moeten maken tussen koninklijke waardigheid en koninklijk gezag.

Men neme eens een proef met de regeling, die spr. heeft bepleit, uiteraard wanneer dit door de Koning ook gewenst wordt geacht.

Wat de vervanging aangaat door leden van het Koninklijk Huis, valt allereerst te denken aan de Prins van Oranje of de Kroonprinses. Er zijn echter meer leden van het Koninklijk Huis.

TOESTEMMING HUWELIJK H.K.H. PRINSES BEATRIX EN NATURALISATIE VAN DE HEER VON AMSBERG

7 december 1965 — Blz. 164

De heer **Berghuis** gaf als zijn oordeel te kennen, dat door sommigen zeer diep gegraven is in de persoonlijke omstandigheden van de Prinses en vooral in het verleden van haar verloofde, zelfs tot beschamens toe.

Men heeft dit gedaan op een wijze, die soms het karakter van "hinderlijk volgen" had.

Het resultaat van het, meer dan normaal grondig onderzoek, dat de Regering naar de heer Von Amsberg heeft ingesteld, is zeer positief geweest.

„Wij zijn bereid zonder voorbehoud en van harte onze stem te geven aan de wetsontwerpen, waarbij aan Prinses Beatrix toestemming wordt gegeven tot haar huwelijk en waarbij de heer Von Amsberg tot Nederlander wordt genaturaliseerd.

Wij wensen beiden nog enkele gelukkige en van nu af ongestoorde verlovingsmaanden en daarna een huwelijk, waarop Gods zegen mag rusten, toe, voor henzelf, voor de hunnen en voor ons volk."

In de afgelopen maanden is een en andermaal in ons land discussie ontstaan over de waarde van de monarchie, waarbij het beginselprogram van de A.R.P., zij het niet volledig, is geciteerd. Spr. wil nog eens stellen, dat wij het koningschap, gezien in de historische relatie met het Oranjehuis en als historisch bepaald erfelijk en daardoor continu en constant concentratiepunt van nationaal staatsgezag,

J. Schipper
Trad af als lid van de Eerste Kamer

Mr. T. A. van Dijken
Volgde de heer J. Schipper op als lid van de Eerste Kamer.

A. A. van Eeten
Werd lid van de Eerste Kamer in de vacature van prof. mr. I. A. Diepenhorst

Dr. C. Boertien
Werd lid van de Tweede Kamer in de vacature van de heer J. Smallenbroek

een zaak achten, welke een niet gemakkelijk te overschatten goed van grote waarde voor onze Nederlandse staat en samenleving is. Wij vinden ons land in dit opzicht een gezegend land.

Wat de brief van de heer Nederhorst aangaat, herhaalt spr., wat hij in een openbare partijvergadering heeft gesteld, nl. dat het Nederlandse volk er recht op heeft te weten wat het standpunt van de P.v.d.A. is ten opzichte van de monarchie.

De heer Vos heeft thans namens zijn fractie een aantal opmerkingen over de opvattingen van zijn fractie met betrekking tot de monarchie gemaakt. Daarmede zijn niet alle vragen komen te vervallen of opgelost, maar voor het ogenblik laat spr. ze rusten.

De P.S.P. heeft zich voor het eerst officieel voor de republiek uitgesproken, hetgeen zij bij de verloving van Prinses Margriet niet heeft gedaan.

De P.S.P. wil de indruk wekken dat zij zich inspant voor het zuiver houden van het koningschap, terwijl zij in wezen van het bestaan van het koningschap niet wil weten.

Spr. verdedigt tenslotte geargumenteerd de keuze om in Amsterdam het huwelijk te voltrekken.

KABINET VAN DE VICE-MINISTER-PRESIDENT (Suriname en Antillen)

De heer **Algra** gaf uiting aan zijn waardering voor de wijze, waarop Minister Biesheuvel de zaken van Nederlandse steun, hulp en samenwerking met de Antillen en Suriname voor zijn rekening heeft genomen.

Wanneer er wordt gevraagd om regeringsgaranties voor speciale risico's, moet de nadruk vallen op "speciale", want voor normale, algemeen voorkomende, altijd en overal mogelijke risico's is de verantwoordelijkheid voor de ondernemer en niet voor de Staat.

Deze speciale risico's kunnen er in Suriname en de Antillen zijn voor bepaalde ondernemingen in verband met klimaat, afstand, tekort aan ervaring, aan geschoolde arbeidskrachten, enz.

Garanties voor politieke risico's zijn echter een geheel andere zaak; die garantie mag aan geen enkele onderneming worden gegeven, want die is gegeven in art. 43 van

het Statuut, dat verklaart: Het waarborgen van deze rechten, vrijheden, rechtszekerheid en deugdelijkheid van bestuur is aangelegenheid van het Koninkrijk.

Het Statuut is gebaseerd op vrijwillig samengaan.

Wanneer wij echter zouden zeggen: het is eigenlijk niet meer dan een momentopname van een situatie, die voorlopig zo geformuleerd is, dan zou dat gevaar opleveren, vooral wanneer zoals wel eens, ook in deze Kamer is gebeurd, men zegt dat het niet zo op de letter van het Statuut aankomt, maar op de geest. Nederland moet als de sterkste van de drie partners zich het meest aan het Statuut gebonden weten.

Culturele activiteiten in Suriname en de Antillen moeten niet door Nederland worden gesubsidieerd. Als dat moet gebeuren, is dat een taak voor de Regeringen daar. De bevolking heeft een sterk cosmopolitisch karakter en een Nederlands cultureel imperialisme onder neutrale vlag zou eerder een storend dan een bevruchtend element zijn. Een van de elementen, die een beslissende invloed hebben gehad op het leven daar, is uit Europa gekomen, nl. het Evangelie; dat is echter niet van Europese, maar van hogere oorsprong. Het zou vreemd zijn wanneer men een cultuuropdracht vanuit ons land zou begeren met negering van deze waarheid.

BUITENLANDSE ZAKEN

20 juli 1965 — Blz. 825

Nadat de begroting van Buitenlandse Zaken, terwijl het kabinet demissionair was, zonder discussie was aangenomen, had de Kamer de wens te kennen gegeven om na oplossing van de kabinetscrisis alsnog onderwerpen te behandelen, die tot de verantwoordelijkheid van de Minister van Buitenlandse Zaken en die van de Minister zonder portefeuille (ontwikkelingsgebieden) behoren.

De heer **Berghuis** stelde het op prijs dat deze discussie weer met Minister Luns kon plaats vinden, die een langdurig ministerschap op zeer verdienstelijke wijze heeft vervuld. Grote ervaring is een belangrijk voordeel op een terrein, waarop zo ingewikkelde zaken aan de orde zijn.

Het bezwaar is wel eens naar voren gebracht, dat het

beleid daardoor de kans loopt een te sterk persoonlijk karakter te krijgen en dit heeft het wel eens enigermate verkregen, maar het pleit voor de kracht van de persoon van de Minister, wanneer die indruk is ontstaan. Sprekers fractie treedt de bewindsman opnieuw met vertrouwen tegemoet en hoopt, dat hij nog geheel en dan met opgewektheid althans deze periode zal kunnen volmaken.

De heer Berghuis sprak ook vertrouwen uit jegens de teruggekeerde Staatssecretaris De Block.

Wanneer er nog een Staatssecretaris aan dit departement zal komen, zoals verluidt, achtte spr. de bezetting met vier bewindslieden vrij zwaar.

Instemming betuigde de heer Berghuis met het optreden van de heer Bot als Minister zonder portefeuille, in het bijzonder belast met de hulp aan ontwikkelingslanden.

Spr. zou echter wel gaarne meer inzicht hebben in deze post en stelde de vraag of daaruit werkelijk kan worden geregeerd. Hoe is de positie van deze Minister ten opzichte van zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken en draagt deze ook nog een zekere verantwoordelijkheid voor het ontwikkelingswerk? En hoe is de relatie ten opzichte van andere departementen, waar zaken van dat werk aan de orde zijn? Welke visie heeft de Minister op zijn arbeidsterrein en welk beleid denkt hij te voeren?

Een ander punt betreft de coördinatie van de buitenlandse politiek, in het bijzonder de functie van de Minister-President daarin. Ons land laat zich buiten de grenzen te weinig in de persoon van de Minister-President zien.

Deze opmerking doet niets af aan de grote betekenis, die spr. hecht aan het veelvuldige en waardevolle optreden van de Minister van Buitenlandse Zaken in het buitenland.

In ons land is men huiverig om een Minister-President min of meer als Regeringsleider te zien. Zelf is spr. daarvoor niet zo bang, maar in staatsrechtelijk opzicht worden daartegen bezwaren aangevoerd. In andere landen kent men echter deze figuur wel.

Spr. is huiverig voor het doen van uitspraken over Vietnam. Men moet de toestand daar zien in het beeld van de totale politieke wereldkaart.

Dit beeld heeft sedert de jaren vijftig verschuivingen laten zien, die zeer ingrijpend zijn. In die jaren hadden wij de felle koude oorlog met aan de ene kant de Sovjet-Unie,

met op het tweede plan China en aan de andere kant de Verenigde Staten. China speelt nu een eigen belangrijke rol. Wij zien een Europa, dat intern en extern in de war is. Wij zien daarnaast — op zichzelf moeten wij ons daarin verheugen — dat Amerika en Rusland gezamenlijk een verantwoordelijkheid voor het behoud van de wereldvrede zijn gaan voelen en hun beleid daarop in bepaalde opzichten richten.

De positie van Europa komt steeds meer in het gedrang en haar historische invloed — het gaat spr. niet om de machtspositie — kan alleen behouden blijven, wanneer Europa inspraak krijgt op Atlantisch gebied.

Een van de beklemmende vraagstukken is hoe de Europese landen zich zullen opstellen tegenover het kernwapenvraagstuk.

Spr. heeft zich indertijd als voorstander van de gedachte van de M.L.F. uitgesproken, maar heeft zich nooit aan de constructie van het project gebonden. Hij wijst elke gedachte af, die zou leiden tot een eigen zelfstandige Europese kernmacht. Frankrijk is voor een eigen kernmacht en wil ook Europa daarin betrekken. Geen van de andere landen heeft de gedachte van een zelfstandige Europese kernmacht afgewezen. Spr. is blij, dat het A.N.F.-project door de Parijse werkgroep in studie is genomen. Hij zou het op prijs stellen wanneer de Regering de eigen Europese kernmacht zou afwijzen.

Wat Vietnam betreft, tot nu toe is de Amerikaanse motivering geweest, dat het hier gaat om het zelfbeschikkingsrecht van een volk, dat wordt overvallen. Het gebeuren heeft echter een wereldwijde strekking, waarbij ook wij zijn betrokken. Men moet voorzichtig zijn met het uitspreken van een oordeel betreffende zo'n ongrijpbare en ingewikkelde materie en men moet beginnen met het vertrouwen te geven aan het land en de mensen, die bereid zijn geweest de hand in dat gevaarlijke wespennest te steken. Wij moeten ons hoeden hierbij stuurman aan de wal te zijn.

De vraag rijst of de Verenigde Staten zelf enig uitzicht hebben met betrekking tot de afloop. Er is maar één land, dat met zijn politiek op lange termijn in Zuid-Oost-Azië is geslaagd en dat is Engeland.

Wij moeten de Amerikaanse Regering in dit alles onze

krachtige morele steun geven en vertrouwen hebben in haar beleid.

Wat de Europese ontwikkeling betreft is er een crisis, waarbij de politieke wil en politieke doelstelling in het geding zijn; deze doelstelling wordt aangevochten en dat is een uitermate ernstige zaak.

Moet men afzien van een gemeenschap met Frankrijk en treden in een uitbreiding daarvan met Engeland en andere landen?

Men wordt voor deze vraag gesteld, wanneer de Franse president de aanhangers van de visie van de Europese ontwikkeling „lammelingen" noemt.

De andere 5 landen dienen aan de oorspronkelijke bedoeling vast te houden, n.l. een democratisch, supranationaal Europa. Prof. Hallstein heeft dezer dagen gezegd, dat het woord "supranationaal" in de gehele ontwikkeling verwoestend had gewerkt. Dat kan wel zo zijn, als dit woord gestalte heeft gekregen in de zin van een Europese eenheidsstaat, maar wie met verstand en met verantwoordelijkheid met dit begrip heeft gewerkt, heeft die gedachte wel afgesneden. Een supranationaal Europa is niet denkbaar zonder een parlement met werkelijke bevoegdheden.

Naar aanleiding van de gang van zaken in de openbare commissievergadering in de Tweede Kamer stelt spr. ook namens zijn fractie uitdrukkelijk dat de Regering een eigen verantwoordelijkheid heeft en deze ook duidelijk moet blijven voelen. Dit wil niet zeggen, dat de Kamers zich niet mogen uitspreken, maar aan de Regering moet een eigen verantwoordelijkheid en een daaruit voortvloeiende eigen speelruimte worden overgelaten. De grootste waarde moet worden gehecht aan het optreden van de Europese Commissie, waarin wij eigenlijk te maken hebben met een stukje begin van een Europese Regering.

Afwegende wat op het ogenblik belangrijker is, het nu met alle geweld willen doordrukken van de versterking van de parlementaire controle, de bevoegdheden van het Europese Parlement of het zo ruim mogelijk baan geven aan het optreden van de Europese Commissie en een absoluut verzet tegen elke poging om haar te ondergraven, gelooft spr. dat de positie van deze Commissie voorrang moet hebben.

Tenslotte behandelde de heer Berghuis de toegezegde bijdrage van *f* 100.000 aan het Defence and Aid Fund, waarvoor een post op de begroting voor 1966 zal worden uitgetrokken. Er zijn vele reacties op dit voornemen in Zuid-Afrika en in ons land, waarmede hij zich niet kan verenigen.

Zijn eigen reactie en die van zijn fractie is: wat de Regering hier gaat doen, is niet verstandig.

Hier is buiten geding, dat wij tegenstanders zijn van het Zuid-Afrikaans rassenbeleid zoals het daar wordt gevoerd. Overigens met begrip voor de situatie.

Waarom is het regeringsbesluit niet verstandig?

Niet vanwege het fonds zelf. Spr. neemt aan, na de Regeringsinformaties, die weer enigermate aan het wankelen zijn gebracht door de opmerkingen van de heer De Quay, dat het fonds bonafide en legaal is.

Er is een andere reden. Van Nederland uit, ook van de kant der Regering, worden reeds geruime tijd pogingen gedaan om tot een gesprek met Zuid-Afrika te komen. Wij blijven die hoop behouden. Het hangt er waarschijnlijk van af uit welke Nederlandse bevolkingsgroep men voortkomt om te kunnen aanvoelen in hoeverre er nog gespreksmogelijkheden zijn. Zuid-Afrfika laat ons niet los. Wat daar gebeurt en dreigt gaat ons zeer ter harte.

Wanneer men volhouden wil om tot een gesprek te komen, zal men geen onmogelijke dingen moeten doen, waardoor de mogelijkheden voor een gesprek worden bemoeilijkt, ja zelfs weggenomen. Men zal dan alles trachten te vermijden, wat onnodig irriteert en wrevel opwekt. Tot nu toe hebben slechts 4 landen een bijdrage aan het fonds gegeven of toegezegd, waarbij niet behoren de grote Westerse landen, ook Engeland niet, waar de zetel van het fonds is gevestigd. Nederland neemt een aparte positie ten opzichte van Zuid-Afrika in, die niet alleen voortvloeit uit een historisch verwantschap, maar ook uit een verwantschap in religieuse zin, ten dele ook stamverwantschap.

Spr. weet, dat zijn fractie een gevoelen representeert, dat in vrij sterke mate in het Nederlandse volk aanwezig is en dat ook nog de beste mogelijkheden biedt om tot een gesprek met Zuid-Afrika te komen.

Wij kunnen aan het fonds hulp bieden zoveel als wij wil-

len. Wanneer van de kant van het particulier initiatief en van de kant van de kerken van Nederland uit aan dit fonds hulp zou worden gegeven, zou dit een goede daad zijn.

Het gaat hier echter om een politieke daad van de Nederlandse Regering, ingepast in het totale beleid van deze Regering ten opzichte van Zuid-Afrika.

Wij hebben hier te maken met een familielid, dat wij van belangrijke dwalingen kunnen betichten, maar het blijft ons familielid.

Sprekers conclusie en die van zijn fractie is, dat de beslissing van de Regering om in de begroting voor 1966 een bijdrage voor het fonds op te nemen, niet beleidvol is. Spr. verzoekt tenslotte de Minister deze bijdrage als een aparte post op de begroting voor 1966 te plaatsen, zodat het een afzonderlijk punt van behandeling en beoordeling door de Staten-Generaal zal kunnen uitmaken.

Bij de replieken merkte de heer Berghuis op, dat hem de positie van de Minister zonder portefeuille, al verheugt hij zich er over, dat de zorg voor de ontwikkelingslanden aan een Minister en niet aan een Staatssecretaris is toevertrouwd, nog niet duidelijk is geworden, met name niet wat de staatsrechtelijke en bestuurlijke zijde aangaat. De Minister zegt leiding te geven aan afdelingen ambtenaren van onderscheidene departementen, maar spr. kan zich niet goed voorstellen hoe de bevoegdheden van de bewindsman liggen met betrekking tot ambtenaren van andere Ministeries. Het punt, dat de Minister geen portefeuille heeft, maar wel uitsluitende verantwoordelijkheid voor het ontwikkelingswerk, is nog moeilijker. Geen antwoord is gegeven op de vraag of de Minister van Buitenlandse Zaken ook op dit terrein nog een verantwoordelijkheid draagt.

Ten aanzien van hetgeen de Minister van Buitenlandse Zaken in eerste termijn had gezegd, merkte de heer Berghuis in zijn repliek op bijzonder getroffen te zijn door de sombere toon, waarin de bewindsman in het begin van zijn betoog uitspraken had gedaan omtrent eventuele mogelijkheden of niet-mogelijkheden van een voortzetting van zijn ambtsuitoefening. Spr. verzoekt de Minister wanneer hij een bepaalde beslissing wil nemen omtrent zijn persoonlijk toekomstig beleid, zich niet alleen te laten leiden door opvattingen, zoals die in bepaalde delen van de

Kamer leven, maar ook te verdisconteren de gevoelens, die in de Staten-Generaal als geheel leven.

Spr. hoopt, dat de Minister althans in de resterende twee jaar zijn ambt met opgewektheid mag vervullen. Het spijt hem dat de Minister sprekers standpunt inzake een bijdrage aan het Defence and Aid Fund niet aanvoelt, zoals spr. ook wel eens het gevoel heeft dat de Minister met een iets te weinig naar buitentredende bewogenheid met hetgeen daar aan de gang is deze kwestie van Zuid-Afrika voorstelt.

De heer De Niet is van oordeel dat er geen mogelijkheden meer zijn voor een gesprek met Zuid-Afrika en dat degene, die hierover anders denkt, dit moet bewijzen, maar dat is nooit exact te bewijzen. Er zijn echter nog voortdurend contacten.

Spr. denkt niet alleen aan een gesprek tussen de Regeringen en ook niet uitsluitend tussen de kerken, maar tevens aan een gesprek tussen politici.

De Minister heeft gezegd: Wanneer het onverstandig en niet beleidvol is dat de Regering bijdraagt aan het fonds, hoe kan het dan wel beleidvol van de Kerken zijn?

Spr. stemt naar aanleiding hiervan toe deze uitspraak iets te ongenuanceerd te hebben gedaan.

BEGROTING VAN JUSTITIE

23 maart 1965 — Blz. 533

De heer **Diepenhorst** ving aan met te wijzen op de langzame gang van zaken bij het tot stand brengen van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.

In de tweede plaaats stond hij een ogenblik stil bij de ombudsman. Hij waardeerde het, dat de Minister een commissie heeft ingesteld om te bestuderen de verhoogde rechtsbescherming tegenover de Overheid nu wij in een paperassenstaat meer nog dan in een welvaartstaat leven.

De ombudsman elders voldoet metterdaad.

Echter indien men de commissies voor de verzoekschriften van de beide Kamers uitbreiding van hun apparaat gaf, zou men de ombudsman kunnen missen.

Als derde punt staat spr. stil bij de regeling van de echt-

scheiding. In brede kringen breekt het gevoelen baan, dat men goed onderscheid moet maken tussen de persoonlijke overtuiging, datgene wat men religieus, levensbeschouwelijk, ethisch, zelf voor zijn rekening neemt enerzijds, en de statelijke, de algemene regeling voor de burgers, die zou moeten worden getroffen en algemeen zou moeten worden nageleefd, anderzijds. Indien voor deze tweeheid nog scherper besef zou gaan bestaan dan is een redelijke oplossing voor dit pijnlijke probleem met de daaraan verbonden grote leugen nagenoeg verzekerd.

Inzake het gevangeniswezen, jeugdbescherming en reclassering heeft Nederland aan schrijnende wantoestanden niets te verbergen.

Het tempo van verbetering ligt echter te laag; hierbij valt te wijzen op de noodzakelijke bouw van nieuwe gevangenissen in Arnhem en Gouda en een nieuw Rijksopvoedingsgesticht te Amersfoort. De directies van gevangenissen zijn te veel formeel gebonden; er is een gevangenisreglement met 217 artikelen.

Beslissingen over rangbepaling en salariëring van geestelijke verzorgers duren te lang.

Wat de gevangenisstraf aangaat, het is gemakkelijk deze te critiseren, maar men heeft geen geschikt remplaceringsmiddel. Gevangenen zijn de moeilijkst te verbeteren mensen. De verzekerdheid van sommige deskundigen en sommige psychiaters alsook de wetenschappelijke tweespalt met een aantal andere psychiaters is een ernstige hinderpaal om een oplossing te bereiken.

In de gevangenissen heerst dikwijls een onbeschrijfelijke verveling en deze staalt niet.

Men heeft niet de mogelijkheid om verantwoordelijkheid te dragen behalve in de open gevangenissen. De afscheiding tussen jong en oud is gebrekkig.

Spr. wijst daarna op de eentonige arbeid en op de speciale gevangeniskleding.

De nozems beschouwt hij voor een gedeelte als een onbetaalde rekening van onze huidige samenleving.

Wat de geestelijke verzorging betreft, niet terwille van de billijkheid behoeft aan alle verlangens van het Humanistisch Verbond te worden voldaan. Wanneer men dit verbond vergelijkt met een kerkgenootschap van gelijke sterk-

te, dan heeft het in geen enkel opzicht recht tot klagen over de plaats, die hem is toebedeeld. Bovendien stelt het aan zijn medewerkers niet de opleidingseisen, die voor predikanten en geestelijken gelden. Een genootschap, dat zelf geen kerk wil zijn, moet ter wille van de gelijkberechtigdheid goed weten wat het vraagt. Men mag zich niet losmaken van getalsverhoudingen.

En men moet niet dadelijk de buitenkerkelijke gevangenen, die nog altijd, vaak ongeweten, een band met de kerk hebben, aanstonds „open stellen" voor het contact met het Humanistisch Verbond alvorens de dienaren der kerk met de desbetreffende gevangenen hebben kennis gemaakt en met hen hebben gesproken.

Er is hier een uit de aard van het kerk zijn voortvloeiende prioriteit.

Bij de reclassering houdt het Ministerie wat weinig rekening met de zelfstandigheid en de gevoeligheid van de verenigingen.

Spr. is het eens met 's Ministers visie op de gratiëring; die de bewindsman ziet als persoonlijke beslissingen, waarbij hij zich niet voor de toekomst wenst te binden, ook wanneer die beslissingen zouden ingaan tegen bepaalde volkssentimenten. Hier wordt beseft de eigenheid en de hoogheid, de grote uitzonderlijkheid van het gratierecht.

VREEMDELINGENWET

12 januari 1965 — Blz. 313

De heer **Diepenhorst** had tegen het aan de orde zijnde wetsontwerp weinig bezwaren. Het regelt op deskundige wijze een technisch moeilijk onderwerp, dat tot nu toe in de Vreemdelingenwet van 1849 was ondergebracht.

Het is daarom een moeilijk onderwerp, omdat wij hier te maken hebben met onze nationale regeling bij internationaal recht, bij volkenrechtelijke verhoudingen en praktijken, die wij niet steeds in de hand hebben. Wat moet het worden als de ene mogendheid het ius soli en als de andere het ius sanguinis gaat toepassen?

Ons land heeft zich altijd door een bijzondere gastvrijheid ten opzichte van vreemdelingen onderscheiden.

Werkbezoek A.R. delegatie aan Limburg op 2 september 1965.

Ontvangst in het raadhuis te Heerlen. Eerste rij v.l.n.r.: K. A. Santing, N. van Rooijen, burgemeester Gijzels, ir. G. van Poppel, dir. Industrieschap, ir. C. E. P. M. Raedts, vertegenwoordiger van de Heerlense K.V.P.-raadsfractie, Tj. Walburg, P. C. Elfferich, J. A. van Bennekom, mr. W. de Kwaadsteniet, mr. A. B. Roosjen. Tweede rij: burgemeester E. M. J. Prick van Schaesberg, tevens secretaris van het Industrieschap, A. Booy, P.C.M.B., drs. J. Boersma, dr. C. Boertien, A. A. van Eeten, mr. W. Aantjes. Derde rij: J. Tjalma, H. Algra, ing. Chr. G. van Ree, voorz. Prov. Comité Limburg en 't Hooft, Prot. Chr. Mijnbeambtenbond.

De grondwetscommissie van 1815 sprak over de zachte wetten in het gastvrije Nederland. Deze commissie heeft niet aanstonds aan onze belastingwetgeving gedacht!

De bestaande wet van 1849 ging van een geheel andere realiteit uit; men stelde zich geviseerde paspoorten voor, door de politie uitgereikte geleidebrieven of andere bescheiden. Men wist niet van het drukke vreemdelingenverkeer. Er is dan ook gesproken van een bedelaars- en vagebondenwet.

Het is gunstig dat wij aan deze wet een einde maken. Want voor het gezag van een wet is het verkeerd, wanneer er zich een gans andere praktijk niet enkel praeter, maar zelfs contra, dwars tegen de wet in, heeft ontwikkeld. De wettekst en de feiten sloten zich in geen enkel opzicht meer bij elkaar aan. Het vreemdelingenrecht is schier een labyrint geworden.

Toch zal de waarde van de nieuwe wet betrekkelijk zijn. De uitvoering zal beslissend zijn al tornt spr. niet aan de noodzaak van algemene maatregelen van bestuur, want de administratie moet ruimte hebben.

De kern van spr's betoog is, dat tot geen prijs het gevaar van verstarring mag worden verwaarloosd, soms een gevolg van bedrijfsblindheid.

Wanneer hij zich geclausuleerd uit ten opzichte van het vluchtelingenbeleid is dat in de eerste plaats op grond van de geschiedenis. Omstreeks 1952/1954 had zich ten departemente onmiskenbaar de idee ingeworteld van: „de vluchteling is een potentiële spion" en de behandeling was soms navenant.

Er is ook reden tot ongerustheid wegens de uitleg, die in de stukken wordt gegeven aan internationale verdragen. Zo is b.v. tot nu toe geen individueel recht van asiel erkend. Uit de stukken valt verder op te maken, dat het Departement van Justitie meent met zijn vluchtelingenbeleid de bevolkingsaanwas in ons land te moeten opvangen. Men krijgt verder de indruk, dat Justitie zich ten opzichte van Buitenlandse Zaken zorgvuldig afschermt.

Wat het verhoor van vluchtelingen betreft, dit vraagt om een nadere oplossing.

23 februari 1965 — Blz. 465

De heer **Tjalma** ving aan met de moeilijke financiële positie der gemeenten te bespreken.

De hogere uitgaven, die voortvloeien uit salarisverhogingen, komen, voorzover die voor rekening van de gemeentebedrijven blijven, niet voor compensatie in aanmerking. Indien echter de gemeenten de bedrijfstarieven om die reden verhogen, ondervinden zij tegenkanting van de Minister van Economische Zaken.

Het jaar 1966 zal vooral voor de vele garantiegemeenten zeer moeilijk worden; heeft de Minister zich al verdiept in de vraag wat er moet gebeuren ten opzichte van deze gemeenten?

Wat het leningsplafond betreft, dienen bij vergelijking met vorige jaren de uitgaven, die met het aardgas verband houden buiten beschouwing te blijven, want tevoren hadden de gemeenten geen uitgaven voor dat doel te doen.

Wanneer de aardgasbuis bij de gemeenten ante portas is, kunnen zij moeilijk de poort gesloten houden. Dit is ook, economisch gezien, niet de bedoeling.

Bij het leningsplafond dient ook gedacht te worden aan de woningbouw en de industrialisatie. Men kan daarbij aan adequate voorzieningen niet ontkomen en men kan hierbij niet met een uniforme verhoging van het percentage volstaan, want de ene gemeente groeit veel sneller dan de andere en de mate van industrialisatie is niet gelijk.

Wat het leningsplafond betreft, de hogere lonen werken ook door in de kapitaalsuitgaven.

Wat de verfijningen aangaat, zo langzamerhand komt er een respectabel aantal, maar wij moeten wel bedenken dat wij het Gemeentefonds als één geheel moeten bezien en dat wij de koek wel op verschillende wijze kunnen verdelen, maar de koek blijft even groot of, als men wil, even klein. Anders uitgedrukt: wat men de ene categorie gemeenten in de vorm van verfijning meer geeft, gaat ten koste van andere gemeenten.

Ook de financiële gevolgen, die voor de gemeente uit het snel toenemend verkeer voortvloeien, zullen afzonderlijk onder ogen moeten worden gezien, tenzij het wetsontwerp

uitkering wegen een zodanige vorm verkrijgt, dat het voldoende soelaas zal bieden. Wat de taak en de ontwikkeling van de gemeenten aangaat, de provinciale besturen hebben een toenemende invloed daarop verkregen. Planologisch treden de provincies in sterke mate ordenend op door middel van streekplannen, ten gevolge waarvan zij grote invloed kunnen uitoefenen op de omvang van de bebouwing van een gemeente, waardoor tevens een maximum aan het aantal te bereiken inwoners wordt gesteld; daarnaast heeft de provincie door hetzelfde middel invloed op de aard van de bebouwing, waardoor zij de macht heeft de mate van industrialisatie te bepalen en zelfs om te bepalen of een gemeente een agrarisch karakter al dan niet zal behouden. Op die ontwikkeling kan de provincie ook een stempel drukken door de toewijzing van woningen. Aanzienlijke invloed heeft de provincie op de invloed van het verkeer langs bepaalde gemeenten door middel van haar wegenplan. Voorts gaan de drinkwatervoorziening, de recreatie en de natuurbescherming veelal niet buiten haar om.

Ten aanzien van de vervulling van burgemeestersvacatures, die dikwijls maandenlang of meer dan een half jaar duren, rijst de vraag of de Minister voldoende doordrongen is van de vele bezwaren, die daaraan voor de gemeenten zijn verbonden. Het gaat er niet alleen om dat tal van vraagstukken blijven liggen, omdat men daarover het oordeel van de nieuwe functionaris wil weten en er aldus stagnatie optreedt. Dat is op zichzelf al erg genoeg, maar er zijn nog andere bezwaren. Langdurige vacatures leiden tot allerlei speculaties in en buiten de pers, waarbij menige reputatie wordt geschaad.

Spr. heeft niet de indruk, dat de Minister zich er van bewust is, dat het gezag zelf bij langdurige burgemeestersvacatures in het geding is; anders is het bijna onbegrijpelijk, dat in sommige gevallen, waarin de politieke richting van de te benoemen burgemeester geen vraagpunt vormt, vacatures meer dan een half jaar duren, vooral wanneer zij niet onverwacht ontstaan.

Wat de aanhangige wijziging van de Kieswet betreft, tot de niet-technische wijzigingen behoort de verhoging van de boete wegens het niet voldoen aan de opkomstplicht.

Wie zijn stem uitbrengt bij een verkiezing, maakt gebruik van een recht, maar vervult niet een functie. Daarom

is het ook niet juist hem tot stemmen te dwingen. Bovendien is dit in feite onmogelijk en om die reden heeft men moeten volstaan met het opleggen van een verplichting om naar het stemlokaal te gaan. De Minister stelt voor de boete te verhogen van *f* 5,— tot maximaal *f* 25,— en bij recidive van *f* 15,— op *f* 50,—. Zullen de kantonrechters de Minister volgen?

En hoe stelt hij zich de toepassing in de grote steden voor, waar de duizenden die niet opkomen nog zullen toenemen door de verlaging van de leeftijdsgrens? Eigenlijk zouden degenen, die opgeven ongesteld te zijn, medisch moeten worden onderzocht!

GOEDKEURING BESLUIT TOEPASSING KAPITAALUITGAVEN PUBLIEKRECHTELIJKE LICHAMEN

22 juni 1965 — Blz. 749

De heer **Zijlstra** gaf als zijn mening te kennen, dat wij staan voor de consequenties van de economische ontwikkeling in de twee laatste jaren en het daarbij gevoerde beleid. Wij hebben loonsverhogingen gehad, die ver boven de stijging van de productiviteit zijn uitgegaan en het is vaak gezegd, dat de consequenties daarvan wel zouden meevallen. Het moet ons tot een waarschuwing zijn, dat de geldmarkt thans zeer krap is. Dat is de meest duidelijke demonstratie, manifestatie van onze economische en financiële toestand. Een wezenlijk krappe kapitaalmarkt kan niet samengaan met een gunstige betalingsbalans. Wij zijn bezig ons in de marginale zone te bewegen met betrekking tot de verhouding tussen middelen en bestedingen. De toestroming verleden jaar van kapitaal uit het buitenland, (± 700 à 800 miljoen) heeft nog even uitstel gegeven.

Dat is nu afgelopen, want het buitenland zit ook met liquiditeitskrapte. Wij kunnen ons in dit kleine land niet zoveel veroorloven als wij wel eens een ogenblik hadden gedacht. Dat is van directe betekenis voor het beleid.

De Regering heeft besloten het leningplafond voor de gemeenten te verhogen, maar als wij met betrekking tot de verhouding tussen middelen en bestedingen aan de grens zitten, betekent de plafondverhoging voor de gemeenten niets dan alleen dat hun op papier wordt gezegd wat zij

misschien zouden mogen. Een dergelijke maatregel zal dan gepaard moeten gaan met het aanwijzen van iemand of iets, die over minder de beschikking krijgt. De vraag is of dit tijdig gebeurt.

Bij de Regeringsverklaring is gezegd: Er zijn wat meer uitgaven. Wij zullen daarvoor lenen. Dat heeft natuurlijk op de kapitaalmarkt ongunstig gewerkt. Het was beter geweest wanneer het aanwijzen van degene, die niet kan besteden, omdat de Regering andere besteders meer wil geven, toch maar was gebeurd.

Het onderscheid tussen het geven van financiële ruimte en het geven van reële ruimte is essentieel voor het verstaan van de economische situatie van dit moment. Men zal wel roepen om een ingreep op de kapitaalmarkt tot rantsoenering daarvan.

In 1957 is die roep ook gekomen: de kapitaalmarkt moest worden beperkt en beheerst ten gunste van de overheid. Dat is toen niet gelukt en zal ook nu niet gelukken.

Het wetsontwerp zelf heeft sprekers instemming.

De gemeentelijke investeringen zijn zeer sterk gestegen. Er is geen ontkomen aan, dat die stijging binnen de perken wordt gehouden.

Hebben de gemeenten zich bij het entameren van hun kapitaalsuitgaven wel voldoende gerealiseerd voorzover het onrendabele uitgaven zijn, dat de lasten van deze investeringen op de gewone dienst draagbaar zijn?

Spr. ontkent niet, dat er met betrekking tot een groot aantal investeringen een automatisme is, een onontkoombaarheid, maar niet bij alle investeringen, ook niet bij alle uitgaven van de gewone dienst. Als men nu de uitgaven die men graag wil, eerst wel toestaat en dan zegt voor het onontkoombare: maar ik zit vast, dan is er toch iets niet in de haak.

Of het middel om dit te voorkomen moet zijn, dat voor een belangrijk deel grote infrastructuur-investeringen de weg van de doeluitkeringen of die van financiëring van Rijkswege moet worden gekozen, opdat langs die weg de beheersbaarheid en het vaststellen van de prioriteiten beter kunnen geschieden, is een zaak, die de moeite waard is om te worden overwogen.

Het zou wel jammer zijn voor de gemeentelijke autonomie. (Hierbij moet natuurlijk wel worden bedacht, dat ver-

schuiving van het ene beheerscentrum naar het andere op zichzelf geen middelen schept).

Dan zouden wij uitspreken, dat wij het aan de gemeentelijke autoriteiten niet meer toevertrouwen en dat wij vanwege dit testimonium paupertatis dan het beslissingscentrum verleggen van de gemeenten naar het rijk.

De Regering heeft de aan de gemeenten toegestane kapitaaluitgaven gemeten aan de hand van een basisperiode. In die basis zat ook de z.g. pipeline. Het zou dus volstrekt onlogisch zijn geweest die limitering alleen op de nieuwe investeringen te laten slaan. Wij krijgen hier te maken met wat zorgelijke aspecten van ons openbaar bestuur, zoals ook bij de financiering van de universiteiten. Daar hebben de besturende colleges veel meer gecommitteerd dan waartoe zij eigenlijk bevoegd waren. De vraag rijst hoe zijn de misvattingen bij de gemeente ontstaan betreffende de pipeline? Hoe lang hebben zij bestaan en hoe is er een einde aan gemaakt en waar hebben zij bestaan?

De Minister heeft op de laatste vraag in de memorie van antwoord geen antwoord gegeven, maar alles met de mantel der liefde bedekt. Spr. vraagt hem dit kledingstuk weg te nemen.

In zijn repliek wees de heer Zijlstra er op, dat de Regering terecht dreigt te komen in een financieel beleid, dat zich te veel op de fluctuaties van inkomsten en uitgaven op korte termijn baseert.

Spr. stelt de vraag wie aanvankelijk een onjuiste opvatting hebben gehad van hetgeen aan de gemeentebesturen op het stuk van kapitaaluitgaven kan worden toegelaten (het misverstand omtrent de pipeline).

De Minister van Binnenlandse Zaken heeft Zuid-Holland en Gelderland genoemd, maar het misverstand was in beide provincies niet hetzelfde. Zijn daarmede "uitputtend" alle provincies weergegeven, die zich eerst aan de verkeerde kant van de scheidslijn hebben bevonden?

In februari hebben de Raad voor de Gemeentefinanciën en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten adressen tot de Regering gericht inzake het naar hun oordeel te lage plafond, waarbij uitdrukkelijk wordt gezegd, dat het natuurlijk gaat om nieuwe investeringen en lopende verplichtingen.

Tenslotte merkt spr. op, dat de Minister heeft aangekondigd, dat toepassing van artikel 12 der wet in overweging zal worden genomen.

Dit zou een terugkeer kunnen betekenen tot het systeem van subjectieve uitkeringen en dat zou buitengewoon bedenkelijk zijn.

Spr. wil de bestaande wet niet heilig verklaren, maar er zijn misschien andere mogelijkheden om te corrigeren, b.v. andere verdeelsleutels. Het staat echter vast, dat er bij elk systeem dat naar objectiviteit van uitkeringen streeft, er gemeenten met een tekort zullen blijven.

Een terugkeer naar het subjectivisme is echter naar alle kanten uiterst bedenkelijk.

BEGROTING VAN DEFENSIE

16 maart 1965 — Blz. 507

De heer **Algra** wenste rekening te houden met het feit, dat de Minister demissionair was, evenals de Staatssecretarissen en hij zou zich dus beperken tot enkele speciale punten.

Wat de geestelijke verzorging betreft, wilde hij zich in hoofdzaak aansluiten bij hetgeen de heer Beerekamp had gezegd. Verder merkte hij op, dat de positie van de geestelijke verzorgers, voorzover zij uit de protestantse kerken komen, een zaak is, die door deze kerken tezamen moet worden bekeken en dat één kerk dat bepaald niet kan uitmaken.

Spr. gelooft niet, dat het zo bezwaarlijk is, dat de geestelijke verzorger de distinctieven draagt van een militaire rang.

De ontwikkeling van de N.A.V.O. is niet gunstig, is zelfs teleurstellend.

In de eerste plaats is de doelstelling verouderd; deze zal moeten worden herzien.

In de tweede plaats moet de aandacht er op gevestigd worden, dat men de N.A.V.O. als militair verbond — het is ook een politiek verbond met een bepaalde doelstelling — niet moet laten corrumperen door daar uit politieke motieven zaken in te brengen, die uit een militair oogpunt bedenkelijk zijn.

De Minister van Defensie draagt hierbij een grote verantwoordelijkheid.

Actueel is ook de kwestie van de oefenterreinen.

Met dankbaarheid mag worden vermeld, dat de landbouworganisaties goede medewerking hebben verleend om op basis van vrijwilligheid tegen een redelijke schadevergoeding cultuurgronden te gebruiken. Men zal er echter op moeten letten dat geoefend wordt op terreinen van dezelfde soort als het terrein, waarin moet worden opgetreden als het ernst wordt. Is het langs de weg, die men nu bewandelt, mogelijk hiervoor voldoende gelegenheid en ruimte te verkrijgen?

Er komt nog een probleem bij. Wanneer het terrein, waarop de oefening moet plaats hebben, vooraf precies is begrensd, leidt dit er gemakkelijk toe, dat men het karakter en de afloop van de oefening ook vooraf volkomen bepaalt. Dan is iedere verrassing en elk eigen initiatief van de deelnemende officieren ook vooraf uitgeschakeld. Sprekers vraag is of men geen verdergaande maatregelen moet nemen om oefeningen voor te bereiden, die werkelijk een weerspiegeling zijn van hetgeen in oorlogstijd kan gebeuren. In Duitsland heeft men een Leistungsgesetz, een wet, die de bevoegdheid geeft de oefeningen uit te breiden over een breder terrein, wanneer de ontwikkeling van de manoeuvre dat meebrengt, waardoor het initiatief van de officieren wordt gestimuleerd.

Tenslotte behandelde spr. een probleem van de militaire opleiding, nl. dat officieren van de luchtmacht, maar ook gewone dienstplichtigen, na volleerd te zijn, de dienst verlaten.

Was men in staat hen langer in dienst te houden, dan had men van de opleiding ook een langer rendement. Dit is een zeer sterk argument voor de plannen van de Staatssecretaris om te komen tot een vrijwillig dienstverband van 4 jaar.

Ten aanzien van de luchtmachtofficieren heeft men in Amerika berekend, dat het voordeliger zou zijn hen na 6 jaar opleiding hetzelfde salaris te geven als bij de civiele luchtvaart, waarheen zij veelal afvloeien dan opnieuw andere vliegers op te leiden.

Het tegenwoordige systeem bij de landmacht heeft bovendien tot gevolg dat men een overcapaciteit van speciaal

opgeleide militaire dienstplichtigen krijgt in de mobilisabele eenheden, omdat men toch niet het materieel beschikbaar heeft om hen te plaatsen. De plannen van de Staatssecretaris zullen nader moeten worden besproken; daarbij zal ook onder ogen moeten worden gezien de figuur, dat men boven dergelijk speciaal opgeleide jongemannen geen reserve-officieren plaatst met een veel gebrekkiger en korter opleiding.

BEGROTING VAN VOLKSHUISVESTING EN BOUWNIJVERHEID

30 maart 1965 — Blz. 567

De heer **Tjalma** beperkte zich in zijn betoog omdat de Minister demissionair is, al veronderstelde hij, dat naar achteraf kan blijken, er voor deze beperking geen reden is.

Spr. betuigde zijn instemming met de bedoeling van de Minister om het getal woningen dat gebouwd wordt, hoewel al een verheugend cijfer is bereikt, nog op te voeren.

Hij vraagt zich echter wel af, of, gesteld dat voor het Rijk dit financieel mogelijk is, zulks ook voor de gemeenten het geval zal zijn, met name om te zorgen voor bouwrijp terrein, met alles wat daarbij behoort als verwerving van grond en het tot stand brengen van wegen, bestrating, riolering en verlichting.

Let men daarbij op de voor de gemeenten maximaal toegelaten kapitaaluitgaven, dan mag men bovendien de lasten voor gas-, water- en electriciteitsbedrijven en eventueel de uitbreiding van stadsbuslijnen ook niet uit het oog verliezen. Want ook al zouden deze uitgaven, zij het op langere termijn, renderen, dan moet toch eerst het kapitaal op tafel komen en is dat altijd binnen het leningsplafond mogelijk?

De Minister heeft in de Tweede Kamer toegezegd met zijn ambtgenoot van Financiën te zullen overleggen of uitgaven ten behoeve van de woningbouw veilig gesteld kunnen worden. Heeft dit overleg reeds resultaat opgeleverd?

Op een tweetal plaatsen in de memorie van antwoord is sprake van de kwaliteit van naoorlogse woningen. Verstaat de Minister hieronder comfort of de wijze van afwerking of beide? De zorg om goed werk te leveren ont-

breekt dikwijls en dat wordt in de hand gewerkt door onvoldoende toezicht.

Er zijn opmerkingen van recente datum, dat er op het terrein van de industriële bouw gebrek aan slagvaardigheid is om Rijksgoedkeuring te verlenen. Volgens het „Friesch Dagblad" van 20 maart heeft de Commissaris der Koningin in Friesland opgemerkt, dat het huidige beeld omtrent industrievestigingen in die Provincie wel enigszins vertekend is door het lang uitblijven van Rijksgoedkeuringen.

Volgens de N.R.C. van diezelfde datum heeft de president-directeur van de A.K.U., de heer Meynen, gezegd dat het gaan naar Antwerpen van de „Badische Anilin & Soda-Fabrik" geen kwestie was van goedkoper of duurder, maar eenvoudig van een vlotte, snelle beslissing tegenover een tijdrovende procedure. De heer Meynen sprak van „gebod op gebod" en „regel op regel".

Spr. vraagt hierover inlichtingen aan de Minister.

Een ander punt dat de aandacht verdient is het feit, dat sedert 1957 het bedrag, waarbinnen de gemeenten Rijksgoedkeuring kunnen verlenen, ongewijzigd is gebleven, hetgeen, gelet op de waardedaling van het geld, een vermindering van bevoegdheid betekent.

Wat de koppelverkoop aangaat, de Minister omzeilt een antwoord zowel in de Tweede Kamer als in de stukken. Het gaat er om, dat prijsvervalsing plaats vindt, doordat de inschrijvingssom voor het woningwetdeel van de bouwstroom lager wordt gesteld dan de kostende prijs en de aanbiedingsprijs voor het vrije sectordeel. Is de Minister inderdaad van oordeel dat dit niet onoorbaar is en acht hij dit een normaal en verantwoord element in zijn beleid?

Behalve prijsvervalsing komt ook kwaliteitsvervalsing voor als gevolg hiervan, dat de eenvormigheid van de plannen, die dwingend uit het begrip produktiestroom voortvloeit, de kwaliteit van premie- en vrije-sectorbouw omlaag drukt naar die van de woningwetbouw. Daarom is nodig, dat de basis onder een bouwstroom zo breed wordt, eventueel door samenwerking van een voldoend aantal gemeenten, dat afzonderlijke stromen voor woningwetbouw èn voor andere, d.w.z. gesubsidieerde en ongesubsidieerde bouw, mogelijk is. De handelwijze, die thans via de koppelverkoop wordt gevolgd, heeft in bepaalde gevallen ook een

nadeel voor woningwetbouw sec, omdat alsdan de prijs wordt vergeleken met die, welke bij koppelverkoop mogelijk is.

Wat de grondprijzen aangaat, valt er meermalen een tegenstelling te constateren tussen de Minister en de colleges van gedeputeerde staten.

Ten aanzien van de zogenaamde betere woningbouw handhaaft spr. zijn ten vorige jare ingenomen standpunt, nl. dat het niet op de weg van de overheid ligt déze woningbouw uit 's Rijks kas te steunen, daar dit in de regel er op neerkomt, dat subsidie verleend wordt aan bewoners, die uit een sociaal oogpunt gezien, daarvoor niet in aanmerking komen.

WIJZIGING VAN DE HUURWET

14 december 1965 — Blz. 179

De heer **Tjalma** merkte op, dat in het wetsontwerp o.a. wordt voorgesteld de huur van door de Minister aan te wijzen woningen, die op of na 5 mei 1945 met steun uit 's Rijks kas zijn gebouwd, jaarlijks met 4% te verhogen. Spr. achtte deze verhoging slechts voldoende om de gemiddelde inflatie te compenseren en derhalve niet hoog genoeg om het doel, dat de Minister voor ogen staat, snel te bereiken, vooral niet wanneer de kosten van levensonderhoud zo snel blijven stijgen als sedert 1963 het geval is.

Met de voornaamste strekking van het wetsontwerp, nl. een huurverhoging, die over 2 jaar is verdeeld, verklaarde spr. zich accoord.

Wat de woningen betreft, die vóór 1921 zijn gebouwd, is de beslissing in handen gelegd van de Minister ten aanzien van de vraag in hoever zij voor huurverhoging in aanmerking komen. Daarbij zal echter niet alleen op de onderhoudstoestand en accomodatie moeten worden gelet, maar ook op de meerdere ruimte, die deze oudere woningen gewoonlijk bieden.

Spr. vestigt er de aandacht op, dat vele gezinnen, vooral die met kleine kinderen, een afkeer hebben van de flats, hetgeen begrijpelijk is.

Hij vraagt er verder aandacht voor dat vele woningwetwoningen bewoond worden door gezinnen, die, gelet op

hun inkomen, daarin niet thuis behoren, hetgeen vooral in de eerste na-oorlogse jaren in verband met de woningnood wel verklaarbaar was, maar thans niet meer kan worden verdedigd.

In de Tweede Kamer heeft de Minister gezegd, dat hij wil overwegen aan de betrokkenen een hogere huur in rekening te brengen, maar in de memorie van antwoord schrijft de bewindsman nu, dat hij eerst advies van de Raad voor de Volkshuisvesting wenst in te winnen. Dit klinkt minder positief.

De Minister is van plan nu zogenaamde woningwet-woningen B te laten bouwen, die in feite middenstands-woningen zullen zijn. Wij krijgen dus voortaan 2 categorieën gesubsidieerde woningen, waarvan de duurste meer kapitaal vergen, dat à 4% wordt verstrekt en alleen al hierdoor een hogere subsidie genieten.

En deze woningen zullen dan beschikbaar zijn zelfs voor personen met de hoogste inkomens, want de Minister wenst geen grens te stellen.

Spr. voert verder nog meer argumenten aan tegen deze B-woningen, om ten slotte de vraag te stellen of deze woningen om conjuncturele redenen en als experiment zijn bedoeld of wel dat zij als structureel zijn te beschouwen.

„In het laatste geval beweegt de Minister zich naar het oordeel van mijn fractie in de richting van socialisatie van de woningbouw.

Het zou mij spijten wanneer de bewindsman, die zijn taak met zoveel élan verricht, deze weg zou inslaan."

BEGROTING VAN VERKEER EN WATERSTAAT

15 juni 1965 — Blz. 710

De heer **Tjalma** memoreerde, dat de afgetreden Minister Van Aartsen een harde werker was, die zijn departement met grote kennis van zaken beheerde en in de beantwoording van de Staten-Generaal er ook blijk van gaf, dat hij de onderwerpen, die aan zijn zorgen waren toevertrouwd, beheerste.

Op zijn credit staat o.a. geschreven de thans reeds aangevangen vermelde uitvoering van het Rijkswegenplan en de financiering hiervan. Daarnaast verdient het grote

aandeel, dat de afgetreden bewindsman heeft gehad in de oplossing van de moeilijkheden van de K.L.M. afzonderlijk vermelding.

Minister Suurhoff is ten aanzien van het departement, dat aan hem is toevertrouwd, een onbeschreven blad en dit departement is, dat is spr. met de bewindsman eens, niet als „licht" te beschouwen.

De nieuw opgetreden Staatssecretaris kan kennis van de onderwerpen, die aan hem zijn toevertrouwd, niet worden ontzegd.

Tot nu toe nam hij het standpunt in, dat de Minister van Verkeer en Waterstaat zelf de internationale aangelegenheden voor zijn rekening dient te nemen.

Die zienswijze heeft blijkbaar verandering ondergaan.

Overigens moet worden gehoopt, dat de Staatssecretaris tegelijkertijd met de portefeuille van zijn ambtsvoorganger ook diens tact en diplomatieke gaven heeft overgenomen.

Uit de Regeringsverklaring en de memorie van antwoord valt voorshands de conclusie te trekken, dat er geen verandering van beleid betreffende dit departement is te verwachten en dat een kabinetscrisis wat dat betreft overbodig is geweest. Spr. informeert welke maatregelen de Minister inzake betere personeelsvoorzieningen heeft.

Hij behandelt daarna het verband tussen bevordering van het openbaar vervoer en stedebouwkundige maatregelen. Samenwerking tussen N.S., stads- en streekvervoer zal moeten worden bevorderd. Spr. geeft hiervan enkele voorbeelden.

Vervulling van verscheidene wensen, die op verkeersterrein bestaan zal ook van de gemeenten grote uitgaven vergen; veel zal er van afhangen hoe het wetsontwerp Uitkering Wegen uit de parlementaire smeltkroes te voorschijn zal komen.

Vervolgens maakte spr. opmerkingen over de N.S., waarbij hij aan de hand van cijfers aantoont, dat de spoortarieven de vergelijking met het buitenland kunnen doorstaan. Het is juist, dat ook thans wordt vastgehouden aan de eis van rentabiliteit van de N.S.

Tegenover de aanzienlijke kosten van de automatische treinbeveiliging staan geen ontvangsten, hoezeer de invoering daarvan uit een oogpunt van veiligheid valt toe te juichen.

Daarna behandelt spr. internationale vervoersaangelegenheden, waarbij hij de margetarieven onder de loupe neemt. Vervolgens maakt hij opmerkingen in verband met de Acte van Mannheim.

Ten aanzien van het beter bevaarbaar maken van de Rijn tussen Sankt Goar en Mainz nam de heer Posthumus als Kamerlid het standpunt in, dat ons land daarin diende mede te betalen.

Hoe denkt hij hierover nu hij Staatssecretaris is geworden?

Met instemming valt te vermelden, dat de Minister een positief standpunt inneemt ten opzichte van eventuele steunverlening aan de Nederlandse passagiersvaart.

Uit de gunstiger gang van zaken bij de K.L.M. blijkt hoe juist het van de Regering is geweest deze in de moeilijke tijd te steunen.

De vooruitzichten zouden nog beter zijn als de Amerikaanse Regering aan de K.L.M. zou toestaan door te vliegen naar de Westkust van Amerika. De Nederlandse Regering dient hierbij op het vinketouw te zitten.

Uit de mededelingen betreffende de pogingen tot oprichting van een Air Union blijkt, dat er ongeveer op alle hoofdpunten gebrek aan overeenstemming bestaat. Deze Union mag alleen tot stand komen als aan de K.L.M. een redelijk aandeel in het vervoer wordt verzekerd en ook de andere voorwaarden aanvaardbaar zijn.

Het is verheugend dat de nieuwe toegang tot Europoort in 1970 gereed zal zijn.

Spr. stelt vervolgens vragen over de gevolgen van de uitvoering van het Deltaplan voor de waterstand op sommige rivieren en de moeilijkheden, welke hieruit voor tal van werven zullen voortvloeien bij het te water laten van schepen. Men kan van deze werven niet eisen, dat zij de uitgaven, die dientengevolge te doen zijn, voor hun rekening zullen nemen.

Is het Rijk bereid de financiële consequenties hiervan te aanvaarden?

Wat de verdere uitvoering van het Deltaplan betreft, rijst de vraag of bij de afsluiting van de overgebleven zeegaten aan caissons de voorkeur zal worden gegeven, gelet op de ervaringen met de kabelbaan in de Grevelingen.

Wat de uitvoering van het Rijkswegenplan betreft, wenst

de Minister de continuiteit te handhaven en wijst hij tevens het besteden van een hoger bedrag dan Minister Van Aartsen had uitgetrokken af. De bewindsman distantieert zich hiermee indirect van "Het Vrije Volk", dat naar aanleiding van de plannen van Minister Van Aartsen om de wegenbouw te versnellen, deze plannen kwalificeerde als "om zogenaamd iets voor de wegenbouw te doen". Mij dunkt, er bestaat enige kans dat een dergelijk oordeel de tegenwoordige bewindsman bespaart blijft.

BEGROTING DER P.T.T.

23 maart 1965 — Blz. 547

De heer **Tjalma** bekortte zich aangezien de Minister demissionair was.

Hij wijdde aandacht aan de mechanisatie van het bedrijf, het personeelstekort en het materieel.

Met het standpunt van de Minister inzake de draadomroep verklaarde hij zich accoord en hij informeerde naar de mogelijkheid om deze omroep aan particulieren over te dragen.

Hij vroeg naar het resultaat van het overleg, dat de Minister met zijn ambtgenoot van Financiën zou hebben betreffende het beschikbaar stellen van grotere bedragen voor uitbreiding van het telefoonnet.

Tenslotte bracht hij de Minister dank voor zijn bevestigend antwoord op een vraag gesteld in het eindverslag, waarin werd bepleit, dat ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van het corps mariniers, de P.T.T. een herdenkingszegel zal uitgeven.

INSTELLING RIJKSWEGENFONDS EN VERHOGING MOTORRIJTUIGENBELASTING.

19 januari 1965 — Blz. 336

De heer **Tjalma** achtte het juist, dat de Minister zich voorbehield in het nieuwe wegenprogramma, dat tot 1970 zal gelden, zo nodig wijzigingen aan te brengen.

Spr. wees er op, dat het aantal k.m.'s autoweg in ons land de vergelijking met dat in andere Europese landen gemakkelijk kan doorstaan.

In 1963 bezat ons land 506 km. autoweg, België 217,

Frankrijk 348 en Engeland 470. Ook een vergelijking met Duitsland, dat eind 1963 3000 km. autoweg bezat en Italië met 1400 km. valt, gelet op de grootte van deze landen, niet in ons nadeel uit. Men moet bovendien letten op de toestand waarin in sommige landen de autowegen en de andere wegen verkeren.

Dit neemt niet weg, dat, wanneer men niet alleen let op het aantal km.'s weg, maar tevens acht slaat op de bevolkings- en autodichtheid en op de snelle stijging van het aantal auto's, het aanhangige wetsontwerp voorzieningen beoogt, die in hoge mate urgent zijn.

Spr. wijst er op, dat emotionaliteit aan het verzet tegen het aanvankelijk voorgestelde weggeld niet heeft ontbroken, waarbij het de aandacht trekt dat in tegenstelling hiermede de Rotterdamse Kamer van Koophandel zich zelfs tegen het oorspronkelijke wetsontwerp niet heeft verzet. Ook de Tilburgse Kamer van Koophandel pleitte voor een soort extra belasting.

Wat het oorspronkelijke voorstel tot heffing van weggeld betreft, een heffing, die men ook in de Verenigde Staten, Italië en Canada aantreft, is er niets nieuws onder de zon.

Reeds vóór de eerste wereldoorlog hieven de provincies Groningen en Noord-Brabant weggeld van voertuigen, inclusief fietsen, dat verplicht was voorzover men een provinciale weg bereed. Het vertoonde veel overeenkomst met de heffing, die de Regering eerst op het oog had. Ook verhoogde heffingen voor een bepaald doel zijn niet nieuw, getuige de verhoogde benzinebelasting die in de jaren 30 is geheven voor de versnelde bruggenbouw; ten minste 10 grote bruggen zijn in die jaren gebouwd.

De vraag is gesteld of sommige posten op de begroting van Verkeer en Waterstaat niet kunnen worden verminderd ten bate van een versnelde wegenbouw. Spr. gaat dit na.

De Deltawerken kunnen niet worden getemporiseerd, want daarbij staan de veiligheid van ons land en, wanneer men denkt aan de gevolgen van een overstroming, ook onze nationale economie op het spel. Het laatste is ook het geval bij de aanleg van scheepvaartwegen en havens. Er blijven dan de Zuiderzeewerken over.

Eerst ging het daarbij om agrarische belangen, maar intussen hebben de zuidelijke polders hun zwaartepunt hier-

in verkregen, dat zij gedeeltelijk nodig zijn voor de overloop van Amsterdam en het Gooi.

Hier komt bij, dat via de IJsselmeerpolders verscheidene nieuwe wegen zijn ontworpen. Eén daarvan, die via Lelystad, ressorteert voor het traject tussen Amsterdam en Emmeloord onder de wegen die uiterlijk in 1970 gereed zullen zijn.

De conclusie moet dus zijn, dat temporisering van de Zuiderzee-inpoldering de uitvoering van het wegenplan gedeeltelijk zal vertragen. Dan bereiken wij dus het omgekeerde van hetgeen wij beogen, nl. versnelling van het wegenplan. Dit geldt mutatis mutandis ook voor het Deltaplan.

De gevolgtrekking van dit alles moet dus luiden, dat verschuiving van posten op de begroting niet mogelijk is.

In het accoord van Wassenaar en in de bouwstenen van Romme is aan de wegenbouw niet alleen geen prioriteit verleend, maar er is zelfs niet van gerept. En aan die bouwstenen heeft ook de oppositie (de P.v.d.A.) geen steentje tot de versnelde wegenbouw bijgedragen, hoewel zij in dat stadium nog bij de kabinetsformatie was betrokken.

Bij het accoord van Wassenaar is wel prioriteit verleend aan belastingverlaging. En wat is er in de Tweede Kamer gebeurd? In dezelfde vergadering van 2 december, waarin men de wegenbelasting ging behandelen, is eerst een beslissing genomen over de belastingverlaging, waar men vrij algemeen voor stemde. Het is duidelijk dat men niet van twee wallen kan eten.

Er bleven 2 mogelijkheden over nl. òf lenen òf hogere belastingheffing van auto's.

Financiering door middel van leningen zou misschien verantwoord zijn, wanneer mag worden verwacht, dat over enige jaren wegenaanleg en oeververbindingen minder uitgaven zullen vergen dan nu. Dit lijkt onwaarschijnlijk. Bovendien zullen rente en aflossing zwaar drukken.

Wat nu de financiering betreft, geeft spr. de voorkeur aan verhoging van de motorrijtuigenbelasting, zoals thans wordt voorgesteld boven de weggeldheffing.

Een voordeel van het laatste was echter, dat niet betaald zou behoeven te worden voor voertuigen, die niet op Rijkswegen kwamen. Niet alleen voor vele particulieren, maar

ook voor tal van gemeenten zou dit van betekenis zijn geweest.

Spr. vraagt van de verhoogde heffing af te zien ten behoeve van bezorgwagens, die een maximum-snelheid van 20 km. hebben en geen gebruik mogen maken van autosnelwegen.

Tenslotte houdt hij een pleidooi voor de Nederlandse vervoerders, die uit ons land naar Duitsland rijden en in dit land aanzienlijke bedragen aan belasting zijn verschuldigd, hetgeen spr. nader uiteenzet.

BEGROTING RIJKSWEGENFONDS.

7 september 1965 — Blz. 895

De heer **Tjalma** bepleitte, indien stagnatie zou dreigen bij de uitvoering van het Rijkswegenplan wegens gebrek aan technisch personeel, particuliere bureaus in te schakelen. Hij kantte zich tegen het creëren van een nieuw overkoepelend orgaan, waarin alle mogelijke instanties zitting zouden moeten hebben, aangezien van een zodanig coördinerend lichaam wel stagnatie, maar weinig nut valt te verwachten; echter is het noodzakelijk, dat Rijkswaterstaat bij de voorbereiding van plannen in een zo vroeg mogelijk stadium met andere instanties die daarbij zijn betrokken, overleg pleegt.

Spr. betuigt instemming met de visie van de Minister, dat wanneer voor zijn departement meer geld beschikbaar zou komen, ook aan andere bestemmingen dan wegenaanleg, zoals havens, zal moeten worden gedacht.

De toeneming van de bedragen, die uit het Wegenfonds beschikbaar komen is aan de accresserende opbrengst van de motorrijtuigenbelasting te danken.

Spr. wijst er op, dat in Noord-Brabant en Limburg verscheidene overbelaste wegen voorkomen.

Hij bepleit verder verbreding van de bestaande verbindingen Zwolle-Meppel en Goes-Bergen op Zoom tot vierbaanswegen. Tenslotte vraagt hij, wanneer een aanvang zal worden gemaakt met de vervanging van de zwaar belaste brug bij Spijkenisse door een tunnel.

VERDRAG BETREFFENDE VERBINDING TUSSEN DE SCHELDE EN DE RIJN.

8 februari 1965 — Blz. 419

De heer **Tjalma** begon met te wijzen op de verschillen tussen het aan de orde zijnde verdrag en het verdrag dat in 1927 werd verworpen, zowel wat de inhoud als de procedure betreft.

Het laatste werd door de Tweede Kamer met 50 tegen 47 stemmen aangenomen en door de Eerste Kamer in voltallige vergadering met 33 tegen 17 stemmen verworpen.

Tevoren hadden in 9 dagen 27 leden het woord gevoerd, waarna Minister Van Karnebeek de 10e dag aan het woord kwam.

Spr. wees er op, dat de kwesties over en rondom de Schelde al eeuwen spelen. Van de 10e tot de 15e eeuw waren er herhaaldelijk tegenstellingen tussen de hertogen van Brabant en de graven van Vlaanderen over de vraag wie de soevereiniteit over de Schelde bezat.

Het werd een internationale aangelegenheid in de Spaanse tijd na het tot stand komen van de Unie van Utrecht. De beheersing van de Scheldemond door de Watergeuzen heeft grote gevolgen voor Antwerpen gehad.

In 1585 sloten de provinciën, die in de Unie van Utrecht waren verenigd, de monden van de Schelde, toen Antwerpen in Spaanse handen was. Bij de vrede van Munster in 1648 werd deze sluiting gehandhaafd behalve voor Nederlandse schepen. Zij bleef gelden tot 1795, toen de Fransen haar ophieven. Na de Franse overheersing bleef de Schelde vrij totdat bij het begin van de vijandelijkheden tussen België en Nederland dit de Schelde weer sloot. Bij de scheidingsacte van 1839 werd overeengekomen, dat de Schelde vrij zou zijn, maar dat per ton *f* 1,50 tolgeld aan Nederland moest worden betaald, een heffing, die België in 1863 heeft afgekocht.

In het tractaat van 1839 nam Nederland de verplichting op zich voor alternatieve waterwegen te zorgen, indien de bestaande onbruikbaar zouden worden.

Dit was het geval toen de spoorlijn Roosendaal-Vlissingen werd aangelegd. Ter vervanging van het Kreekrak en het Sloe zijn toen respectievelijk het kanaal door Zuid-

Beveland en dat door Walcheren tot stand gekomen. Ofschoon deze kanalen grotere diepgang toelieten dan Kreekrak en Sloe, heeft België ze nooit als volwaardig willen erkennen.

De kwesties tussen het Nederlandse en Belgische loodswezen, die in het verdrag van 1925, onder ogen waren gezien, zijn na de tweede wereldoorlog geregeld.

Dat verdrag bevatte ook bepalingen betreffende de vaart met oorlogsschepen op de Schelde, maar dit wordt nog altijd geregeld door het Toelatingsbesluit vreemde oorlogsschepen, dat in de practijk geen problemen oplevert.

Het verdrag van 1925 eiste, dat de Schelde van Antwerpen tot zee te allen tijde voor de grootste schepen bevaarbaar moest zijn. Men stelle zich in deze tijd, waarin schepen tot ver over 100.000 ton gebouwd worden, de consequenties daarvan eens voor nu het nauw van Bath onder gunstige omstandigheden slechts door schepen tot 50.000 ton kan worden gepasseerd.

Spr. trekt verder vergelijkingen tussen het verdrag van 1925 en hetgeen thans aan de orde is, waarbij hij het Deltaplan, voorzover van invloed op de Rijn-Schelde verbinding binnen zijn beschouwingen betrekt. Hij behandelt daarna de zoetwatervoorziening van de nieuwe verbinding en maakt verder enige technische opmerkingen.

Hij acht het niet nodig het kanaal Hansweert-Wemeldinge voor duwvaart geschikt te maken. Bovendien Gent vraagt dit niet, als het kanaal bij Waarde tot stand komt. Verder valt op te merken, dat Nederland niet om de nieuwe verbinding heeft gevraagd. Het betaalt niettemin bijna een kwart van de uitgaven, voorzover de werken op zijn gebied worden uitgevoerd, het geeft de nodige grond cadeau en het zal op zijn territoir het gehele onderhoud betalen.

Spr. besluit met op te merken, dat jarenlang allerlei werken in het westen van Noord-Brabant hebben moeten wachten totdat vast stond, dat het Antwerpen-Moerdijkkanaal niet tot stand zou komen.

Het is juist geweest om voor de nieuwe verbinding de tussenwateren te kiezen, waarbij in de grote lijn het plan-Van Konijnenburg, dat Prof. Gerretson in en buiten deze Kamer ondersteunde, is gevolgd.

Tenslotte brengt spr. hulde aan Jhr. Van Starkenborch Stachouwer, die ons land zovele diensten heeft bewezen, voor het grote aandeel, dat deze in de totstandkoming van dit verdrag heeft gehad.

VERKOOP AANDELEN BREEDBAND AAN DE HOOGOVENS TE IJMUIDEN.

27 juli 1965 — Blz. 871

De heer **Zijlstra** maakte opmerkingen welke voornamelijk van financiële aard waren.

Er zijn voorbeelden van ondernemingen, waarbij de overheid niet zo wel is gevaren als met Breedband het geval is, nl. de K.L.M., Polynorm en de Walvisvaart. Daar komen dan nog bij indirect geleden verliezen, bijvoorbeeld via de Herstelbank. Bij Polynorm en de Walvisvaart heeft de Staat zeker 50 à 60 miljoen verloren.

In het licht van deze cijfers is het duidelijk hoe onvoorzichtig het is om bij het maken van winst op staatsdeelnemingen direct te spreken over het spenderen van deze winst in plaats van deze in de eerste plaats te bezigen voor het afboeken van oude verliezen; in de tweede plaats het "reserveren" voor eventuele toekomstige verliezen en in de derde plaats voor eventuele, voor het algemeen belang belangrijke nieuwe initiatieven, die zonder Staatshulp niet van de grond zouden komen.

Het is onjuist en onvoorzichtig geweest aan de drie genoemde aanwendingen een vierde toe te voegen. De Minister van Financiën zal dit zeker beamen. Hij zou die 100 mln. best voor iets anders kunnen gebruiken dan voor bestedingen.

Spr. kondigt aan bij de behandeling van de natte mijnwet uitvoerig te zullen spreken over motieven voor staatsdeelneming en het aanhouden daarvan.

Tijdens de rede van Minister Den Uyl vroeg de heer Zijlstra per interruptie of de heer Lieftinck naar de mening van de bewindsman bij het bepalen van de koopprijs rekening gehouden heeft met het feit, dat er maar één koper was, en met wat die koper kon betalen.

Deze vraag beantwoordde de Minister met "ja".

De heer **Zijlstra:** Uw antwoord op deze vraag behoort te zijn: "neen".

Minister Den Uyl: De heer Lieftinck zou een onlogisch man zijn als hij dat niet had gedaan, want hij heeft het aangekondigd.

De heer **Zijlstra:** Dit antwoord is iets te omslachtig om overtuigend te zijn.

Bij de replieken noemde de heer Zijlstra de vraag: Wie controleert de controleur? uitermate belangrijk. Het antwoord is: de markt. Het prijzenstelsel brengt met zich mede, dat in de regel de leiding van de onderneming voor haar eindproducten onder de druk van de markt zit en, onder omstandigheden, van de kapitaalmarkt. De speelruimte is niet groot, behalve bij een inflatoir klimaat. Ook daarom is de strijd tegen de inflatie zo belangrijk.

De Minister heeft gezegd dat zijn visie op staatsdeelneming politiek genormeerd is; spr. had niet anders verwacht. Ook het economisch bedrijf is politiek genormeerd en daarom is de zaak van partijvorming en partijkeuze ook langs dezelfde weg genormeerd.

De politieke strijd wint er alleen maar bij, als wij elkaar vanuit dit gezichtspunt tegemoet treden. Dan ook kunnen wij elkaar ook alleen zakelijk ontmoeten, waar dit maar mogelijk is.

Een principiële benadering is de beste grondslag voor zakelijke overeenstemming, die zo vaak nodig is in de wereld, waarin wij leven, en zeker in dit kleine land.

De bewindsman heeft geciteerd uit sprekers nota (toen hij nog Minister was). Hij zal het niet met de gehele nota eens zijn, want die stamt uit een tijd, waarin er een Kabinet was, dat over deze dingen principieel anders dacht dan het tegenwoordige Kabinet. Destijds heeft men bij verkoop tegen geld niet gedacht aan besteding van dat geld.

Bij interruptie heb ik reeds gezegd, aldus de heer Zijlstra, dat het "ja" van de Minister eigenlijk "neen" had moeten zijn. De ene vraag is of bij verkoop op de beurs of aan een andere grote liefhebber meer had kunnen worden verkregen; dat is onwaarschijnlijk. De andere vraag is of de heer Lieftinck er mee rekening heeft gehouden, dat hij maar met één koper had te maken. De Minister antwoordde "ja"; ik houd vol, dat het "neen" moet zijn.

De heer Zijlstra adstrueert daarna zijn mening.

MIJNWET CONTINENTAAL PLAT.

14 september 1965 — Blz. 918

De heer **Zijlstra** vestigde er de aandacht op, dat de heer Andriessen evenals Minister Den Uyl op het standpunt stond, dat uit de olie-exploitatie een optimaal resultaat voor de Staat moest worden verkregen, maar hij verwierp de staatsdeelneming.

Naar sprekers mening vindt het standpunt van Minister Den Uyl zijn wezenlijke motivering in de staatkundige beginselen van deze bewindsman.

Is dit kabinetsbeleid?

Dit kan van belang zijn voor onze toekomstige verhouding tot het kabinet.

De Minister zegt, dat er bij hem geen dogmatisme is, maar hiermede komen wij op een dwaalspoor, want het is een duidelijk politiek-principiële zaak voor hem. Het was beter geweest, dat hij dit ruiterlijk had toegegeven. Bij de Breedband-zaak heeft de Minister toegegeven, dat hier wezenlijke politieke verschillen liggen, die echter zakelijk bediscussieerd kunnen worden. Dit valt niet te ontkennen. Dat is een van de zeer goede kanten van de werkelijk principiële confrontatie.

Men moet niet de tegenstelling maken tussen een principiële benadering en het concreet bekijken van geval tot geval. Dit laatste is het niet bij de Minister; het is een deel van zijn visie op een naar zijn mening wenselijke ontwikkeling. Spreker blijft hem dan ook met argusogen volgen om na te gaan hoe ver hij zich verder op dit pad begeeft.

De heer Zijlstra toonde aan, dat Staatsdeelneming niet nodig is om een optimaal voordeel voor de Staat te bereiken; dat is ook mogelijk via een aandeel in de winst en verder door royalty over de waarde der gewonnen hoeveelheid olie. Bovendien ontvangt de Staat een aandeel in de winst via de vennootschapsbelasting. Als de Staat zou deelnemen in de onderneming wanneer wil de Minister dan het percentage vaststellen?

Hij spreekt van goed koopmanschap; de Staat is echter geen koopman, maar hoeder van het algemeen belang. De Minister is met overheidsgezag bekleed en moet alszodanig

de voorwaarden stellen, die het algemeen belang vereist en waaraan iedereen zich te houden heeft.

De Minister begeert staatsdeelneming als instrument van conjunctuurpolitiek, van inkomenspolitiek, van ordening en van correctie op marktverhoudingen.

Denk hij ook aan Staatsdeelneming in de exploratie? Dat zou geheel in zijn visie passen.

Het is in strijd met de beginselen van behoorlijk bestuur en niet redelijk dat eerst wordt geëxploreerd en dat de Minister zodra het interessant wordt, zegt: "Pik, ik heb je". De concessionarissen dienen van te voren in hoofdlijn te weten waaraan zij toe zijn voordat zij gaan exploreren, ook wat de mate van deelneming betreft. Daarbij kan een glijdende schaal worden toegepast.

De heer **De Gaay Fortman** besprak de delegatiebevoegdheid, die in artikel 12 is opgenomen, tengevolge waarvan het vaststellen van beperkingen van en voorschriften voor opsporings- en winningsvergunningen aan de Kroon wordt gedelegeerd.

Krachtens een amendement Blaisse, dat in de Tweede Kamer is aangenomen, wordt aan beide Kamers der Staten-Generaal de mogelijkheid geboden om binnen 30 dagen, nadat de algemene maatregel van bestuur is medegedeeld, te besluiten, dat de inwerkingtreding bij de wet zal worden geregeld. Hiermede wordt aan inspraak van de Kamers op de inhoud van de algemene maatregel van bestuur gelegenheid gegeven.

Staatsrechtelijk is deze regeling aanvaardbaar, maar is het een goed beleid?

Deze regeling is een novum, in tweeërlei opzicht, hetgeen spr. nader aantoont. Hij geeft verder een uiteenzetting van de regeling, die in Engeland geldt.

Het is onlogisch en niet onbedenkelijk de effectuering van delegatie aan voorafgaande goedkeuring te binden. Indien wij de Regering niet vertrouwen, moeten wij haar geen bevoegdheid geven. Doen wij dat wel, dan kunnen wij over de gebruikmaking daarvan achteraf de verantwoordelijke Minister interpelleren.

Het amendement Blaisse had kennelijk de kwestie van de Staatsdeelneming op het oog; men had beter gedaan reservaties in de wet op te nemen. Spr. zet verder de moei-

lijkheden uiteen, die bij de practische toepassing van het artikel naar voren zullen komen.

En deze regeling is bij zitten en opstaan door de Tweede Kamer aangenomen!

In zijn repliek merkte de heer **Zijlstra** op, dat, waar men slordig omspringt met de principiële uitgangspunten, ook de zakelijke discussie verwatert.

Op grond van de argumenten die de Minister heeft genoemd moet deze tot een lange lijst van staatsdeelnemingen komen, die niet verwerkbaar is in de democratie. Daarop zijn de Staat en de volksvertegenwoordiging niet ingesteld.

De Minister is in gebreke gebleven duidelijk te maken waarom hij staatsdeelneming nodig heeft om tot een bevredigende staatsparticipatie in de winsten te komen.

Sprekers fractie kan de Minister niet volgen. „Als dit kabinetsbeleid is, is dat voor ons een belangrijke zaak, die, voorzover het van ons afhangt, eventueel politieke gevolgen zou kunnen hebben."

BEGROTING VAN LANDBOUW EN VISSERIJ.

25 mei 1965 — Blz. 674

De heer **Algra** sprak zijn voldoening uit, dat Minister Biesheuvel weer op dezelfde plaats in het kabinet is teruggekeerd.

Spr. pleit voor een zo groot mogelijke vrijheid bij de sierteelt en wel in de eerste plaats omdat de contrôle op het naleven van de vergunningen bijna het karakter heeft gekregen van een geniepige spionnage en in de tweede plaats omdat verscheidene Nederlandse kwekers de wijk nemen naar Duitsland, omdat zij daar gemakkelijker aan de slag kunnen komen.

Met het standpunt van de Minister dat de boer moet worden gezien als een ondernemer stemt spr. in. Hij draagt dus ook ondernemersrisico. Een boer moet ook koopman zijn, al was het alleen maar dat hij goed uitkijkt of hij zijn consumptieaardappelen in januari of in mei moet verkopen. Hij moet zijn risico niet direct trachten af te wentelen op de Staat.

De regeling betreffende de bedrijfsbeëindiging heeft een

bedenkelijke zijde. Iemand, die 50 jaar is, in de volle kracht van zijn leven, kan zijn bedrijf met financiële steun van de Overheid beëindigen, als hij een inkomen heeft, dat niet groter is dan *f* 8000,— terwijl van dit bedrag *f* 2500,— per jaar uit het landbouwbedrijf komt.

Hij krijgt dan een jaarlijkse vergoeding, ook later als hij A.O.W. ontvangt. Op 50-jarige leeftijd kan hij tegenwoordig nog wel een andere baan krijgen.

Nu is deze regeling tevens een algemeen landbouwbelang, maar wat zijn de extra kosten per ha. als een dergelijke uitkering misschien 30 jaar moet worden betaald?

Met de subsidiëring van individuele landbouwondernemingen betuigt spr. instemming.

Bij de ruilverkaveling wordt niet alleen gelet op de verbetering van de verkaveling, maar ook van de streek, en verder op de behartiging van het landschapsschoon, en van recreatiemogelijkheden, hetgeen ook van belang is omdat het platteland voortdurend meer een woonplaats wordt van veel stedelingen.

Het inzicht in de grote betekenis van de ruilverkaveling ontbreekt bij veel boeren; zij beschouwen die, soms emotioneel, als een aanslag op hun geluk en hun bestaan, ofschoon de Overheid dikwijls tientallen miljoenen er aan besteedt; bedragen, die niet te vergelijken zijn met hetgeen de belanghebbenden bijdragen. Welke oorzaken zijn daarvoor?

Er is bij sommigen een diep ingevreten wantrouwen jegens de Overheid en de standsorganisaties.

Er is een grote massa, die door het stimulerende en voorlichtende werk van de organisaties niet of nauwelijks wordt bereikt. Dat treft men trouwens niet alleen in de agrarische sector aan, maar overal.

Sommige provinciale landbouworganisaties zijn daaraan niet helemaal onschuldig door kritiek op het regeringsbeleid uit te oefenen, die kant noch wal raakt en die als het ware suggereert, dat de Overheid de natuurlijke vijandin is.

Er is een treffende overeenkomst tussen het percentage stemmen, dat de N.S.B. in 1937 kreeg en het aantal, dat de Boerenpartij in 1963 ontving in bepaalde streken, al is de Boerenpartij niet te identificeren met de N.S.B. en al is de keuze in 1937 voor de N.S.B. niet als principieel te beschouwen, maar zowel toen als nu leefde er in de desbetreffende

streken een wantrouwen, dat voor iedere landbouwpolitiek funest is.

Er zijn te weinig ouders, die hun kinderen landbouwonderwijs laten volgen; men zegt er zijn minder boeren en dus daalt het aantal leerlingen, maar dat onderwijs is niet alleen voor de boeren, maar ook voor de landarbeiders bestemd. Sommige stichtingsacten van scholen laten niet toe dat er landarbeiders in het bestuur zitting hebben.

Sommige boeren zenden hun leerlingen eerst naar andere scholen, bv. een lyceum, en eerst als hun kinderen daar moeten doubleren, naar een landbouwschool.

Deze scholen moet men uit een bepaalde sfeer halen en onderbrengen in scholengemeenschappen, zodat een uloschool, een landbouwschool, een technische school in één verband worden gebracht. Spr. doet tenslotte een beroep op het vertrouwen en zelfvertrouwen van de agrariërs.

INTREKKING LANDARBEIDERSWET.

25 mei 1965 — Blz. 681

De heer **Algra** wees er op, dat men om te beseffen wat deze wet heeft betekend, in de tijd, waarin deze wet begon te werken, moet hebben geleefd.

Toen moest de landarbeider zeer lang werken en hij had het gehele jaar geen enkele dag vacantie, terwijl hij een karig loon verdiende.

Van alles wat de arbeider zich als het ware op de hoeve zag verzamelen en waarin hij zelf zozeer meehielp, was vrijwel niets voor hemzelf. Hij kreeg geen melk van de boerderij, maar hij of zijn vrouw kochten taptemelk van de zuivelfabriek.

Hij kreeg verder alleen de pens van de koe en de darm van het varken als er geslacht werd.

Voor hen, die van de landarbeiderswet profiteerden, was het er niet in de eerste plaats om te doen dat hun inkomen daardoor iets werd vergroot, maar dat zij iets kregen dat helemaal hun eigen was, hun eigen vee, al waren het dan maar een paar schapen, hun eigen akkers, hun eigen produkten, die zij hadden verbouwd. Dit betekende voor hen een element van bevrijding.

Het is herhaaldelijk gebeurd dat arbeiders geleidelijk hogerop klommen en tenslotte een zelfstandig bedrijf kregen, maar de nadruk bleef liggen op dat eigene.

Zo heeft deze wet zo gewerkt, dat hier een — zij het smalle — weg in zat naar meer vrijheid.

In de nieuwe, tegenwoordige periode, is het van belang, dat aan de woningen wordt gedacht voor de agrarische medewerkers, want wanneer men spreekt van het achterblijven van hen, geldt dat in het bijzonder van de woningen, althans in verschillende streken van het land. Er zijn tal van landarbeiderswoningen, die slechts één kamer hebben en van jonge arbeiders mag men niet verwachten, dat zij daar met hun gezinnen intrekken.

BEGROTING VAN SOCIALE ZAKEN EN VOLKSGEZONDHEID.

11 mei 1965 — Blz. 609

De heer **Schipper** begon met aandacht te wijden aan het heengaan van de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid, Prof. Muntendam, die wegens leeftijdsreden zijn ambt heeft neergelegd. Spr. sluit zich aan bij de lof die hem in de Tweede Kamer is gebracht.

Ten aanzien van de wet op het adviescollege ziekenhuisbouw heeft de Staatssecretaris 11 november 1964 medegedeeld, dat het de bedoeling was daarmede snelle voortgang te maken. Hoe ver is deze zaak intussen gevorderd?

Er zijn nog 462 plannen voor ziekenhuisbouw tot een bedrag van 628 miljoen in behandeling.

Als er in 1965 bijna 200 miljoen kan worden uitgegeven, zal het nog 3½ jaar duren voor die plannen, welke niet alle op nieuwbouw betrekking hebben, verwerkelijkt zijn. De lange bouwduur kost extra geld.

Prof. Muntendam sprak over de dans om het gouden kalf; hij heeft er niet bij gezegd of de Minister met Mozes of met Aäron moest worden vergeleken.

Kan de Minister cijfers geven omtrent het duurder worden van de ziekenhuisbouw?

Willen de tarieven voor ziekenhuisverpleging betaalbaar blijven, dan is de kostprijs per bed daarbij aan de orde.

Ten opzichte van de lucht- en drinkwatervoorziening beperkt de Minister zich in de memorie van toelichting tot de Randstad Holland. Welke reactie is er gekomen van de zijde der industriegemeenten op de circulaire van de Minister? Bij de watervoorziening zijn 5 departementen betrokken. Gelet op de omvangrijkheid van het vraagstuk rijst de vraag of het juist is dit tot de Randstad te beperken.

Het t.b.c.-gevaar neemt toe door het in dienst nemen van buitenlandse arbeiders. Willen de hierbij betrokken Staatssecretarissen een onderzoek instellen naar het aantal buitenlandse arbeiders, die thans wegens t.b.c. in ziekenhuizen in ons land worden verpleegd en naar het tijdstip waarop zij na aankomst hier te lande zijn opgenomen?

Spr. vraagt vervolgens gegevens over de kinderuitzending.

Ten opzichte van de geboortebeperking heeft de Staatssecretaris opgemerkt, dat deze 3 aspecten heeft: het internationale, het nationale en het geboorteregelingsvraagstuk. Spr. is van mening dat het niet de taak van de Regering is op de fundementele vrijheid van de ouders inbreuk te maken en dat te meer niet, omdat het gaat om zaken, die in de directe persoonlijke levenssfeer van de mens liggen. De heer Boersma heeft in de Tweede Kamer opgemerkt, dat wij hier ten diepste met een geloofszaak hebben te maken, waarbij de Overheid zich heeft te onthouden als het gaat om directe inmenging.

De Staatssecretaris heeft het voornemen zich ter zake door een gespreksgroep te laten voorlichten.

Spr. vraagt of deze bereid is de door hem te ontvangen adviezen aan de Staten-Generaal over te leggen.

De heer **De Gaay Fortman** besprak het voornemen van de Minister de materie van de p.b.o. en de ondernemingsraden in één wet te regelen. Spr. staat daar afwijzend tegenover. Wij hebben bij onderneming en bedrijfstak met twee geheel verschillende levenskringen te maken. De vraag of deze tweeërlei materie in één wet moet worden geregeld, is tussen 1945 en 1950 ontkennend beantwoord. Er is geen nieuwe omstandigheid, die tot een ander antwoord zou moeten leiden.

De onderneming krijgt terecht steeds meer de aandacht en wat de bedrijfsorganisatie betreft kan men van een

zekere malaise spreken; spr. zegt niet, dat hij dit toejuicht, hij constateert alleen een feit.

Men zou er verkeerd aan doen de zo noodzakelijke heroriëntering met betrekking tot de inrichting der onderneming te koppelen aan een heroriëntering ten aanzien der bedrijfsorganisatie. Wat de loonpolitiek aangaat, het systeem, dat met ingang van 1 januari 1963 is ingevoerd, voldoet blijkbaar niet. Een heroriëntering is noodzakelijk.

Wat doet de Regering ter zake? Zij is in de bestaande wettelijke regelingen naar de achtergrond gedrongen en neemt een zekere terughoudendheid in acht. Maar toch heeft zij met betrekking tot de loonpolitiek onmiskenbaar een primaire taak als bewerkster en bevorderaarster van het algemeen belang. Wanneer de centrale organisaties van werkgevers en werknemers elkaar moeilijk kunnen vinden, heeft zij leiding te geven.

Wij zijn in 1959 afgestapt van het systeem van algemene loonronden; wij hebben meer vrijheid gegeven op basis van het productiviteitscriterium. Dat systeem is in 1963 nog verruimd. Er is blijkbaar geen derde weg. Maar er moet in elk geval waarachtigheid zijn en men moet niet voortdurend terecht komen in afspraken, die moeilijk tot stand komen en in de grond van de zaak toch niet worden nagekomen.

Als men tot een vrije loonpolitiek overgaat, zal men tegelijkertijd een einde moeten maken aan het systeem van de ontslagvergunning ex art. 6 B.B.A. 1945. Trouwens het is de vraag of, nadat het ontslagrecht in het B.W. zo uitgebreid is geregeld, wij er niet wijs aan zouden doen die bepaling te laten vervallen.

Wat de fondsvorming betreft in verband met de ongeorganiseerden, het is begrijpelijk, dat de georganiseerden zich ergeren aan hun klaploperij.

Spr. heeft geen enkele waardering voor de ongeorganiseerden, maar wij staan voor het feit, dat door de ontwikkeling van het arbeidsrecht het verschil tussen georganiseerden en ongeorganiseerden verdwenen is.

Men probeert nu echter langs de weg van allerlei constructies zekere tegemoetkomingen aan de georganiseerden tot stand te brengen.

Het streven om via fondsvorming een deel van de contributie terug te betalen is hoogst bedenkelijk.

Men loopt het gevaar, dat het zal uitlopen op een verschil tussen georganiseerden en georganiseerden en niet tussen georganiseerden en ongeorganiseerden.

De vakbeweging is groot geworden door offers en het is een verloochening van haar verleden, wanneer zij er naar streeft, gebruik makende van een zekere machtspositie, de georganiseerden minder contributie te laten betalen dan nodig is. Terugbetaling van contributie zal verslappend werken op de toewijding van de leden en doet onrecht aan de georganiseerde arbeiders. Het is een verborgen gebrek aan vertrouwen in eigen werfkracht.

Zou men de fondsen willen besteden voor het vormings- en scholingswerk van de vakbeweging, dan zou dat een veel aanvaardbaarder constructie zijn; omdat daardoor het bedrijfsbelang, het ondernemersbelang en het algemeen belang gediend zou worden.

Tenslotte maakt spr. enkele opmerkingen over de stand van het overleg in ons land. Men speelt een zeker spel, maar men moet toch voorzichtig zijn met het gebruik van grote woorden. Men is hard op weg iets te bederven, dat één van de prachtigste vruchten van bezetting en oorlog is geweest: de wijze, waarop in Nederland door ondernemers en arbeiders samen gepoogd werd te bouwen aan het maatschappelijk bestel.

Wat tot stand is gebracht in de Stichting van de Arbeid, is uiterst waardevol. Hier ligt voor de Regering een taak en zij heeft het uiterste te doen om wat verkregen werd, te behouden. De Minister doe stappen om mede te helpen uit de impasse te geraken.

VERDRAGEN ZIEKENFONDSVERZEKERING VAN ARBEIDERS.

29 juni 1965 — Blz. 769

De heer **De Gaay Fortman** wees er op, dat het aan de orde zijnde wetsontwerp 15 mei 1959 is ingediend; het voorlopig verslag van de Tweede Kamer is nog in dat jaar uitgebracht, maar de memorie van antwoord hierop is eerst in het najaar van 1964 verschenen.

Het argument, dat de Minister hiervoor aanvoert is wei-

nig klemmend. Herhaaldelijk is de Regering weinig actief en voortvarend met betrekking tot de ratificatie van internationale verdragen tegen welke op zichzelf geen bezwaren bestaan.

De Regering behoort zich af te vragen of dit verdrag ook niet voor de beide andere Rijksdelen van toepassing kan worden verklaard, daar het ten doel heeft algemene gelding in de wereld te hebben. Vóór de indiening van het goedkeuringsontwerp had deze vraag aan Suriname en de Antillen behoren te worden voorgelegd.

WIJZIGING VAN DE WARENWET.

13 juli 1965 — Blz. 792

De heer **Schipper** merkte op, dat het bij dit wetsontwerp primair gaat over de vraag welke betekenis men hecht aan de verdere ontwikkeling van de p.b.o.

Spr. is erkentelijk dat bij dit wetsvoorstel een bedrijfslichaam wordt ingeschakeld.

Vele leden, aldus het voorlopig verslag, hadden een algehele herziening van de Warenwet willen afwachten, maar het is duidelijk, dat zij tegen toepassing van de p.b.o. zijn.

Spr. kondigt aan, dat zijn fractie voor het wetsontwerp zal stemmen, in de eerste plaats uit overtuiging, dat zo de ontwikkeling van de p.b.o. wordt bevorderd en in de tweede plaats omdat met de voorbereidiing van een nieuwe Warenwet zoveel mogelijk spoed wordt betracht.

AANPASSING VAN SOCIALE VERZEKERINGSWETTEN EN BELASTINGWETTEN.

27 juli 1965 — Blz. 886

De heer **Zijlstra** merkte naar aanleiding van de drievoudige kinderbijslag voor studerende kinderen, die bij het amendement-Scholten in het wetsontwerp is gebracht, op, dat hierdoor een niet onbelangrijke wijziging van sociaalpolitieke aard is opgenomen, waarover eerst de S.E.R. had moeten worden gehoord.

Hier zijn twee geheel verschillende zaken aan de orde. Het Kinderbijslagfonds wordt gevoed door premies, maar bij de belastingwetten zitten wij in een geheel ander gebied.

Evenals de heer De Geer van Oudegein heeft ook de heer Scholten het sociale aspect het zwaarst laten wegen.

Als alle nadruk hierop valt, bevinden wij ons ook op het gebied van de premie, die voor de kinderbijslag moet worden opgebracht en de daaruit te betalen uitkeringen. Met de redenering, dat deze maatregel slechts 12 miljoen gulden kost moet men voorzichtig zijn. Het was veel beter geweest hierover de S.E.R. advies te vragen.

Stichting „Pensioenfonds Samenbinding"

voor Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Instellingen en andere Christelijke Organisaties

Secretariaat:

A. ANTHEUNISSE
Dolderseweg 123
flat 34

DEN DOLDER
Tel. (03402) 60 62

Administrateur:
D. J. v. d. MEER
Eastonstraat 222
AMSTERDAM-W.
Tel. (020) 19 92 53

Door deel te nemen aan het pensioenfonds profiteert U van de gunstige tarieven. Vraagt inlichtingen bij de administrateur.

U zit goed bij Uw gasten met.... MANTALA

MANTALA ROOD 3.95
volzoete, rode importwijn.

MANTALA MUSCATEL 3.95
volzoet, wit.

MANTALA APÉRITIEF 4.25
apéritivo bianco.

VERSLAG

VAN DE WERKZAAMHEDEN DER A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE OVER HET JAAR 1965

1. Samenstelling

Het is de laatste jaren niet meer voorgekomen, dat onze fractie haar werkzaamheden zonder enige wijziging in de samenstelling kon verrichten. Ook dit jaar was dit niet het geval, zij het dan, dat de wijziging tot één persoon bleef beperkt. Doordat onze voorzitter, de heer J. Smallenbroek, bij de Kabinetswisseling met de portefeuille van Binnenlandse Zaken werd belast, moest hij ons na bijna twee jaar actieve dienst — resp. als waarnemend voorzitter en voorzitter — verlaten. In zijn plaats werd de opvolger op de lijst, dr. C. Boertien, benoemd verklaard en 18 mei 1965 beëdigd.

De heer Versteeg kon in de loop van het jaar in iets rustiger tempo zijn werkzaamheden hervatten; ernstige ziektegevallen deden zich overigens niet voor.

Mejuffrouw Rutgers verrichtte gedurende de laatste maanden van het jaar als afgevaardigde naar de Ver. Naties haar parlementaire werkzaamheden aan de overzijde van de oceaan.

2. Fractiebureau

In de vacature-Smallenbroek werd op 13 april 1965 de heer B. Roolvink tot fractievoorzitter gekozen; vice-voorzitter werd de heer P. C. Elfferich en secretaris-penningmeester bleef de heer J. A. van Bennekom.

Mevr. A. van den Berg-Klok, die als toegevoegd secretaresse onze fractie bijzonder waardevolle diensten had bewezen, moest ons om voor haar verblijdende redenen ver-

laten. Haar plaats werd ingenomen door mevrouw A. M. J. Smit-Berg, die nu een jaar in functie is en zonder wier activiteit en toewijding de fractie — en speciaal de voorzitter en de secretaris — haar taak niet zou kunnen verrichten.

Al valt de vermelding strikt genomen buiten een verslag over het jaar 1965 willen wij toch niet ongenoemd laten, dat dank zij een door de Kamer ten behoeve van een goed functioneren van de fractie-werkzaamheden getroffen regeling onze fractie met ingang van 1 jan. 1966 kan rekenen op de wetenschappelijke medewerking van de heren drs. B. Goudzwaard en mr. J. H. Prins, die ons gedurende een onderling divergerend deel van hun tijd ter zijde staan en beiden de fractievergaderingen bijwonen.

KAMERAGENDA 1965

In het kalenderjaar 1965 werd de eerste openbare zitting gehouden op **26 januari.** Aan de orde was allereerst de „plenaire" behandeling van de begroting van **Verkeer en Waterstaat** waarbij de heer **Aantjes** namens ons het woord voerde; het door hem aangevoerde werd in hoofdzaak reeds in het vorige jaarverslag vermeld, bij het verslag van de openbare commissie-vergadering.

Op dezelfde dag begonnen ook de besprekingen over de begroting van **Landbouw en Visserij** in openbare commissie-vergadering. Hierbij wees de heer **Elfferich** op het noodzakelijk verband tussen het prijsbeleid en het structuurbeleid, waarbij voor 1965 het accent valt op het laatstgenoemde. Hij waardeerde, dat hiervoor meer geld was uitgetrokken dan in 1964, maar vroeg zich af wat wij, gezien de kostenstijgingen, met dit bedrag kunnen doen; blijven wij wel in de pas met de ons omringende landen? Hij vroeg ook de bijzondere aandacht van de minister voor de positie van de landbouw in het kernenbeleid. Hij wees op de bijzonder gevoelige positie van de tuinbouw. Bedrijfsgebouwen in de landbouw moeten naar zijn mening niet te zwaar en flexibel zijn. De ontwikkeling van de grondprijzen moet op de voet worden gevolgd. Spreker uitte zijn grote waardering voor hetgeen het koppel Mansholt-Biesheuvel op de marathonzitting in Brussel had bereikt. Het E.E.G.-beleid zal ook voor het Nederlandse volk echter zo doorzichtig

mogelijk moeten worden gemaakt. In dit verband vroeg hij enige behoedzaamheid met betrekking tot de concept-verordening inzake groente en fruit; de vrijheid van de tuinbouw moet niet te veel aan banden worden gelegd; ook op andere punten baarde de inhoud van dit concept hem ernstige zorg. Hij vroeg nadere inlichtingen over de situatie van de marktstructuur in het Oriëntatie- en Garantiefonds. Het zou hem verheugen als met betrekking tot het ontwikkelings- en saneringsfonds vele aanvragen in korte tijd konden worden afgewerkt; ook voor de ontwikkelingskant van dit fonds vroeg hij bijzondere aandacht. Zal de landbouw ook voldoende aan zijn trekken komen in de adviesraad van de Wet op de ruimtelijke ordening; spreker dacht daarbij vooral aan de ruilverkaveling.

De heer **Walburg** sprak over het landbouwonderwijs en vroeg in deze experimentele periode enige rust om de situatie goed te kunnen overzien. Hij vroeg een sociologisch onderzoek in de landbouw, wees met name op de lange werktijden in de melkveebedrijven en was er voorts beducht over, dat het voor cultuurtechnische werken op de begroting uitgetrokken bedrag niet hoog genoeg zou zijn. Ruilverkaveling moet worden versneld en vrijwillige ruilverkaveling moet worden gestimuleerd, ook door een goede voorlichting. Hij uitte enige bezorgdheid over de nieuwbouw van boerderijen, omdat de subsidieregeling nog steeds dezelfde als die van 1958; de kosten zijn inmiddels veel hoger geworden. Tenslotte drong hij aan op een snelle uitvoering van de ruilverkaveling in het Geestmerambacht.

De **visserij-aangelegenheden** werden behandeld door de heer **Van Bennekom.** Hij wees op het sociale vraagstuk in de visserij; de bemanning van de vloot baart zorgen, vooral in de middengroep van 25-50-jarigen, maar ook de toevoer van "nieuw bloed" wordt moeilijk, mede door het arbeidsverbod voor 14-jarige jongens. Hij vroeg de steun van de regering voor experimenten met proefschepen, waarop ook onderwijs kan worden gegeven en studietoelagen voor leerlingen van visserijscholen, die ver van huis in de kost moeten. Hij was dankbaar voor het voor structuurverbetering van de visserij uitgetrokken bedrag, vroeg daarbij ook aandacht voor het midden- en kleinbedrijf en wees op de noodzaak van sloopremies voor het

verminderen van het aantal schepen en op de mogelijkheden van een coöperatief bedrijf, dat zowel de vangst als het vervoer en de verkoop zou kunnen omvatten. Hij wees nog eens op de noodpositie van de havens van Urk en Scheveningen, pleitte voor behoud van het centrale mosselverkoopkantoor in Zeeland en voor een mosselverwaterplaats voor dit gewest en voor de bestaansmogelijkheid van een dorp als Bruinisse, dat zwaar wordt getroffen door de sluiting van de Oosterschelde, waaraan hij overigens niet wilde tornen.

Bij het punt **Bosbouw** wees hij nog op de moeilijke positie van de boseigenaren, die in verband met de grote betekenis van de bossen voor onze recreatie steun nodig hebben.

Op **2 februari** werd de begroting van **Buitenlandse Zaken** in plenaire zitting behandeld, voor onze fractie door de heer **Geelkerken.** Hij betreurde het, dat de minister-president niet aanwezig was geweest bij de begrafenis van Winston Churchill.

Met betrekking tot de financiële crisis in de Ver. Naties gaf hij de voorkeur aan voortgezette besprekingen om een uiteenvallen te voorkomen; een kreupele reus was volgens hem nog altijd beter dan een dode reus. Hij betreurde de gewijzigde houding van de Ver. Staten ten aanzien van de M.L.F., omdat hierdoor aan het nucleair nationalisme van Frankrijk nieuw voedsel wordt gegeven. Inzake de Europese integratie bepleitte hij handhaving van de Navo als hoeksteen van de defensie en volkomen openheid der gemeenschap, ook voor andere Europese landen.

Uitvoerig spreekt hij over de ontwikkelingshulp. Thans worden 6 miljoen gulden uitgetrokken voor bilaterale hulp aan Indonesië en 5 miljoen voor ontwikkelingsprojecten in minder-ontwikkelde landen, mede als gevolg van de aangenomen motie-Smallenbroek. In het laatste geval gaat het beslist niet om subsidiëring van zending en missie in engere zin; het is een ereplicht van de christenheid daar zelf voor te zorgen. Met betrekking tot de mede-financiering van particuliere niet-commerciële hulpverlening vroeg hij nadere inlichtingen. Onze fractie vindt het totaal bedrag van 11 miljoen echter ver beneden de maat en acht een drastische verhoging noodzakelijk. Hij achtte het thans

voorgestelde bedrag een schuchter begin; aan de motie-Smallenbroek zal op royale en loyale wijze uitvoering moeten worden gegeven.

Op **3 februari** was de beurt aan de begroting voor **Suriname en de Antillen,** waarbij de heer **Meulink** onze woordvoerder was. Hij herinnerde aan het leerzame bezoek, dat een parlementaire missie in 1964 aan de West heeft gebracht en betuigde zijn instemming met de nieuwe gouverneur van Suriname. De voorlichting in Nederland over deze rijksdelen laat nog veel te wensen over, concludeerde hij naar aanleiding van het tienjarig bestaan van het Statuut. Dit heeft goed gewerkt, maar met name vanuit Suriname is er nog al wat kritiek, omdat men te weinig invloed heeft op het buitenlandse beleid; men wil een meer zelfstandige behartiging van de buitenlandse belangen en het zou goed zijn als de Minister eens overwoog wat hij in dit opzicht kan doen. Belangrijker is echter de vraag hoe wij de economische kracht van beide rijksdelen kunnen versterken. Na het eerste tienjarenplan zal veel meer moeten gebeuren en Nederland zal moeten bijdragen in de onderhoudskosten van de tot stand gekomen projecten. Plannen voor ontwikkelingshulp moeten ook niet te lang in de ambtelijke molen blijven. Het is jammer dat er van de zijde van het Nederlandse bedrijfsleven nog zo weinig belangstelling is voor de West. Het is verheugend, dat de regering thans wil medewerken aan het tot stand komen van een garantie voor niet-commerciële risico's. Dat is echter niet genoeg. Aan Nederlandse ondernemingen zouden dezelfde belasting-faciliteiten moeten worden gegeven als aan Amerikaanse. Kan de verbetering van de waterhuishouding in het district-Commwijne op korte termijn ter hand worden genomen? Hij klaagde over het tekort aan rechters, leraren, technici e.d. in Suriname; is het niet mogelijk aan Nederlanders die hier werkzaam zijn een gelijkwaardige positie te verzekeren met hen die in Nederland hetzelfde werk verrichten?

Dezelfde dag werd ook de begroting voor het **Zuiderzeefonds** behandeld. Daarbij wees de heer **Walburg** op verschillende gedupeerde groepen; de z.g. 91-ers, degenen onder de vissers die vóór 1950 hun vergunning hebben ingeleverd, de weduwen die na 1890 geboren zijn en de vissers

beneden 65 jaar, die voor een uitkering in aanmerking komen. Hoe staat het overigens met de schadevergoeding voor schepen en netten? Hij wees op de noodzaak moeilijkheden met de werkgelegenheid, zoals die zich in de Noordoostpolder voordoen, in Oost-Flevoland te voorkomen en informeerde naar de mogelijkheid van bosexploitatie ten behoeve van de papierindustrie.

Tenslotte werd op **3 februari** nog de wet op de **ziekenhuistarieven** behandeld, voor onze fractie door de heer **Boersma.** Hij concludeerde een aanzienlijke verbetering in het wetsontwerp door de verschillende nota's van wijzigingen: de betrokkenen hebben meer vrijheid gekregen in het vaststellen der tarieven en de overheid behoudt een repressief toezicht. Door een en ander is een soepele prijsvorming mogelijk. Een waterdichte opzet is niet mogelijk; in de praktijk zullen verschillende plooien moeten worden gladgestreken. Over de uitwerking van de richtlijnen vroeg hij nog enkele informaties: houdt men b.v. bij de tariefstelling ook rekening met het feit, dat men in bepaalde gevallen een ziekenhuispredikant wenst aan te stellen?

Op **4 februari** werd begonnen met de behandeling van de begroting van **Financiën.** Als gewoonlijk sprak hierbij voor onze fractie de heer **Kieft.** Hij gewaagde van de dalende koopkracht van de gulden, die tussen 1951 en 1963 van f 1,— gedaald is tot f 0,75; dit verschijnsel doet zich overigens ook in andere landen in en buiten Europa voor. De gevolgen van een groeiende inflatie worden duidelijk merkbaar en bemoeilijken de activiteiten op het gebied van de bouw van kerken, scholen, ziekenhuizen e.d. om maar te zwijgen van de gevolgen voor de gemeenten. Wij moeten echter blijven uitgaan van een volledige werkgelegenheid naast een sociaal verantwoorde verdeling van de welvaart. Dank zij het beleid van deze overheid is op het gebied van de A.O.W., de overheidspensioenen en de belastingen een stukje inflatiegevolg weggenomen en ook de prijsstijging is welbewust binnen zekere grenzen gehouden. Ook de houding van de vakbeweging op dit punt is te waarderen.

De regering zal echter moeten blijven letten op de waarschuwingen van de heer Marjolin. Met klem pleitte hij voor een structureel beleid op langere termijn. Op internationaal gebied moet er worden gestreefd naar een aanmer-

kelijk bredere basis voor een goede functionering van het internationale betalingsstelsel; verdient het b.v. geen overweging te komen tot een nieuwe rekeneenheid inplaats van goud, dollar of pond?

Hij betreurde de ingetreden stagnatie met betrekking tot de harmonisatie van de omzetbelasting .

Inzake de belastingen vroeg hij de bewindsman over enkele jaren de alsdan geconstateerde wrijvingspunten in de verschillende herziene belastingwetten nog eens met de Kamer door te nemen. Vooral blijft het nodig de relatief zware druk op de ongehuwden te verminderen. Hij was enigszins verontrust over de personeelsbezetting bij Financiën; kan het personeel het werk op verantwoorde wijze aan, ook tegenover belastingplichtigen? Tenslotte pleitte hij voor de belangen van een kleine groep ambtenaren, de groep volgens art. 116 van het Ambtenarenbesluit (controleurs) wier wensen naar zijn mening nog eens moeten worden bezien.

Op dezelfde dag besprak de heer **Kieft** ook het onderdeel **Domeinen**. Hij constateerde, dat onze fractie nog steeds staat achter de reeds in 1956 aangenomen motie-Biewenga; de Kamer heeft duidelijk gesteld, dat de landbouwbedrijven op de domeingronden niet blijvend aan de Staat moesten komen. Dat betekende echter niet, dat met de verkoop dadelijk moest worden begonnen, eerst thans is besloten, dat met de verkoop onder zekere voorwaarden in 1965 kan worden begonnen. Er is dus een concept-plan. Maar is het gekozen tijdstip ook geschikt? Houdt men het splitsingsgevaar, b.v. via erfrecht, voldoende in het oog? Hebben wij ook al voldoende stabiliteit bereikt in de prijzen van landbouwgronden? Hoe is in dit verband de ontwikkeling in E.E.G.-verband? Het is wenselijk, dat de Kamer ook enig inzicht krijgt in de prijzen die zullen worden bedongen. Wordt zij ook gekend in de vraag wie gegadigden van de nieuwe gronden zullen zijn? Daarbij pleitte hij ervoor, dat zoveel mogelijk aandacht zal worden geschonken aan boeren uit de ruilverkavelingsgebieden en andere "ontheemden" ten gevolge van stadsuitbreiding e.d. De verhouding 60 : 40 tussen erfpacht en eigenaar moest naar zijn mening niet te sterk worden gehanteerd. Voorts pleitte hij voor een minimumgrootte tussen 20 en 50 ha en een maxi-

mumgrootte tussen 50 en 60 ha. Is er over de uitgifte ook overleg gepleegd met het georganiseerde bedrijfsleven?

Over de wet **kapitaalsuitgaven publiekrechtelijke lichamen** sprak op **9 februari** de heer **Smallenbroek.** In het algemeen vond hij het juist, dat op deze wijze het "regeren per circulaire" naar de achtergrond wordt gedrongen, maar hij was niet blind voor een aantal bezwaren. Deze waren overigens reeds genoemd bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken. Zij hadden betrekking op de financiering van aankopen en bouwrijp maken van terreinen voor woningbouw, op de financiering van de aanleg van het aardgasnet en op het garanderen door gemeentebesturen van leningen opgenomen door particuliere organen (woningbouw, ziekenhuizen, bejaardentehuizen e.d.), Alle gemeenten verkeren in een onaangename positie, zowel met betrekking tot de financiële verhouding Rijk - gemeenten als tot het investeringsbeleid. Dat geldt niet alleen voor Rotterdam, ook voor kleinere gemeenten. Maar investeringsmoeilijkheden heeft ook het Rijk, men denke b.v. aan de temporisering van de uitbreiding van het hoger onderwijs.

Spreker betoogde echter, dat de verantwoordelijke ministers een verruiming aan de gemeenten zouden kunnen geven door de uitgaven voor bejaardencentra e.d. niet onder het leningplafond te doen vallen; hierdoor wordt ook een stuk woningnood opgeheven.

Op **11 februari** sprak de heer **Schakel** over een wijziging van de **Veewet.** Het betrof hier de bestrijding van paratyfus, dus een belangrijk aspect van de volksgezondheid. Een belangrijke infectieweg van deze ziekte is de import van dierlijk veevoeder.Het eenvoudigste zou zijn dit geïmporteerde veevoeder te steriliseren, maar blijkbaar bestaat over deze methode geen eenstemmigheid bij de deskundigen. Daarom heeft men zich nu beperkt tot geïmporteerde hazen en kunstmeststoffen waarin bloedmeel is verwerkt. Namens onze fraktie ging hij akkoord met de beperkte bevoegdheden, die bij deze wetswijziging aan de minister worden gegeven.

Dezelfde dag sprak de heer **Walburg** over de intrekking van de **Landarbeiderswet.** Hij vond dat deze wet zegenrijk

had gewerkt maar nu inderdaad kon worden ingetrokken en sprak woorden van respect en achting over het zware beroep van de landarbeider; in welk beroep winstdeling en vermogensaanwasdeling niet gemakkelijk zijn te realiseren. Sceptisch sprak hij over de faciliteiten die landarbeiders zouden hebben door wat hun in natura wordt verstrekt; ook het zg. goedkope leven en wonen op het platteland is meer theorie dan werkelijkheid. Daarom beval hij het punt bezitsvorming in de bijzondere belangstelling van de minister aan. Dat het voor een landarbeider thans bijzonder moeilijk is om ondernemer te worden baarde hem zorg: velen gaan nu in de industrie of emigreren; ook voor dit probleem vroeg hij de aandacht van de regering.

Eveneens op deze dag werd behandeld een ontwerp met betrekking tot **schending van geheimen.** De heer **Meulink** was hierbij onze woordvoerder. Hij drong er op aan zo spoedig mogelijk ook een wettelijke regeling van het verschoningsrecht van de journalist tot stand te brengen. Hij juichte het toe, dat er door de thans voorgestelde regeling meer uniformiteit wordt bereikt. Nu wordt ook culpose schending van geheimen, door grove schuld, strafbaar gesteld. Hij achtte het tegenwoordig van groot belang, dat men terug kan vallen op vertrouwensmensen, bij wie een geheim veilig is. Het gaat er bij dit ontwerp niet om dat iemand strafbaar wordt wanneer hij zijn mond voorbij praat.

Het was eveneens de heer **Meulink** die op **23 februari** het ontwerp tot **wering van ongewenste handwapenen** behandelde. Het gaat bij dit ontwerp speciaal om de stiletto, welk wapen vrijwel nooit een redelijk doel heeft; misschien zou dit alleen aanwezig zijn in geval van zelfbescherming door "het zwakke geslacht". Hij achtte dit echter geen voldoende argument tegen het ontwerp. Met de minister was hij van oordeel dat bij een latere algehele herziening besproken kan worden of ook luchtdruk-pistolen en speelgoedwapens verboden moeten worden. Een redelijke tegemoetkoming voor het inleveren van stiletto's achtte hij billijk, maar deze moet niet te hoog zijn, om de afzet ervan niet te vergroten.

Op dezelfde dag sprak de heer **Aantjes** voor ons bij het ontwerp tot **wijziging van de Warenwet.** Hij betuigde zijn

instemming met het ontwerp omdat op dit punt ernst wordt gemaakt met de inschakeling van de bedrijfslichamen. Hierop is in de Kamer al jarenlang aangedrongen, maar met uitzondering van het departement van Landbouw en Visserij hebben de ministeries totnutoe weinig haast gemaakt met deze zaak, terwijl de overheid toch het voorbeeld zou moeten geven. Waarom komt de regering er echter mee op een moment, dat de p.b.o. in discussie is gebracht? De na het mondeling overleg aangebracht wijzigingen achtte hij verbeteringen. Er moet wel een nieuwe Warenwet komen, maar hij achtte het juist, dat met deze incidentele verbeteringen niet langer werd gewacht.

Onze derde woordvoerder op deze dag was de heer **Van Bennekom,** die sprak bij het ontwerp tot wijziging van de **Geldschieterswet.** Hij sprak er zijn voldoening over uit, dat met betrekking tot het rentevraagstuk twee reeds door Calvijn genoemde elementen n.l. uitbanning van de woeker en erkenning van de bona-fide kredietinstellingen in dit ontwerp terug zijn te vinden. Scherpe kritiek oefende hij op de spaarkredietinstellingen, die aan de werking van de Geldschieterswet konden ontglippen, maar nu onder deze wet worden gebracht, doordat het grensbedrag van f 1500,— opgetrokken wordt tot f 5000,—. Genoemde instellingen dragen immers geen enkel eigen risico, maar betalen de deelnemers na onbepaalde tijd hun eigen opgespaard geld terug, met aftrek van een vrij hoog bedrag aan kosten. Dit is een moderne vorm van woeker. Hij drong er op aan bij de definitieve wijziging van de wet ook op te treden tegen het euvel van de z.g. tussenpersonen. Het amendement van de heer Schoemaker waarbij aan deelnemers van dergelijke spaarkredietbanken preferentie zou worden verleend in geval van faillissement werd door hem op juridische en sociale gronden bestreden.

Het laatste op deze dag behandelde ontwerp was de **Noodwet Arbeidsvoorziening,** waarbij de heer **Boersma** voor ons in het krijt trad. Hij ging in grote trekken met het ontwerp akkoord al constateerde hij, dat men zich nauwelijks kan voorstellen hoe in de zeer bijzondere omstandigheden, waarop dit ontwerp betrekking heeft, men zich nauwelijks kan voorstellen hoe wettelijke bepalingen en bevoegdheden nog in praktijk kunnen worden gebracht. Ook

in deze tijden moeten sociale verworvenheden, moet in het bijzonder de vrijwilligheid, zo lang mogelijk worden gehandhaafd. Daarom stelde hij enkele vragen over de rechtszekerheid van de betrokkenen. Hij dacht daarbij bv. aan de pensioenaanspraken, wanneer zij na enkele jaren weer in hun oude positie terugkomen, maar ook aan de mogelijkheid van competentiegeschillen op het burgerlijke vlak. Hij vroeg ook de aandacht van de minister voor de noodzaak snel in te grijpen, wanneer massaal ontslag zou dreigen, ook gelet op de ervaringen van 1940.

Op **24 februari** werd de begroting van **Landbouw en Visserij** in plenaire zitting behandeld; de heer **Elfferich** sprak namens onze fractie. Aangezien reeds uitvoerig mededeling is gedaan van het in openbare commissievergadering behandelde kan thans met deze korte vermelding worden volstaan.

De op **26 februari** opgetreden Kabinetscrisis bracht uiteraard vertraging in het parlementaire werk.

Op **1 maart** werd de Kamer bijeengeroepen op voorstel van 10 leden van de fractie van de P.v.d.A. Men wilde, hetzij mondeling hetzij schriftelijk, nadere inlichtingen van de Regering ontvangen over de oorzaken van de Kabinetscrisis en de heer Vondeling diende een motie van deze strekking in. Uiteraard was de fractievoorzitter onze woordvoerder bij de discussie over deze motie. Hij had er geen bezwaar tegen, dat de minister-president zou worden uitgenodigd te komen luisteren naar deze discussie. Hij stelde voorop, dat de situatie een geheel andere zou zijn geweest, wanneer het hier een conflict betrof tussen Kabinet en Kamer. Wij hebben thans echter te maken met een conflict binnen het Kabinet. De brief van de minister-president d.d. 27 februari is inderdaad wel zeer algemeen gesteld. Maar het Kabinet is demissionair en de minister-president kan thans niet met de Kamer in discussie treden over een politieke materie. Onder deze omstandigheden heeft hij het recht niet te antwoorden op vragen die worden gesteld. De motie-Vondeling werd verworpen met 51 tegen 82 stemmen; de leden van de vier "regeringspartijen" stemden allen tegen. Daarop werd de Kamer tot nader order verdaagd.

Op **14 april** was de Kabinetscrisis beëindigd en werden de nieuwe ministers beëdigd. Het spreekt vanzelf, dat in de formatietijd de fractie vele malen bijeenkwam ter bespreking van de politieke situatie, het concept-regeringsprogram, de zetelverdeling en aanverwante zaken. Welgeteld waren tien fractievergaderingen nodig om het beleid van week tot week en soms van dag tot dag uit te stippelen en het stemt tot verheuging, dat bij deze besprekingen een zeer grote mate van unanimiteit aan de dag trad. Voor ons als fractie had de Kabinetsformatie ook deze consequentie, dat onze voorzitter, de heer J. Smallenbroek, minister van Binnenlandse Zaken werd. Met dankbaarheid memoreren wij de grote ijver en deskundigheid, waarmee hij gedurende bijna twee jaar leiding heeft gegeven aan het werk van de fractie. In de vergadering van 13 april werd tot voorzitter gekozen de heer B. Roolvink, tot dusver tweede voorzitter van de fractie en tot vice-voorzitter de heer P. C. Elfferich; ook deze beslissing kwam zonder stemming tot stand.

De nieuwe fractievoorzitter maakte als zodanig zijn debuut bij de beschouwingen over de regeringsverklaring van het nieuw-opgetreden Kabinet-Cals. Dat was in de avondvergadering van **28 april.** Hij was van oordeel, dat aan het Kabinet een eerlijke kans moet worden gegeven, al had hij ook waardering voor de wijze waarop het Kabinet-Marijnen zijn taak had verricht. Wanneer het radio- en televisiebeleid er niet tussen was gekomen, zouden wij geen behoefte hebben gehad aan een tussentijdse wisseling van de paarden. Maar de tijdbom is eerder ontploft dan het tijdstip waarop deze uiterlijk was afgesteld. Hij achtte het een groot winstpunt, dat thans in Nederland niet meer in ernst wordt gediscussieerd over de commerciële televisie. Ondanks alles achtte hij de radio- en televisiekwestie echter een crisis waard. Hij trok op dit punt een vergelijking met de schoolstrijd, toen het ook ging om de gelijkwaardigheid van het overheidsonderwijs en het bijzonder onderwijs, van welke aard dit ook mocht zijn. Een vergelijkbare situatie deed zich voor in de twintiger jaren, toen er op radio-gebied een vereniging zich presenteerde met de pretentie allesomvattend te zijn en daarom aanspraak maakte op een groter deel van de schaarse zendtijd dan de "bijzondere" verenigingen. Ook hier ging het om de vraag

wat het standpunt van de overheid tegenover deze verschillende verenigingen moest zijn. In 1928 heeft minister Reijmer zich geplaatst op het standpunt: gelijk recht voor allen. Op beide genoemde punten is meermalen strijd geweest tussen onze partij en de liberale stroming. Dit stuk strijd is echter beslecht. Wat er nu ten spoedigste moet komen is een wettelijke regeling. Hij achtte het bijzonder royaal, dat een organisatie met 10.000 leden, dat is een half procent van het totaal aantal televisiebezitters, reeds zendmachtiging kan krijgen. Deze uiterst lage drempel is wel een voorbeeld van de openheid die wordt betracht. Met betrekking tot de pers voerde hij, in de geest van de meerderheid van de Pacificatiecommissie, een pleidooi voor de onafhankelijkheid van dit medium.

Met betrekking tot de Kabinetsformatie betreurde hij het uiteen gaan van C.H.U. en A.R.P., maar wij waren van mening, dat het radio- en televisiebeleid geen vrije kwestie mocht zijn en op dit punt bestond volkomen overeenstemming met K.V.P. en P.v.d.A. Toen was er voor ons geen enkel argument om de besprekingen te beëindigen.

Met het voorgestelde bedrag van de ontwikkelingshulp ging hij akkoord met deze restrictie, dat het bedrag bij een volgende gelegenheid niet onaanzienlijk zal moeten worden verhoogd. Denkt men hierbij ook aan kredietgaranties van het bedrijfsleven? Deze hulp moet echter niet alleen van de overheid, van de collectiviteit, komen; hier is allereerst sprake van een persoonlijk geadresseerde boodschap. Het goddelijk gebod van de naastenliefde moet ook persoonlijk worden beleefd.

De heer Roolvink had er begrip voor, dat de uitgaven voor het hoger onderwijs enigszins uit de hand waren gelopen en had er geen bezwaar tegen, dat de Regering dit ook eerlijk zou erkennen; voorts verklaarde hij zich zeer ingenomen met de vervroegde verlaging van de leerlingenschaal. Daarentegen stond hij wat huiverig tegenover staatsdeelname in de oliewinning, evenals tegenover de speculatiewinstbelasting.

Inzake de landbouw vroeg hij de regering de structuurmaatregelen in de E.E.G.-landen zeer kritisch en slagvaardig te volgen. Wel vroeg hij van de regering enige verduidelijking van haar standpunt met betrekking tot haar beleid inzake de bestemming van de grond.

Het financieel-economische beleid baart onze fractie enige zorg. Wat bedoelt men met een **tijdelijk** sterkere stijging van de Rijksuitgaven dan die van het nationaal inkomen? Die zorg betreft ook onze gehele economie, mede gelet op de gespannen situatie op de arbeidsmarkt.

Het gevaar voor inflatie is bij dit alles zeer groot, want men moet ook rekening houden met een te verwachten loonontwikkeling. Met welk percentage is het loonakkoord van 1964 totnutoe overschreden? Overigens is het onmiskenbaar, dat de weg naar een vrijere loonpolitiek open ligt. Hij vroeg hierover de mening van de regering, in het bijzonder wat betreft de indexclausule in een c.a.o. Met de voorgestelde "huurcorrecties" die hij liever "huurverhogingen" zou noemen, kon hij in het algemeen akkoord gaan. Bijzondere aandacht vroeg hij voor de prijsontwikkeling, vooral met betrekking tot de zwakken in onze samenleving. Spreker eindigde met het Bijbelwoord: als de Here het huis niet bouwt, is al ons zwoegen vergeefs. Dus wenste hij het Kabinet en al zijn leden de zegen van de Allerhoogste toe.

De volgende zitting was op **18 mei.** Toen hield de heer Slotemaker de Bruine een interpellatie over het beleid van de regering inzake de oorlog in Vietnam en bij die gelegenheid sprak onzerzijds de heer **Geelkerken.** Hij vestigde de aandacht op twee facetten van de kwestie. In de eerste plaats betreft het hier een nieuwe staat met veel weinig of niet geschoolde bewoners. In de tweede plaats geldt het hier een duidelijk streven naar expansie van Peking-China. Het gevaar, dat van deze zijde voor de gehele wereld dreigt mag niet worden verwaarloosd. Wij moeten respect hebben voor het streven van de Ver. Staten de vrijheid in de wereld te waarborgen. Natuurlijk worden daarbij fouten gemaakt, maar het streven is loffelijk.

Op **19 mei** sprak mejuffrouw **Rutgers** over de wijziging van de Ongevallenwet. Zij ging gaarne akkoord met het vervallen van de keuring van verpleegsters op t.b.c. en met het eveneens vervallen van de bepaling, dat de ongehuwden, wanneer zij worden opgenomen in een ziekenhuis, twee derden van hun rente moeten afstaan. Moeilijker is echter de kwestie van de uitzendtypistes. Zij vroeg de minister in het wetsontwerp een clausule op te nemen,

waaruit duidelijk blijkt dat het ontwerp geen betrekking zal hebben op de gevallen, waarin tussenkomst wordt verleend zonder winstoogmerk. De in het wetsontwerp gehanteerde omschrijving is bepaald te ruim. Voorts gaat het om het gebrek aan inzicht over de vraag hoe de groep van de uitzendtypistes is samengesteld en of het gewenst is dat zij allen onder de sociale verzekeringswetten worden gebracht. Spreekster dacht daarbij b.v. aan vakantiewerksters en gehuwde vrouwen. Kunnen die buiten deze wet worden gehouden? Is dit het geval, dan zou het uitdrukkelijk in het wetsontwerp moeten worden vermeld.

Dezelfde dag sprak de heer **Boersma** over **de wet op het ter beschikking stellen van arbeidskrachten.** Hij betreurde het dat het bedrijfsleven er zelf niet in was geslaagd de rechtsorde van de arbeid voldoende te beschermen, maar was er verheugd over, dat er nu een wettelijke basis wordt geschapen. Hij ging akkoord met de beperking van de geldigheidsduur tot één jaar, maar wilde de Stichting van de Arbeid graag inzicht doen geven over de ontwikkeling; b.v. door middel van een rapport van de loontechnische dienst. Met betrekking tot de weigeringsgronden achtte hij het ontbreken van een voldoende administratie een essentieel punt. Overigens blijft het vooral in de bouwwereld uitermate moeilijk misverstanden uit te sluiten. Maar hij sprak de hoop uit, dat het door een goed samenspel van minister, betrokken ambtenaren en het georganiseerde bedrijfsleven in de toekomst nog beter mogelijk zal zijn de kwalijke uitwassen van de ronselarij te bestrijden.

De heer **Walburg** was onze woordvoerder bij het ontwerp tot **wijziging van de Dienstplichtwet**, dat op **8 juni** werd behandeld. Hij betuigde er zijn waardering voor, dat thans de derde broer uit één gezin wordt vrijgesteld van militaire dienst. De paraatheid van de zesde brigade wordt er niet door belemmerd en dat mag ook niet, gelet op de nog steeds bewolkte internationale horizon. Die zesde brigade zal in 1970 toch wel paraat zijn? Het belangrijkste van dit ontwerp is, dat het de lasten van de dienstplicht zo gelijkmatig mogelijk over de gezinnen verdeelt. Hij sprak de hoop uit, dat eerlang de diensttijd zou kunnen worden verkort.

Op dezelfde **8e juni** vergaderde de begrotingscommissie voor **Buitenlandse Zaken.** Hierbij sprak mejuffrouw **Rut-**

gers over de noodzaak, dat ook op sociaal terrein de partners in de besluitvoering worden betrokken. Op landbouwgebied b.v. zal voortaan een zeer belangrijk deel van de beleidsbeslissingen in Brussel worden genomen. Maar dan moeten de belanghebbenden op democratische wijze in dit beleid worden betrokken. Dat is wenselijk vanwege de uiteenlopende structuren in de partnerlanden. Is het mogelijk, dat de sociale partners een zinvol gebruik maken van de bescheiden mogelijkheden, die hun thans worden geboden?

Spreekster vroeg verder nadere inlichtingen over de positie en de werkwijze van het Economisch-Sociaal Comité.

Bij deze gelegenheid sprak de heer **Schakel** over het **vervoersbeleid.** Hij voerde een pleidooi voor een werkelijk vrij internationaal wegvervoer en herinnerde staatssecretaris Posthumus aan wat deze daarover in een recent verleden als Kamerlid had gezegd. Een moeilijk punt vormen de z.g. margetarieven. De Nederlanders zijn nu eenmaal de "vervoersjongens" van Europa, ook wegens de ligging van ons land, en deze margepolitiek is niet in ons belang.

Hoe staat het overigens met de Rijnvaarttarieven en met een fundamenteel onderzoek van het spoorwegvraagstuk in de E.E.G.?

De heer **Aantjes** wees er bij deze gelegenheid op, dat het programma van de Euratom en de E.G.K.S. alleen verwezenlijkt zou kunnen worden, wanneer ook de financiële mogelijkheden zouden worden uitgebreid, terwijl eigenlijk alleen Nederland bereid bleek deze uitbreiding te steunen. Welke consequenties heeft het inmiddels tot stand gekomen compromis?

Mejuffrouw **Rutgers** herinnerde nog eens aan de in februari aangenomen motie inzake de noodzaak van democratische contrôle, welke lijn thans door een nieuwe, mede door haar ondertekende motie-Blaisse wordt doorgetrokken. Kamer en Kabinet moeten elkaar steunen en weten wat ze aan elkaar hebben. Maar de Kamer kan de marsroute in Brussel niet aan de regering voorschrijven. Zij sprak de wens uit, dat er een verslag zal worden gepubliceerd van de werkzaamheden van het Europese Parlement en die van het Hof van Justitie. Dat zou een kritisch verslag moeten zijn. Want vele Haagse en Brusselse ambtenaren zijn nogal kritisch gestemd over de werkwijze en kwa-

liteit van het Europese Parlement. Spreekster wilde echter optimistisch blijven ten aanzien van de ontwikkeling; ook Europa is immers nog "in wording".

De heer **Elfferich** sprak de vrees uit, dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid gefrustreerd zal worden door de huidige moeilijkheden rondom de Europese gemeenschappen. De heer **Kieft** wees op de noodzaak van een stabiel prijsbeleid en het voorkomen van inflatoire ontwikkeling. Bovendien moet er een duidelijke samenwerking komen met de O.E.S.O. en met het Internationaal Monetair Fonds. Is het niet mogelijk te komen tot een federatieve samenwerking van al de circulatiebanken van de E.E.G.-landen? Wat denkt de regering van de mogelijkheid een Europese gouden maat in te voeren als verrekeneenheid?

Op **16 juni** werd de nota over het herziene begrotingsbeeld 1965 besproken. Het ligt voor de hand, dat de heer **Kieft** ook hierbij onze woordvoerder was. Hij had waardering voor de methode van de minister; het verstrekken van een tussentijdse momentopname van de reële situatie. Hij zou elk jaar een dergelijke tussentijdse balans willen ontvangen, zodat ook de kapitaalmarkt op de hoogte komt van de eventuele kapitaalbehoefte van de overheid. Het budgettaire resultaat, in de nota vermeld, was hem niet tegengevallen, maar dit is verkregen door onverwacht hoge belastingopbrengsten en eenmalige ontvangsten; die kan men niet elk jaar verwachten. Daarom moeten de uitgaven exacter worden becijferd.

Overigens vroeg hij zich af of van deze „bijgestelde" begroting toch nog een neutraal effect kan worden verwacht. Een zekere heroriëntering van de prioriteiten achtte hij nodig, ook omdat bij de overheid op de duur een zekere bedrijfsblindheid kan optreden. Hij maakte ernstig bezwaar tegen de door hem vermoede "wensdroom" van de minister van Financiën verzwaring van de fiscale druk in handen te kunnen leggen van het Kabinet, zonder voorafgaande goedkeuring van de Staten-Generaal. Dan zou het hek pas goed van de dam zijn. En hij vroeg zich af hoe het mogelijk is geweest, dat afgezien van de onontkoombare salarisstijgingen, de uitgaven zo drastisch zijn verhoogd. Hij achtte het niet onredelijk, dat de overheid in het licht van deze ontwikkeling op korte termijn een versterkt beroep op de

kapitaalmarkt zal doen, maar de vraag is wel of deze markt voldoende reserves heeft. Hoe denkt de minister over de dreigende "verkrapping"? Is een vroegere mededeling, dat het Rijk in 1965 meer middelen aan de kapitaalmarkt zal toevoegen dan er aan onttrekken nog van kracht? Spreker vroeg ook enige nadere informaties over de positie van de institutionele beleggers. Hij hoopte dat het beleid van de regering-Cals tegen inflatie gericht zou zijn en blijven en vroeg de minister tenslotte enige opening van zaken te geven over het **toekomstige** financiele beleid.

De algemene premiespaarwet kwam aan de orde op **22 juni;** de heer **Boersma** was hierbij onze woordvoerder. Hij stelde vast, dat voor ieder mens enig bezit als ruggesteun in dit wisselvallig bestaan als nuttig kan worden beschouwd. Een beleid gericht op bevordering van de bezitsvorming is dus gerechtvaardigd. Armoede is wellicht eerder schadelijk voor het zieleheil dan het hebben van enig bezit. Daarom hebben wij er geen vrede mee, dat de reeds bestaande ongelijkheid in de vermogensverdeling geleidelijk nog verder toeneemt. De overheid kan echter slechts voor een deel, en dan nog in hoofdzaak stimulerend, optreden ter verkleining van deze verschillen. Van het georganiseerde bedrijfsleven zullen de belangrijkste initiatieven moeten uitgaan. En het is niet geheel overeenkomstig onze visie, dat de gereserveerde winst zonder meer aan de kapitaalverschaffers toevalt. Want de arbeider draagt een veel groter risico in de onderneming dan de "dode factor" kapitaal. Overigens had spreker vertrouwen in de opvattingen van de regering in dezen. Hij hoopte, dat de S.E.R. een spoedig en indien enigszins mogelijk eensgezind rapport zou uitbrengen over de vermogensaanwasdeling.

De verruimingen, in de Jeugdspaarwet aangebracht, juichte hij van harte toe, maar hij was minder gelukkig met de gang van zaken in het vrije bedrijfsleven. Men zou meer aandacht moeten schenken aan de mogelijkheden op dit terrein. En de bevordering eigen-woningbezit is nog minder uit de verf gekomen. Wat is de oorzaak hiervan? Een doorgaande inflatie zou ook voor de waardevastheid van de gulden en in negatieve betekenis voor de spaarzin grote gevolgen kunnen hebben; zowel regering als bedrijfsleven moeten hier blijvend op bedacht zijn. Met betrekking

tot de afstoting van staatseigendommen zou hij het op prijs stellen, wanneer de regering tot een algemene gedragslijn kwam en niet van geval tot geval "ad hoc" met voorstellen kwam. Hij kan in het algemeen akkoord gaan met de reservering van 100 miljoen gulden uit de opbrengst van de Breedband transactie voor de bezitsvorming. Maar hoe is de regering juist tot **dit** bedrag gekomen? Voorts maakte hij een aantal kritische opmerkingen over de wijze en de mate, waarin de betrokken werknemers in deze winstdeling waren betrokken. Hij zou het toejuichen wanneer ook de kleine spaarder in de gelegenheid werd gesteld effectenbezit te verwerven. Met de voorgestelde premiespaarregeling ging hij akkoord; hij zag de premie als een stimulans, als een middel om het sparen verder op gang te brengen, niet allereerst als een vorm van subsidie. Ook de voorgestelde inkomensgrens van f 12.000 wilde hij hierbij aanvaarden. Tenslotte wilde spreker graag nader geïnformeerd worden over het kostenaspect van de voorgestelde maatregelen.

Op **23 juni** werden de besprekingen voortgezet over de brieven van de regering met betrekking tot de **verkoop van de aandelen Breedband N.V.** Ook hierbij sprak namens ons de heer **Boersma.** Hij vond het geen dogmatische kwestie maar een vraag van beleid of de overheid in dergelijke zaken moet deelnemen dan wel afstoten. Voor dit bepaalde geval kan hij zich met de gevolgde procedure verenigen, al waren bij hem wel enige concrete vragen gerezen. Zo spitst men transacties van deze aard vaak te veel toe op de financiële kant van de zaak en vergeet men wel eens, dat de factor "arbeid" hierbij in wezen onmondig is. Zelfs een aantal commissarissen is onkundig gelaten. De vraag wat de positie van de werknemers is in het dragen van medeverantwoordelijkheid moet worden opgelost. In het algemeen verontrustte hem de sterke machtsconcentratie, zoals die zich b.v. in de bankwereld voordoet.

Dezelfde dag sprak de heer **Kieft** over **onderlinge aanpassing van sociale verzekeringswetten en belastingwetten.** Hij had er enig bezwaar tegen, dat bij dit wetsontwerp anti-cumulatieregelingen werden voorgesteld; naar zijn mening hoorden deze hier niet thuis. Maar vooral had hij bezwaar tegen de z.i. te ruime delegatie, die aan de minis-

ter wordt gegeven. Het contrôlerecht moet niet zonder de nodige waarborgen aan de Staten-Generaal worden ontnomen.

Op **30 juni** was de heer **Geelkerken** onze spreker bij de behandeling van het **ontwerp mijnwet continentaal plat.** Hij had waardering voor de snelheid waarmee de betrokken minister (Den Uyl) deze zaak heeft aangepakt, te meer daar er andere delen van het Noordzeeplat zijn waar men ons kennelijk voor is; hij dacht daarbij aan Engeland. Met de exploratie en eventueel de exploitatie moet zo snel mogelijk worden voortgegaan. Intussen zijn wij minder gelukkig met de wijzigingen die de huidige bewindsman heeft aangebracht dan met het standpunt van zijn voorganger. De P.v.d.A. stelt het staatsbedrijf en de staatsexploitatie veelal primair. K.V.P. en A.R.P. vinden deze staatsinvloed veel meer subsidiair en geven voorrang aan het particulier initiatief. Deze tegenstelling was ook al merkbaar bij de Kabinetsformatie en de fractieleiders van de regeringspartijen hebben een zeker compromis bereikt. In dat compromis kunnen wij ons vinden; geen van de beide standpunten is aanvaard of verworpen. Ten aanzien van de exploratie wordt een onderzoek ingesteld en daarna zal men verder zien; alleen de mogelijkheid van participatie door de staat wordt geopend. Het criterium zal daarbij zijn het optimale rendement voor ons land. Het huidige ontwerp doet echter geen recht aan dit compromis. Het maakt deelname van de staat in de exploratie reeds thans zonder meer mogelijk en daarna kan niets hem beletten tot staatsexploitatie over te gaan.

Onze fractie wil daarentegen eerst de uitslag van het aan de gang zijnde onderzoek afwachten, voor men beslist over de al-of-niet deelname van de staat aan de exploratie. Er is veel dat tegen staatsexploratie pleit; de staat heeft nòch het materieel, nòch de mensen, nòch de ervaring daarvoor, dat alles in tegenstelling tot vele particuliere ondernemingen. Deze kunnen bovendien hun risico verdelen over het hele rond der aarde, wat de staat niet kan. Staatsexploitatie mag ook alleen tot stand komen, wanneer regering en Staten-Generaal daartoe in gemeen overleg besluiten. In die zin had spreker met enkele andere afgevaardigden een amendement ingediend (opsporingsonderzoek door of van-

wege de staat alleen na voorafgaande machtiging bij de wet). Aan de hand van smeuige voorbeelden bestreed spreker alle argumenten die ten gunste van staatsparticipatie bij de exploitatie door de minister waren aangevoerd. In Frankrijk b.v. geeft de staat 150 miljoen subsidie en krijgt daarvoor in het gunstigste geval 56 miljoen terug. Spreker betoogde voorts, dat de oliemaatschappijen tevoren moeten weten welke percentages zij aan rechten kwijt zijn en welk aandeel naar de staat gaat. Anders zal een bona-fide oliemaatschappij niet met Nederland in zee kunnen gaan. Men moet weten waar men aan toe is.

Bij de replieken diende de heer Geelkerken met enkele andere leden van onze fractie een motie in, waarin werd verlangd, dat bij een eventuele staatsdeelname in een oliewinning deze deelname zich moest beperken tot minder dan 50 %.

Deze motie werd verworpen met 92 tegen 25 stemmen. Zijn bovenbedoelde amendement werd na een kleine wijziging echter aangenomen met 62 tegen 55 stemmen. Het wetsontwerp zelf werd bij zitten en opstaan aanvaard.

Eveneens op 30 juni stond de **wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering** op de agenda; ze werd voor onze fractie behandeld door de heer **Roolvink.** Hij had grote waardering voor het ontwerp, waarmee minister Veldkamp zich andermaal heeft geplaatst in de rij der groten, wat onze sociale verzekering betreft. Door de samenvoeging van vijf wetten is een moderne sociale verzekeringswet tot stand gekomen. Het betekent een zeer grote vooruitgang bij de bestaande wetgeving dat niet meer de oorzaak van de arbeidsongeschiktheid het criterium vormt, maar het feit zelf, al mag daarbij worden vermeld, dat ook de oude ongevallenwet voor die dagen een voorbeeld van vooruitstrevendheid was. Overigens zal — uiteraard buiten dit wetsontwerp om — het bedrijfsleven ervoor moeten zorgen dat er een goede regeling komt voor de nagelaten betrekkingen van hen, die tijdens hun arbeid een dodelijk ongeval krijgen.

Na enkele opmerkingen over de rechtsgrond van de sociale verzekering in het kader van de levensontplooiing — de heer Roolvink dacht daarbij ook aan andere middelen die de overheid ten dienste staan — en de constatering, dat

Tijdens het overleg van kabinetsformateur mr. J. M. L. Th. Cals met de vier fractievoorzitters, v.l.n.r. mr. H. K. J. Beernink (C.H.U.), drs. W. K. N. Schmelzer (K.V.P.), J. Smallenbroek (A.R.P.), dr. ir. A. Vondeling (P.v.d.A.).

ook deze wet een stap is in de richting van een groter stuk rechtvaardigheid in onze samenleving, waarnaar wij ondanks de erkenning van het feit, dat wij leven in een gebroken samenleving moeten streven, kwam hij tot enkele detailopmerkingen. Zij betroffen b.v. de bepaling, dat iemand die in het kader van een sociale werkvoorzieningsregeling te werk is gesteld, niet tot een hoger inkomen kan komen dan 90% van zijn dagloon. Is dat een keihard maximum of kan men via toeslagregelingen e.d. de 100% benaderen? Voorts betreurde hij het, dat de Ziektewet niet in deze regeling was geïncorporeerd, al had hij begrip voor het contra-argument van de minister (de vertragende werking). Dan betreurde hij het, dat er voor de ambtenaren weinig aantrekkelijks in zit onder deze regeling te vallen, gelet op de lage premie- en uitkeringsgrens. Daarover diende hij een motie in met de strekking het maximum-dagloon en de premiegrens, gerekend op jaarbasis, te stellen op f 20.000.—. Hij drong er op aan het aantal beroepsziekten (b.v. silicose) zo klein mogelijk te houden. Tenslotte vroeg hij enige informatie over het bedrijfspensioen en de hoogte van de premie. Zijn eindconclusie was: een uitstekende wet met een goede uitkeringsregeling.

Mejuffrouw **Rutgers** behandelde speciaal het revalidatieaspect van deze wet. Centraal moet steeds staan: wat betekent de handicap voor de verzekerde en wat kan de sociale verzekering daaraan doen? Belangrijk is dat de uitkeringen en voorzieningen krachtens deze wet inderdaad de gehandicapten zullen brengen op de plaats in de samenleving die hen toekomt. De uitkering kan ook van invloed zijn op de instelling van de gehandicapte inzake zijn mogelijkheden tot werken.

Ook dit is een reëel probleem. Maar deze wet en de uitvoeringsbesluiten moeten een goede kans hebben; daarbij hoort een ruime armslag voor de uitvoeringsorganen die van een papieren wet een levend geheel moeten maken. Met betrekking tot de organisatie van de G.M.D. uitte zij een aantal concrete wensen.

Op **6 juli** werd de **motie-Roolvink** bij zitten en opstaan aangenomen. Eveneensop 6 juli werd de **nota betreffende het omroepbestel** behandeld, waarbij opnieuw de heer **Schakel** onze woordvoerder was. Hij achtte de aanhangige

kwestie een belangrijk punt voor de geestelijke volksgezondheid, ver uitgaande boven "een rel om het kijkkastje". Want radio en televisie zijn machtige productie- en distributie-apparaten op geestelijk en cultureel erf en ons past een eresaluut voor diegenen, die op dit terrein als voortrekkers hebben gefungeerd. Hij besprak achtereenvolgens het toelatingsbeleid, de zendtijdverdeling, de bestuurlijke en de programmatische samenwerking en het toelaten van reclame in de ether. Wat het eerste punt betreft achtte hij het bestel geen schijnopenheid maar zo open als het maar zijn kan. Reeds bij 10.000, resp. 15.000 leden krijgt men op zeer civiele voorwaarden toegang tot de ether. De vrije maatschappelijke krachten krijgen hierbij alle kansen. Met de zendtijdverdeling kan spreker akkoord gaan; hij informeerde echter of de mensen er al waren voor de bediening van het derde FM-net en was er tevens benieuwd naar waar de benodigde financiën vandaan zijn gekomen en pleitte in dit verband ook voor verworven rechten van de bestaande zendgemachtigden. De nieuwe bestuurlijke en programmatische samenwerking achtte hij een politiek compromis, dat wij gestand willen doen, maar hij zette zich uitdrukkelijk af tegen de ene nationale omroep, die van sommige zijden wordt gepropageerd. Overigens: waarom zijn de omroeporganisaties in de N.R.U. en N.T.S.-nieuwe stijl in een minderheidspositie gebracht? Waarom zijn de kerken niet genoemd bij de organisaties die een voordrachtrecht krijgen? Hoe staat het met de verhouding tussen de Ned. Sport Federatie en de Ned. Chr. Sport Unie? Hoe staat het in het algemeen met de gewenste co-ordinatie? Is het hele bestel bestuurlijk niet wat topzwaar gemaakt zodat een slagvaardig omroepbeleid in het gedrang komt? Hij achtte het een winstpunt, dat de commerciële televisie nu definitief van de baan is. Tegen het opnemen van reclame in radio en televisie hebben wij echter geen overwegend bezwaar. Hij wilde die reclame echter niet al te krampachtig concentreren rondom de uitzending van nieuwsberichten. Voorzichtigheid, bv. in de vorm van repressieve controle, is wel nodig bij de reclame voor bepaalde geneesmiddelen. Met nadruk kwam hij op voor de positie van de pers: de overheid vestigt op het gebied van de reclame een monopolie, maar dit terrein is door de pers tot ontwikkeling gebracht. De hele inkomstenpositie van de pers hangt samen met de

reclame, zij ontvangt hieruit ± 65% van haar budget. In dit opzicht sloot hij zich aan bij het rapport van de meerderheid van de Pacificatie-commissie, waarover hij het oordeel van de bewindsman wenste te vernemen. Voorts pleitte hij voor het "droit de réponse" via radio en televisie. Hij stelde ook, dat in bepaalde uitzendingen wordt gemorreld aan de christelijke pijler van onze beschaving, waardoor brede lagen van de bevolking in hun diepere gevoelens worden gekwetst.

De overheid mag dit niet ongestraft laten passeren. Tenslotte drong hij aan op een zo spoedig mogelijke indiening van een ontwerp-omroepwet.

Op **13 juli** sprak de heer **Walburg** over de **wijziging van de wet bevordering en ontslag beroepsofficieren.** In het algemeen kon hij met dit ontwerp akkoord gaan; ook met betrekking tot de bevoegdheden van de raden van onderzoek. Hij was het met de minister eens dat de officieren ook op de hoogte moeten zijn van de problemen in de huidige maatschappij. Is overigens het wetenschappelijk onderwijs van voldoende niveau of is het zo gemakkelijk, dat men praktisch altijd slaagt? Hij wilde de mogelijkheid open houden een luitenant — en zeker een kapitein — een vóórbevordering te geven, omdat dit stimulerend kan werken voor jonge officieren en uitzonderlijk goede officieren een kans op snelle promotie moeten houden. Is het overigens onmogelijk een kwaliteitsvolgorde op te stellen? Waarom duurt het bij land- en luchtmacht langer dan bij de marine eer men de rang van hoofdofficier bereikt? Hij toonde zich enigszins ongerust over de mogelijkheid, dat de minister reserve-officieren in alle mogelijke functies buiten de krijgsmacht te werk kan stellen en vroeg nadere informaties in dezen.

Op dezelfde dag kwam ook aan de orde de **Wijziging van de Financiële Verhoudingswet Rijk-Gemeente** en de **wijziging van het Gemeentefonds.** Hierbij uitte de heer **Schakel** zijn zorg over het lange uitblijven van de wegenfinanciering en uitte hij enige twijfel over de mogelijkheid het gemeentelijk belastinggebied uit te breiden, al zou hij dit op zichzelf een schone zaak vinden. Is een dergelijke verschuiving mogelijk in het licht van de conjunctuurpolitiek die de regering heeft te voeren?

Op de laatste dag vóór het zomerreces, dat was op **14 juli** werd de herindeling van **Goeree-Overflakkee** behandeld. Voor onze fractie sprak hierover de heer **Van Bennekom.** Hij herinnerde aan de lange voorbereidingstijd van dit ontwerp — ongeveer 18 jaar. Al kweekt een zo lange voorbereiding een zekere moeheid en murwheid, los daarvan is op het voormalige eiland het inzicht gerijpt, dat de bestuurlijke indeling moet worden aangepast aan de nieuwe mogelijkheden, nu Goeree-Overflakkee uit zijn isolement is verlost. Ook de meeste bewoners zijn tot dit inzicht gekomen. Overigens past een woord van waardering voor de huidige gemeentebesturen, aan wie zeker geen brevet van onbekwaamheid mag worden uitgereikt. Een schaduwzijde is dat de afstand tussen bestuurders en bestuurden wordt vergroot; maar laat men een voorbeeld nemen aan 't naburige Schouwen-Duiveland, waar niemand meer terugverlangt naar de vroegere situatie. Spreker uitte de hoop dat de sterke binding aan het geloof niet zal verzwakken door de confrontatie met de nabije en verre naast die de recreatie meebrengt. Hier ligt ook een uitdaging voor de bevolking van het eiland zelf, die de boodschap van het Evangelie nu in breder kring mag uitdragen. De gemeenschappen in de dorpen behoeven geen schade te lijden, want wij mogen gemeenschap en gemeente niet vereenzelvigen.

Het is mogelijk andere combinaties te bedenken, maar spreker kan zich met de voorgestelde constructie — de vier gemeenten Goedereede, Dirksland, Middelharnis en Oost-Flakkee — verenigen. Tenslotte vroeg hij naar de outillage van de vissershaven in Stellendam, de aanzet van de industrialisatie in Oost-Flakkee en de door de samenvoeging mogelijk gedupeerde gemeentelijke functionarissen.

De heer **Schakel** behandelde op dezelfde dag de grenswijzigingen van de gemeenten **Dokkum, Westdongeradeel** c.s. Het accent valt hier op de ruimtenood waarin Dokkum als centrumgemeente is gekomen. Er zal nu een stuk van 760 ha aan Dokkum worden toegevoegd, terwijl de buurgemeenten 270 ha beschikbaar willen stellen. Hij achtte met de minister dit laatste aanbod echter bepaald te krap en sprak de hoop uit, dat er voldoende nuchtere bestuurszin aanwezig zal zijn in de vier betrokken gemeenten om de handen blijvend ineen te slaan. Met een als altijd zin-

volle toespraak besloot voorzitter Van Thiel het parlementaire jaar 1964-1965.

Het nieuwe parlementaire jaar begon dit jaar op de laatst mogelijke datum, dus op **21 september.**

Op **22 september,** daags na Prinsjesdag, kwam een deel van het nieuwe **Burgerlijk Wetboek** aan de orde. Het ging namelijk over het 4e Boek daarvan, waarin het Erfrecht wordt behandeld. Aan de bespreking daarvan werd onzerzijds deelgenomen door de heer **Versteeg,** die in eerste instantie een betoog hield, dat 12 kolom druks beslaat en dat bovendien nogal juridisch-technisch uitviel, waardoor het niet gemakkelijk is daarvan een volledige samenvatting te geven.

Misschien is het voor de lezer iets meer interesssant enkele punten te noemen, waarin het toekomstige nieuwe erfrecht afwijkt van het tegenwoordige. Gedacht kan worden aan het volgende:

1. De positie van de echtgenoot is op sommige punten gewijzigd. Ook in het nieuwe recht ontstaat er bij een huwelijk, als geen huwelijksvoorwaarden zijn gemaakt, een gemeenschappelijk vermogen, dat bij het overlijden van één der echtgenoten in twee gelijke delen uiteen valt. Eén deel daarvan is zonder meer van de langstlevende echtgenoot en het andere deel vormt de nalatenschap van de eerstoverledene. Evenals in het bestaande recht het geval is, komt die nalatenschap toe aan de langstlevende echtgenoot en eventuele kinderen, voor gelijke delen. Een testament kan daarin kleine wijzigingen aanbrengen. Geheel nieuw is echter, dat — voordat aan verdeling van nalatenschap en huwelijksgemeenschap wordt begonnen — aan de langstlevende echtgenoot een "voordeel", een "deel vooruit" is toegekend, doordat deze de inboedel zonder enige vergoeding tot zich kan nemen. In kleinere nalatenschappen, waarin de inboedel een zeer belangrijk bestanddeel kan zijn, is dit zeer belangrijk. De langstlevende is er dan zeker van in dezelfde entourage te kunnen voortleven. Met het oog op grotere nalatenschappen is bepaald, dat dit slechts zal gelden voor inboedels beneden f 15.000.—.

2. Een tweede belangrijk punt ten behoeve van de echtgenoot is, dat — als daaraan behoefte bestaat en als de nalatenschap dat toelaat — aanspraak kan worden gemaakt

op een verzorgingsrecht. In een aantal gevallen, b.v. als recht op volledig pensioen bestaat, zal geen behoefte aanwezig zijn aan een dergelijk verzorgingsrecht. En als de nalatenschap weinig omvat, is er geen mogelijkheid. De uitwerking met een minimum en een maximum kan overigens in de praktijk nog wel moeilijkheden geven.

3. Als derde punt kan worden genoemd de positie van een tweede of verdere echtgenoot, als er kinderen in leven zijn uit een eerder huwelijk. Naar het tegenwoordige recht is er een belangrijke beperking van de mogelijkheid om in deze gevallen een tweede of verdere echtgenoot een voordeel te doen toekomen. In het nieuwe recht, waarvan overigens de invoering nog wel enkele jaren op zich zal laten wachten, is een nieuwe echtgenoot geheel op één lijn gesteld met de eerste echtgenoot.

4. Zeer ingrijpend gunstiger is de positie van natuurlijke kinderen geworden. Hieronder worden verstaan onwettige kinderen, die in familierechtelijke betrekkingen tot hun moeder en vader staan. Wat de moeder betreft, zijn die betrekkingen zonder meer aanwezig. Met betrekking tot de vader is een erkenning van de kinderen door de vader nodig. Erfrechtelijk zullen deze kinderen op één lijn worden gesteld met wettige kinderen, hetgeen momenteel niet het geval is. Wat betreft de verhouding tot de vader, is dit resultaat tot stand gekomen ondanks het standpunt onzer fractie.

Zoals bij dit soort van wetsontwerpen gebruikelijk is, werden verscheidene amendementen ingediend, ook onzerzijds. Van deze laatsten werd een viertal door de ministers in een nota van wijzigingen overgenomen. Een paar werden door de Kamer aangenomen. Verder werden er ook nog enkele verworpen of — wegens kansloosheid — ingetrokken.

Eveneens op **22 september,** werd behandeld het ontwerp tot **toevoeging van het gebied der gemeenten Elst, Heteren en Huissen aan Arnhem,** voor ons behandeld door de heer **Schakel.** Hij had oog voor de ruimtenood waarin laatstgenoemde gemeente verkeert; ze is wel groot, maar kan zich, gelet op de landschappelijke waarde van het noordelijk deel van deze gemeente alleen naar het zuiden uitbreiden wat de woningbouw betreft. Hij achtte een uitbreiding tot

de Rijnbandijk echter voldoende, want op een toegevoegd gebied tot aan deze dijk zouden 45000 Arnhemmers kunnen worden ondergebracht. Hij wilde ook waken voor het landschapsschoon in de "landouwen" waarbinnen de Nijmeegse vierdaagse, waarvan hij zich een habitué noemde, zich voltrekt en was er bovendien beducht voor, dat de agglomeraties Arnhem en Nijmegen aaneen zouden groeien; hij wilde Elst als sterke tussengemeente handhaven. Elden moest naar zijn mening bij Elst blijven en niet overgaan naar Arnhem. Een mede door de heer Schakel ondertekend amendement van de heer Van Koeverden, dat beperking van de uitbreiding van Arnhem tot de Rijnbandijk beoogde, werd echter met 40 tegen 68 stemmen verworpen.

De heer **Schakel** was ook onze woordvoerder bij het ontwerp tot **wijziging van de Kieswet** en de **Gemeentewet,** dat op **23 september** aan de orde kwam. Hij kon akkoord gaan met de verlaging van de leeftijd voor het actief kiesrecht tot 21 jaar, met de verruiming van "volmacht-mogelijkheid" en met de verhoging van het maximum-aantal kiezers van een stembureau van 1000 tot 1200. Ook de nieuwe mogelijkheid van publikatie van de kandidatenlijsten aanvaardde hij, alsmede de invoering van de stemmachine. De verhoging van de waarborgsom voor de Kamerverkiezingen van f 500,— tot f 1.000,— vond hij redelijk, maar voor de gemeenteraadsverkiezingen bepleitte hij een uniform tarief van f 250,—. Met klem van redenen bestreed hij echter het handhaven van de opkomstplicht en hij diende een amendement in om deze af te schaffen, de achtste maal dat een poging in deze richting werd ondernomen.

Op 5 oktober d.a.v. werd dit amendement met 30 tegen 98 stemmen verworpen.

Op **12, 13 en 14 oktober** werden in de Tweede Kamer de **algemene politieke en financiële beschouwingen** gevoerd over de rijksbegroting voor het jaar 1966. Namens de A.R. fraktie voerde hierbij uiteraard de heer **Roolvink** het woord.

Een parallel trekkend tussen de periode van na de tweede wereldoorlog en de tijd na de Franse bezetting van ons land in de vorige eeuw, zei de heer Roolvink, dat wij thans evenals toen een nieuwe tijd zijn ingegaan; een tijd die ver-

geleken bij vroeger jaren echter thans gerust een gouden tijdperk kan worden genoemd. Hierbij past echter de gouden taak, onze welvaart nationaal en internationaal zo rechtvaardig mogelijk te verdelen.

Met dankbaarheid noteerde hij de vergroting van het bedrag voor ontwikkelingshulp door dit Kabinet; bij eventuele besnoeiïng van het ambitieuze program van deze regering mag althans déze post niet voor korting in aanmerking komen. In het kader van de huidige wereldverhoudingen kan voorts het Nederlandse lidmaatschap van de Veiligheidsraad van betekenis zijn. Vervolgens vestigde hij nog de aandacht der regering op de geleidelijke procentuele vermindering van de defensieuitgaven in het gehele overheidsbudget, en ried hij t.a.v. de impasse in EEG-verband het Kabinet aan, een tornen aan de positie van de EEG-Commissie en aan de overeengekomen verdragen niet te gedogen.

Komend tot een bespreking van het 'binnenlands' programma van het Kabinet, sprak hij allereerst waardering uit voor het feit, dat het Kabinet met vrij vèr gaande plannen is gekomen. Het onderhavige programma kan zeker niet typisch socialistisch worden genoemd. Wij hebben immers vandaag de dag te maken met enkele belangrijke knelpunten in de samenleving, waarvan de twee belangrijkste determinanten de bevolkingsgroei en de welvaartsontwikkeling zijn. Hierdoor zijn de verkeersvoorzieningen achtergebleven; is er een noodzaak ontstaan de onderwijsmogelijkheden in de pas te laten lopen met de daaraan sterk groeiende behoefte; en moet, wil de woningnood effektief worden bestreden, een dynamisch bouwbeleid worden gevoerd. Ook naar anti-revolutionair gezichtspunt is het de taak der overheid, om te voorkomen dat knelpunten in de samenleving komen, waardoor de levensontplooiing van ons volk belemmerd wordt. Daarbij mag men het overigens niet voorstellen alsof dit Kabinet met dit program een geheel andere richting inslaat dan het vorige Kabinet. Er is wel degelijk continuïteit te ontdekken in het beleid, al moet worden toegegeven dat er enige stroomversnelling, waaraan ook wij gaarne medewerken, is opgetreden. Sprekend over de economische facetten op korte en lange termijn van deze begroting, zou het de heer Roolvink niet verwonderen wanneer aan het eind van de

Kamerdiscussie zou blijken dat het programma, vanwege het niet uitvoerbaar zijn op zo'n korte termijn, toch iets zou moeten worden afgekapt. Dit mede in verband met de van de begroting uitgaande inflatoire impuls, die tot zekere prijsstijgingen zal leiden, en waaruit vervolgens weer spanningen kunnen ontstaan op het loonfront.

In dit verband verdient ook het instituut van de spaarbrieven aandacht, waartoe het Kabinet besloten heeft. De beide pijlers, waarop dit instituut rust, deugen echter niet. De knelpunten in onze samenleving zullen niet binnen enkele jaren kunnen zijn opgelost — denk aan het onderwijs, aan de ruimtelijke ordening — en ook t.a.v. de aardgasopbrengsten moet men zich geen overdreven voorstellingen maken. Dit mede, omdat wij vandaag nog afstand behoren te doen van de mogelijkheid van een toekomstige verlaging van de gasprijs. Tenslotte kan de aflossing van deze spaarbrieven in de toekomst een averechtse conjuncturele invloed op onze economie gaan meebrengen.

Wat het pakket van verhogingen van indirecte belastingen betreft, moet bezwaar worden ingebracht tegen de voorgenomen heffingspercentages op textiel en schoeisel. Mocht blijken dat elders hiervoor in de middelensfeer geen compensatie is te vinden, dan zullen wij moeten komen tot de eerlijke uitspraak, dat, hoe goed het programma ook is bedoeld, het vandaag niet haalbaar is. Mede in verband met het feit , dat de inflatie altijd de zwaksten treft, zal de overheid, als het schild der zwakken, althans niet zélf de oorzaak van inflatoire spanningen in onze economie mogen zijn. Indien het voorgestelde dekkingsplan niet is uit te voeren, is het Kabinet dan ook niet van mening, dat ernstig moet worden gezocht naar enige besnoeiing van de uitgaven?

Na er op te hebben aangedrongen, dat de radio- en televisiewetgeving voor 1967 door dit Kabinet geregeld moet zijn, besloot spreker met een herhaling van zijn reeds eerder gedane opmerking, dat wij het Kabinet een goed hart toedragen; anderzijds zal de anti-revolutionaire fractie zich in het gemeen overleg welwillend, doch critisch ten aanzien van een aantal punten opstellen.

Bij de **replieken** spreekt de heer **Roolvink** zijn verwondering uit over het niet-beantwoorden van zijn vragen inzake de wettelijke regeling van het radio- en televisiebe-

stel, en verzoekt hij om een onderlinge afstemming van prijs- en loonbeleid. Men kan niet tegelijkertijd een stringent prijsbeleid voeren en de loonvorming in grote mate vrijlaten, en omgekeerd. Voorts gaf spr. als zijn mening, dat men geen tegenstelling mag creëren tussen individuele en gemeenschapsvoorzieningen; ook bij de laatste gaat het om de bevordering van de levensontplooiing van de enkeling. Spr. laakte de dubbelzinnigheid van de zijde der CHU-fractie, waarbij men enerzijds op een algemene beperking van de overheidsuitgaven aandringt en anderzijds op tal van terreinen verhogingen van deze uitgaven voorstelt.

De heer Roolvink besluit met op te merken, dat de AR fractie waardering heeft voor de doelstellingen van het Kabinet, maar de wijze, waarop de regering dit wil realiseren, niet in ieder opzicht gelukkig acht. Indien de verhoging van de omzetbelasting op textiel en schoeisel geen doorgang vindt, is dan het Kabinet bereid niet alleen te zoeken naar een andere vorm van dekking, maar ook bereid om met dezelfde ernst tot een temporisering dan wel besnoeiing van de uitgaven te komen?

Op **26 oktober** voerde de heer **Aantjes** het woord bij de behandeling van het **wetsontwerp wijziging Huurwet.** Hij wees er op, dat het woningprobleem voornamelijk is afgewenteld op de na-oorlogse generatie, die, zo zij een huis kan huren, daarvoor de relatief hoogste huren heeft **te** betalen. Dit is zulk een onrechtvaardige lastenverdeling, dat reeds uit dit oogpunt een huurverhoging gerechtvaardigd kan worden genoemd. Daarbij is het beslist noodzakelijk, dat de doorstroming wordt bevorderd. Ook vormt de ontwikkeling van de zg. loonquote geen reden om tegen de voorgestelde huurverhoging in te gaan. De heer Aantjes zei, begrip te tonen voor de tweemaal 10% verhoging waartoe het Kabinet besloten heeft. Wel vroeg hij zich af, of inderdaad hiermede de aansluiting tussen de huurniveau's van oude en nieuwe woningen zou zijn bereikt. Ook sprak hij ernstige bedenkingen uit tegen de 'botte bijl', waarmede de minister alle verhogingen — binnen bepaalde huurgrenzen — van voor 1921 gebouwde woningen had afgekapt. Het zijn veelal kleine spaarders en woningbouwverenigingen, die deze woningen in bezit hebben, en daarvoor hoge onderhoudskosten moeten betalen.

Een reële vraag is voorts, of met het wetsontwerp de beoogde doorstroming inderdaad wel wordt bereikt. De doorstroming kan op twee manieren worden bevorderd: in de eerste plaats door bewoners van woningwetwoningen met hogere inkomens te verplichten, de reële huur — zonder subsidie — van deze woningen te betalen, en in de tweede plaats door uit de huurbeschermingsmaatregelen te schrappen, dat de rechter bij het vergelijken van woningen, in verband met een vordering tot ontruiming, mede de huurprijs in aanmerking heeft te nemen. De heer Aantjes dient een hiertoe strekkend amendement in.

Verder memoreert de heer Aantjes het ARP-rapport van de commissie-Bavinck: „Woningbouw voor nu en morgen", en meent dat dit rapport in de stukken niet die aandacht heeft gekregen die het verdient. Spr. besluit met er op te wijzen, dat bij toenemende welvaart de relatieve werkingssfeer van woningwetbouw althans niet behoort te worden uitgebreid, en er op aan te dringen dat bij premieverlening voor particuliere bouw wordt aangeknoopt bij de bouwkosten in plaats van bij de stichtingskosten. Het door de heer Aantjes ingediende amendement werd door de Kamer verworpen met 66 tegen 49 stemmen.

Op **27 en 28 oktober** voerde namens de fractie de heer **Aantjes** het woord bij de behandeling van de **begroting van Volkshuisvesting** en **Ruimtelijke Ordening** in de gelijknamige vaste commissie. Hij wijst op knelpunten in de kapitaalvoorziening bij de woningbouw, en pleit ervoor ervoor dat de gietbouw bij de industriële bouw wordt getrokken. T.a.v. het euvel van de koppelverkoop bepleitte hij toepassing van de door de heer Tjalma in de Eerste Kamer aan de minister gedane suggestie tot ontkoppeling van de diverse sectoren.

Wat de verdeling van het totale contingent woningen betreft, betreurde de heer Aantjes het bestaande onvoldoende inzicht in de woningbehoefte, ook aan de zijde van de minister. Hierdoor is de basis, waarop de minister zijn voorstel tot verdeling heeft gebaseerd, in feite onvoldoende. Het echte probleem van de woningverdeling is voorts niet, hoeveel woningwetwoningen er gebouwd worden, maar hoe wij woningwetwoningen kunnen bouwen, die betaalbaar zijn én ook bewoond worden door degenen voor wie

ze bestemd zijn. Aan deze maatstaf beantwoordt het voorstel van de minister niet. Het instituut van de woningwet-B-woningen betreft woningen, die niet betaalbaar zullen zijn voor degenen voor wie ze zijn bestemd. Spr. vroeg zich af, of een stijging van het aantal woningwetwoningen met 5000 of 10.000 niet de voorkeur verdient boven de voorgestelde stijging met 15.000 stuks.

Op de vergadering van 27 oktober wordt eveneens het woord gevoerd door de heer **Geelkerken.** Deze sprak zijn verontrusting uit over de prijsontwikkeling van gereed bouwterrein en maagdelijke grond, en doet enkele suggesties, die tot een verlaging van deze prijzen aanleiding zouden kunnen geven. Versnelling van de administratieve onteigeningsprocedure wordt door hem wenselijk geacht.

Op de vergadering van **28 oktober** wees tenslotte de heer **Elfferich** nog op bepaalde bezwaren, welke op het bestuurlijke vlak van het aanhouden van een groot reserve-contingent woningen door de minister kunnen voorkomen.

Op woensdag **17 november** sprak in de vaste commissie bij de behandeling van de begroting van **Landbouw en Visserij** — (onderdeel Landbouw) — de heer **Elfferich.**

De heer Elfferich wees er o.a. op, dat het feit, dat de modernisering van de landbouw een ingrijpende omvorming vraagt van de landelijke gebieden, als een van de hoekstenen dient te worden beschouwd bij de nieuwe nota inzake de ruimtelijke ordening.

Voor de Nederlandse landbouw is 1965 een minder goed jaar geweest dan het daaraan voorafgaande. Met name de wateroverlast heeft tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Bij wijze van **onmiddellijke** hulp is terecht gebruik gemaakt van de rijksgroepenregeling van zelfstandigen van de Algemene Bijstandswet; overigens zou het uiteraard onjuist zijn het landbouwbeleid te voeren via de Bijstandswet. De positie van de tuinbouw is in de laatste jaren ook meer kwetsbaar geworden. Voorts vroeg hij het oordeel van de minister inzake de gevolgen van de loonontwikkeling voor de agrarische ondernemers. Inzake het marktonderzoek had spr. de indruk, dat men in de totale agrarische wereld daar niet uithaalt, wat er in zit. T.a.v. de sierteeltsector bepleitte hij een afschaffing van het bestaande

vergunningenbeleid van de zijde van het bedrijfsleven.Wat de consumentenprijzen betreft, drong de heer Elfferich aan op een betere consumentenvoorlichting.

De heer Elfferich ondersteunde het standpunt van de minister inzake het EEG-overleg in landbouwzaken. In de EEG dient het gedrag van de producentengroeperingen overigens nauwlettend te worden gevolgd. Verder informeerde hij naar de mening van de minister inzake rentesubsidies, en de exportbevordering naar de ontwikkelingslanden.

Op **18 november** werden de besprekingen verder voortgezet, waarbij o.a. door de heer **Walburg** het woord werd gevoerd. Deze beklemtoonde met name de ontwikkelingszijde van het **Ontwikkelings- en Saneringsfonds** voor de Landbouw. Ook sprak hij de wenselijkheid uit dat de uitgesaneerde gronden met name daar terechtkomen, waar men er het meeste behoefte aan heeft. Daarnaast drong hij aan op een versnelling van de ruilverkavelingsprocedures. De heer **Schakel** informeerde op deze vergadering naar de mening van de minister inzake het leerplan op de middelbare landbouwscholen, en deed een suggestie inzake de vorming van scholengemeenschappen, waardoor de totstandkoming van compromis-scholen kan worden voorkomen. De heer **Elfferich** stond nog afzonderlijk stil bij de bezwaren, die het Westland van de luchtverontreiniging ondervindt, en drong aan op een snelle regeling t.a.v. de vergoeding van ondervonden schade.

Op **18 november** kwam de vaste commissie voor Landbouw en Visserij bijeen ter bespreking van het onderdeel Visserij. Op deze vergadering informeerde de heer **Van Bennekom** naar de stand van zaken met betrekking tot het Europese visserijbeleid, en vroeg om nadere documentatie inzake de visserijscholen. Verder stelde hij, dat het contrôle-apparaat t.a.v. de haringvisserij te wensen overlaat.

De heer Van Bennekom bepleitte voorts verbetering van de situatie van de Harlinger en Scheveninger haven. Urk dient zijns inziens een gebied van bijzondere zorg te zijn, waarbij men ook — zij het niet uitsluitend — aan de positie van de haven van Urk aandacht dient te schenken.

Ten aanzien van de verhouding tussen sport- en beroepsvisserij stelde de heer Van Bennekom, dat deze verhouding

niet ten koste van de laatste mag worden scheefgetrokken; de pers drijft enigszins in die richting. De belangen van de beroepsvisserij — ook op het IJsselmeer — dienen goed in het oog te worden gehouden.

Op **23 november** vergaderde de vaste commissie voor **sociale zaken en volksgezondheid** ter behandeling van de begroting. De heer **Boersma** wees er op, dat het manen tot voorzichtigheid ten aanzien van de sociaal-economische ontwikkeling reeds zo veelvuldig is geschied, dat het niet al te sterk meer aanslaat. Verder drong hij er op aan, dat de rapporten van de loontechnische dienst m.b.t. de zwarte loonvorming aan de commissie worden verstrekt, evenals de rapporten van de zg. confrontatiecommissie. Vervolgens wees de heer Boersma op de betrekkelijkheid van het zgn. 'werknemersaandeel' en informeerde hij naar de hoogte van het werkgeversaandeel, dat z.i. in de buurt van de 180 à 200 zal liggen.

Daarnaast vroeg de heer Boersma aandacht voor de positie van de spaarbanken t.a.v. de handelsbanken in het kader van de Algemene Premiespaarwet.

Sprekend over de bijdragen uit de algemene middelen in de financiering in de sociale verzekering, stelde hij er geen bezwaar tegen te hebben wanneer hierbij wordt gedacht aan de financiering van de kinderbijslagvoorziening. Hierdoor kan immers een additionele ruimte ontstaan, die in de onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers kan worden gebruikt. Ook informeerde hij naar de grens van de financieringsmogelijkheden t.a.v. de premie-betalingen; zijn er mogelijkheden om het kostenbesef te doen groeien, en tot een stukje eigen risico te komen?

Tenslotte sprak de heer Boersma over de automatisering van de produktie. Heeft de overheid zich hierover wel een voldoende inzicht gevormd? Spr. zou het een bezwaarlijke ontwikkeling vinden, wanneer de automatisering gepaard zou gaan met volcontinue-arbeid en daardoor ook met zondagsarbeid. Hij informeerde naar de normen, die door de overheid worden aangelegd bij aanvragen om tot volcontinue-arbeid over te gaan.

Op woensdag **24 november** vergaderde de Kamer over de nota inzake **wijziging van de omvang van de Rijksuitgaven**

en het dekkingsplan. De heer **Kieft** voerde hierbij het woord, die er op wees, dat een zekere indirekte inflatoire werking zeker niet aan de begroting kan worden ontzegd, mede gelet op de voortdurende spanning op de arbeidsmarkt. De AR fractie stond bij de algemene beschouwingen dan ook een uitgavenverlaging voor van 120 miljoen als streefbedrag, gepaard gaande met een andere dekking dan de 240 miljoen, die de omzetbelasting op textiel en schoeisel zou kunnen opleveren. Het Kabinet is aan de wens tot uitgavenverlaging slechts voor 70 miljoen tegemoetgekomen. Dit is op zich beschouwd te gering; er zijn echter enkele factoren, die mede in rekening moeten worden gebracht zoals de voorbereidingstijd van het Kabinet en de erfenis van de vorige minister van Financiën.

Dat het Kabinet de dekking voornamelijk heeft gezocht in de sector der indirecte belasting, is — al is belastingverzwaring nooit een plezierige zaak — een juist uitgangspunt, ook gelet op het rapport van de EEG-commissie. De verhoging van de tabaksaccijns achtte spr. echter met belangrijke nadelige nevengevolgen gepaard gaan — hierdoor worden zwakke middenstanders getroffen. Voor deze groep kan echter wellicht enig soulaas worden geschapen, door de verdeelsleutel tussen industrie en handel ten bate van de laatste te wijzigen. Spreker diende een hiertoe strekkende motie in. Een verhoging van de benzineaccijns met twee in plaats van één cent achtte de heer Kieft echter inacceptabel; het gaat hier om de zoveelste cent na 1958 ten laste van het particuliere wegvervoer. Ernstig bezwaar had spr. voorts tegen de extra verhoging van de vennootschapsbelasting met de discriminerende bepaling, dat n.v.'s met winsten beneden de f 100.000 buiten deze belasting zullen vallen. Hierdoor bemoeilijkt men ernstig de liquiditeitspositie van het bedrijfsleven, bewerkt men indirekt prijsverhoging, en draagt men in ons belastingstelsel ook wezensvreemde elementen in.

Na t.a.v. de voorgenomen — gehalveerde — verhoging van de omzetbelasting op textiel vrijstelling voor werk- en bedrijfskleding te hebben bepleit, welk voorstel eveneens in een motie werd neergelegd stelde de heer Kieft voor de omzetbelasting op textiel en schoeisel te stellen op één derde van de oorspronkelijke heffing, en op 1 januari 1966 te

Tijdens het werkbezoek van A.R. Eerste en Tweede Kamerleden aan Zeeland op 9 en 10 september 1965.

doen ingaan. Hiertegen kunnen dan de extra verhoging van de vennootschapsbelasting en van de benzine-accijns in het dekkingsplan wegvallen.

Bij de **replieken** uitte de heer Kieft onder meer een ernstig verwijt aan het adres van de minster van Financiën, dat door deze geheel was nagelaten op zijn plan dat door deze tot dekking der uitgaven was ingediend ook maar met een enkel woord te reageren.

Op **30 november** werd in de Tweede Kamer de **begroting van Verkeer en Waterstaat** behandeld, waarbij de heer **Aantjes** sprak. Ten aanzien van de verhouding particulier en openbaar vervoer in financieel opzicht plaatste hij enkele critische aantekeningen bij het beleid van de minister; z.i. is een sterke loonkostenstijging geen steekhoudend argument om een toenemend en blijvend tekort bij de spoorwegen ook op langere termijn te laten bestaan. Vervolgens vestigde hij de aandacht van de regering op de positie van de binnenscheepvaart, en stond hij stil bij de ontwikkelingen binnen het Verbond voor Veilig Verkeer en de Vereniging bescherming Voetgangers. De hier aanwezige gesubsidieerde ruzies, zo stelde hij, mogen in geen geval lang duren. Ook het punt van de veiligheid bij de N.S. werd door hem aan de orde gesteld; verscherping van de bestaande veiligheidsvoorschriften is noodzakelijk. Hij besloot met nogmaals aan te dringen op een spoedige uitvoering van het Scheveninger havenprojekt, en gaf als zijn mening dat ook na de inpoldering van het IJsselmeer voor de haven van Urk plaats zal kunnen blijven.

Op **30 november** voerde de heer **Aantjes** eveneens het woord bij de behandeling van de **begroting van het Rijkswegenfonds.** Deze was van mening, dat, uitgaande van de destijds genomen beslissingen, de minister een goede spreiding t.a.v. de geprojecteerde wegen in acht had genomen. Z.i. dient echter allereerst het accent te worden gelegd op het opheffen van knelpunten boven het aanleggen van nieuwe wegen. Vervolgens moet men ook, t.a.v. de doorgaande internationale verbindingen, rekening houden met de medewerking van het buitenland. Ten aanzien van Noord-Brabant en Limburg bestaat er — al is bepaald geen sprake van een achter-stelling — toch wel een zekere achterstand.

Tenslotte wees de heer Aantjes nog op de urgentie van de doortrekking van rijksweg 15 tot rijksweg 12, en vroeg hij opheldering t.a.v. verwijten, die aan zijn adres door een mede-Kamerlid zijn gericht met betrekking tot het wegenplan Noord-Brabant.

Op donderdag **2 december** informeerde de heer **Roolvink** in de vaste commissie voor **sociale zaken en volksgezondheid** naar de opvatting van de regering — mede in het kader van een stellen van prioriteiten — t.a.v. de verhouding tussen arbeidstijdverkorting en verlenging van de leerplichtige leeftijd, zulks tegen de achtergrond van het arbeidsverbod voor 14-jarige jongens. Vervolgens sprak hij over de zg. verbindendverklaring; tengevolge van situaties, waarin — geheel anders dan in 1937 — de arbeidsmarkt overspannen is, kan nadere studie van het karakter van de verbindendverklaring noodzakelijk worden, omdat men dan niet via de laagte, maar via de hoogte van het arbeidsloon met elkander concurreert. Ook informeerde spr. nog naar het oordeel van de minister inzake een gerechtelijke uitspraak t.a.v. de beëindiging van cao's, en de eventuele gevolgen voor het overheidspersoneel van een eventuele totstandkoming van het instituut van de 'fondsen voor georganiseerden' in het bedrijfsleven.
De heer **Elfferich** sprak in deze vergadering over het emigratiebeleid. Hij drong aan op continuïteit te dien aanzien in het overheidsbeleid, een goede voorlichting en handhaving van de subsidieregeling.

Op de vergaderingen van **3 en 4 november** van de vaste commissie voor **verkeer en waterstaat** voerde de heer **Aantjes** het woord. Hij plaatste enkele kanttekeningen bij de wijze, waarop de minister het particulier vervoer wil afremmen ten bate van het openbaar vervoer, en stelde vragen in verband met de financiële positie van de Nederlandse Spoorwegen. Ten aanzien van de KLM memoreerde hij de grote verdiensten van de omgekomen president-directeur Alberda; betreurde hij de wijze, waarop de prijsmaatregel voor chartervluchten gepresenteerd is, en drong hij aan op acceptering bij de KLM van het unaniem SER advies t.a.v. de samenstelling van de bedrijfscommissie aldaar. Voorts vestigde hij de aandacht van de minister op de

gang van zaken bij het Verbond voor Veilig Verkeer, en bepleitte hij voor bromfietsen een nummerbord in te voeren. Tenslotte bepleitte de heer Aantjes o.a. een hogere prioriteit voor de uitvoering van het plan ten aanzien van de Scheveningse buitenhaven.

De heer **Roolvink** informeerde tijdens de vergadering van 3 november naar de mening van de minister inzake de subsidiëring van het instituut van de koopvaardijpredikant.

De heer **Schakel** vroeg de aandacht van de regering voor de teruglopende rendabiliteit in de sector van het beroepsgoederenvervoer, en vroeg van de regering een sanerend ingrijpen t.a.v. de kwestie van het 'eigen vervoer' bij de binnenschippers. Men moet het niet onmogelijk maken, dat een schip, dat uit de vaart moet worden genomen, nog een tijdlang wordt bewoond.
Voorts voerde op 4 november de heer Schakel het woord n.a.v. de financiële positie der waterschappen. Z.i. gaat men een verkeerde weg op, indien men de oplossing zoekt in algemene uitkeringen aan deze waterschappen; verlening van soulaas via een doeluitkering verdient z.i. de voorkeur.

Op **9 december** spreekt de heer **Walburg** bij de behandeling van de **begroting van Financiën,** afdeling **Domeinen.** Hij stelde, dat de gedachte, dat het gehele Nederlandse territoir eigendom van de staat zou dienen te zijn, hem bepaald niet aan staat. Overigens kon hij zich wel aansluiten bij het betoog van de Minister van Financiën t.a.v. de overdracht van de agrarische domeinen aan het Departement van Landbouw. T.a.v. de Zuiderzeepolders bepleitte hij o.a. de stichting van een waterschapsbestuur, en waarschuwde hij voor overdrijving bij het vaststellen van de grootte van de agrarische percelen in de Zuiderzeepolders.

Op **14 december** was in de Kamer de **begroting van Landbouw en Visserij** aan de orde. De heer **Elfferich** sprak hierbij waardering uit voor het beleid van de bewindsman, voor wiens arbeid en inzicht hij gaarne hulde bracht. Het structuur-, markt- en prijsbeleid moet, aldus de heer Elfferich,

als één pakket worden gezien. De boer, de tuinder en de overheid moeten geloof hebben en kunnen behouden in de eigen zaak. Het structuurbeleid zal niet slagen, als de ondernemer in land- en tuinbouw dit beleid niet kan volgen.

Spr. herinnerde aan de prioriteit, welke ook door dit Kabinet aan de landbouw is gegeven. Ook in EEG verband zal een zodanig prijsbeleid gevoerd moeten worden, dat de boer met vertrouwen 's ministers beleid kan volgen.

De taak van de overheid is begrensd. Aan de ene kant is er de belangrijke taak van de landbouworganisaties; aan de andere kant is er de ondersteunende taak van de overheid, voorzover zij subsidieert, en meewerkt aan instellingen als het borgstellingsfonds en het O. en S.fonds. De uitholling van de eerste taken zou naar sprekers stellige overtuiging de dood in de pot betekenen. De groei naar nieuwe vormen van bedrijfsvoering, naar een nieuwe en krachtige boerenstand vraagt een menselijk-sociale benadering, waarbij de eigen inspraak noodzakelijk is en waarbij het gewenst is, dat boer en tuinder in hun bedrijf met de ontwikkeling kunnen meegroeien. Vervolgens stond spr. nog stil bij de positie van de tuinbouw, de sierteelt, en bij de door luchtverontreiniging ontstane schade in het Westland.

Op **14 december** werd in de Kamer ook de **wijziging van de omzetbelasting** behandeld; hierbij voerde de heer **Van Bennekom** het woord. Hij sprak er zijn verheuging over uit, dat de levering en invoer van papier ten bate van dag- en weekbladen, tijdschriften en boeken van omzetbelasting zal worden vrijgesteld. Voor het behoud van een geschakeerde meningsuiting in ons land, dat een wezenlijk goed is in een democratische samenleving, is dit besluit ongetwijfeld van waarde.

Op **14 december** voerde voorts de heer **Kieft** het woord bij de behandeling van de **begroting van Financiën.** Deze wees er allereerst op, dat het een goede zaak is dat de verantwoordelijkheid voor het belastingbeleid in haar volle omvang in het bijzonder wordt meegedragen door een staatssecretaris, die lid is van de KVP. Dit kan, ook gezien de capaciteiten van deze nieuwe secretaris, het beleid ten goede komen. Na een ogenblik te hebben stilgestaan bij het

leningsbeleid van het Kabinet, wees de heer Kieft op de bijzonder ingewikkelde structuur van de bestaande wetgeving op inkomsten en winsten. Met behoud van de rechtvaardigheid in de belastingheffing dient te worden onderzocht of het mogelijk is tot een wat globalere, minder ingewikkelde heffing over te gaan.

Vervolgens vroeg spr. aandacht voor de fiscale positie van de weduwnaar en de weduwe met minderjarige kinderen, zulks in verband met het vigerende regime t.a.v. de buitengewone lasten, en de teruggaveregeling bij teveel betaalde belastingen. Hij deed de suggestie, de instelling van 'negatieve' aanslagen te overwegen. Tenslotte sprak de heer Kieft nog zijn ongerustheid uit over de bezetting van het aanslagregelend apparaat.

In de vergadering van **15 december** nam bij de behandeling van de **begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening** de heer **Aantjes** aan de debatten deel. Namens de fractie deelde hij mede, dat de gehele fractie de grootste bewondering heeft voor de wijze, waarop de minister er in enkele jaren in is geslaagd, de bouwproductie tot een zo grote hoogte op te voeren.

Kritisch stond de heer Aantjes echter t.a.v. een zo grote omvang van het aantal woningwetwoningen, als de minister zich voor ogen stelt. Punt één moet echter zijn, dat het totale programma van 125.000 woningen niet in gevaar mag worden gebracht. Dat dit gevaar dreigt bij een beperking van het aantal woningwetwoningen, heeft de minister echter nog niet afdoende aangetoond.

Ten aanzien van de woningwetbouw in de B-sector stelt de heer Aantjes voorop, dat de fractie zich ten principale niet bindt aan het creëren van deze nieuwe sektor in de woningwetsfeer. In verband hiermede diende de heer Aantjes een motie in, die is medeondertekend door de heren Roolvink, Elfferich, Schakel en Boersma, waarin de regering wordt uitgenodigd de woningen in de B-sector slechts uit te geven tot een maximum van 10.000, zonder dat daarmede wordt vooruitgelopen op het in de toekomst te voeren woningbouwbeleid. Een tweede motie, die door de heer Aantjes — met dezelfde mede-ondertekenaren — wordt ingediend, nodigt de Regering uit de woningwet-B-woningen een bestemming te geven in het kader van de doorstro-

ming, en in verband daarmede hen, behoudens hoge uitzondering, te doen toewijzen aan degenen die daarmede een bestaande goedkopere woning vrijmaken; alsmede de woningen onder zodanige voorwaarden te doen bouwen, dat in de woningwet-B-sector en in de premie-A-sector gelijkwaardige woningen op vrijwel gelijke huren uitkomen. Deze tweede motie werd door de Kamer bij zitten en opstaan aangenomen; de eerste motie werd door de heer Aantjes ingetrokken, mede in verband met de toezeggingen van de minister, dat hij bij aanvaarding van de tweede door de heer Aantjes ingediende motie bereid was, zijn beleid naar deze motie te richten, alsmede zijn bereidheid om regels te stellen met betrekking tot het inkomen van de bewoners van de bestaande woningwetwoningen en de te bouwen nieuwe woningwetwoningen-A.

Op **21 december** werd in de Kamer de begroting van **Sociale Zaken en Volksgezondheid** behandeld. De heer **Boersma** sprak hierbij uitvoerig over de loonpolitiek.

Hij memoreerde, dat het overleg in de Stichting van de Arbeid — welk overleg als zodanig een goede zaak is, van groot belang — in de laatste jaren aanmerkelijk stroever is gaan verlopen, waarvoor de belangrijkste oorzaak is gelegen in het heersende tekort aan arbeidskrachten. De centrale toetsing is mede daardoor voor beide betrokken partijen tot een onmogelijke opgave geworden.

Een nationale loonpolitiek zal overigens niet mogen ontbreken: hierbij moet de centraal economisch-sociale doelstelling van de werkgelegenheid bijzonder belangrijk worden geacht. Geleidelijk wordt daarbij ook de noodzaak groter, dichter aan te sluiten bij de arbeidsproduktiviteitsontwikkeling. Voorzichtigheid blijft geboden, met name wanneer men op de recente moeilijkheden in bepaalde bedrijven let. De rechtspositie van de werknemers laat hierbij nog veel te wensen over; een verdere groei van de 'sociale democratie' is beslist noodzakelijk te achten.

Ten aanzien van de arbitrale beslissing van de minister wees de heer Boersma de eventuele alternatieve mogelijkheden van een loonpauze, een herleving van het College van Rijksbemiddelaars, en het afkondigen van een algemene loonronde van de hand. Overigens is de vraag naar de mogelijke effectiviteit van het systeem, waarvoor nu is ge-

kozen, uiteraard bijzonder van betekenis; spr. informeerde naar de mening van de minister in dezen.

Na er op te hebben gewezen, dat de minister t.a.v. de loonstijging overeenkomstig de endogene loonraming uitdrukkelijk over een 'gemiddelde' loonstijging heeft gesproken — het gaat hierbij dus om een andere normering dan in 1965, toen van een 'maximale' loonstijging sprake was — ging de heer Boersma in het kort op de kwestie van de loonindexering in. Het gevaar hiervan is, dat men zich te gemakkelijk neerlegt bij het inflatieverschijnsel; anderzijds kunnen, wanneer men dicht aansluit bij de productiviteitsontwikkeling, en drempels en plafonds wil inbouwen, de voordelen de nadelen overwegen. Ten aanzien van het minimum-loon drong spr. krachtig aan op een duidelijke uitspraak van de regering t.a.v. 1966, nu het overleg in de Stichting van de Arbeid hierop — zeer betreurenswaardig — is stukgelopen. Tenslotte vroeg de heer Boersma om een geïntegreerde nota van de zijde van het Kabinet inzake de budgettaire, sociale en prijspolitieke aspecten van het vraagstuk van de loonvorming.

Op **19 oktober** stond de **gemeentelijke herindeling van Walcheren** op de agenda. Dit ontwerp werd voor ons behandeld door de heer **Elfferich.** Hij wees op de lange voorgeschiedenis van het ontwerp, die 18 jaar heeft geduurd en uitte zijn waardering voor de wijze, waarop deze "strijd" in Walcheren is gevoerd. De bestuurlijke verhoudingen moeten worden aangepast aan de bewuste structuurwijzigingen. Vertrouwde verhoudingen mogen echter niet zonder noodzaak worden verstoord. De thans gekozen oplossing is niet ideaal, maar Walcheren roept vandaag om een beslissing, men wil uit de onzekerheid worden verlost. Knelpunt blijft de positie van Oost- en West-Souburg. Wij moeten deze beoordelen tegen de achtergrond van het Sloeplan, de ontwikkeling van dit projekt vereist een gemeente met grote bestuurskracht. Overeenkomstig het advies van Gedep. Staten neigde de meerderheid van zijn fraktie er toe het amendement - Scheps — samenvoeging van Vlissingen en Souburg — te steunen.

Het tweede amendement-Scheps ertoe strekkende het dorp Serooskerke niet te voegen bij Veere-Vrouwenpolder maar bij de nieuwe gemeente Mariekerke, achtte hij min-

der gelukkig omdat de nieuwe gemeente langs het Veerse Meer een sterk rekreatieve ontwikkeling zal doormaken en daartoe zo sterk mogelijk moet worden gemaakt, al was hij met de heer Scheps van oordeel, dat Mariekerke een zwakke zaak blijft, die eerlang opnieuw zal moeten worden bezien. Met de overige samenvoegingen kan hij akkoord gaan. Het Souburg-amendement van de heer Scheps werd met 79 tegen 37 stemmen aanvaard; 7 van de 11 aanwezige leden van onze fraktie stemden er voor.

Het "Serooskerke"-amendement" werd met 52 tegen 66 stemmen verworpen en het ontwerp werd zonder hoofdelijke stemmen aanvaard; alleen de afgevaardigden van de S.G.P. en de Boerenpartij stemden tegen.

Op **2 november** kwam opnieuw een gemeentelijk herindelingsplan aan de orde: dat van de gemeente Leiden en omliggende gemeenten. Weer was de heer **Elfferich** onze woordvoerder. Hij kon akkoord gaan met de leniging van de ruimtenood waarin Leiden zich bevindt. De gekozen oplossing achtte hij echter niet geheel evenwichtig, bv. met betrekking tot de gemeente Valkenburg die nauwelijks 2500 inwoners telt. Een plezierige omstandigheid is, dat in de randstad Leiderdorp nog ongeveer 40.000 mensen kunnen worden gehuisvest. Toevoeging van een gedeelte van Zoeterwoude aan Leiden in verband met de passieve en aktieve rekreatie van de bewoners van deze stad achtte hij reëel. Het gebied Noord-Hofland wilde hij echter bij Voorschoten laten. Deze gemeente heeft voor het betrokken gebied reeds een goedgekeurd uitbreidingsplan. Doelmatigheid en continuiteit in de woningbouw vereisen, dat Voorschoten de kans krijgt dit gebied vol te bouwen. Ook het grensverloop zal gunstiger worden, wanneer Noord-Hofland bij Voorschoten blijft. Het amendement met deze strekking, dat door de heer Elfferich werd ingediend, aanvaardde de Kamer met 71 tegen 66 stemmen, het wetsontwerp passeerde zonder hoofdelijke stemming de eindstreep.

Inmiddels hadden ook de openbare commissievergaderingen ter voorbereiding van de begrotingsbehandeling een aanvang genomen. De eerste was die ter behandeling van de begroting van Justitie, op **20 oktober.**

Daarbij wees de heer **Meulink** op een mogelijkheid tot versnelling van de onteigeningsprocedure. Wijziging van

de strafbepalingen inzake de verkoop van anti-conceptionele middelen achtte hij niet erg spoedeisend; hij pleitte voor een zo breed mogelijk samengestelde commissie die advies aan de minister zou kunnen uitbrengen. Uitbreiding van het aantal rechtbanken achtte hij niet urgent, zolang wij een groot tekort bij de rechterlijke macht hebben. Wel vroeg hij verbetering van de praktijk inzake de toelating van de advokaat bij de verdachte tijdens de preventieve hechtenis.

Inzake de verhouding van de politie tot de burgerij was hij van oordeel, dat het hier allereerst niet gaat om een verbetering van de instruktie voor het gebruik van schietwapens, maar om een mentale instelling en een gebrek aan schietvaardigheid. De politie heeft het moeilijker dan vroeger en vaak wordt, ook in de pers, te snel een oordeel over haar optreden geveld. Hij zou een wetenschappelijk onderzoek naar de verhouding tussen politie en burgerij op prijs stellen. Hij vertrouwde op de voortzetting van een ruimhartig beleid inzake de toelating van spijtoptanten e.d.

Is er inzake de toelating van vreemde arbeiders en speciaal van hun echtgenoten wel co-ordinatie tussen het beleid van de ministers van Justitie en van Sociale Zaken?

Vooral met betrekking tot de maatschappelijke Nederlanders van Chinese origine is een soepel toelatingsbeleid nodig. Met het systeem van de zg. weekendstraffen was hij niet erg gelukkig; ze worden te veel als een "lolletje" opgevat. Op zondagen wordt het personeel van de gevangenissen extra belast en men haalt hen en de delinquenten uit huis. De heer **Boertien** wees bij deze gelegenheid op het gevaar van de afluisterapparatuur. Er zijn in Nederland nog niet veel misstanden op dit terrein gesignaleerd, maar wij moeten met wettelijke maatregelen, althans met de voorbereiding daarvan, niet wachten tot het zover is.

Op **20 oktober** begon ook de openbare commissie-vergadering ter behandeling van de begroting van **Binnenlandse Zaken.** Daarbij vroeg de heer **Elfferich** naar de bedoeling van het "ruimtelijke beeld" waarover in de memorie van toelichting wordt gesproken. Hij was er van overtuigd, dat de Minister en de Staatssecretaris niet als "briesende leeuwen" door het land zouden gaan om de kleine gemeenten op te ruimen. Naar aanleiding van het verworpen amende-

ment-Schakel en de discussies daarover in en buiten de Kamer, waaruit gebleken is dat in brede kring belangstelling voor deze zaak is, vroeg hij de Minister op korte termijn te komen met een voorstel tot wetswijziging inzake de opkomstplicht; eventueel via een in te stellen commissie. Met betrekking tot de burgemeestersbenoemingen achtte hij het tijdperk tussen een benoeming en de dag waarop de benoeming ingaat te kort. De heer **Schakel** sprak bij deze begrotingsbehandeling over de motie-Scheps inzake de lijkverbranding en wilde deze motie nog niet tot een commissie-motie maken, zolang men in eigen kring nog geen discussie over het crematie-rapport heeft kunnen voeren. Hij had waardering voor het financieel soulaas dat de bewindslieden in het kader van hun mogelijkheden aan de gemeenten hebben geboden. Met betrekking tot de garantie-uitkering en de aanvullende uitkeringen aan de gemeenten meende hij, dat de laatste slechts bij uitzondering moeten worden toegekend. Ook had hij enig bezwaar tegen het al maar uitbouwen van het systeem van verfijningen en doeluitkeringen. Hij voerde een pleidooi voor plaatselijke brandweerkorpsen, die niet in gevaar mogen worden gebracht door regionale brandweercorpsen op grote schaal. Het probleem van de z.g. eigen graven roept bij sluiting van een begraafplaats vele vragen op en hij vroeg de Minister deze kwestie in de wet op de lijkbezorging te regelen.

De heer **Kieft** memoreerde met erkentelijkheid, dat de ontwerpen inzake de pensioenregeling en de ziektekostenregeling thans bij de Kamer zijn ingediend en betuigde zijn waardering ook voor de intensiteit waarmee de ambtenaren aan de voorbereiding hebben gewerkt. Hij vroeg de aandacht voor de noodzakelijke nieuwe structuur van het georganiseerd overleg in onderwijszaken. Hij vond het onrechtvaardig, dat de compensatie die ieder ontvangt bij de verhoging van de A.O.W.-premie niet aan de ambtenaren ten goede komt. Wanneer wordt de standplaatsaftrek geheel afgeschaft? Wil de Minister overwegen een compensatie te ontwerpen voor het gemis van een winstdelingsregeling zoals die in het bedrijfsleven voorkomt? Spr. vroeg de bijzondere aandacht voor de salariëring van de laagst bezoldigden, met name van het toezichthoudend technisch personeel. Wat moet er overigens gebeuren met het overlegorgaan inzake de burgemeesters?

Op **27 oktober** begon de openbare commissie-vergadering voor **Onderwijs en Wetenschappen,** welke behandeling in totaal 24 uren in beslag zou nemen.

Hierbij vroeg de heer **Van Bennekom** naar een inventarisatie van de wensen in de verschillende sectoren van het onderwijs, bij welke inventarisatie hij ook graag de besturen- en personeelorganisaties zag ingeschakeld. Hij pleitte voor verlaging van de leerlingenschalen bij het kleuteronderwijs, het lager onderwijs en het u.l.o. en voor de verlaging van de klassesplitsingsnormen bij het v.h.m.o.

Tegenover de heer Mieras bepleitte hij de grote waarde van de geestelijke vrijheid voor onze levensbeschouwelijk zo sterk gevarieerde bevolking; volledige vrijheid van schoolkeuze en mogelijkheid deze vrijheid te realiseren moet daarvan echter het pendant zijn. Bij herhaling drong hij aan op het "coachen" van a.s. inspecteurs. Met leedwezen constateerde hij een percentsgewijze achteruitgang van de scholenbouw in het totale bouwvolume van 10 tot 7% in de laatste vijf jaar. Over deze achterstand maakte hij zich zorgen. Hij betreurde ook de lange tijd, die er verloopt tussen het indienen van bouwplannen en het realiseren van deze plannen (ongeveer 7 jaar). Voorts sprak hij over het mavo-havo-experiment, de vakantiespreiding (wat komt daarvan terecht als alle scholen op 2 juli dicht gaan?), de automatisering van de schooladministratie, de trage werking van het georganiseerd overleg bij het v.h.m.o., de positie van conrectoren en onderdirecteuren en de salariëring van concierges (zeer onvoldoende geregeld), de stichting van dépendances van kleuterscholen in grote steden, de roofbouw die op de hoofden van scholen wordt gepleegd, de in uitzicht gestelde vergoeding van administratiekosten (wanneer en hoeveel?), het onderwijs voor schipperskinderen, de wenselijkheid van een ongedeelde bevoegdheid voor het lager onderwijs, de stichting van nieuwe scholen voor v.h.m.o.

Uitvoerig sprak hij over het spreidingsplan voor de opleiding van kleuterleidsters, dat hij onbevredigend vond omdat het in zijn prognoses steeds tot 1970 ging en onvoldoende rekening hield met de noodzakelijke regionale spreiding. In het bijzonder pleitte hij voor de Prot. Chr. school in Eindhoven; hij achtte de vervangingsbehoefte ook groter dan de Staatssecretaris had gesteld.

De heer **Versteeg** sprak over de problemen van de studieduur, verkorting van deze duur hangt nauw samen met de inrichting van de studie, de selectie van de studenten, een efficiënt gebruik van de gebouwen e.d., verbetering van studiemethoden door een betere begeleiding, het baccalaureaat enz. Zullen de baccalaurei een adequate plaats vinden in het maatschappelijk leven en kan het overheidsapparaat in dit opzicht geen voorbeeld geven? Is het ook mogelijk het baccalaureaat een plaats te geven in de leraarsopleiding?

Met betrekking tot het **nijverheidsonderwijs** uitte de heer **Van Bennekom** zijn waardering voor het feit, dat op de begroting gelden zijn uitgetrokken voor nieuwe scholen in Enschede, Spijkenisse en Sneek en informeerde hij naar het evenwicht tussen vraag en aanbod bij afgestudeerden voor het beroepsonderwijs. Voorts sprak hij een goed woord voor het individueel technisch onderwijs en het individueel nijverheidsonderwijs voor meisjes en informeerde hij naar de stand van zaken met betrekking tot de vormingsplicht.

Op **9 november** werd de **wijziging van de overheidspensioenwetgeving** besproken; eerste woordvoerder daarbij was de heer **Kieft.** Hij wees op het belang van dit ontwerp, dat betrekking heeft op 480.000 in actieve dienst werkzame ambtenaren en 160.000 gepensioneerden en kon er in het algemeen zijn instemming mee betuigen.

Toch voldoet de nieuwe wet over de hele linie niet, hetgeen o.a. blijkt uit de 670 brieven die spreker had ontvangen Hij had waardering voor de ministers Toxopeus en Smallenbroek, die resp. het ontwerp hebben ingediend en overgenomen. Reeds nu vroeg hij laatstgenoemde om een novelle, wanneer mocht blijken dat op bepaalde knelpunten wijzigingen nodig zijn. Hij kon akkoord gaan met de afwijzing van het terugbrengen van de korting van 80 naar 56%, in verband met de A.O.W.-uitkering; op deze wijze zou een ongewenste verhouding ontstaan tussen het totale pensioeninkomen en het daaraan voorafgaande arbeidsinkomen. Met klem pleitte hij voor invoering van de hardheidsclausule over de hele linie. Overigens ging het hem wel wat ver, dat alle kruisverenigingen, alle ziekenhuizen e.d. onder de werking van het pensioenfonds zouden

vallen; zal de verpleegprijs daardoor niet sterk stijgen? Hij had enig bezwaar tegen de voorgestelde methode om de welvaartsvastheid te berekenen en herinnerde daarbij aan het voorbeeld van het **Kamerlid** Smallenbroek over de drie schoolhoofden van dezelfde school, die op verschillende data waren gepensioneerd. Hij vroeg de minister de suggesties van de commissie voor financiën te volgen of althans nader te overwegen. Hij pleitte voor de mogelijkheid vrouwelijke ambtenaren, indien zij dat wensen, op vroeger leeftijd te pensioneren en zou voor bepaalde andere groepen ook graag een functioneel leeftijdsontslag zien overwogen. Hij betreurde het, dat de Minister het vrijwillig ouderdomspensioen zo pertinent afwijst, o.a. omdat de financiële gevolgen daarvan niet te overzien zouden zijn. Hij bepleitte het **principe** van het vrijwillige ouderdomspensioen thans in de wet te brengen en de datum van inwerkingtreding nader te bepalen. Ook voerde hij een pleidooi voor het zusterpensioen (of verzorgingspensioen). Hij was er blij om, dat de Minister tegenover deze gedachte niet zo afwijzend staat als tegenover de vorige en vroeg deze zaak nader in studie te willen nemen.

Op **10 november,** dus tussen de begrotingsbehandelingen door, werd **de wet tot naturalisatie** van de heer **Claus von Amsberg** behandeld, gelijk met de **toestemmingswet** voor het huwelijk van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix.

Voor ons sprak de heer **Roolvink.** Hij zou deze wetsontwerpen liever zonder discussie zien aanvaard. Nu dit niet mogelijk bleek constateerde hij met dankbaarheid, dat hier geen sprake was van een huwelijk uit politieke overwegingen, maar van een huwelijk uit liefde, "de enige bloem die de moeder aller levenden uit het verloren paradijs heeft meegenomen". Uiteraard zijn ook de ouders bij de huwelijkskeuze betrokken. Van rassen- of volkeren-discriminatie mag echter geen sprake zijn. Het nationaal-socialistische Duitsland heeft aan ons land veel onherstelbaar kwaad berokkend. Van het huidige Duitsland mogen wij echter niet hetzelfde beeld behouden, dat wij in de oorlog van dit land hebben gekregen. Het nieuwe Duitsland is door ons als partner erkend in de Europese Gemeenschappen en in de NAVO. Wij moeten dus ook een man van Duitse natio-

naliteit als gemaal van onze Kroonprinses kunnen aanvaarden. Helaas is dit huwelijk van sommige zijden ook aangegrepen als een aanleiding om lucht te verschaffen aan latente gevoelens van afkeer van de constitutionele monarchie. In dit verband noemde spreker terloops even de brief-Nederhorst. Hij kwam echter tot de conclusie, dat tegen de heer Von Amsberg geen bezwaren van nationaliteit of mentaliteit kunnen worden aangevoerd. Een huwelijk als het aanhangige gaat niet buiten de gevoelssfeer om. En in brede lagen van ons volk leeft een diep in de historie verankerd gevoel van liefde en respect voor het Huis van Oranje. In dit verband citeerde de heer Roolvink artikel 3 van ons beginselprogram, waarin gesproken wordt van het grondwettelijk koningschap der Oranjes als de voor ons land meest geschikte regeringsvorm. Hierin nemen wij stelling tegen de volkssouvereiniteit en spreken wij onze dankbaarheid uit voor de zegen die God ons in het Huis van Oranje heeft geschonken. Wij negeren de bezwaren niet, maar de liefde voor ons Vorstenhuis is in staat deze bezwaren te boven te komen, deze liefde zal ook de weg weten te vinden tussen een modern Koningschap en het Nederlandse volk.

Op **16 november** vond de plenaire behandeling van de begroting van **Binnenlandse Zaken** plaats. Na hetgeen over het behandelde in de openbare commissievergadering is gerapporteerd memoreren wij hier alleen hetgeen de heer **Schakel** opmerkte over de crematie. De vorm van lijkbezorging staat naar onze mening in geen enkele relatie tot de wederopstanding des vleses; deze berust in de souvereine en trouwe Vaderhanden van onze Schepper. Wij zien de crematie niet als een negatief gebaar in de richting van dit punt uit het Credo, al is dit vroeger wel zo geweest. In de Bijbel komt hierover geen duidelijke uitspraak voor en wij bevinden ons hier op het terrein van de christelijke traditie, die waardevol is maar geen normatieve betekenis heeft. De Overheid kan de christelijke zede niet opleggen aan hen voor wie deze weinig of geen betekenis heeft. De feitelijke beslissing is reeds genomen in 1955, toen de crematie wettelijk werd erkend. Een eventueel voorstel tot nadere regeling zullen wij op zijn eigen mérites beoordelen, maar in deze situatie zullen wij onze stem aan de motie-Scheps niet onthouden.

Bij de plenaire behandeling van de begroting van **Justitie** op dezelfde dag hield de heer **Boertien** zijn maidenspeech. Hij sprak allereerst over de humanistische geestelijke verzorging in de gevangenissen, waarbij hij de kerk en het Humanistisch Verbond niet als gelijkwaardige grootheden kon zien: de kerken hebben een opdracht van andere zijde, zij brengen de boodschap niet krachtens een eigen wil, maar hebben een missie die uitgaat boven de doelstelling van welke respectabele organisatie ook. Dit in acht nemende, had hij uiteraard geen bezwaar tegen een faire en correcte regeling, ook voor het Humanistisch Verbond, en informeerde hij naar het standpunt van de Minister in dezen. Hij had geen behoefte aan een wijziging van de pas tot stand gekomen wet op de kansspelen, die de mogelijkheden in deze richting zou vergroten. Met betrekking tot het wapengebruik door de politie meende hij, dat deze zich door de druk van de publieke opinie niet zo mag laten ontmoedigen, dat zij onder bepaald duidelijke omstandigheden aarzelt het wapen te gebruiken; recente voorbeelden wijzen in deze richting.

Tenslotte sprak hij over het rapport inzake de kunstmatige inseminatie bij de mens, dat hij een boeiend werkstuk noemde. Hij was het eens met de toelaatbaarheid van de k.i. binnen het huwelijk, maar had ernstige bezwaren tegen k.i. via een donor. Met betrekking tot de taak van de medicus in dezen sloot hij zich geheel aan bij de minderheidsnota van mevrouw Diemer-Lindeboom, die hij ook overigens met grote instemming citeerde.

Op **1 december** werd de begroting van **Buitenlandse Zaken** in openbare commissievergadering behandeld. De heer **Geelkerken** wees bij deze gelegenheid op de grote toename van de werkzaamheden van dit departement, op de stijging van het aantal bewindslieden (thans vier) en ambtenaren (meer dan 1.000). Maar hij wenste ook het Parlement meer te zien ingeschakeld, b.v. via een knipselkrant of een uitbreiding van het informatie-bulletin voor de delegaties; wellicht kunnen meer regelmatig besprekingen met de vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken worden gehouden. Met betrekking tot de NAVO wees hij op de waarschijnlijkheid dat na april 1969 het verdrag door althans

één grote mogendheid zal worden opgezegd. Is het niet verstandig reeds lang vóór deze fatale datum de onderhandelingen te openen op basis van een volledige herziening van het verdrag? Hij dacht daarbij met name aan artikel 13, waarin wordt bepaald dat na 20 jaar elk der partijen het verdrag kan opzeggen met een termijn van één jaar. Hij had veel begrip voor de wenselijkheid van contact tussen Nederlandse instanties en organen en personen aan de andere kant van het ijzeren gordijn en vroeg in dit verband naar de stand van zaken met betrekking tot het culturele verdrag. Inzake de toelating van communistisch-China tot de Verenigde Naties meende hij, dat de Regering zich niet ten eeuwigen dage van stemming mag onthouden, wij moeten een standpunt bepalen. Hij sprak hierbij vooral over het juridisch aspect van deze zaak. En dan moet worden gesteld, dat in feite alleen Peking-China de souvereiniteit uitoefent over het Chinese deel van het continent van Azië. Wil de Regering over deze penibele kwestie de raad inwinnen van de adviescommissie voor volkenrechtelijke aangelegenheden?

Sprekende over het Defence and Aid Fund betoogde de heer Geelkerken, dat onze fractie ernstige bezwaren heeft tegen de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika en met instemming herinnerde hij aan de ere-promotie van Martin Luther King aan de V.U. Tegen de doelstellingen van het fonds had hij geen bezwaar, maar hij achtte de gift van een ton door onze Regering weinig gelukkig, omdat ze een verslechtering van de sfeer tussen Nederland en Zuid-Afrika kan veroorzaken. Hij vroeg nadere informaties over de activiteiten van het fonds. Met betrekking tot de positie van de protestanten in Spanje gewaagde hij met waardering van de mitigerende invloed die van het Vaticaan is uitgegaan. Eerbiediging van de mensenrechten is ook een voorwerp van internationale zorg en verantwoordelijkheid, dus ook van onze Regering. Bij deze begroting vroeg de heer **Boertien** de aandacht van de Minister voor de positie van de Europese Commissie en legde hij opnieuw de nadruk op een open en tijdige informatie van de zijde van de Minister aan de commissie van Buitenlandse Zaken. Ook onderstreepte hij nog eens de wenselijkheid van legislatieve bevoegdheid van het Europese Parlement.

Bij de behandeling van de begroting van **Defensie** op **7 december** sprak onzerzijds de heer **Walburg.** Hij vond het een ereplicht, dat wij niet versagen in de strijd om een vrije wereld, waarvan ook onze bijdrage in de NAVO getuigt en gewaagde met instemming van de vredesmacht die eventueel zal worden uitgezonden. Ook de oprichting van de zesde brigade had zijn instemming. Is het onderdeels-aanvullingssysteem nu al ingevoerd bij alle onderdelen of nog slechts bij een bepaald aantal? Niet gerust was spreker over de luchtverdediging van ons vaderland. Kan het eigen Nederlandse bedrijfsleven ook deelnemen aan de productie van de post-70 tank? In het algemeen wenste hij over deze tanks nader geïnformeerd te worden. Het is noodzakelijk, dat wij over voldoende en goede oefenterreinen beschikken en spreker gaf de Minister de raad, nu het steeds moeilijker wordt in het buitenland te oefenen, zich niet te veel aan te trekken van natuurbezoekers en recreatiezoekers; vrijheid en vrede gaan altijd voorop. Hoe staat het bij de luchtmacht met de schadevergoedingsregeling, wanneer de geluidsbarrière wordt doorbroken? Hij had er waardering voor, dat de Minister de gedachte heeft doorbroken, dat een beroepsmilitair niet zou mogen deelnemen aan het politieke partijleven. In het algemeen had hij waardering voor het personeelsbeleid van de bewindslieden. Wel had hij enkele vragen over de werking van het georganiseerd overleg. De oprichting van het instituut van technische specialisten had zijn bijzondere instemming. Is de opleiding van deze mensen voldoende geregeld? Hoe is de selectie en de aanneming van dit personeel georganiseerd? Gaat er ook van de landmacht voldoende werfkracht uit; kunnen b.v. volledig bevoegde onderwijzers ook toegelaten worden tot de K.M.A.? Hij bepleitte een opinie-onderzoek naar de stemming bij het beroepspersoneel en hij gaf verschillende concrete suggesties om deze stemming te verbeteren; ook bepleitte hij meer rust in het overplaatsingsbeleid.

Het beoordelingssysteem van onderofficieren stuitte hem tegen de borst. Voor het beroepspersoneel zou hij graag een vrije artsenkeuze zien. De soldij zou hij graag met minstens 25% zien verhoogd. Voor gehandicapte oud-KNIL-militairen en hun nabestaanden bepleitte hij een betere sociale regeling. Tenslotte maakte hij enkele opmerkingen over de geestelijke verzorging in het leger.

Onze tweede spreker bij deze begroting was de heer **Geelkerken.** Hij vroeg de aandacht voor het feit, dat het percentage van de defensie-uitgaven in de totale begroting bedenkelijk is gedaald — van 25 naar 15 %. Wij mogen niet vergeten, dat het voortbestaan en de verdere ontwikkeling van onze welvaart in aanzienlijke mate afhangen van de handhaving van vrede, vrijheid en veiligheid.

Ook in deze tijd van ontspanning moeten wij ons blijvend inspannen voor het waarborgen van deze goederen. Onze defensie-middelen moeten up to date zijn en daarnaast moeten wij blijven streven naar een verdere opbouw van een vredige samenleving der volkeren, gefundeerd op recht en gerechtigheid, en naar een alzijdige wapenbeperking en ontwapening. Hoe staat het met onze afweerwapens in het kader van de nucleaire ontwikkeling? Wij blijven een zo breed mogelijke samenwerking in NAVO-verband voorstaan en betreuren het, dat de kleinere mogendheden op nucleair gebied zo weinig inspraak hebben. Hij vroeg nadere inlichtingen over de wijze waarop de V.N.-vredesmacht is geregeld. Is er al enige voortgang gemaakt met de co-ordinatie van de staven der verschillende landen? Beschikt Nederland overigens over voldoende maritieme middelen bij een onverhoopte strijd tussen Oost en West? Wij zullen ons op dit punt niet kunnen beperken tot de Noordzee en het Kanaal, dat zou nationale zelfmoord betekenen. Tenslotte wees hij op de voordelen van het aanschaffen van boten met kernvoortstuwing tegenover de traditionele onderzeeboten.

Op **9 december** werd de begroting van **Onderwijs en Wetenschappen** "plenair" behandeld. Andermaal wees de heer **Van Bennekom** hierbij op de geestelijke vrijheid met als pendant de volledige vrijheid van schoolkeuze, de noodzakelijkheid van een prioriteiten-schema, de spreiding van de opleidingsscholen voor kleuterleidsters en de urgente taakverlichting voor de hoofden van scholen. De heer **Versteeg** ging bij de artikelsgewijze behandeling van de begroting uitvoerig in op een amendement-Witteveen dat een drastische bezuiniging op de kosten van het hoger onderwijs beoogde (ongeveer 100 miljoen gulden). Hij wees daarbij op het ongebruikelijke van deze procedure (per amendement het bedrag van een begroting drastisch ver-

lagen). Met de Minister vroeg hij zich af of de beperkingsmogelijkheden voor het hoger onderwijs wel in die mate aanwezig zijn als de heer Witteveen veronderstelde; ook de Academische Raad ontkent deze mogelijkheid.

De extra-toeloop van studenten eist nu eenmaal grote investeringen. En het is niet eenvoudig een zodanig programma te ontwerpen, dat minder laboratoriumwerk nodig is. Voor de Vrije Universiteit achtte hij het accrès van uitgaven begrijpelijk in de bijzondere situatie van uitbouw, waarin deze zich bevindt; hij dacht daarbij o.a. aan het in aanbouw zijnde ziekenhuis. Hij kan derhalve het amendement-Witteveen niet volgen; het werd op 14 december bij zitten en opstaan verworpen.

Op **16 december** werd een aanvang gemaakt met de behandeling van de begroting voor **Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,** welke behandeling nog op de "ouderwetse" wijze was voorbereid. Eerste spreker hierbij was de heer **Kieft.**

Hij sprak eerst over de functie van het nieuwe departement, waarbij hij er begrip voor opbracht, dat "maatschappelijk werk" wellicht enig onbehagen zal moeten overwinnen, nu het te licht bevonden is voor een zelfstandig bestaan als departement, terwijl ook "kunsten en wetenschappen" eigenlijk bij elkaar behoren. Anderzijds omvat het maatschappelijk welzijn meer dan het maatschappelijk werk "sec" en daarom kon hij zich met de thans ontworpen integratie wel verenigen. De verschillende sectoren zullen nog wat aan elkaar moeten wennen; daarvoor zal enige tijd nodig zijn. De instelling van recreatie-consulenten, die stimulerend, adviserend en co-ordinerend zullen werken werd door hem toegejuicht, ook omdat dit wellicht decentraliserend zal kunnen werken. Hij zag enige moeilijkheid voor het financieren van de dagopenlucht-recreatie en vroeg de Minister te overwegen of het Rijk de investeringskosten wel voor zijn rekening zou kunnen nemen. Ook de gemeenten zullen moeten worden geholpen bij de financiering van de voor de recreatie nodige wegenvoorziening. Zou de recreatie ook niet worden gediend met het weder invoeren van de zomertijd? Het particuliere initiatief mag niet worden aangetast en — b.v. bij het jeugdwerk — mag men niet tot samenwerking worden gedwon-

gen via een subsidiëringsbeleid. Men zal in vrijheid eigen jeugdwerk, ook met een eigen levensbeschouwelijk karakter, moeten kunnen verrichten. Het is een goede zaak, dat de uitvoering van de Algemene Bijstandswet aan de gemeenten is overgelaten en deze moeten een zekere speelruimte hebben. Deze is echter niet oeverloos en de gemeenteraden hebben hierin een belangrijke taak. Hij bepleitte steun voor de stichting Kompas, die ervoor zorgt, dat studerenden uit de ontwikkelingslanden in ons land contact krijgen met Nederlandse gezinnen.

Met betrekking tot de Kunst zal een zekere co-ordinatie tussen de verschillende gemeenten nodig zijn. Centrumgemeenten moeten meer optrekken met de naburige gemeenten; alleen zo is een redelijk apparaat met een redelijke bezetting op te bouwen. Met klem voerde hij het pleidooi voor een kunstzinnige vorming op de scholen, ook door het bezoek aan kunstinstituten e.d. Het gebrek aan beroepskrachten bij de jeugdvorming verontrustte hem zeer. Ook vroeg hij een verbetering van de subsidieregeling voor de landelijke organisaties op het terrein van de sport. Tenslotte sprak hij uit er op te rekenen, dat het wetsontwerp tot definitieve regeling van het omroepbestel spoedig zal worden ingediend.

Onze tweede spreker, de heer **Van Bennekom,** was niet gelukkig met de scheur die door het bibliotheekwezen is getrokken, nu een deel van dit werk ressorteert onder O. en W. en een ander deel onder C.R.M. Met verlangen zag hij uit naar de aangekondigde Bibliotheekwet en voor twee provinciale bibliotheken, die te Leeuwarden en Middelburg, vroeg hij met name de aandacht van de bewindslieden. Dankbaar was hij voor de startsubsidie van *f* 10.000.— voor de filmvorming die de Cefa ter hand heeft genomen. Uitvoerig ging hij in op het vraagstuk van de Ambonnezenzorg, dat naar zijn mening op twee grondstellingen rust: de Ambonnezen zijn hier van harte welkom en moeten in hun eigen cultuuropvatting ten volle worden geaccepteerd. Hij was dankbaar voor de aan het Iccau toegezegde steun waardoor een wetenschappelijk medewerker uit eigen kring kan worden aangetrokken en bepleitte voortzetting van het werk van de heer Kuhuwael op onderwijsgebied. Terwille van het saamhorigheidsgevoel en het

kerkelijk meeleven van deze groep moeten geen te kleine woonwijken worden gecreëerd. De hoofdbestuursleden moeten ook financieel in staat worden gesteld hun werk ten bate van hun volk voort te zetten. Voorts pleitte hij voor een genuanceerde benadering van de kritiek op de Algemene Bijstandswet; zij werkt nog maar kort en met publicering van de normen alleen zijn wij er niet; de individuele benadering van de individuele gevallen achtte hij zeer waardevol. Met klem bracht hij het vraagstuk van de kredietbypotheek, die z.i. verstrekt moet kunnen worden onder de aandacht van de staatssecretaris. Commissies van advies waren er naar zijn mening nog te weinig tot stand gekomen. Met betrekking tot de verhouding tussen Overheid en particulier initiatief wees hij als voorbeeld op het onderwijs: is er geen wettelijke regeling te scheppen, waaraan zowel het maatschappelijk werk van de Overheid als dat van particulieren moet voldoen? Bij het welzijnswerk mogen de levensbeschouwelijke tendenzen niet naar de achtergrond worden gedrongen. Bij het bejaardenbeleid baart de opname-procedure nog enige zorgen: hier moeten regels worden gesteld van medische en sociale aard. Tenslotte stelde hij nog enkele concrete vragen over de activering van de wet op de bejaardenoorden.

Op **20 december** kwam aan de orde de opheffing van de gemeente Weesperkarspel en de voorlopige toevoeging van de gemeente met een deel van Ouder-Amstel aan Amsterdam, kortweg de kwestie-Bijlmermeer te noemen. De heer **Elfferich** noteerde met voldoening dat er althans voor de eerste tien jaar een einde komt aan de kwestie-Bijlmermeer. De voorlopige toevoeging aan Amsterdam achtte hij juist; bijtijds zal de wetgever moeten komen met een definitieve regeling. Belangrijk is, dat de woningbouw nu van de grond kan komen en dat de gemeente Ouder-Amstel nu de mogelijkheid heeft aan dit verdere tussenspel deel te nemen. Overigens blijft een bovengemeentelijke samenwerking van essentieel belang voor het gehele gebied van Amsterdam en omgeving.

De laatste zitting van dit kalenderjaar vond plaats op **22 december** toen de begroting van Algemene Zaken aan de orde kwam en de heer **Walburg** namens ons sprak over de

civiele verdediging. Hij had vertrouwen in het beleid van de betrokken ministers — Cals en Smallenbroek — en constateerde, dat de civiele verdediging sinds 1951 goed van de grond is gekomen. Er moet echter ook nog veel worden gedaan, o.m. met betrekking tot een goed bestuursonderkomen voor de nationale regering; er mag geen kans bestaan dat die zou worden uitgeschakeld. Hij was ook niet geheel gerust op de beveiliging tegen een biologische oorlogsvoering, al acht de regering de kans daarop gering. Hij zou graag meer aandacht aan de voorlichting zien besteed, opdat het Nederlandse volk er begrip voor krijgt, dat de B.B. een zinvolle functie heeft. Hij brak een lans voor de gedachte de noodwachtplicht te doen vervallen door de buitengewoon dienstplichtigen en voor een andere opzet van de opleiding. In de huidige situatie wordt het als onrecht gevoeld, dat dezelfde personen altijd de lasten moeten dragen. Tenslotte informeerde hij naar de internationale oefeningen op dit punt, naar de drinkwatervoorziening in oorlogstijd en naar een mogelijke bedrijfsbescherming tegen fall-out.

Reeds op een vroegtijdig uur werd deze vergadering met een vriendelijk slotwoord door de voorzitter gesloten.

Verenigde Bankbedrijven N.V.

ZUIDHOLLANDSE BANK N.V.

CREDIET- EN EFFECTENBANK N.V.

★

termijnspaarrekening	3 mnd. opz.	4½%
termijnspaarrekening	6 mnd. opz.	4¾%
deposito's	1 jaar fixe	5 %

★

AMSTERDAM
Tel. 221181 - Herengracht 571/3

ROTTERDAM
Tel. 287170 - Schiekade 73

DEN HAAG
Tel. 184955 - Noordeinde 23

UTRECHT
Tel. 15851 - Kr.Nwe Gracht 6

RONDHOUTHANDEL

M. J. WILBRINK

& ZOON

Leveranciers van:
steigerpalen
kortelingen
betonstempels
perkoenpalen
heipalen
boompalen
afrasteringspalen
piketten
ook gecreosoteerde
palen

DORPSSTRAAT 193 - BEEKBERGEN - TELEFOON 05766-397

Aannemersbedrijf

Gebr. Hakkers

★ Handel in rijsmaterialen, riet en teen

★ Rietmattenfabriek

★ Hoepelmakerijen

WERKENDAM - TELEFOON 01835 - 514

SCHRIFTELIJKE VRAGEN

Door de leden van onze fractie in 1965 gesteld aan één of meer bewindslieden.

De heer **Kieft** over de mogelijke herziening van de algemene bankvoorwaarden (14 januari).
De heer **Schakel** over de goedkeuring van de statuten van een aantal bedrijfsverenigingen (15 januari en 1 maart).
De heren **Van Bennekom** en Schuring (C.H.U.) over de mogelijke verruiming van de onderwijsbevoegdheid van wiskundige ingenieurs (3 februari).
De heren **Walburg** en **Van Bennekom** over de verpachting van hout-, riet- en biezenvelden bij Zuidland in verband met de Deltawerken (10 februari).
De heren **Van Bennekom** en **Walburg** over de aankoop van confectie-uniformen voor militairen in het buitenland (23 febr.).
De heer **Walburg** over de vaccinatie tegen tyfus van dienstplichtige militairen (24 februari).
De heer **Walburg** over de militaire dienst van bepaalde onderdelen op 30 april (31 maart).
De heren **Walburg** en **Kieft** over de moeilijkheden inzake de nota geestelijke verzorging bij de Koninklijke Landmacht (3 mei).
De heer **Walburg** over verlening van buitengewoon verlof aan dienstplichtige militairen voor werkzaamheden in de akkerbouw (7 mei).
De heer **Kieft** over het accepteren van aftrekposten zonder nader bewijs door de fiscus (26 mei).
De heer **Walburg** over de toewijzing van de als gevolg van de Ontwikkelings- en Saneringswet vrijkomende landbouwgronden (17 juni).
De heer **Meulink** over het „Defence and Aid Fund" (22 juni).
De heren **Schakel** en **Kieft** over eventuele voorkeurbehandeling van inspecteurs op douanestations (22 juni).
De heer **Elfferich** over de wateroverlast in Gelderland en Overijssel (29 juli).
De heer **Schakel** over in het Frans gestelde formulieren ten behoeve van het postale dienstverkeer met België (4 augustus).
De heer **Van Bennekom** over de instelling van een afzonderlijke inspectie voor het u.l.o. (10 augustus).
De heer **Roolvink** over de rechtspositie van de houders van postagentschappen (1 september).
De heer **Van Bennekom** over het visserij-incident in de haven van Bridlington (13 september).

De heren **Van Bennekom**, Albering (K.V.P.), Vermooten (P.v.d.A.) en Geertsema (V.V.D.) over het georganiseerd overleg voor het v.h.m.o. (23 september).
De heer **Meulink** over de ontvluchtingspoging in het rijksasiel te Balkbrug (5 oktober).
De heren **Van Bennekom** en **Walburg** over de niet-toelating van volledig bevoegde onderwijzers tot de officiersopleiding (5 okt.).
De heer **Elfferich** over de luchtverontreiniging in het Westland (15 oktober).
De heer **Aantjes** over een spoorwegongeluk op het traject Baarn-Amersfoort (20 oktober).
De heer **Walburg** over het wegspoelen van een kist met napalm-ontstekers (4 november).
De heren **Van Bennekom** en Voogd (P.v.d.A.) over de exploitatie-kosten van het kleuteronderwijs (10 november).
De heer **Boersma** over de terechtstelling van Hoetoet in het koninkrijk Boeroendi (18 november).
De heer **Schakel** over de kentekenregeling voor auto's en motoren (23 november).
De heer **Meulink** over de inreisvisa en werkvergunningen voor Chinezen (7 december).
De heren **Van Bennekom** en **Walburg** over de regeling voor het verlenen van uitstel van opkomst in militaire dienst om studie-redenen (7 december).
De heren **Aantjes,** Beernink (C.H.U.) en mej. Schilthuis (P.v.d.A.) over de onmogelijkheid voor bewoners van de Biesbosch zich tegen schade door overstroming te verzekeren (14 december).
De heer **Aantjes** over de bediening van de Barendrechtse brug (21 december).
De heer **Kieft** over de opname-capaciteit van het IJsselmeer in verband met de wateroverlast (21 december).

OVERZICHT VAN DE INDELING WELKE DE A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE MAAKTE VOOR HET CONTACT MET DE KAMERCENTRALES

De Anti-Revolutionaire Tweede Kamerfractie stelde, in verband met de gebleken wenselijkheid een goed contact tussen fractie en partij mogelijk te maken, de volgende indeling vast:

Kamercentrale:	**Kamerlid:**	
Groningen	dr. C. Boertien Heibeekstraat 33, Geldrop	04903- 3323
Leeuwarden	Tj. Walburg, Schuringaweg 25, St. Anna Parochie	05180- 586
Assen	dr. J. Meulink Getfertsingel 206, Enschede	05420- 5990
Zwolle	dr. J. Meulink, Getfertsingel 206, Enschede	05420- 5990
Arnhem	mr. W. Aantjes, Koningslaan 78, Utrecht	030- 17346
Nijmegen	mr. W. Aantjes, Koningslaan 78, Utrecht	030- 17346
Utrecht	drs. J. Boersma, Burgerlaan 3, Zeist	03404- 6497
Amsterdam	mej. mr. J. C. Rutgers, Joh. Vermeerstraat 69 hs., Amsterdam	020-797798
Haarlem	B. Roolvink, Eemnesserweg 238, Hilversum	02950- 49713
Den Helder	prof. mr. Th. A. Versteeg, Ger. Terborgstraat 29, Amsterdam	020-728304
Leiden	dr. N. G. Geelkerken, Zoeterwoudsesingel 44, Leiden	01710- 24499
's-Gravenhage	G. A. Kieft, Stolberglaan 43, Utrecht	030- 13230
Rotterdam	B. Roolvink, Eemnesserweg 238. Hilversum	02950- 49713

Ook bij **ziekte**

ongeval

invaliditeit

een

gegarandeerd inkomen

door

de

ARBEIDSONGESCHIKTHEIDS-VERZEKERING MET INDEX- EN STIJGINGSCLAUSULE

De premie is volledig aftrekbaar voor de belasting; de fiscus betaalt daardoor 20 tot 60% van de premie

Amersfoortse Algemene Verzekering Maatschappij „W.B.K. van 1938"

Bergstraat 6-8 - Amersfoort

Telefoon 03490 - 17043*

Dordrecht	P. C. Elfferich, Rotterdamseweg 160, Delft	01730- 24446
Middelburg	J. A. van Bennekom, Molenwater 71, Middelburg	01180- 2197
Tilburg	M. W. Schakel, Dorpsweg 69, Hoornaar	01838- 288
's-Hertogenbosch	M. W. Schakel, Dorpsweg 69, Hoornaar	01838- 288
Maastricht	J. A. van Bennekom, Molenwater 71, Middelburg	01180- 2197

De Kamercentrales en de daarbij behorende kiesverenigingen kunnen van deze regeling gebruik maken door het vragen van inlichtingen over bepaalde politieke aangelegenheden, het naar voren brengen van regionale belangen, het verzoek om bepaalde bijeenkomsten bij te wonen of aan besprekingen deel te nemen of het verzoek om een spreekbeurt te vervullen. In voorkomende gevallen kan dit contact er toe leiden, dat in bepaalde plaatsen een spreekuur wordt georganiseerd of op andere wijze contacten worden gelegd.

Uit bovenstaande omschrijving volgt, dat het niet wel mogelijk is een nauwkeurige omschrijving te geven, doch in het algemeen kan worden aangegeven, dat het contact dient om de band tussen partij en fractie te versterken. Wel is duidelijk dat het initiatief in hoofdzaak van de organen van de partij zal dienen uit te gaan.

FRACTIECOMMISSIES
UIT DE A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE

(De namen van de voorzitters der commissies zijn vet gedrukt.)

Algemene financiële vraagstukken

Kieft
Boersma
Elfferich
Roolvink

Bezitsvorming en P.B.O.

Aantjes
Boersma
Elfferich
Roolvink

Buitenlandse zaken

Geelkerken
Boertien
Kieft
Roolvink
Rutgers

Justitie

Versteeg
Boertien
Geelkerken
Meulink

Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk

Van Bennekom
Kieft
Rutgers
Schakel

Onderwijs en Wetenschappen

Van Bennekom
Kieft
Boersma
Versteeg

Financiën

Kieft
Boersma
Roolvink
Schakel
Versteeg

Defensie

Walburg
Geelkerken
Kieft
Meulink

Verkeer en Waterstaat

Aantjes
Boertien
Roolvink
Schakel

Binnenlandse Zaken

Schakel
Van Bennekom
Elfferich
Kieft

Economische Zaken en Handelspolitiek

Roolvink
Boersma
Boertien
Geelkerken

Middenstand

Meulink
Aantjes
Boersma
Elfferich
Schakel

Volksgezondheid

Rutgers
Boersma
Roolvink
Walburg

Landbouw en Visserij

Elfferich
Van Bennekom
Boertien
Schakel
Walburg

Sociale zaken

Boersma
Aantjes
Roolvink
Rutgers

Suriname en Antillen

Meulink
Elfferich
Versteeg
Walburg

Volkshuisvesting

Elfferich
Aantjes
Roolvink
Schakel

Ontwikkelingshulp

Boertien
Boersma
Geelkerken
Rutgers

Belangstellenden voor natuurgeneeswijze

Wanneer u ons uw adres schrijft, ontvangt u GRATIS een KWARTAAL-abonnement op ons maandblad

„GEZONDHEIDSNIEUWS"

onder radaktie van de bekende Zwitserse natuurarts en wereldreiziger Dr. A. Vogel

Verkrijgbaar in het Nederlands, Frans en Duits

Schrijf aan:

Maandblad „Gezondheidsnieuws", Postbus 2, 't Harde/Gld. of bel 05255-541 (ook 's avonds)

Bouwbedrijf

Th. de Vries & Zonen

STATIONSWEG 15
KOUDUM
TELEFOON 05142-214

Voor alle nieuwbouw en onderhoudswerken

M. C. van Staaveren

AALSMEER

TELEFOON 02977-4051

Specialiteit in

Anjerstekken

Freesiaknollen

A.R. TWEEDE KAMERLEDEN IN DE DIVERSE TWEEDE KAMERCOMMISSIES

Commissies	Leden	Plaatsvervangers
Centrale afdeling	B. Roolvink	P. C. Elfferich
Bezitsvorming en P.B.O.	mr. W. Aantjes	drs. J. Boersma
Buitenlandse Zaken	B. Roolvink	mej. mr. J. C. Rutgers
	dr. N. G. Geelkerken	G. A. Kieft
Begrotingscommissie Buitenlandse Zaken	mej. mr. J. C. Rutgers	G. A. Kieft
Justitie	prof. mr. Th. A. Versteeg dr. J. Meulink	dr. C. Boertien
Naturalisaties	J. A. van Bennekom	dr. J. Meulink
Binnenlandse Zaken	P. C. Elfferich M. W. Schakel	J. A. v. Bennekom
B.V.D.	B. Roolvink	
Civiele Verdediging	Tj. Walburg	dr. J. Meulink M. W. Schakel
Ambtenarenzaken en Pensioenen	G. A. Kieft	dr. C. Boertien
Onderwijs en Wetenschappen	prof. mr. Th. A. Versteeg J. A. van Bennekom	G. A. Kieft
Financiën	G. A. Kieft drs. J. Boersma	B. Roolvink
Rijksuitgaven	G. A. Kieft	drs. J. Boersma
Defensie	Tj. Walburg	G. A. Kieft dr. N. G. Geelkerken
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	mr. W. Aantjes P. C. Elfferich	B. Roolvink
Verkeer en Waterstaat	mr. W. Aantjes	dr. C. Boertien M. W. Schakel
Scheepvaart	mr. W. Aantjes	dr. C. Boertien
Economische zaken	B. Roolvink drs. J. Boersma	dr. J. Meulink
Handelspolitiek	dr. C. Boertien drs. J. Boersma	dr. N. G. Geelkerken
Middenstand	dr. J. Meulink	M. W. Schakel P. C. Elfferich
Kernenergie	dr. C. Boertien	drs. J. Boersma
Landbouw en Visserij	P. C. Elfferich	Tj. Walburg M. W. Schakel

Visserij	J. A. van Bennekom	dr. C. Boertien
Sociale Zaken en Volksgezondheid	B. Roolvink	drs. J. Boersma mej. mr. J. C. Rutgers
Volksgezondheid	drs. J. Boersma	mej. mr. J. C. Rutgers
Suriname en Antillen	dr. J. Meulink	P. C. Elfferich
Deltazaken	M. W. Schakel	J. A. v. Bennekom Tj. Walburg
Verzoekschriften	G. A. Kieft	prof. mr. Th. A. Versteeg
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	J. A. van Bennekom	mej. mr. J. C. Rutgers
	G. A. Kieft	M. W. Schakel
Repatriëring	dr. J. Meulink	J. A. v. Bennekom
Huishoudelijke aangelegenheden	mr. W. Aantjes	G. A. Kieft
Navo Parlement	dr. N. G. Geelkerken	
Europees Parlement	mej. mr. J. C. Rutgers	
Raad van Europa en W.E.U.		dr. N. G. Geelkerken
Interparlementaire	dr. J. Meulink	dr. N. G.
Beneluxraad		Geelkerken

A.R. LEDEN PROVINCIALE STATEN GEKOZEN BIJ DE VERKIEZINGEN VAN 1966

Groningen (10)

O. Bakker	D. Wieringastraat 46	Westernieland
A. W. Biewenga Wzn.	G. Borgesiuslaan 159	Helpman (Gr.)
Th. Huizenga	Handelskade 62	Stadskanaal (W.)
B. Jalink	Liefkensstraat 3	Winschoten
G. Kadijk	Maarhuizerweg 5	Baflo
Th. A. Lycklama à Nijeholt	Van Panhuyslaan 14	Leek
Drs. F. H. von Meyenfeldt	Westersingel 41	Groningen
E. van Ruller	Floresplein 8	Groningen
A. P. Veenkamp	Ubbenslaan 1	Delfzijl
D. H. Wigboldus	Guldenstraat 36	Groningen

Friesland (13)

A. de Geus	Rozengracht 17 a	Harlingen
D. Hellinga	te	Nijbeets
R. Kok	Moleneind Z.Z. 69	Drachten
P. van der Mark	Leeuwarderweg 27	Sneek
Mr. D. H. Okma	Marssumerstraat 2	Leeuwarden
P. Reitsma	Van Scheltingalaan 9	Kollum
R. Renkema	Oudehavenstraat 16	Buitenpost
D. van der Til	C. G. Schraderstraat 6	Dokkum
Drs. S. van Tuinen	Birdaarderstr.weg 42	Dokkum
S. J. van Tuinen	nr. 437	Berlikum
A. de Vries	Uiterdijksterweg 14	Leeuwarden
Th. de Vries	Stationsweg 15	Koudum
P. Wybenga	Noordersingel 48	Leeuwarden

Drenthe (7)

E. J. Blokzijl	Van Limburg Stirumstraat 97	Hoogeveen
Th. Brouwer	Parkstraat 21	Assen
H. Bruna	Europaweg 52	Schoonebeek
J. Hollenbeek Brouwer	Parkstraat 18	Assen
Mr. J. A. Krans	Parklaan 20	Meppel
J. Oosterhuis	Tussendorp 12	Diever
H. Scholtens	Kapelstraat 23	Emmen

Overijssel (5)

H. J. van Heek	Parkweg 26	Almelo
Drs. J. J. Knibbe	Bernhardstraat 66	Zwolle
M. Meeuwsen	Nagelerstraat 35	Emmeloord
Dr. J. Meulink	Getfertsingel 206	Enschede
P. A. Nawijn	Zuiderkade 21	Blokzijl

Gelderland (5)

Ir. J. Achterstraat	Lisztstraat 20	Arnhem
J. den Hartog E. Azn.	„Markhoeve" Tielsestraat 89	Opheusden
Ir. S. Kingma	Varsseveldseweg 88	Doetinchem
H. M. Oldenhof	Sweelincklaan 41	Ede
P. M. Oostlander	Jachtlaan 270	Apeldoorn

Utrecht (6)

A. Bakker	Westersingel 169	Veenendaal
J. Berentschot	Straatweg 121a	Breukelen
L. W. H. de Geus	Raadhuisstraat 18	Linschoten
J. Nieuwenhuis	Weth. D. M. Plompstraat 35	Utrecht
Mr. W. R. van der Sluis	Julianalaan 268	Bilthoven
H. C. Smit	Joh. Brahmsstraat 33	Utrecht

Noord-Holland (6)

D. Barten	Oosterstraat 55	Nrd.-Scharwoude
H. A. de Boer	Van Nieuwkoopstr. 30	IJmuiden
Dr. P. J. Boukema	Herenmarkt 16	Amsterdam
J. de Jong Czn.	Loosdrechtseweg 8	Hilversum
C. van Stam	Hoofdweg 1219	Nieuw Vennep
Prof. Mr. P. J. Verdam	W. Rooyaardsstr. 18	Amsterdam

Zuid-Holland (9)

H. A. Brokking	Meeuwenlaan 11	Rotterdam
N. van der Brugge	Dorpsstraat 8	Giessenburg
Mr. H. H. Douma	1e Barendrechtsew. 180	Barendrecht
Mr. J. J. Hangelbroek	Fuutlaan 9	's-Gravenhage
Dr. J. J. Neuteboom	Essenweg 31	Rotterdam
Drs. T. Spaan	Veurselaan 98	Voorburg
Dr. A. Veerman	Regentesselaan 5	Rijswijk (Z.H.)
H. Verschoor	De la Reyweg 571	's-Gravenhage
H. Vink	Joubertstraat 107	Gouda

Zeeland (5)

J. A. van Bennekom	Molenwater 71	Middelburg
J. van den Bos	1500 Gem. Polder 56	Tholen
A. A. van Eeten	Ooststraat 55	Nieuwerkerk (Gem. Duiveland)
D. Geuze	Stadhouderslaan 16	Oostburg
W. Huson	Doornlustlaan 2	Oost- en West-Souburg

Noord-Brabaant (2)

K. de Geus	Julianalaan 18	's-Gravenmoer
Mr. J. N. Scholten	Julianastraat 4	Andel (N.B.)

Limburg (1)

N. van Rooijen	Burg. Waszinkstr. 112	Heerlen

R. A. DE JONG N.V.

Vruchtenconfijterijen
Franeker (Holland)
Porto Rico
Tel. 03170 - 2291 - 2898

FABRIKANTEN VAN

NAPOLI produkten

SUKADE

ORANGEADE

CITRONADE

MIXED - PEELS

Een keur van 't fijnste fruit is verwerkt in

FORTUIN,S LUXE PAKJES AGAR

Prijs: 90 cent.

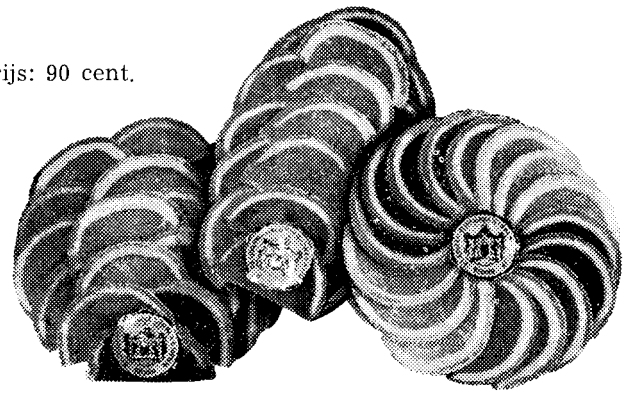

Vruchtenbouquet - Goudblad - Rozet

N.V. SUIKERWERKENFABRIEK v/h W. H. FORTUIN

DOCKUM - Telefoon 05190-2355

N.V. Aannemers- en Handelsbedrijf

VAN OORD

Hoogstraat 73 a - Tel. 444 (01835)

Werkendam

- **RIJSWERKEN**
- **GRONDWERKEN**
- **ASFALTWERKEN**

BROCHURES

verkrijgbaar bij het bureau van het Centraal Comité, dr. Kuyperstraat 3 te 's-Gravenhage; giro-nummer 89673 t.n.v. de Antirevolutionaire Partij-Stichting.

Nr.:		Prijs:
72	"CHRISTELIJKE SOCIALE POLITIEK IN DEZE TIJD", door A. Borst Pzn., M. Ruppert, H. van Eijsden en drs. A. R. van Nes	f 0,90
85.	"DAAR HEB JE 'T" (ons standpunt t.a.v. actuele problemen)	- 0,50
86.	"OVERHEID EN ECONOMISCH LEVEN"	- 0,50
87.	"DE A.R.P. EN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE POLITIEK", door C. Smeenk	- 1,25
90.	"RECHTSBESCHERMING TEGEN DE OVERHEID" (rapport College van Advies)	- 0,60
98.	"MODEL-REGLEMENT VOOR EEN A.R. KIESVERENIGING"	- 0,25
99.	"MODEL-REGLEMENT VOOR EEN DORPS- OF DISTRICTSKIESVERENIGING" . . .	- 0,25
100.	"MODEL-REGLEMENT VOOR EEN GEMEENTELIJKE KIESVERENIGING"	- 0,25
101.	"HET BEGINSEL VAN DE PRAKTIJK EN DE PRAKTIJK VAN HET BEGINSEL", door prof. dr. S. U. Zuidema en drs. C. P. Hazenbosch (ARJOS-studieconferentie d.d. 11 oktober 1957)	- 0,75
104.	"STATUTEN VAN DE A.R. PARTIJ EN DE A.R. PARTIJ-STICHTING"	- 0,60
106.	"STEMBUS 1958" (drie schetsen rondom provincie en gemeente)	- 0,30

111. "BOUWEN OP HET FUNDAMENT", door dr. W. P. Berghuis . . . . . - 0,40

112. 'WONINGBOUW EN HUURBELEID" (rapport College van Advies) . . . . - 0,70

113. "SAMEN-LEVEN" (ARJOS-studieconferentie d.d. 3 en 4 oktober 1958) . . . . . - 0,90

115. "ONS POLITIEK BEGINSEL" door dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot . . . - 0,50

117. "GEESTESMERK DER REFORMATIE" door dr. W. P. Berghuis . . . . . - 0,50

118. "HET LIBERALISME VAN DE V.V.D." door mr. W. C. D. Hoogendijk jr. . . . - 0,95

122. "DE ANTI-REVOLUTIONAIR EN HET DELTA-PLAN VOOR ZEELAND" (rapport van de Sociaal-Economische Werkgroep van de ARJOS) . . . . . - 0,75

124. "CHRISTELIJKE POLITIEK", door dr. W. P. Berghuis, prof. dr. J. Zijlstra, dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, ds. P. A. A. Klusener en dr. J. Schouten . . - 0,60

125. "RUIMTELIJKE ORDENING", redevoeringen gehouden op de conferentie Ruimtelijke Ordening d.d. 23 mei 1958 - 1,—

127. "SAMENWERKING MET MINDER-ONTWIKKELDE GEBIEDEN" (rapport College van Advies) . . . . - 0,70

128. "NA VEERTIEN JAAR", door dr. W. P. Berghuis - 0,50

136. "HET ONTWERP VAN WET TOT REGELING VAN HET VOORTGEZET ONDERWIJS" (rapport College van Advies) . . . . . - 0,45

146. "DE A.R. EN DE CULTUUR; DE A.R. EN DE SPORT" (ARJOS-studieconferentie d.d. 7 en 8 oktober 1960) . . . . . - 1,—

149. "BEGINSEL- EN ALGEMEEN STAATKUNDIG PROGRAM",vastgesteld in de Buitengewone Deputatenvergadering van 10 juni 1961, te Utrecht . . . . . - 0,25

151. "ARJOS-schetsenbundel 1962" . . . . . - 1,—

153. "OOK U" (propagandafolder) . . . . . - 0,02

156. "TOEKOMST VOOR HET MIDDEN- EN KLEIN-BEDRIJF" (rapport College van Advies) . . . . - 1,50

157. "IN DE STROOMVERSNELLING VAN DEZE TIJD", door dr. W. P. Berghuis en dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot . . . . . - 0,50

159. "PERSPEKTIEVEN VANUIT EEN A.R. VISIE", dr. W. Albeda en dr. J. P. I. van der Wilde (ARJOS-studieconferentie d.d. 5 en 6 oktober 1962) . . . . . - 0,75

160. "KLEUR BEKENNEN", ARJOS-schetsenbundel bij het Beginsel- en Algemeen Staatkundig Program van de A.R.P., zoals dat in de Buitengewone Deputatenvergadering van 10 juni 1961 te Utrecht werd vastgesteld - 4,—

162. "NIEUW-GUINEA: EEN TERUGBLIK", door dr. W. P. Berghuis . . . . . - 0,40

163. GEEN AFBRAAK, MAAR GROEI", door dr. W. P. Berghuis . . . . . - 0,40

164. "DE SCHATKIST, DE POLITIEK EN NOG WAT", door prof. dr. J. Zijlstra . . . . . - 0,40

165. "GESPREIDE BEZITSVORMING" (rapport College van Advies) . . . . - 0,75

166. "DE ONGELIJKMATIGE BEVOLKINGS-SPREIDING IN NEDERLAND ALS POLITIEK PROBLEEM" (rapport College van Advies) . . . . - 2,25

167. "HET ONTWERP-ALGEMENE BIJSTANDSWET" (rapport College van Advies) . . . . - 0,75

168. "TELEVISIE EN RECLAME" (nota van de Dr. A. Kuyperstichting) - 0,75

169. "STRIJDVAARDIG", door dr. W. P. Berghuis en mr. A. B. Roosjen . . . . . - 0,50

170. "SUBSIDIËRING BIBLIOTHEEKWEZEN" (rapport College van Advies) . . . . - 0,50

171. "PROGRAM VAN ACTIE 1963 VAN DE A.R. PARTIJ" . . . . . - 0,10

172. "MET TROUW EN VERTROUWEN", door dr. W. P. Berghuis en J. Smallenbroek . . . . . - 0,70

173. "WONINGBOUW VOOR NU EN MORGEN" (rapport van de commissie ad hoc Woningnood en Volkshuisvesting, ingesteld door het Centraal Comité) . . . . . - 0,50

174. "ARJOS-VRAAGBAAK" . . . . . - 1,25

175. "POLITIEK ALS GELOOFSBELEVING" door mr. J. H. Prins (ARJOS-studieconferentie 2 en 3 oktober 1964) . . . . . - 0,75

176. "DE VREUGDE VAN DE POLITIEK", door dr. W. P. Berghuis (rede Partij Convent d.d. 31 okt. 1964). - 0,50

177. "WEGWIJS IN DE A.R. PARTIJ", door mr. W. R. van der Sluis . . . . - 1,—

178. "OP DE DREMPEL VAN DE TIJD", redevoeringen van J. van der Ploeg en prof. dr. H. Jonker op de algemene vergadering van de ARJOS d.d. 12 december 1964 . . . . . - 0,50

179. „KOERS EN EENHEID", redevoeringen Partij Convent d.d. 22 mei 1965 door dr. W. P. Berghuis en B. Roolvink . . . . . - 0,75

180. "OPDRACHT", uitgave van de ARJOS . . . . . - 0,25

181. "HET GEZICHT VAN DE A.R. PARTIJ", door prof. dr. T. P. van der Kooy en dr. A. Veerman (ARJOS-studieconferentie 1 en 2 oktober 1965) . . . . . - 1,—

182. "10 P.K.", aanvulling ARJOS-schetsenbundel „Kleur bekennen" . . . . . - 2,—

183. "DE SPANNING VAN DE POLITIEK", door dr. W. P. Berghuis (rede Partij Convent 30 oktober 1965) . . . . . - 0,75

184. „TAAK EN PERSPECTIEF",
redevoeringen door dr. W. P. Berghuis, mr. B. W. Biesheuvel, B. Roolvink, mr. A. B. Roosjen en drs. G. N. Lammens. (Buitengewone Deputatenvergadering 12 februari 1966) . . . . . - 1,—

185. "LEIDRAAD VOOR EEN A.R. GEMEENTE-PROGRAM . . . . . - 1,—

186. "LEIDRAAD VOOR EEN A.R. PROVINCIE-PROGRAM . . . . . - 0,25

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 1965

Hoofdstuk I — pagina

Het Centraal Comité

1. De samenstelling van het Centraal Comité (eind 1965) 5
2. De mutaties in het Centraal Comité 9
3. De werkzaamheden van het Centraal Comité 9

Hoofdstuk II

De Partij Conventen

1. Het voorjaars-Partij Convent op 22 mei te Zwolle . . . 14
2. Het najaars-Partij Convent op 30 oktober te Utrecht . . 20
3. De samenstelling van het Partij Convent (eind 1965) . . 27

Hoofdstuk III

De Organisatie Commissie en het Algemeen Organisatie Comité

1. De Organisatie Commissie 28
   a. De samenstelling 28
   b. De werkzaamheden 28
2. Het Algemeen Organisatie Comité 29
   a. De samenstelling 29
   b. De werkzaamheden 31

Hoofdstuk IV

Het A.R. Vrouwencomité

1. De samenstelling 33
2. De werkzaamheden 35

Hoofdstuk V

Het Comité voor varenden 37

Hoofdstuk V a

De Contactcommissie Herv.-Geref. A.R. 39

Hoofdstuk VI

1. De Financiële Commissie 41
2. De Commissie van Beroep 41
3. Het partijsecretariaat (bureau) 42
4. De publiciteitsdienst 42
5. De „Documentatiedienst" 43
6. Gasten op Prinsjesdag 1965 43

Hoofdstuk VII

De gespreksgroepen-activiteit 45

Hoofdstuk VIII

„Nederlandse Gedachten" en „A.R. Post" 53

Hoofdstuk IX

Sprekersorganisatie, radio- en televisie-zendtijd 54

Hoofdstuk X

Buitenlands contact

1. De Nederlandse équipe van de E.U.C.D. 58
2. Studieconferentie te Scheveningen 58

Bijlage I

Vertegenwoordigingen in 1965 59

Bijlage II

Overzicht ledental van de A.R. Partij 63

Bijlage III

Financiële verslagen 69

Bijlage A

Verslagen van de Kamercentrales over 1965 85

Bijlage B

Namen en adressen van functionarissen van de Provinciale Comité's, Kamercentrales en Statencentrales 151

Bijlage C-1

Achttiende jaarverslag van de Nationale Organisatie van A.R.J.O.S. 1964/1965 167

1. **Belichting van het Arjoswerk** 167
2. **Landelijk bestuur** 171
3. **Dagelijks bestuur** 173
4. **Secretariaat** 174
5. **Ledental en clubs** 174
6. **Overzicht opgeheven en opgerichte clubs** 175
7. **Individueel lidmaatschap** 176
8. **Clubbezoek** 176
9. **Provinciale verbanden** 177
10. **Algemene vergadering** 186
11. **Propaganda** 192
12. **Publiciteitsmiddelen** 193
13. **Ontwikkelingshulp** 195
14. **Kabinetskrisis** 196
15. **Conferenties** 199
16. **Het kaderwerk** 202
17. **Commissiewerk** 203
18. **Buitenlandse werkgroep** 206
19. **Stichting Arjos** 208
20. **Anti-Revolutionaire Partij—Arjos** 208
21. **Verhouding tot de CHJO** 209
22. **Samenwerking met CHJO en KVPJG** 211
23. **Internationaal werk** 213
24. **Contacten met andere organisaties** 216
25. **Besluit** 218

Bijlage C-2

Adressenlijst A.R.J.O.S. 219

Bijlage D-1

Verslag College van Advies over 1965 222

Bijlage D-2

Ledenlijst College van Advies per 1 januari 1966 . . 226

Bijlage E

Verslag van de Dr. A. Kuyperstichting over 1965 . . 229
Bijlage 1. Adviezen in het jaar 1965 237
Bijlage 2. Aantal uitleningen 1965 241
Bijlage 3. Financiële verslagen 244

Bijlage F

Jaarverslag Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders over 1965 250

Bijlage G

Zetelverdeling in de Eerste Kamer en de Tweede Kamer der Staten-Generaal 261

Bijlage H

Verslag A.R. Eerste Kamerfractie over 1965 263

Bijlage I

Verslag A.R. Tweede Kamerfractie over 1965 319

Bijlage J

Schriftelijke vragen 381

Bijlage K

Overzicht van de indeling welke de A.R. Tweede Kamerfractie maakte voor het contact met de Kamercentrales 383

Bijlage L

Fractiecommissies uit de A.R. Tweede Kamerfractie . 386

Bijlage M

A.R. Tweede Kamerleden in de diverse Tweede Kamercommissies 389

Bijlage N

A.R. leden Provinciale Staten 391

Bijlage O

Brochures verkrijgbaar bij het bureau Centraal Comité 395

N.V. LEVENSVERZEKERING MAATSCHAPPIJ UBO

Kromme Nieuwe Gracht 8-10 UTRECHT - (tel. 030-22241)

OVERLIJDENSVERZEKERINGEN

●

STUDIEVERZEKERINGEN

●

LIJFRENTEN

●

PENSIOENEN

●

Vraagt U eens inlichtingen over onze

EFFECTEN - SPAARKASSEN

N.V. Algemene Verzekering

Maatschappij UBO

KROMME NIEUWE GRACHT 8-10

UTRECHT (tel. 030 - 22241)

ALLE

SCHADE - VERZEKERINGEN